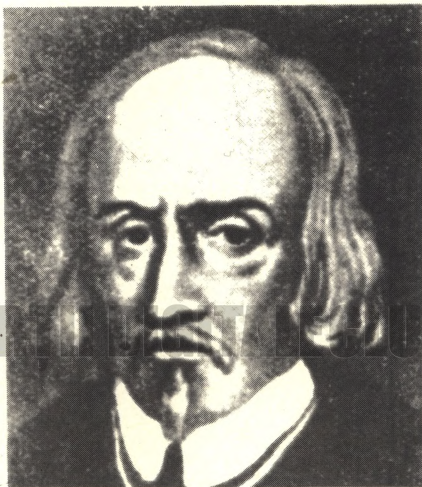
calderón de la barca

„Dacă aş vorbi numai despre darurile lui, ţinîndu-i numele sub tăcere, încă l-ai recunoaşte pe *don* Pedro Calderón... E un adevăr, şi nu o laudă deşartă, că prin poezia stilului său şi prin dulceaţa cîntecului a atins culmea ultimă a muntelui sacru."

LOPE DE VEGA

„Calderón este nemăsurat de mare prin tehnică şi efect teatral... La el veţi găsi o concepţie perfectă despre teatru. Piesele sale răspund tuturor exigenţelor scenei. Nimic în ele care să nu fie chibzuit în raport cu efectul pe care-l produc. Între toate geniile, Calderón este cel mai iscusit."

GOETHE

biblioteca bpt pentru toţi
editura pentru literatură
Lei 5

354

calderon de la barca

biblioteca bpt pentru toţi

biblioteca bpt pentru toţi

calderón de la barca

doamna spiriduş

Ilustrația copertei: *N. Șerban*

pedro calderón de la barca

doamna spiriduş

COMEDII

ÎN ROMÂNEŞTE DE
AL. POPESCU TELEGA

PREFAŢĂ DE
PAUL AL. GEORGESCU

Pentru stabilirea versiunii integrale s-a consultat volumul II din *Obras completas* de Don Pedro Calderón de la Barca, Editorial Aguilar, Madrid, 1956.

PREFAȚA

La începutul epocii moderne, în secolul al XVI-lea și al XVII-lea, istoria Europei occidentale este dominată de uluitoarea aventură pe care o reprezintă ascensiunea și decadența Spaniei.

Desigur, o aventură adînc ancorată în legitățile vremii și perfect explicabilă prin condițiile economico-sociale proprii „zorilor“ capitalismului, dar nu mai puțin o aventură extraordinară prin ritmul și proporțiile evenimentelor, prin uriașa încordare și cheltuire de energie a poporului spaniol, prin patetica trecere, strălucit oglindită de literatura spaniolă a vremii, de la entuziasm eroic la amară dezamăgire.

Ceea ce caracterizează de la început această aventură a măreției spaniole este spectaculoasa ei rapiditate. În mai puțin de un secol, Spania urcă impetuos treptele puterii: unirea Castiliei și Aragonului într-un stat puternic, centralizat (1475), descoperirea lumii noi (1492), crearea imperiului în care „soarele nu apunea niciodată“ (1521—35), dobîndirea hegemoniei în Europa.

Unită sau aliată cu imperiul german, stăpînind bogata Flandră și mirifica Italie, anexînd Portugalia cu posesiunile ei coloniale și dispunînd de aurul Americii, Spania își vede confirmată supremația prin răsunătoare victorii: în 1525, după bătălia de la Pavia, regele Fran-

ței, François I, petrece un an, ca prizonier, la Madrid, în 1571 flota otomană este zdrobită la Lepanto.

Ascensiunea nu este numai politică și militară. Limba și costumul, ceremonialul și galanteria, dar mai ales artele și literatura Spaniei sînt cunoscute, prețuite și imitate în toate țările Europei apusene și centrale. Este vremea acelei neîntrecute înfloriri culturale pe care spaniolii o numesc pe drept *el siglo de oro* — secolul de aur. O pleiadă impresionantă de scriitori ilustrează toate genurile literare: poezia, romanul, teatrul. Deasupra tuturor, Cervantes și Lope de Vega dau literelor spaniole strălucirea incomparabilă a geniului lor. În această vreme, în timpul lui Carol al V-lea și, în continuare, chiar sub Filip al II-lea, scriitorii înfățișează — și uneori trăiesc, ca Garcilaso de la Vega — o viață bărbătească și aspră, plină de lupte, călătorii și osteneli. Personajele — reale sau fictive — ale Spaniei din epoca de glorie găsesc ușor tonul grandilocvent, gestul larg generos, ținuta mîndră. Literatura corespunzătoare perioadei de ascensiune se mișcă pe liniile de forță ale renașterii: ea exprimă creator, în versiune spaniolă, apropierea de realitate și bucuria vieții, încrederea în om și în istorie, cultul unei frumuseți luminoase, echilibrate, arhitecturale.

Dar bazele imensului imperiu erau prea șubrede pentru a-l menține; măreția spaniolă se dovedește a avea picioare de lut. După dezastruoasa înfrîngere a Invincibilei Armade urmează un deceniu de mohorîtă stagnare, cînd Filip al II-lea, închis în zidurile reci ale Escorialului, încearcă zadarnic să păstreze formele și aparența grandorii. Vine apoi, o dată cu moartea întunecatului monarh (1598), declinul mai vertiginos decît ascensiunea. Cauzele erau multiple: economia înapoiată agrar-feudală, politica reacționară a monarhiei, fanatismul religios și inchiziția, războaiele continue, luxul și impozitele istovitoare, toate semne și dovezi ale unui proces grav de trunchiere a forțelor progresive, de mers împotriva

istoriei. Proces vizibil în toate planurile, în diferite feluri. Încă de la Carol Quintul, politica regilor Spaniei tindea să impună Europei himere ale trecutului: monarhia universală și unitatea religioasă a lumii. De aci, războaiele absurde, fără motiv și fără folos, duse pretutindeni, contra tuturor. Urmașii lui Filip al II-lea sînt: un bieisnic evlavios, care moare lîngă o sobă încinsă, incapabil să se dea la o parte — Filip al III-lea; un vesel *dilettante*, amator de actrițe și vînători — Filip al IV-lea și, în sfîrșit, nefericitul degenerat — Carol al II-lea — „demn mai mult de milă decît de dispreț". Adversarii cu care trebuie să se înfrunte se numesc Cromwell, Richelieu, Gustav Adolf. Înfrîngerile se îndesesc și Spania se învață să piardă. Pierde războaie și provincii, dar — mai grav — pierde însăși voința de a fi și rezista. Marasmul și abandonul cuprind toate sectoarele vieții sociale. Domnia efectivă trece de la rege la favoriți și la lingușitorii favoriților, nobilimea lasă războiul pe seama mercenarilor. Meseriile intră pe mîinile străinilor, țăranii părăsesc ogoarele, goniți de rege — maurii — sau de mizerie — spaniolii. Departe de a remedia sărăcia, aurul și argintul Americii o agravează. În drum spre bancherii și proprietarii de manufacturi din străinătate, dublonii stau foarte puțin în Spania — destul însă pentru a urca prețurile de cinci ori. Falimentul de stat devine un fapt obișnuit al vieții publice, ceea ce nu împiedică să se cheltuiască pentru o nuntă regală suma necesară armatei pe un an. Căci viața la curte și aventurile de dragoste ale cavalerilor continuă, cu prisos de complimente, stratageme și dueluri. Frivolitatea alternează cu o religiozitate întunecată și însîngerată, dar, și ea, golită de conținut. Bigotismul organizează flagelări respingătoare în public, dar, pe de altă parte, îngăduie să se închirieze flagelanți care se biciuiesc în locul plătitorului. Toate acestea fac să se schimbe, de asemenea, sentimentele dominante și rangul valorilor. Entuziasmul războinic lasă

locul oboselii și ironiei, spada cedează în fața sutanei. Viața spaniolă își pierde caracterul eroic, devine birocratică, într-un fel ciudat: se administrează o glorie defunctă, se gestionează un imperiu de iluzii. Atitudinile în fața decadenței se diversifică și se grupează în funcție de clasele sociale. Aristocrația se agață cu disperare de forme și aparențe: exaltă titlurile nobiliare și arborele genealogic, absolutizează onoarea. Clerul practică subtilizarea metafizică și recomandă refugiul în vis. Masele populare își exprimă amărăciunea prin negarea vehementă a instituțiilor stabilite și prin grimasa sarcastică afișată de pícaros. Toate aceste poziții și tendințe se reflectă pregnant în literatura secolului al XVII-lea. Desigur, exigența genurilor literare și intențiile imediate ale autorilor sînt foarte diferite și totuși, în ansamblu, operele produse în această vreme converg spre aceleași semnificații fundamentale. Imagistica împodobită și limbajul abscons al lui Góngora, rafinamentul intelectual și răsucirea conceptelor specifice lui Gracián, burlescul delirant cultivat de Quevedo, cruzimea satirică a romanului picaresc din această vreme, toate exprimă, într-un fel sau altul, distanțarea critică față de realitate, îndoiala și neîncrederea în destinul omului. O astfel de literatură vădește o scădere a vigoarei și a forței creatoare, dar totodată nu i se poate nega un spor de rafinament și măiestrie artistică. Deficiența vitală se vrea acoperită de ornament și somptuozitate. Frumusețea spre care tind și pe care o realizează scriitorii epocii este sumbră, încărcată, bizară, dezbinată, violentă. E epoca barocului.

Pedro Calderón de la Barca se naște la numai doi ani după moartea lui Filip al II-lea, cînd încă trăiau contemporani ai lui Cortés și veterani ai lui Carol Quintul,

Era atît de aproape de epopee, încît i se părea că ea continuă, iar în sufletul său înflăcărat ecourile gloriei trecute răsunau atît de puternic încît nu se putea să nu le dea glasul artei. Era deci firesc ca, într-o bună parte din teatrul său, Calderón să se facă interpretul vitalității și măreției spaniole în felul iluștrilor săi înaintași, Cervantes și Lope, adică, în fond, interpretul Renașterii. Era firesc, de asemenea, ca fapta să-i fie sub același semn cu gîndul. Într-adevăr, viața lui — în prima ei jumătate — traduce parcă Renașterea italiană în termenii aventurii spaniole. În ea găsim: pasiunea artei, intrigă amoroasă și duel, călătorii și campanii militare. Se termină însă existența lui Calderón cu neîndoielnice note baroce: amestecul activității de dramaturg cu viața bisericească, refugiul în umbra meditațiilor teologale...

Cel care străbate aceste faze și întrunește aceste contraste se naște la Madrid, la 17 ianuarie 1600, dintr-o familie cu stare materială modestă, dar de oarecare noblețe. El însuși se numește *don* Pedro Calderón de la Barca de la Barrera y Riaño. Urmează colegiul la iezuiți și pare a dovedi o precoce vocație literară. La treisprezece ani scrie o comedie de care — excelentă memorie de autor! — își va aminti încă la optzeci de ani. Studiază, la Salamanca, dreptul și teologia, trădînd însă cu muzele pe gravii *doctores utriusque juris* [1], așa cum a povestit el însuși mai tîrziu:

„Dorința de a cîștiga un premiu cît de mic la concursurile în cinstea lui San Isidro m-a făcut poet. Uitai îndată de Bartolus și de Baldus și în loc să studiez legile, am scris, cam flămînd, Coplas — *versuri. Gustul teatrului mă aruncă în culise și începui să scriu comedii. Or fi bune, or fi rele, judecați dumneavoastră înșivă. Iată-mă deci devenit jurist-poet."*

---

[1] Doctori în ambele drepturi (lat.), adică dreptul canonic și comun.

Cauzele pe care le va fi pledat *extra litem*[1] „Juristul-poet“ trebuie să fi fost de natură pasională și foarte periculoase, de vreme ce urmarea uneia din ele este notată de Calderón astfel:

„...am la tîmpla stîngă o anumită cicatrice, pe care din motive de gelozie mi-a făcut-o vîrful unei săbii“.

Așadar, tînărul autor de piese cu peripeții aventuroase, cu dragoste și dueluri — așa-numitele comedii „de mantie și spadă“ — nu se mulțumește să-și scrie operele — le și trăiește. În aceste condiții, nu e de mirare că poetul dispare subit din Madrid pentru a apărea la Milano ca soldat gentilom în serviciul regelui. Să fi fost precipitata plecare consecința unei lovituri de spadă dată *prea sus?* Să se fi datorat nevoii de a-și face o carieră sau dorinței de a descoperi — asemeni lui Garcilaso, Cervantes și Quevedo — frumusețea artistică a Italiei? Oricum, după 1624 urmează ani de rătăcire prin lume și de învățare a artei de a scrie comedii. Rămîne în Italia un răstimp destul de îndelungat și o cunoaște destul de bine pentru a dobîndi un fel de obișnuință de a situa în această țară acțiunea pieselor sale care se petrec în străinătate. Călătorește, probabil, în Flandra și la fel vor face, foarte des și cu consecințe aventuroase, personajele sale. Revine la Madrid — poate de mai multe ori — și apoi se stabilește în această capitală, unde repurtează primele succese cu comediile *La dama duende (Doamna spiriduș)* și *Casa con dos puertas mala es de guardar (Casa cu două intrări e greu de păzit)*, pline de o agilă, sprințară tinerețe. Urmează drame ca *El príncipe constante (Prințul constant)* și *El médico de su honra (Medicul onoarei sale)*, în care se conturează clar viziunea și tehnica autorului, precum și *La vida es sueño (Viața e vis)*, menită să dobîndească faimă universală. Numele dramaturgului este

[1] În afara procesului (lat.).

acum „eroic repetat“ pe afișele teatrelor, alături de acela al lui Lope, astfel încît la moartea acestuia, în 1635, Calderón apare ca succesor necontestat al celui care timp de 47 de ani exercitase, cu expresia lui Cervantes, „monarhia dramatică“ a Spaniei. Calderón continuă „arta nouă de a face comedii“ a lui Lope, dar personalitatea sa artistică e diferită. Inferior ilustrului său predecesor în inventivitate și strălucire vitală, Calderón îl depășește ca adîncime simbolică, magnificiență decorativă, virtuozitate artistică. Și, de asemenea, ca favoare regală. Piesele lui se reprezintă cu fast și lux în teatrul palatului regal din Buen Retiro. Filip al IV-lea îl numește cavaler al ordinului Santiago. Tocmai atunci însă cavalerii sînt trimiși în Catalonia să lupte cu răsculații.[1] Calderón pleacă și el, deși regele voia să-l rețină la curte. Onoarea de a fi cavaler îi aduce doi ani de campanie și o rană pe care o primește curajos, bărbătește.

Revine la Madrid în 1649.

În plină maturitate scrie *El alcalde de Zalameea (Alcadele din Zalameea)*, cea mai puternică și reușită din dramele sale. Cruzimile războiului la care participase, moartea fraților săi și deziluzia unei dragoste tîrzii, pe care, contrar lui Lope, o învăluie în tăcere, îi dau un gust al zădărniciei, care se vădește atît în operă cît și în viață. Scrie acum piese pe teme sumbre și miraculoase ca *El mágico prodigioso (Nemaipomenitul magician)*, în care dezamăgirea se exprimă în nobile soliloquii. Și nu numai în soliloquii. La vîrsta de cincizeci și unu de ani, Calderón devine preot capelan la Toledo, apoi la Madrid. Duce acum o viață mai mult retrasă, meditativă, dar nu renunță la teatru. E atacat pe acest motiv, deși scrie numai piese religioase — *autos sacramentales* —

---

[1] Răscoala Cataloniei, provocată de fiscalitatea istovitoare și de excesele trupelor castiliene, a durat 12 ani (1640—1652). În ajutorul răsculaților, denumiți *segadors*, au intervenit trupe franceze.

cerute de oficialităţi, şi comedii mitologice. Bătrîneţea îi aduce o seninătate înţeleaptă, gravă, reţinută. Se stinge liniştit la 25 mai 1681.

Pedro Calderón de la Barca este unul din numele cele mai mari ale gloriosului secol de aur. Proporţiile operei lui sînt impresionante: 120 de comedii, 80 de *autos* şi 25 piese scurte, într-un act *(entremeses)*. Dar dacă talentul scriitoricesc şi măiestria sa literară sînt incontestabile, conţinutul operei sale nu este unitar şi cercetătorul de azi al teatrului calderonian încearcă sentimente contrarii, trecînd de la admiraţia temeinică şi bine îndreptăţită la o descumpănire nelipsită, uneori, de dezaprobare.

Calderón a fost un mare artist, şi, ca toţi marii artişti, a început prin a înfăţişa realist lumea care îl înconjura. A zugrăvit ceea ce vedea şi cum vedea: aventurile de dragoste ale cavalerilor pe de o parte, împilarea şi izbucnirile de revoltă ale oamenilor din popor pe de altă parte. În continuarea lui Lope de Vega, el a descris aventurile galante şi comediile numite „de mantie şi spadă", iar din jicnirea şi răzbunarea omului din popor a făcut subiectul celei mai puternice drame istorice ale sale: *Alcadele din Zalameea*. Aceste piese, care aparţin în genere primei jumătăţi a vieţii poetului, alcătuiesc împreună faza de oglindire a moravurilor. În această perioadă Calderón se arată demn de orice elogii: e plăcut, inventiv şi spiritual în comedii, e viguros şi adînc în dramă. Viaţa spaniolă de atunci, tumultuoasă şi plină de contraste, găseşte în el un pictor care, rămînînd înlăuntrul adevărului, ştie să varieze culorile potrivit genului, să reveleze efectele — treptat — potrivit intenţiei.

Astfel, în comediile de mantie şi spadă, ceea ce încîntă de la început pe cititorul de azi este pitorescul epocii, efectul de stampă. Sînt scene vii şi graţioase ale galanteriei spaniole din secolul al XVII-lea. Găsim în

ele amanți mascați și iubire tăinuită, secrete surprinse în țipăt, bănuieli greșite și — pînă la căsătoria finală care împacă totul — multe peripeții, destul de încurcate. Găsim în ele *caballeros muy galanes*[1], care în *Mañanas de Abril y Mayo*[2], spun, cu mîna pe spadă, *Antes que todo es mi dama*[3]. Alcătuiesc toate acestea un joc plăcut, în nuanțe de roz, pe care Calderón îl traduce în termeni teatrali cu mînă de maestru. Într-adevăr, e greu să nu admiri abilitatea cu care autorul înnoadă și deznoadă firele intrigii, ușurința cu care mișcă personajele și complică situațiile, mersul *con brio* al acțiunii. Stăpînirea meșteșugului scenic nu trece însă în jonglerie gratuită pentru că interesul lui Calderón nu se oprește la intrigă. Îl preocupă, de asemenea, caracterizarea personajelor și adesea, sub presiunea adevărului vieții, modifică psihologia tipurilor preluate de la Lope, nuanțează relațiile dintre ele. În primul rînd, strălucitoarea pereche de protagoniști — *la dama y el galán* — e privită de Calderón cu un ochi deosebit de ager, scrutător. Așa se face că unele îndrăgostite, ca Diana din *De una causa dos efectos (Dintr-o cauză două efecte)* manifestă o adevărată sciziune între voința de a iubi exemplar, pe cel mai bun, și înclinația secretă spre pretendentul frust, violent. Ardentul îndrăgostit dobîndește și el slăbiciuni care îl umanizează. Calderón ni-l înfățișează uneori uitînd fidelitatea, alteori triumfînd fără merit, datorită împrejurărilor, generozității antagonistului său sau renunțării prințului. Chiar și aceste două figuri secundare — prințul și rivalul nenorocos — șterse și rigide în teatrul secolului de aur, se bucură de atenția lui Calderón. Prințul se vădește a avea mai multe coarde la arc: mărinimos în

---

[1] Cavaleri foarte curtenitori.

[2] *Dimineți de aprilie și mai,* titlul unei comedii de Calderón.

[3] *Înainte de orice este iubita mea,* titlul altei comedii a autorului.

Nadie fíe su secreto (Să nu-ți spui taina), devine meschin și răzbunător în *La banda y la flor (Panglica și floarea)*. Antagonistul dobîndește un relief neașteptat. De pildă *don* Diego, mincinosul inventiv și plin de vervă din *El astrólogo fingido (Astrologul prefăcut)*, pierde pe *doña* Maria, potrivit regulelor jocului, și totuși cîștigă, împotriva lor, interesul și simpatia publicului, eclipsînd pe protagonist, pe frumosul, dar searbădul *don* Juan. Mlădierea și diversificarea psihologiei tradiționale are efecte favorabile și asupra cuprinderii sociale a comediilor: varietatea personajelor permite zugrăvirea mai pregnantă a manierelor, obiceiurilor și rînduielilor vremii. Dincolo de stampă și efect pitoresc, apar tablouri de moravuri și, mai adînc, elemente de satiră socială. Semnificative în această privință sînt figura și reacția antiaristocratică a valeților atît de isteți și necuviincioși, denumiți *los graciosos*[1].

Prin intermediul lor, Calderón pune sub semnul ironiei brutalitatea justiției, înfumurarea nobilimii, prefăcătoria de la curtea regală. Și nu numai atît. Deschizînd drumul unei evoluții care avea să ducă la superioritatea umană a valeților lui Beaumarchais, *los graciosos* creați de Calderón încep să aibă sentimente proprii, atitudine cavalerească, onoare, generozitate și să le opună puțin scrupuloșilor lor stăpîni.

Cît despre mesajul comediilor lui Calderón, este ușor de observat că el consistă, ca și în cazul pieselor lui Lope, în protestul contra claustralității medievale a femeii, în năzuința spre o iubire sinceră, naturală, în contestarea unei morale înguste și autoritare, de tip arhaic, patriarhal. Aceste semnificații, implicite în toată construcția și desfășurarea comediilor, sînt vizibile mai cu seamă în final. S-a spus că toate comediile lui Calderón se termină convențional. Noi credem că triumful iubirii

[1] Glumeții, hazlii, cu nuanță de măscărici.

şi tinereţii asupra constrîngerii nu este niciodată convenţional, ci patetic, şi patetice sînt — dacă ne gîndim bine — aceste finale în care simţim marele suflu al Renaşterii, bucuria de viaţă, încercarea de a elibera dragostea de sub orice oprelişti, fie ele vechi — prejudecăţi nobiliare — fie noi — puterea corupătoare a banului.

Soarta comediilor de mantie şi spadă a fost destul de inegală. Succesul de public de care s-a bucurat şi se bucură încă şi astăzi acest teatru de acţiune şi bravură, a fost întovărăşit, la fel de constant, de ironiile criticii estetizante, pe tema schematismului şi monotoniei lui. George Meredith a propus chiar o imagine: „balet mecanic". Cunoaşterea directă a textelor şi perspectiva de ansamblu nu confirmă însă o astfel de severitate. Structura şi semnificaţia comediilor de mantie şi spadă au rămas, este drept, aceleaşi, de la Lope la Calderón, dar ele au stăpînit scena spaniolă prea mult timp — un secol —, iar cei doi dramaturgi au fost creatori prea originali pentru ca înlăuntrul formulei să nu apară semne deosebitoare, elemente de diferenţiere. Polarizate în jurul celor doi corifei ai secolului de aur, aceste semne şi elemente alcătuiesc două modalităţi diferite, perceptibile ca atare, încă de la mijlocul secolului al XVII-lea. Diferenţierea se datoreşte atît temperamentului autorilor cît şi ambianţei artistice a vremii. Spre deosebire de pătimaşul şi impetuosul Lope în permanentă şi generoasă revărsare vitală, Calderón este o fire reflexivă, stăpînită, interesată de idei şi ispitită de visare. De aci o serie întreagă de trăsături caracteristice ale comediilor sale: gustul pentru probleme, desigur, mai mult sugerate decît dezbătute, plăcerea cam scolastică a argumentării, dialogul simetric şi legat ca figurile silogismului. De aci caracterele construcţiei sale dramatice: raţională, bine gîndită, sever controlată. Calderón este conştient de importanţa actului de a compune, de a compune într-o anumită cheie, de a schimba cheia. Inteligenţa lui artis-

tică alege și variază neobosit tonalitatea comediilor. Cititorul volumului de față va remarca astfel atmosfera surîzătoare din *La dama duende*, joc zburdalnic între realitate și iluzie, despărțite doar de o ușă secretă și va putea măsura diferența față de tonalitatea melancolică din *No siempre lo peor es cierto (Nu întotdeauna ceea ce-i mai rău e și adevărat)*, unde zîmbetul lasă locul suspinului dulce, resemnat, al îndrăgostitei pe nedrept acuzate. În sfîrșit, deosebită de amîndouă este ambianța de carnaval italian din *Dicha y desdicha del nombre (Numele cu folos, dar și cu ponos)*, în care veselia este mascată, numele se împrumută și răzbunarea sîngeroasă e înfrîntă la timp de căsătoriile reparatoare.

Stilul artistic dominant în primele decenii ale secolului al XVII-lea, barocul, era și el de natură a spori elementele specifice comediilor calderoniene. Astfel, confuzia de persoane, falsa identitate, care la Lope nu avea decît importanța unui expedient momentan, la Calderón se generalizează și devine principiul pe care se construiește comedia. Calderón extinde echivocul la toate personajele și la toate actele lor, opunînd sau interferînd cu virtuozitate aparența și realitatea. Pînă la dezlegarea finală, totul pare altfel decît este: îndrăgostiții — ucigași, iubitele — infidele, tații — dezonorați. Această voluptate de a ridica și apoi a nărui un eșafodaj de aparențe nu poate să nu amintească de oscilarea barocă între trezie și vis, de contrastul baroc între faptul brut și mirajul iluziei. Mai precis pot fi identificate în comediile lui Calderón alte caracteristici ale barocului, precum supraîncărcarea și dinamismul contursionat. Paralelismul acțiunilor, întreita și uneori împătrita repetare a intrigii amoroase, la nivelul îndrăgostitului, prietenului, adversarului și valetului, precum și înaintarea piesei prin continue meandre spre un deznodămînt care răsucește cursul faptelor, sînt manifestările concrete ale tendințelor baroce menționate. În sfîrșit, stilizarea și manierismul

specific frumuseții baroc concepute se regăsesc în vorbirea înflorită, gongorică, a îndrăgostiților, în metaforele căutate și strălucitoare, „bătute în nestemate", din pasajele lirice, în procedee și figuri de stil ca acumularea, contrastul, hiperbola.

Trebuie însă spus că în prima fază a creației calderoniene — aceea de oglindire a moravurilor — diferențele semnalate sînt de grad, nu de natură. Chiar cînd se depărtează de modelul stabilit de Lope, Calderón o face nu împotriva, ci în continuarea predecesorului său. Mai mult: se poate afirma că printr-un efort de concentrare și reconstrucție proprii lui Calderón, în piesele acestuia trăiește un Lope mai dens, mai logic, mai „finisat" decît cel istoric.

Constatarea este valabilă mai cu seamă pentru dramele cu caracter istoric scrise în genere pînă la 1650 și aparținînd aceleiași faze de zugrăvire realistă a vieții spaniole. Un contrast puternic există totuși între aceste piese și cele de mantie și spadă, dovedind varietatea resurselor dramaturgului. Calderón trece într-adevăr cu desăvîrșită naturalețe de la ambianța elegantă a Madridului la mediul aspru și viguros al satului sau taberii de luptă, de la acuarela grațioasă a galanteriei la tabloul zguduitor, în roșu și negru, al revoltei celor asupriți și al pedepsirii asupritorilor. Umanismul combativ al lui Lope este strălucit continuat de Calderón în aceste drame ale revoltei, dintre care cele mai cunoscute sînt *Luis Pérez din Galicia*, vibrant portret dramatic al unui răzvrătit împotriva nedreptății sau *Amar después de la muerte (Dragoste după moarte)*, remarcabilă prin simpatia caldă revărsată asupra nefericiților mauri pe care persecuția rasială și religioasă îi împinsese la disperata răscoală de la *Alpujarra* [1]. Desigur revolta eroilor mișcați de genero-

---

[1] Răscoala maurilor (1588—1591), condusă de Aben Humaya și Aben Aboe, a fost reprimată sălbatec de trupele spaniole comandate de Juan de Austria.

zilate sau dorința de răzbunare are limitele inerente sentimentelor individuale, dar autorul depășește repede aceste limite prin capodopera sa *Alcadele din Zalameea*. De data aceasta infamia și revolta sînt înțelese limpede, social, iar lupta omului simplu, din popor, împotriva strîmbătății și silniciei, pe atunci feudale, capătă întreaga ei măreție umană.

Pe lîngă operele cu caracter realist de care am vorbit pînă acum, există în teatrul lui Calderón și o a doua categorie de piese: dramele onoarei și piesele pe teme filozofice sau religioase, în care prevalează orientarea mistico-idealistă. În ele, dramaturgul exprimă, cu admirabile calități artistice, dezamăgirea decadenței spaniole, se lasă pătruns de sumbra atmosferă a Contrareformei. În atitudinea autorului se fac simțite acum o nobilă, dar nu mai puțin reală oboseală, o descurajată acceptare a prezentului stagnant. El nu mai înfățișează faptele care duc înainte istoria și viața, ci pe acelea care încearcă să le încremenească. Declinul și reacțiile provocate de el determină chiar genul și tema pieselor. Astfel, preocuparea excesivă, fanatică pentru onoare i-a procurat lui Calderón tema unor drame ca *El médico de su honra (Medicul onoarei sale)* și *A secreto agravio, secreta venganza (La ofensă secretă, răzbunare secretă)*. Este sectorul cel mai depărtat de cititorul modern care înțelege greu și suportă și mai greu susceptibilitatea bolnăvicioasă a posesorilor de onoare, insistența maniacă în bănuieli ridicole, niciodată controlate, și mai ales oroarea răzbunărilor fioroase, săvîrșite liniștit, la rece, fără zbuciumul și suferința unui Othello, de pildă.

În dramele filozofice primul plan nu mai este ocupat de personajele reale, de întîmplările vieții, ci de îndoie-

lile și dezamăgirea autorului, de reflecțiile lui pesimiste asupra existenței. Calderón intră cu adevărat în faza îngîndurării barocului. Faptele devin probleme, lucrurile și ființele alunecă în umbră și vis.

Pentru autor acum *toda la vida es sueño*[1]. Gîndul, ostenit, se risipește în păreri contrarii, căci *en esta vida todo es verdad y todo es mentira*[2]. Revin acum cu obsesivă insistență motivele morții, schimbării, măștii și iluziei ; se accentuează stările și sentimentele sumbre, prăpăstioase : melancolia, singurătatea, păcatul, expiația. Arta dramaturgului își schimbă și ea înfățișarea. Pictura viguroasă a vieții laolaltă a oamenilor cedează locul elanurilor lirice, soliloquiilor, alegoriei. Arhitectura pieselor este acuma mai complexă, mai calculată și totodată mai artificială, contrastele mai violente, expresia mai alambicată. Domină lexicul și imaginile evocînd fragilitatea, mișcarea, evanescența : apa, marea, valul, flacăra, fumul, spuma, vîntul, trestia, oglinda, zăpada.

Cu toate că această fază barocă a operei calderoniene exprimă descumpănirea și ruptura care exista înlăuntrul poetului pentru că exista, învăluitoare, inexorabilă, în afara lui, în epocă, totuși, dramele filozofice scrise acum oferă cititorului neîntrecute frumuseți artistice iar cercetătorului revelatorii semnificații istorice. Un singur exemplu : celebra *Viața e vis*. În ciuda titlului și a faimosului monolog al lui Segismundo, piesa — privită în înțelesul ei obiectiv — dovedește triumful voinței umane asupra pretinsei predestinații. Desigur, ca om al bisericii, Calderón meditează asupra instabilității lucrurilor pămîntești, asupra vanității puterii, asupra nimicniciei omului, dar aceasta nu-l împiedică de loc să înfățișeze,

---

[1] Toată viața e vis (*Viața e vis*, II, 19).
[2] *În viața aceasta totul este adevăr și totul minciună* (titlul unei comedii de Calderón).

ca dramaturg, triumful unei revoluții populare asupra bunului plac al regelui Basilio. Ba mai mult, autorul se face și ecoul opoziției față de absolutismul monarhului, dînd o formă sentențioasă și lapidară, însuși dreptului la revoltă:

„Dacă porunca legii nu e dreaptă,
Nici regele nu trebuie-ascultat."

(Viața e vis, II, 3)

Piesele cu tema religioasă — în principal *los autos sacramentales* — se resimt cel mai mult de influența Contrareformei. O dovedesc grandoarea lor apăsătoare, fondul întunecat iluminat de ciudate fulgurații simbolice, neliniștea chinuitoare și răsucirea gîndirii, pe care magnificența decorativă, stilul prețios și metaforele savant elaborate nu izbutesc să le acopere și cu atît mai mult să le împace. Și totuși sinceritatea și talentul lui Calderón fac din însăși această neîmpăcare și neacoperire încă un semn al dramatismului condiții umane.

Chiar dacă nu atinge culmile lui Cervantes, ca geniu, și ale lui Lope de Vega, ca forță creatoare, Calderón de la Barca ocupă unul din cele mai înalte locuri în ierarhia secolului de aur și a literaturii spaniole. A contemplat și exprimat, cu secretă sfîșiere și stăpînit dezbin lăuntric, ambele versante — ascendent și descendent — ale aventurii gloriei spaniole. De aci varietatea pieselor sale dintre care unele se scaldă în lumina de amiază a Renașterii, iar altele se abandonează clarobscurului crepuscular generat de baroc. Umbra și lumina se îmbină pentru a da măsura staturii uriașe a creatorului, statură care îl așează în rîndul clasicilor umanității și îndreptățește pe deplin elogiul lui Lope:

„Dacă aş vorbi numai despre darurile lui, ţinîndu-i numele sub tăcere, încă l-ai recunoaşte pe don Pedro Calderón... E un adevăr, şi nu o laudă deşartă, că prin poezia stilului său şi prin dulceaţa cîntecului a atins culmea ultimă a muntelui sacru.“

PAUL ALEXANDRU GEORGESCU

TABEL CRONOLOGIC

1600 La 17 ianuarie se naşte la Madrid Pedro Calderón de la Barca, într-o familie de nobleţe mijlocie, strîmtorată economiceşte. Mama moare din naşterea celui de-al şaselea copil, tatăl se recăsătoreşte. Lipsit de afecţiunea părinţilor şi de bucuriile vîrstei, Pedro e un copil melancolic, precoce : scrie la 13 ani o piesă al cărui text nu s-a păstrat.

1615 După ce frecventează Colegiul imperial al iezuiţilor din Madrid, pleacă la Universitatea din Salamanca unde studiază teologia şi dreptul. Încep preocupările şi încercările poetice.

1620—22 Debutul poetic : concurează la festivităţile în cinstea lui San Isidro. Obţine premiul al III-lea şi elogiul lui Lope. Tînărul Calderón duce acum o viaţă uşuratecă : îmbrăcăminte costisitoare, aventuri de dragoste, dueluri. Intră în lumea teatrului şi începe să scrie pentru scenă.

1623 I se reprezintă prima comedie de „mantie şi spadă" : *Amor, onoare şi putere.*

1624 *şi următorii.* Probabilă călătorie în Italia, la Milano, şi în Flandra, cu reveniri la Madrid unde, în 1629, urmărind pe agresorii unui frate al său, pătrunde cu forţa în mînăstirea călugăriţelor trinitare. Faptul cauzează indignarea predicatorilor moralişti şi e consemnat de avizele (ziarele) vremii.

1629 *şi următorii.* Calderón abordează toate modalităţile şi temele dramatice, obţinînd succese crescînde cu comediile *Doamna spiriduş* şi *Casa cu două intrări este greu de păzit* şi cu dramele *Prinţul constant, Devoţiunea crucii* şi *Dragoste după moarte.*

1635 Drama filozofică *Viaţa e vis.*

Moartea lui Lope.

Calderón, preţuit de curte şi de marele public, devine primul dramaturg al Spaniei.

1636 Se publică prima parte a comediilor lui *don* Pedro Calderón de la Barca.

1637 Dramaturgul este numit cavaler al ordinului Santiago. Compune *Nemaipomenitul magician* şi publică drama *Medicul onoarei sale.* Apare partea a doua a comediilor.

1640 Răscoala Cataloniei şi războiul cu francezii la care participă activ. Comandantul său raportează: *„s-a distins şi a luptat ca un foarte cinstit şi viteaz cavaler şi cu un anumit prilej a fost rănit la mînă".*

1644—47 Iubire tainică din care rezultă un fiu natural. Moartea fraţilor dramaturgului.

1651 Îmbracă veşmîntul preoţesc şi e numit capelan la Toledo. Scrie capodopera *Alcadele din Zalameea*, precedată de *Pictorul dezonoarei sale* şi urmată de *Luis Pérez din Galicia*.

1651—81 Viaţă tot mai retrasă, meditativă. Continuă să scrie piese, mai mult *autos sacramentales* şi comedii mitologice. Începe „biografia tăcerii", punctată doar de publicarea comediilor sale : Partea a treia în 1664, Partea a patra în 1672, Partea a cincia în 1677.

1681 Pedro Calderón de la Barca moare la 25 mai, la cîteva luni după ce se reprezentase ultima lui comedie, scrisă la 80 de ani, dar plină de aceeaşi graţie şi prospeţime : *Soarta şi deviza lui Leonardo şi Marfiza*.

P. AL. G.

DOAMNA SPIRIDUŞ

COMEDIE ÎN TREI ACTE

PERSONAJELE

DON MANUEL
COSME, bufon
DOÑA ÁNGELA
ISABEL, slujnică
RODRIGO, valet
DON LUIS
DON JUAN
DOÑA BEATRIZ
CLARA, slujnică
Slujitori

Acțiunea se petrece la Madrid

SCENA I

O stradă din Madrid. Intră d o n Manuel, *urmat de* Cosme, *amîndoi îmbrăcaţi de drum.*

DON MANUEL : Doar cu un ceas să fi sosit mai devreme şi prindeam serbările prin care întreg Madridul cinsteşte botezul prinţului Baltazar.

COSME : Aşa se întîmplă cam în toate : doar cu un ceas să soseşti mai devreme ori mai tîrziu şi ai pierdut ori ai cîştigat. Doar cu un ceas mai devreme să fi sosit Piram la fîntînă, n-ar fi găsit pe Tisbe moartă, şi murele nu s-ar mai fi roşit. Căci poeţii zic că tragedia asta s-a scris cu sirop de mure. Un ceas să fi întîrziat Tarquiniu, ar fi găsit pe Lucreţia culcată şi poeţii nu şi-ar mai bate capul să judece, ca-n tribunale, fără să fie judecători, dacă Tarquiniu a insultat-o ori nu. Un ceas să se mai fi gîndit Hero dacă era bine sau nu că se arunce din turn, şi sînt sigur că nu s-ar fi aruncat şi astfel ar fi fost scutit iscusitul Mira de Mescua[1] să mai scrie o comedie aşa de bine ticluită. Amarilis n-ar mai fi jucat-o cu atîta natu-

[1] Mira de Mescua, sau Amescua — autor de comedii din şcoala lui Lope de Vega.

raleţe şi publicul nu şi-ar fi smuls părul de necaz că s-a păcălit ducîndu-se s-o vadă. Şi fiindcă am întîrziat un ceas şi am pierdut serbările, să nu mai pierdem acum şi hanul. Legea-i lege; dacă vom sosi şi acolo după ora închiderii, ne trîntesc uşa-n nas şi rămînem pe dinafară. Mi-au ieşit ochii din cap uitîndu-mă să-l văd pe prietenul care te aşteaptă, cu pat şi masă pusă, ca pe un ibovnic. De acum încolo puţină speranţă să mai vie. Prea ar fi mare noroc pe capul nostru.

DON MANUEL: Nu vorbi cu păcat, Cosme; mai rar prieteni cum sînt eu cu *don* Juan de Toledo, nici în antichitate nu ni s-ar găsi pereche. Amîndoi am fost colegi de şcoală şi, după ce am părăsit literele pentru arme, amîndoi am fost camarazi nedespărţiţi în războaie. În Piemont, cînd ducele de Feria m-a răsplătit cu gradul de sergent, l-am avut stegar în compania mea. Rănit apoi grav într-o bătălie, l-am îngrijit şi l-am vindecat chiar în patul meu. După Dumnezeu, mie-mi datorează viaţa. Asta fără să mai amintesc de alte datorii mărunte, căci între nobili e lucru josnic să pomeneşti de aşa ceva; de aceea docta Academie zugrăveşte binele săvîrşit în chip de femeie bogată întoarsă cu spatele, lăsînd astfel să se înţeleagă că după ce l-ai făcut, e înţelept să-l uiţi; cine-l aminteşte, înseamnă că nu l-a făcut. În sfîrşit, îndatorat de atîtea servicii, *don* Juan văzînd că majestatea-sa mă răsplăteşte cu demnitatea de guvernator şi auzind că am sosit la Madrid, în trecere doar, se grăbeşte să-mi arate prietenia

găzduindu-mă la el. Eram la Burgos cînd am primit scrisoarea prin care mă invita călduros să nu-l ocolesc. Mi-a dat şi adresa, dar n-am vrut să viu să-l caut de cum am sosit, fără să fi descălecat măcar. Mi-am lăsat bagajele şi catîrii la han şi numai aşa, ca din întîmplare, mă fac că trec pe aici. Am întîrziat, e drept...

SCENA A II-A

Doña Ángela, Isabel, *mascate, intră în fugă. Cei dinainte.*

DOÑA ÁNGELA : Dacă sînteţi într-adevăr cavaleri şi la fapte şi la suflet, după cum vă arată portul, atunci apăraţi-mă ; v-o cere o femeie. Viaţa şi onoarea îmi sînt în joc. Scăpaţi-mă : sînt urmărită de un tînăr şi nu vreau să ştie cine sînt. Opriţi-l aici. Salvaţi-mă de nenorocire şi dezonoare, vă implor. Sînt femeie de neam şi cine ştie, poate într-o zi... Cu bine, fug, sînt moartă de frică.

COSME : Ce-a mai fost şi asta ? Femeie sau vîrtej ?

DON MANUEL : Pare de necrezut !

COSME : Ce-ai de gînd să faci ?

DON MANUEL : Mă mai întrebi ? Nobleţea mă obligă ; sînt dator să împiedic nenorocirea şi dezonoarea. De bună seamă, e bărbatu-său.

COSME : Şi cum vrei să le împiedici ?

DON MANUEL : Ţinîndu-l pe loc cu vreun şiretlic ; dacă nu voi izbuti, voi fi silit să între-

buinţez forţa, dar fără ca el să înţeleagă din ce cauză.

COSME : Dacă-i vorba de şiretlic, stai niţel ; am o idee ; să-l amăgim cu scrisoarea asta, mi-a dat-o un prieten s-o duc cuiva de aici.

SCENA A III-A

Intră don Luis, *urmat de* Rodrigo. *Cei dinainte.*

DON LUIS : Trebuie s-o cunosc, măcar aşa, să ştiu de ce se fereşte de mine.

RODRIGO : Ţine-te după ea şi vei afla cine e.

(Se apropie Cosme ; don Manuel se îndepărtează.)

COSME : Conaşule, dacă nu vă e cu supărare, faceţi-vă bunătatea şi citiţi-mi cui scrie să duc scrisoarea asta.

DON LUIS *(oprit de Cosme)* : Acum n-am poftă.

COSME : Apoi dacă numai pofta vă lipseşte, am eu destulă s-o împărţim pe din două.

DON LUIS : La o parte !

DON MANUEL *(aparte)* : Doamne ! Ce dreaptă-i strada. Tot se mai zăresc.

COSME : Zău, conaşule, faceţi-vă bunătate.

DON LUIS : La dracu, nu mă mai plictisi ! O să-ţi rup coastele dacă mă mai baţi mult la cap...

COSME : De aia, numai niţel o să vă mai bat...

DON LUIS : Să nu-mi pierd răbdarea, c-apoi... La o parte ! *(Îl îmbrînceşte.)*

DON MANUEL *(aparte)* : Acum trebuie să intervin. E rîndul vitejiei să termine ce a început

șiretenia. *(Se apropie.)* Cavalere, dumnealui e valetul meu ; și nu pricep cu ce te-a putut ofensa ca să-l îmbrîncești așa.

DON LUIS : Nu răspund nici nepriceperii, nici văicărelii. N-am dat niciodată satisfacție nimănui.

DON MANUEL : Dac-aș avea nevoie de satisfacție, fii sigur, n-aș rămîne fără ea, în ciuda aroganței dumitale. Dar te-am întrebat cu ce te-a ofensat ori te-a supărat, și ar trebui să-mi răspunzi politicos. Doar nu degeaba se spune că politețea se învață în capitală ; așa că nu face capitala de rîs, și nu-mi da mie, un provincial, prilejul să învăț politețea pe cine are datoria s-o cunoască.

DON LUIS : Cutezi să-mi arunci în față că nu pot învăța eu pe alții ce-i politețea ?

DON MANUEL : Ajunge ; să grăiască spadele !

DON LUIS : Ai dreptate. *(Trag spadele și se bat.)*

COSME : Ce poftă aș avea să mă bat și eu !

RODRIGO : Trage-ți atunci și tu spada.

COSME : E virgină ; n-o pot trage decît la poruncă sau cu ordin scris.

SCENA A IV-A

Intră doña Beatriz, *ținîndu-l de mînă pe* don Juan, *și* Clara, *cu mantii pe umeri. Cei dinainte și figuranți.*

DON JUAN : Beatriz, dă-mi drumul.

DOÑA BEATRIZ : N-ai să te amesteci în duel !

DON JUAN : Cu neputință ; nu vezi că e fratele meu ?

DOÑA BEATRIZ : Vai, ce nenorocită sînt !

DON JUAN *(către* don *Luis) :* Iată-mă lîngă tine.

DON LUIS : *Don* Juan, stai, rămîi deoparte. Așa nu mă ajuți de loc ; dimpotrivă, mă faci să fiu socotit laș. Acest cavaler străin, deși întovărășit, n-a șovăit să lupte singur, și nici acum, unul contra doi, nu se teme. Du-te, lasă-mă singur. Noblețea-mi nu va îngădui să lupt rău, mai ales cu cineva care dă dovadă de atîta avînt și bărbăție. Pleacă, rogu-te.

DON MANUEL : Și eu îți prețuiesc cum se cuvine vitejia și mărinimia. Dacă însă dumneata mai ai vreo îndoială despre mine, îți sau la dispoziție oriunde vei voi.

DON LUIS : Și eu la fel.

DON MANUEL : La ordinul dumitale.

DON JUAN : Ce aud și ce-mi văd ochii ! *Don* Manuel !

DON MANUEL : *Don* Juan !

DON JUAN : Nemaipomenit ! *(Aparte.)* Între un frate și un prieten care-mi e ca și frate, de partea cui să fiu acum ? !... Ce să fac ? Dar să vedem mai întîi pricina...

DON LUIS : Lucrurile stau așa. Acest cavaler a vrut să ia apărarea valetului său, care, nerod cum e, m-a făcut să-i vorbesc urît. Dar acum totul s-a lămurit.

DON JUAN : Atunci fie-mi îngăduit să-l îmbrățișez. Nobilul oaspe așteptat în casa noastră e chiar dumnealui, *don* Manuel. Vino la pieptu-mi, frate. V-ați dovedit amîndoi curajoși în luptă. E un motiv mai mult să rămîneți de acum încolo prieteni, căci vă

cunoașteți unul altuia vitejia. Veniți să vă îmbrățișez.

DON MANUEL : Mai întîi permite-mi să strîng mîna lui *don* Luis pentru vitejia fără seamăn de care a dat dovadă și să-l asigur că-i rămîn îndatorat.

DON LUIS : Și eu te rog să mă socotești prieten. Și te mai rog să mă ierți că nu te-am recunoscut mai devreme, căci după bravura dumitale ar fi trebuit să-mi dau seama cine ești.

DON MANUEL : Eu de la dumneata învăț bravura. Mărturie stă rana de la mînă.

DON LUIS : O, mai bine-aș fi fost eu rănit de o mie de ori...

COSME : Măi să fie, ce duel de ploconeli !

DON JUAN : Vino de grabă să ți-o îngrijești. *Don* Luis, fii bun, te rog așteaptă aci și spune-i *doñei* Beatriz să mă ierte că n-o pot însoți. Haidem, scumpe prieten ; haidem să-ți îngrijești rana. Casa mea îți stă întreagă la dispoziție.

DON MANUEL : Dar n-am nimic.

DON JUAN : Hai de grabă.

DON MANUEL *(aparte)* : Nu-i semn bun că Madridul mă primește cu sînge !

DON LUIS *(aparte)* : Ce necaz mi-e că n-am putut afla cine era femeia aceea !

COSME *(aparte)* : Așa-i trebuie stăpînului ; să se-nvețe minte să nu mai facă pe Don Quijote de răspîntii !

(Don *Manuel*, don *Juan și Cosme ies)*

SCENA A V-A

D o n Luis, d o ñ a Beatriz.

DON LUIS : Furtuna a trecut. Lasă să-ţi înflorească din nou bujori în obrăjorii tăi ofiliţi de spaimă.

DOÑA BEATRIZ : Unde-i *don* Juan ?

DON LUIS : Te roagă să-l ierţi ; a fost silit să plece să îngrijească grabnic pe un prieten rănit.

DOÑA BEATRIZ : Vai ! Mor de frică ! Nu cumva rănitul e *don* Juan ?

DON LUIS : Fii pe pace, domniţă ; n-aş sta eu aşa liniştit, dac-ar fi fost rănit *don* Juan. Nu-ţi mai face gînduri negre şi nu te mai chinui cu închipuiri fără noimă, căci nu faci altceva decît să mă chinuieşti şi pe mine. Grija pe care i-o porţi lui *don* Juan mă răneşte, zău aşa !

DOÑA BEATRIZ : Uf, *don* Luis, pentru Dumnezeu ! Ştiu, totdeauna ai fost galant şi bun cu mine, şi aş fi fericită să-ţi pot plăti cu aceeaşi monedă, dar nu înţelegi o dată că iubirea nu vine la poruncă ? Vine aşa, pe neaşteptate, ca un trăsnet, ori cade din stele. Şi cum în ziua de azi ceea ce se găseşte mai greu are mai mult preţ în Madrid, preţuieşte-mi şi dumneata sinceritatea, că n-o găseşti pe toate drumurile. Aşa că nu te mai osteni zadarnic, şi la revedere.

(D o ñ a Beatriz *şi* Clara *ies.*)

SCENA A VI-A

Don Luis, Rodrigo.

DON LUIS : Umblă sănătoasă. Ai văzut, Rodrigo ; toate-mi ies pe dos. Dacă zăresc o femeie nostimă și vreau s-o cunosc, mă țin pe loc un nătărău și un duel, că nu știu care-i mai rău ; dacă mă bat în duel și sosește frate-meu, rivalul meu se dovedește a fi prietenul lui ; dacă mă roagă să prezint scuze din partea lui unei domnițe, atunci aceasta e o domniță care mă costă mii de suspine. Dar să le luăm la rînd : o femeie mascată fuge de mine, un nătărău mă scoate din sărite, un străin încearcă să mă ucidă, frate-meu mi-l aduce apoi musafir acasă și altă femeie îmi dă cu tifla. Halal de așa noroc !

RODRIGO : Din toate să-ți spun eu ce te doare mai rău ?

DON LUIS : Nici prin gînd nu-ți trece.

RODRIGO : Să nu-mi zici pe nume dacă n-o fi gelozia pe fratele dumitale din pricina Beatrizei.

DON LUIS : N-ai nimerit-o.

RODRIGO : Atunci ce te supără atît ?

DON LUIS : Uite, să-ți spun sincer — dar să nu scoți o vorbă, că apoi nu mai am nici o încredere în tine — sînt supărat pe frate-meu. Prea e nechibzuit. Ține în casă pe o soră văduvă, tînără și frumoasă ; o păzește ca pe ochii din cap, și acum vrea să găzduiască aici pe un cavaler tot tînăr, falnic ca un brad.

RODRIGO : Cunosc povestea ; bărbatu-său a fost administrator regal în port, s-a încurcat în socoteli, a ieșit plin de datorii și s-a prăpădit. Nevastă-sa a venit acum pe ascuns la Madrid cu gînd să ducă o viață retrasă și să vadă cum o s-o scoată la capăt. Stă toată ziua închisă în casă, căci situația ei nu-i îngăduie să iasă ; n-o știe și n-o aude nimeni, nici soarele n-o vede. Nu înțeleg atunci de ce fratele dumitale nu l-ar primi în casă pe *don* Manuel, de vreme ce acesta n-o să știe că locuiește sub același acoperămînt cu o femeie frumoasă. Și apoi *don* Juan a avut grijă să deschidă la odaia ei o ușă spre stradă, iar ușa care dă înăuntru a astupat-o cu un dulap cu tăblii de sticlă, așa încît nimeni nu poate bănui că acolo a fost vreodată o ușă.

DON LUIS : Ei și ? Ce-a cîștigat cu asta ? Crezi că-și poate apăra onoarea cu un dulap cu tăblii de sticlă ce se sparg la cea mai mică lovitură ? Nu, nu, nu sînt de loc liniștit.

SCENA A VII-A

Odaia doñei *Ángela în casa lui* don *Juan.*

Doña Angela *și* Isabel.

DOÑA ÁNGELA : Isabel, dă-mi iar voalurile să mă îndoliez, să mă îngrop de vie, că așa mi-e soarta.

ISABEL : Poftim, stăpînă. Puneți-le repede, să nu sosească *don* Luis, să te vadă gătită și să-și aducă aminte că te-a văzut la Palat.

DOÑA ANGELA : Doamne, Doamne, aci o să mor închisă între patru ziduri, unde nici soarele nu pătrunde, căci în situaţia mea nu-mi e îngăduit nici măcar să-mi plîng durerea la lumina zilei. Doar luna, noaptea, cînd îşi strecoară razele prin ferestre, îmi mai aduce puţină mîngîiere, parcă zicîndu-mi : „Biata fată, cum îşi plînge soarta !“ De cînd am rămas văduvă, n-am pic de libertate. Fraţii mă păzesc mai straşnic decît bărbatul, de parcă m-aş fi măritat cu ei. Ce crimă săvîrşesc dacă mă duc şi eu cîteodată la teatru ori la Palat, să-mi mai treacă de urît ? Asta nu înseamnă că-s uşuratică. Şi-apoi, ce poate fi mai nevinovat decît teatrul ? Doamne, ce soartă nedreaptă mi-a fost hărăzită !

ISABEL : De, stăpînă, or fi avînd şi ei dreptate să se teamă. Tînără eşti, frumoasă şi văduvă eşti, ispita-i mare şi păcatul gata. Uită-te la văduvele de aci din capitală, Doamne păzeşte-mă ! Umblă pe stradă ca nişte mironosiţe, cu capul în pămînt, cu mătăniile în mînă, cu cartea de rugăciuni la subţioară, şi cînd ajung acasă uită de rugăciuni şi joacă şi cîntă cu fanţii, numai într-o fustuliţă, de nu le-ai mai putea recunoaşte. Da să lăsăm asta ; mai bine să vorbim de străinul căruia i-ai încredinţat onoarea şi care te-a apărat astăzi.

DOÑA ANGELA : Parcă mi-ai ghicit gîndul. Tocmai voiam să-ţi spun. Vai, ce spaimă am tras ! Nu pentru el, ci pentru mine. Cine şi-ar fi închipuit că avea să mă apere cu atîta foc, să tragă spada şi să se bată pentru mine ! Cînd am auzit că şi-au încrucişat spadele, mi-a părut rău că l-am rugat, dar,

tulburată și zăpăcită cum eram atunci cînd i-am cerut ajutor, nici nu mai știam ce-i cu mine.

ISABEL : Nu știu dacă l-a oprit sau nu, dar știu că *don* Luis nu ne-a mai urmărit.

DOÑA ÁNGELA : Ascultă ; stai nițel.

SCENA A VIII-A

Don Luis, doña Ángela, Isabel.

DON LUIS : Ángela !

DOÑA ÁNGELA : Scumpe frate. De ce vii așa de încruntat ? Pari tulburat... Ce ai ?

DON LUIS : Am destule și mai am și onoarea pe deasupra !

DOÑA ÁNGELA *(aparte)* : Tremur toată ! M-a recunoscut !

DON LUIS : Tu nu vezi că nu ți se dă considerația cuvenită ? Pe mine asta nu mă poate lăsa indiferent.

DOÑA ÁNGELA : Ai avut vreo neplăcere ?

DON LUIS : Am avut și am, mai ales cînd viu să te văd.

ISABEL *(aparte)* : Ce frică-mi e !

DOÑA ÁNGELA : Ce neplăcere poți avea din cauza mea ? Am făcut eu...

DON LUIS : Da, din cauza ta, văzînd...

DOÑA ÁNGELA *(aparte)* : Sînt pierdută !

DON LUIS : Văzînd că fratele nostru nici nu se sinchisește de tine.

DOÑA ÁNGELA : *(aparte)* : Așa da.

DON LUIS : Ai atîtea supărări, și lui nici nu-i pasă. Îmi pare rău că în loc să-mi vărs neca-

zul pe el, mi l-am vărsat pe oaspetele nostru, căci, neștiind cine e, l-am rănit într-un duel.

DOÑA ÁNGELA: Adevărat? Cum asta?

DON LUIS: Ascultă și-ai să afli: azi, ducîndu-mă la Palat, a trebuit să merg pe jos prin piață, pentru că sentinelele nu lăsau să intre nici trăsurile, nici călăreții. Într-un grup de prieteni, zăresc o femeie nostimă, cu fața acoperită de o mască; rîdea și glumea cu tinerii care se întreceau s-o curteze și să-i laude grațiile și spiritele. Cum am sosit eu, n-a mai scos o vorbă. Văzînd-o că amuțise, unul o întrebă de ce tăcuse la sosirea mea. Domnița nici pis, parcă-i pierise glasul. Intrigat, o privii să văd dacă nu cumva o cunoșteam; ea, cu cît o priveam mai stăruitor, cu atît se ascundea și se ferea mai mult. Cînd a plecat, m-am luat după ea, căutînd să n-o pierd din ochi; din vreme în vreme întorcea capul, să vadă dacă o urmăresc. Tot urmărind-o așa și întrebîndu-mă de ce se temea de mine, hop! mă pomenesc că mă oprește însoțitorul oaspetelui nostru, rugîndu-mă să-i citesc adresa de pe o scrisoare. I-am răspuns că sînt grăbit, crezînd că vrea să mă oprească dinadins, pentru că domnița, trecînd pe lîngă ei, le spusese ceva. M-a plictisit atît, încît puțin a lipsit să nu-l cîrpesc. Atunci, făcînd pe viteazul, i-a sărit în ajutor oaspetele nostru. În sfîrșit, am încrucișat spadele, dar, din fericire, lucrurile n-au mers mai departe, deși s-ar fi putut să iasă mai rău.

DOÑA ÁNGELA : Ia te uită afurisita, în ce încurcătură era să te facă să intri ! Şi cîte alte intrigante de astea n-or mai fi fiind! Mai mult ca sigur că nici nu ştia cine eşti şi că se ferea de tine înadins ca s-o urmăreşti. Ţi-aduci aminte ? De cîte ori nu ţi-am spus : Bagă de seamă, *don* Luis, să nu-ţi pierzi capul după femeiuşti de astea care n-au altă treabă decît să întindă curse bărbaţilor.

DON LUIS : Cum ţi-ai petrecut după-amiaza ?

DOÑA ÁNGELA : Am stat acasă şi-am plîns tot timpul.

DON LUIS : A venit fratele nostru să te vadă ?

DOÑA ÁNGELA : De azi dimineaţă n-a mai trecut pe aici.

DON LUIS : E revoltător !

DOÑA ÁNGELA : Zadarnic te revolţi ; trebuie să răbdăm ; ne e frate mai mare, şi la urma urmei din mila lui trăim.

DON LUIS : Dacă tu nu suferi din pricina asta, atunci nu sufăr nici eu ; mie numai de tine îmi părea rău. Şi ca să vezi că nu-l pizmuiesc, mă duc să-l vizitez şi chiar am să-i fac o bucurie. *(Pleacă.)*

SCENA A IX-A

Doña Ángela, Isabel.

ISABEL : Vai, ce spaimă am tras, stăpînă ! Şi acum ce zici de întîmplare ? Oaspetele rănit, care se află acum în casa noastră, nu-i altul decît salvatorul dumitale.

DOÑA ÁNGELA : De cum l-am auzit pe frate-meu vorbind de duel și că oaspetele e rănit, am și bănuit asta, Isabel. Dar tot nu-mi vine să cred ; prea ar fi uimitor ca un bărbat abia sosit la Madrid, de cum a pus piciorul în oraș să și întîlnească o femeie care să-l roage s-o apere, un frate al ei care să-l rănească și altul să-l găzduiască. E prea de tot ! Și chiar de-ar fi așa, nu voi crede pînă nu-l voi vedea.

ISABEL : Dacă vrei să-l vezi, știu eu pe unde, ba chiar mai mult decît să-l vezi.

DOÑA ÁNGELA : Ce, ești nebună ? ! Cum o să-l pot vedea cînd odaia lui e așa departe de a mea ?

ISABEL : Stai nu te speria ; de aci se poate trece foarte ușor în odaia de alături.

DOÑA ÁNGELA : Nu țiu numaidecît să-l văd ; aș vrea doar să știu dacă e adevărat. Spune cum ; te-ascult, deși nu-mi vine să cred ce-mi spui.

ISABEL : N-ai auzit că fratele a scos o ușă și-n locul ei a pus un dulap ?

DOÑA ÁNGELA : Acum înțeleg la ce te-ai gîndit. Să facem o gaură în scîndura dulapului, pe unde să ne uităm la oaspetele nostru.

ISABEL : Mă gîndesc la ceva și mai bun.

DOÑA ÁNGELA : Spune dar.

ISABEL : Ca să închidă și să mascheze ușa ce dă în casă, și s-o puie la loc cînd o fi nevoie, fratele dumitale a astupat-o cu un dulap mișcător, care e plin cu sticle și pahare, dar nu-i greu de mutat. Am văzut eu cînd l-am așezat ; doar ce sprijinisem o scară de el ca să mă sui să-l scutur că s-a răsturnat cu scară și

cu mine cu tot. Numai să-l împingi ușor într-o parte, și poți trece dincolo cît ai clipi din ochi.

DOÑA ÁNGELA : Stai nițel să chibzuim și să vedem cum să facem. Să zicem, dragă Isabel, că vreau să trec dincolo. De aici îl putem mișca, dar din odaia cealaltă se poate oare da la o parte ?

ISABEL : Cum să nu ; tot ca de aici ; numai să-i însemnăm bine locul între două cuie, ca să știm să-l așezăm așa cum a fost, să nu poată bănui nimeni că l-am mutat vreodată.

DOÑA ÁNGELA : Spune-i servitorului, cînd o veni după rufe și după lampă, să ne anunțe dacă stăpînu-său iese în oraș — că doar nu l-o sili rana să stea în pat.

ISABEL : Adevărat, vrei să treci ?

DOÑA ÁNGELA : E cam prostească dorința mea, dar țiu să aflu dacă el m-a scăpat. Vezi tu, Isabel, a fost rănit pentru mine, i-a curs sînge, n-ar ședea frumos să-l îngrijesc, arătîndu-i astfel puțină recunoștință, cu atît mai mult cu cît sînt sigură că nu mă poate recunoaște ? Hai să vedem dulapul, și, dacă pot intra fără să știe el, atunci trebuie să mă îngrijesc să fie bine tratat.

ISABEL : Frumos basm, dar dacă-l povestește ?

DOÑA ÁNGELA : Nu cred ; cine a dat dovadă de vitejie și galanterie, cum a dat el, e și discret. Doar s-a purtat cu atîta noblețe prima oară cînd mi-a luat apărarea ! Simt că mi-a cîștigat inima. A dovedit atîta curaj ținîndu-l în loc pe fratele meu, s-a arătat atît de înțelept și curtenitor, încît nu văd de ce mi-aș face griji că ar putea fi guraliv. Asta ar umbri toate calitățile unui bărbat ca el. *(Ies amîndouă.)*

SCENA A X-A

Odaia lui don *Manuel. Un dulap mişcător cu sticle şi pahare pe rafturi. O sobă de tuci etc.*

Don Juan, don Manuel, *un servitor cu o lampă.*

DON JUAN : Ar fi bine să te culci.

DON MANUEL : De ce ? Din cauza rănii ? Ar fi ridicol din parte-mi să dau atîta importanţă unei zgîrieturi.

DON JUAN : Ce noroc am avut ! Plăcerea de a te avea oaspete mi-ar fi fost stricată de gîndul că ai fost rănit la mînă de frate-meu, deşi n-ar fi fost din vina lui.

DON MANUEL : Viteaz bărbat ! I-am invidiat spada şi l-am admirat cum s-a bătut. Îi voi rămîne pentru totdeauna prieten devotat.

SCENA A XI-A

Intră don Luis, *urmat de un servitor care aduce pe o tavă o spadă într-un toc.*

DON LUIS : Şi eu al dumitale, dacă-mi dai voie. Te asigur că sînt foarte mîhnit de cele întîmplate. De aceea nu vreau să mai rămîie în puterea mea oţelul ce mi-a servit să te rănesc. Nu mai vreau să-l folosesc şi nu-mi mai place ; pentru mine e aidoma servitorului pe care stăpînul îl goneşte fiindcă l-a supărat. Iată spada ce te-a rănit la picioarele dumi-

tale ; vine să-ți ceară iertare, dacă e vinovată. Răzbună-te pe ea și pe mine.

DON MANUEL : Ești tot atît de curtenitor pe cît ești de viteaz. În toate mă întreci. Primesc spada ; purtînd-o mereu la coapsă, mă va învăța să fiu la fel. De azi înainte nu mai am a mă teme de nimeni, căci de cine s-ar putea teme cine a încins spada dumitale ? Eu numai de ea m-aș fi temut.

DON JUAN : Pentru că *don* Luis mi-a amintit obligațiile de gazdă, te rog să primești și din partea mea un dar.

DON MANUEL : Niciodată nu vă voi putea plăti pentru atîtea amabilități și favoruri. Amîndoi vă întreceți în a mă onora.

SCENA A XII-A

Intră Cosme, *încărcat de geamantane și pachete.*

COSME : Mii de demoni și de vipere ; balauri și strigoi parcă s-au repezit la mine să mă tîrască în fundul iadului. Cine m-a pus pe mine să viu în blestemata asta de capitală ? Mai bine aș trăi liniștit în Asturii ori în Galicia decît aci. Acolo nu mi-ar fi teamă c-am să fiu jignit de cineva.

DON MANUEL : Liniștește-te ; ce te-a apucat ?

COSME : Alții sînt apucați, nu eu.

DON JUAN : Ce-ai zis ?

COSME : Ce-aţi auzit. Că-i trădător cine dă drumul duşmanului.

DON LUIS : Ce duşman ? Ori visezi ?

COSME : Apa din cişmele.

DON MANUEL : De ea te-ai speriat ?

COSME : Cum veneam aşa încărcat cu bulendrele astea, m-am împiedicat şi, fleaşc ! m-am întins cît sînt de lung în şanţul unei cişmele. M-am făcut ca necuratul de noroi şi-am murdărit şi rufele pe care le aduceam în geamantane. Cum o să intru cu ele, acum, aşa în casă?

DON MANUEL : Piei din ochii mei, că eşti turtă. Hai, pleacă. Ce mai stai ?

COSME : Dac-aş fi beat, nu m-aş mînia pe apă. Am citit şi eu prin cărţi că izvoarele se întorc cîteodată la matcă ; acu' îmi bat capul să pricep cum s-a prefăcut apa în vin.

DON MANUEL : Cînd începe aşa, nu mai isprăveşte un an.

DON JUAN : Ciudat om !

DON LUIS : Eu aş vrea numai să aflu, fiindcă zici că ştii să citeşti, de ce mă tot băteai la cap să-ţi citesc scrisoarea ? Stai. De ce vrei să fugi ?

COSME : Pentru că ştiu să citesc doar cărţi, nu şi scrisori.

DON LUIS : Bun răspuns.

DON MANUEL : Nu-l luaţi în seamă, vă rog. O să vă daţi seama curînd că e un măscărici.

COSME : Am să organizez o chermesă şi-am să vă invit să-mi vedeţi isteţimea.

DON MANUEL : Pe mine vă rog să mă iertaţi, dar, cum încă nu-i tîrziu, aş vrea să fac o vizită.

DON JUAN : Atunci, te aştept la cină.

DON MANUEL : Cosme, deschide geamantanele, scoate lucrurile, curăţă-le şi să nu le bagi în casă pînă nu sînt uscate.

DON JUAN : Dacă vrei să închizi, iată cheia de la camera ta ; eu o am pe cea de la intrare ; altele afară de acestea nu mai sînt, şi nici camera ta nu mai are altă uşă. *(Aparte.)* Trebuie să-i spun aşa. *(Tare.)* Ca să ţi se deretice, laşi cheia în broască. *(Ies cu toţi, afară de Cosme.)*

SCENA A XIII-A

COSME : Comoara mea, vino-ncoa să te mîngîi şi să te cercetez ; să vedem ce-am putut ciupi, că la drum socotelile nu se ţin aşa la marele fix ca acasă. Sînt mai dese prilejurile să pui mîna, nu pe piept, ci în pungă străină. *(Deschide geamantanul şi scoate o pungă.)* Iat-o, bună treabă a făcut ; azi a intrat fecioară şi iese însărcinată. La ce să mai pierd vremea să-i număr. Ce, am vîndut stăpînului niscaiva oi, ca să văd dacă sînt cîţi ne-am învoit ? Cîţi or fi, sînt bine veniţi. Iată şi geamantanul dumnealui ; să-i scot rufe, dacă o vrea să se culce mai devreme ; aşa mi-a poruncit. Ei şi ce : dacă mi-a poruncit, musai să şi fac ? Tocmai pentru că mi-a poruncit, n-o să fac ; de aia sînt eu servitor. Să mai ies şi eu oleacă, să mă închin unei femeiuşti. Ai chef de aşa ceva, Cosme ? Am, cum să nu ! Atunci, hai, Cosme, că mai importante decît poruncile stăpînului sînt plăcerile noastre. *(Iese.)*

SCENA A XIV-A

Doña Ángela, Isabel, *intrînd prin ușa mascată de dulapul care se ține în balamale.*

ISABEL : Rodrigo mi-a spus că nu-i nimeni acasă. Au ieșit cu toții : și oaspetele și frații tăi.

DOÑA ÁNGELA : Altfel nici n-aș fi îndrăznit să intru.

ISABEL : Vezi ce ușor se trece ?

DOÑA ÁNGELA : Ai dreptate ; erau fără nici un temei precauțiile mele ; n-am întîlnit pe nimeni ; ușa se închide și se deschide fără să se bage de seamă că s-a clintit ceva.

ISABEL : Și acum de ce am venit ?

DOÑA ÁNGELA : Ca să ne întoarcem. E de ajuns ca două femei să pună la cale o nebunie ca asta, că de la gînd la faptă calea nu-i prea lungă. Greu a fost pînă să mă hotărăsc. M-am încredințat acum că el e cavalerul care, brav și cutezător, și-a primejduit viața pentru a mă salva. Datoria mea e să am grijă să nu-i lipsească nimic cît o sta aici.

ISABEL : Uite darul ce i l-a făcut fratele și, în vitrină, o spadă.

DOÑA ÁNGELA : Privește : i-au pus și masa mea de scris.

ISABEL : Asta-i isprava fratelui. El a poruncit să-i fie adusă aici cu tot ce trebuie pentru scris și pe lîngă asta o groază de cărți.

DOÑA ÁNGELA : Văd colo jos două geamantane.

ISABEL : Şi sînt deschise. Vrei, stăpînă, să ne uităm ce-i în ele ?

DOÑA ÁNGELA : Nu-i frumos, dar nu mă rabdă inima să nu văd ce rufe şi bijuterii are.

ISABEL : Ostaş cum e, şi venit cu jalbă la rege, nu cred să aibă cine ştie ce giuvaieruri. *(Scot amîndouă, rînd pe rînd, lucrurile din geamantane şi le împrăştie prin odaie.)*

DOÑA ÁNGELA : Ce-i asta ?

ISABEL : Un teanc de hîrtii.

DOÑA ÁNGELA : Scrisori de la femei ?

ISABEL : Da' de unde ; dosare cu procese. Ce grele sînt !

DOÑA ÁNGELA : Dacă ar fi de la femei, ar fi mai uşoare. Nu le mai desface.

ISABEL : Aici are şi cîteva rufe.

DOÑA ÁNGELA : Miroase frumos ?

ISABEL : Da, miroase a curat.

DOÑA ÁNGELA : Acesta-i cel mai plăcut parfum.

ISABEL : Au cele trei calităţi : sînt albe, moi şi subţiri. Da' punga asta cu atîtea instrumente, oare ce-o fi, stăpînă ?

DOÑA ÁNGELA : Arată-mi-o, să văd. La prima vedere parcă ar fi cleşte de scos măselele, dar sînt pensete de smuls părul, un fier de frizat şi un susţinător de mustăţi.

ISABEL : *Item*, periuţă şi pieptene. Mă prind că oaspetelui nostru nu-i lipseşte nimic. Are pînă şi calapoade pentru încălţăminte.

DOÑA ÁNGELA : De ce crezi ?

ISABEL : Pentru că iată-le.

DOÑA ÁNGELA : Mai are ceva ?

ISABEL : *Item,* alt teanc de hîrtii, care par a fi scrisori.

DOÑA ÁNGELA : Dă-mi-le : sînt de la femei şi văd şi un medalion între ele.

ISABEL : Te miră ?

DOÑA ÁNGELA : Nicidecum, dar o frumuseţe pictată încîntă totdeauna.

ISABEL : Parcă-ţi pare rău că l-ai găsit.

DOÑA ÁNGELA : Ce proastă eşti ! Ajunge, nu mai răscoli.

ISABEL : Mai doreşti ceva ?

DOÑA ÁNGELA : Să-i las un bileţel. Ia medalionul... *(Se aşează la masa de scris.)*

ISABEL : Pînă termini, să cotrobăiesc niţel şi prin geamantanul valetului. E plin de bani, dar nu-s decît nişte bieţi gologani ; în republica unde galbenii şi napoleonii sînt prinţi, ei sînt plebea. Ia să-i trag o păcăleală ; să-i scot banii şi în locul lor să pun cărbuni. Cînd i-o vedea, o să se întrebe : „De unde naiba i-o fi găsit femeia asta ?" fără să-i treacă prin cap măcar că sîntem în noiembrie şi în odaie e sobă. *(Scoate banii din pungă şi-n loc pune cărbuni).*

DOÑA ÁNGELA : Am terminat. Unde zici să las biletul ca să nu-l zărească fratele meu cînd o veni ?

ISABEL : Sub prosopul de pe perini ; cînd l-o ridica o să-l vadă, şi pînă atunci n-o să-l ia nimeni de acolo.

DOÑA ÁNGELA : Ai dreptate. E cel mai bun loc. Pune-l şi strînge tot.

ISABEL : Haiti ! auzi ? Întoarce cineva cheia în broască !
DOÑA ÁNGELA : Atunci lasă tot aşa cum e şi hai repede să ne ascundem, Isabel. Vino, nu mai sta.
ISABEL : Dulapul *me fecit* [1] *(Ies prin dulap şi îl aşază la loc).*

SCENA A XV-A

Intră Cosme.

COSME : Ei, acum că m-am servit pe mine, să-i fac şi stăpînului un hatîr. Drace ! Dar cine ne-o fi răvăşit avutul aşa, de parcă ni l-a scos la mezat ? Ptiu, parcă-i tarabă odaia noastră. Cine-i aci ? Pe Dumnezeu ! chiar că nu-i nimeni, ori dacă e, nu vrea să răspundă. Dar mai bine că nu răspunde, mă bucur : altfel ar avea ocazia să vadă că mie nu-mi plac obraznicii, care au totdeauna un răspuns pregătit. Dar oricum oi fi, vesel sau trist — deşi, ca să vorbim sincer, tremur ca varga de frică — dacă zavergiul care-a trecut pe-aci nu s-a atins de gologanii mei, de rest puţin îmi pasă ; poate să răscolească în voie toate bagajele. Iu, ce-mi zăresc ochii, Isuse Cristoase ! *(Se uită în pungă.)* Mi i-a prefăcut în cărbuni ! Spiriduşe, spiriduşe, oricine îi fi tu, preschimbă-ţi banii tăi în ce-i pofti, dar pe cei pe care îi fur eu de ce mi-i preschimbi ?

[1] M-a făcut (lat.).

SCENA A XVI-A

Don Manuel, don Juan, don Luis, Cosme.

DON JUAN : De ce strigi așa ?
DON LUIS : Ce ai ?
DON MANUEL : Ce ți s-a întîmplat ? Vorbește.
COSME : Nemaipomenită îndrăzneală ! Stăpîne, dacă ai strigoi în casă, de ce ne-ai mai găzduit ? Doar o clipă am lipsit de aci, și, uite : am găsit rufele și bagajele făcute val-vîrtej, parcă ni le-ar fi scos perceptorul la licitație.
DON JUAN : Lipsește ceva ?
COSME : Nu lipsește nimic. Numa' gologănașii mei, din punga asta, au fost preschimbați în cărbuni.
DON LUIS : Acum te înțeleg.
DON MANUEL : Ce glumă prostească ! N-are pic de haz.
DON JUAN : Prostească și impertinentă !
COSME : Pe Dumnezeul meu dacă-i păcăleală !
DON MANUEL : Taci, că te știu eu. Ești obraznic și smintit ca de obicei.
COSME : Oi fi și așa, dar cîteodată mai sînt și în toate mințile.
DON JUAN : Noapte bună, *don* Manuel ; culcă-te fără teamă de strigoii din han, însă sfătuiește-ți valetul să facă altfel de glume. *(Iese.)*
DON LUIS : Acum văd de ce ești așa viteaz, precum ai dovedit-o. Pentru că trebuie să umbli mereu cu spada trasă, ca să scapi din buclucurile în care te vîră acest nebun.

(Iese.)

SCENA A XVII-A

Don Manuel, Cosme.

DON MANUEL : Vezi cum mă iau în derîdere din cauza ta ? Mă cred și pe mine nebun, pentru că-ți rabd toate. Pe unde mă duc, am numai neplăceri de pe urma ta.

COSME : Acum că am rămas singuri, crede-mă că nu glumesc de loc. N-aș îndrăzni să te mint de la obraz pe dumneata, care-mi ești ca un tată. Să n-am parte de luminăția ta, dacă n-am fost în oraș. Cine, necine, cineva ne-a făcut pocinogul ăsta.

DON MANUEL : Nu mai căuta să-ți desvinovățești prostia. S-o încheiem odată. Adună lucrurile răspîndite vraiște și du-te de te culcă.

COSME : Stăpîne, la ocnă să mă văd...

DON MANUEL : Taci, ori de nu îți sparg capul. *(Intră în odaia de culcare.)*

COSME : Mi-ar părea rău să mi se întîmple așa ceva. Pînă una alta însă, ia să strîngem noi mărunțișurile astea și să le punem la loc în geamantane. Unde-i trîmbița judecății de pe urmă a giuvaierurilor, să le adune pe toate dintr-o trîmbițare !

(Don *Manuel se întoarce cu o scrisoare în mînă.)*

DON MANUEL : Fă lumină, Cosme.

COSME : Da' ce-ai pățit, stăpîne ? Ai găsit pe cineva sub pat ?

DON MANUEL : Cînd am desfăcut patul să mă culc, am găsit sub prosopul de pe perini biletul ăsta. Mă miră mai ales adresa de pe plic.

COSME : Cui e adresat ?

DON MANUEL : Mie, dar într-un chip foarte ciudat.

COSME : Cum ?

DON MANUEL : Sună așa : *(Citește.)* „Să nu mă deschidă nimeni, sînt numai pentru *don* Manuel".

COSME : Dea Dumnezeu să mă crezi ! Nu-l deschide ; stai întîi să-l afumăm.

DON MANUEL : De mirat mă miră, Cosme, dar nu mi-e frică : cine se miră doar nu se teme. *(Citește.)* „E firesc să mă îngrijesc de sănătatea dumitale, de vreme ce ți-ai primejduit viața pentru mine. Astfel, îngrijorată și îndurerată, te rog vestește-mă cum te simți și consideră-mă oricînd gata să-ți viu în ajutor. Prilejuri vor fi și pentru una și pentru cealaltă, dacă lași răspuns în același loc unde ai găsit biletul acesta. Ia aminte însă : trebuie păstrat cel mai mare secret ; în ziua cînd îl va afla vreun prieten, îmi voi pierde și onoarea, și viața."

COSME : Ciudată întîmplare !

DON MANUEL : De ce ciudată ?

COSME : Nu te uimește ?

DON MANUEL : Nu. Dimpotrivă, mă dumirește.

COSME : Cum ?

DON MANUEL : E limpede : domnița mascată care, îngrozită și zăpăcită, fugea de *don* Luis, este iubita lui. Soție nu-i poate fi, pentru că el e neînsurat. Nu-i i-a fost deci greu să pătrundă în casa iubitului.

COSME : Bună socoteală, da' eu cu frica merg mai departe. Să zicem că-i e iubită, n-am nimic

împotrivă, dar cum era să știe ea din stradă ce avea să se întîmple, ca să aibă pregătit biletul pentru azi ?

DON MANUEL : Poate că, după ce s-a despărțit de noi, l-a dat unui servitor.

COSME : Să zicem c-ar fi așa. Totuși, cum ar fi putut servitorul să-l lase aci. Doar n-a mai intrat nimeni în odaie de cînd am venit eu.

DON MANUEL : L-o fi pus înainte.

COSME : Atunci, cine a răscolit geamantanele și rufele ? Nu, nu pot să admit ; asta miroase a altceva.

DON MANUEL : Vezi dacă sînt închise ferestrele.

COSME : Cu gergevele și obloane.

DON MANUEL : Nu știu nici eu ce să mai cred. Incep să am bănuieli.

COSME : Ce bănuieli ?

DON MANUEL : N-aș ști să-ți spun.

COSME : Și acu' ce ai de gînd să faci ?

DON MANUEL : Să răspund, și în așa fel încît să nu se creadă că mă uimește sau că mi-e teamă. Odată ce-am pornit-o cu bilețelele, se va găsi, de bună seamă, cine să le ducă și să le aducă.

COSME : Gazdei îi spunem ceva despre toate astea ?

DON MANUEL : Nu. Nu pot face rău unei femei care are încredere în mine.

COSME : Dar nu ofensezi în felul ăsta pe cine crezi că-i este iubit ?

DON MANUEL : Nu ; fără să-i fac ei rău, mă port cinstit și cu el.

COSME : Degeaba ; oricît ai umbla luminăția-ta să mă amăgești cu vorbe, mie nu-mi scoate nimeni din cap că aici nu-i lucru curat.

DON MANUEL : Cum așa ?

COSME : Să presupunem că bilețelele se duc și vin mereu, și oricît te-i osteni luminăția-ta să afli cum, n-o să știi niciodată. Atunci ce-o să zici ?

DON MANUEL : Că cine le duce și le aduce e priceput și îndemînatec, și că în odaie e vreun loc pe unde se poate trece. E drept, cu asemenea bănuieli, s-ar putea, Cosme, să-mi pierd capul, dar nu să cred în lucruri nefirești.

COSME : Atunci nu există spiriduși ?

DON MANUEL : Nimeni nu i-a văzut.

COSME : Nici de-ai casei ?

DON MANUEL : Mofturi.

COSME : Nici vrăjitoare ?

DON MANUEL : Și mai puțin.

COSME : Farmece ?

DON MANUEL : Ce gogoriță !

COSME : Vedenii ?

DON MANUEL : Ferit-a sfîntul !

COSME : Zîne ?

DON MANUEL : Numai în basme.

COSME : Magi ?

DON MANUEL : Curată prostie !

COSME : Ghicitori ?

DON MANUEL : Nesocotință.

COSME : Furii ?

DON MANUEL : Da de unde !

COSME : Am găsit ! Diavoli ?

DON MANUEL : Fără cine știe ce putere.

COSME : Dar suflete din purgatoriu, nu ?

DON MANUEL : Care să mă facă pe mine să mă îndrăgostesc ? Ce gugumănie ! Fugi de-aici, că mă plictisești.

COSME : În sfîrșit : ce hotărăști ?

DON MANUEL : Să stau la pîndă, zi şi noapte, cu ochii în patru, pînă oi afla taina ; iată pe ce mă bizui, fără să cred că sînt pe lume spiriduşi ori alte bazaconii.

COSME : Ba eu, unul, tot cred că le aduce vreun diavol ; într-o ţară unde a început să se fumeze, de toate se pot găsi.

ACTUL AL DOILEA

Odaia doñei *Ángela*

SCENA I

Doña Ángela, doña Beatriz, Isabel.

DOÑA BEATRIZ : Uimitoare lucruri îmi povestești !

DOÑA ÁNGELA : Așteaptă sfîrșitul și pe urmă să-mi spui dacă sînt uimitoare. Unde am rămas ?

DOÑA BEATRIZ : Ai rămas unde ziceai că ai trecut prin dulap, că nici nu se bagă de seamă cînd îl miști, că se deschide foarte ușor, i-ai scris biletul și a doua zi ai găsit răspunsul.

DOÑA ÁNGELA : Mărturisesc că rar am citit scrisoare atît de bine adusă din condei : spirituală, galantă, amabilă, ca din vremea cavalerilor rătăcitori cărora li se întîmplau asemenea aventuri. Iat-o ; judecă și tu. *(Citește.)* „Preafrumoasă domniță, oricine ai fi, îndurătoare de acest suspinător cavaler căruia îi alini dorul, rogu-te a mă face știutor al furului bicisnic, ori păgîn vraciu, care fermecată te ține în lanțuri, pentru ca a doua oară în numele dumitale, tămăduit de rănile primite, să intru cu el în cumplită bătălie, măcar de-ar fi să rămîn mort, că nu-i viața de mai mult folos decît moartea pentru cavalerul ce nu-și

împlinește datoria. Dătătorul de lumină să te ocrotească și pe mine să nu mă uite. *Cavalerul domniței spiriduș.*"

DOÑA BEATRIZ : E într-adevăr scrisă într-un stil încîntător și se potrivește de minune cu aventura ta.

DOÑA ÁNGELA : Cînd am văzut că nu se arată de loc speriat, sau mirat măcar, și-mi scrie cu atîta haz, i-am răspuns și eu pe același ton, și am trecut...

ISABEL : Stai, nu trece, că vine *don* Juan, frățiorul.

DOÑA ÁNGELA : Desigur, va fi sosind, ca totdeauna, îndrăgostit, fericit că te poate vedea și-ți poate vorbi în casa lui.

DOÑA BEATRIZ : Aș minți dacă aș spune că nu-mi face plăcere.

SCENA A II-A

D o n Juan, *cei dinainte.*

DON JUAN : „Tot răul e spre bine", sună un proverb, și în adevăr așa este, pentru că supărările dumitale sînt spre binele meu. Am auzit, frumoasă Beatriz, că te-ai certat cu tatăl dumitale, și numai astfel ai venit pe la noi. Îmi pare rău de neplăcerile și necazurile dumitale, dar nu mă voi sfii să-ți mărturisesc că nu ți le împărtășesc, deoarece în ele îmi găsesc eu bucuria și lor le datorez plăcerea de a te vedea. De astă dată iubirea pricinuiește efecte cu totul deosebite : dumitale ciudă, mie încîntare. La fel e și viespea : cînd înțeapă,

o dată cu acul veninos își pierde și viața. Fii binevenită ; oricît de scurtă îți va fi vizita, va fi de ajuns spre a vedea un soare în tovărășia unui înger.

DOÑA BEATRIZ : La păreri de rău și felicitări atît de bine întrețesute, nu știu ce să răspund, decît că m-am certat cu tata din vina dumitale. Știe că am vorbit aseară de la balcon cu un tînăr pe care n-a putut să-l vadă la față. S-a făcut foc și, pînă să-i treacă mînia, m-a trimis să stau aici cu verișoara ; numai în ea are încredere. Mai află, de asemenea, că cearta nu m-a întristat ; și la mine iubirea pricinuiește efecte deosebite, aidoma soarelui care cu aceleași raze pe o floare o vestejește, iar pe alta o îmbobocește. N-a trebuit decît o rază spre a alunga supărarea și a face să înmugurească plăcerea de a mă găsi în casa dumitale, boltă de diamant a unui soare și baldachin al unui înger.

DOÑA ÁNGELA : La amîndoi vă saltă inima de bucurie, de aceea mă acoperiți și pe mine cu atîtea flori.

DON JUAN : Știi ce cred eu, surioară ? Ca să te răzbuni pe oaspetele meu ce te tulbură, înțeleaptă cum ești, ai căutat altul care să mă tulbure și pe mine.

DOÑA ÁNGELA : Ai ghicit ; eu ți l-am adus ca să te ocupi de el.

DON JUAN : Plăcută răzbunare ; îți mulțumesc. *(Vrea să plece.)*

DOÑA BEATRIZ : Ce, vrei să pleci, *don* Juan ?

DON JUAN : Ca să-ți fiu pe plac ; de părăsit nu te-aș părăsi decît pentru a-ți face o plăcere tot ție.

DOÑA ÁNGELA : Lasă-l să plece.
DON JUAN : Prea supus și oricînd gata la poruncile voastre.

SCENA A III-A

Doña Ángela, doña Beatriz, Isabel.

DOÑA ÁNGELA : Avea dreptate cînd spunea că m-a tulburat cu oaspetele lui ; nici nu mai știu ce-i cu mine, cum cred că nu știe nici el. Mă mîngîi cu gîndul că și tu ești la fel de tulburată din pricina gazdei tale.
DOÑA BEATRIZ : Numai dorința de a-ți cunoaște întîmplarea mă ajută să-i uit lipsa.
DOÑA ÁNGELA : Ca să nu te plictisesc, să adaug doar că biletele n-au mai contenit, se duceau și veneau zilnic. Pe ale lui nu mai mă săturam citindu-le ; cînd serioase, cînd glumețe, într-un cuvînt sînt fermecătoare.
DOÑA BEATRIZ : Da' el ce crede ?
DOÑA ÁNGELA : Că trebuie să fiu iubita lui *don* Luis, pentru că m-am ascuns de el, și că voi fi avînd altă cheie de la odaia unde a fost găzduit.
DOÑA BEATRIZ : Un lucru nu înțeleg.
DOÑA ÁNGELA : Care ?
DOÑA BEATRIZ : Văzînd că plouă cu bilețele, de ce n-a stat la pîndă să descopere enigma ?
DOÑA ÁNGELA : De asta nu mă tem ; la ușa lui am pe cineva de încredere, care mă vestește de oricine vine și pleacă, și Isabel nu intră înainte de a se asigura că nu-i nimeni înăun-

tru. Într-o zi, servitorul lui a stat la pîndă de dimineața pînă seara ; și-a pierdut timpul degeaba ; n-a aflat nimic. A, era să uit. Isabel, du coșulețul cît mai e vreme.

DOÑA BEATRIZ : Și încă ceva. Cum se poate să lauzi atît pe un bărbat că e deștept, cînd pînă acum n-a fost în stare să descopere secretul dulapului ?

DOÑA ÁNGELA : Asta-i ca povestea oului lui Juanelo pe care cei mai renumiți învățați se căzneau să-l facă să stea în picioare pe o placă de marmoră și nu izbuteau. Cînd a sosit Juanelo, doar l-a turtit nițel în vîrf și oul a stat pe dată în picioare. Lucrurile sînt grele pînă li se descoperă taina, pe urmă totu-i ușor.

DOÑA BEATRIZ : O ultimă întrebare.

DOÑA ÁNGELA : S-o auzim.

DOÑA BEATRIZ : După atîtea născociri și peripeții unde vrei să ajungi ?

DOÑA ÁNGELA : Nici eu nu știu ; poate aș minți dacă ți-aș spune că le fac pe toate numai pentru a-mi arăta recunoștința și pentru a-mi omorî vremea. Ca o naivă și neghioabă ce sînt, am ajuns să fiu geloasă pe portretul unei femei ; cu greu mă stăpînesc să nu intru și să i-l iau cu primul prilej. Mă frămînt zi și noapte cum să-i dau să înțeleagă că sînt gata să-l las să mă vadă și să-mi vorbească.

DOÑA BEATRIZ : Și să afle cine ești ?

DOÑA ÁNGELA : Ferească Dumnezeu ! Sînt sigură că nici el nu-i în stare să trădeze în așa hal pe un prieten care l-a găzduit în casa lui. Bănuind că sînt iubita lui *don* Luis, totdeauna mi-a scris cu multă cuviință și

sfială. Nu, nu ; fi fără grijă, că nu mă gîndesc cîtuși de puțin la așa ceva.

DOÑA BEATRIZ : Atunci, cum o să te vadă ?

DOÑA ÁNGELA : Ascultă și n-ai să-ți crezi urechilor cînd ai s-auzi ce plan am ticluit, fără ca eu să fiu nevoită să intru la el, iar el să vie aici fără măcar să-i treacă prin minte unde este.

ISABEL : Sst ! Vine *don* Luis.

DOÑA ÁNGELA : Lasă că-ți spun pe urmă.

DOÑA BEATRIZ: Ce deosebire între unul și celălalt ! Merite va fi avînd și el, de bună seamă, dar... pe cît mă încîntă unul, pe atît mă obosește celălalt. Hai să plecăm ; nu vreau să vie *don* Luis să-mi vorbească.

(Vrea să plece.)

SCENA A IV-A

Don Luis, *cei dinainte.*

DON LUIS : De ce pleci ?

DOÑA BEATRIZ : Pentru că ai sosit dumneata.

DON LUIS : Lumină strălucitoare și neprihănită de la care soarele o împrumută pe a lui ! De ce fugi ? Pentru că sosesc eu ? Sînt așa de întunecat și urît ca noaptea ? Iartă-mi cutezanța de a te opri, zînă din povești, dar de ți-aș cere îngăduința să-ți vorbesc, știu că nu mi-ai da-o. Căci, cunoscîndu-te cît ești de aspră, nu vreau să-ți cerșesc o astfel de favoare. Văd că dragostea mea fără margini nu trezește în sufletul tău înghețat decît dispreț, și orice speranță ar fi zadarnică.

Află totuşi că, în ciuda neîndurării ce-mi arăţi, eu nu voi înceta să te iubesc, şi prin asta mă voi simţi într-un fel răzbunat. Voi fi cu atît mai fericit, cu cît îmi vei da mai multe dovezi de nepăsare. Şi cu cît mă vei chinui mai mult, cu atît îţi voi arăta mai multă dragoste. Indiferenţa ta să fie singura răsplată a darurilor mele. Învaţă-mă ce-nseamnă asprimea, şi eu te voi învăţa ce-nseamnă iubirea. Eu am să te copleşesc cu atenţii, iar tu mă vei trata numai cu dispreţ. Eu am să iubesc pentru amîndoi, iar tu vei avea deajunsă cruzime cît să nu ducem lipsă nici unul.

DOÑA BEATRIZ : Ah, ce frumos şi politicos te vaieţi ! Chiar de-aş vrea să te mîngîi, nu voi face-o, ca să am plăcerea să te aud văitîndu-te.

DON LUIS : Dispreţul tău m-a învăţat graiul durerii.

DOÑA BEATRIZ : E bine să nu pierzi obiceiul, ca să ai cu ce te consola. *(Vrea să plece, don Luis o opreşte iar.)*

DON LUIS : Ca să te răzbuni...

DOÑA BEATRIZ : Lasă-mă ; nu te mai pot asculta. Pentru Dumnezeu, Ángela, opreşte-l. *(Iese.)*

DOÑA ÁNGELA : Bine, frate, eşti prea din cale afară de slab ! Să rabzi atîtea umilinţe şi obrăznicii ! Te compătimesc.

DON LUIS : Dar ce să fac, surioară ?

DOÑA ÁNGELA : Încearcă s-o uiţi, căci să iubeşti fiind dispreţuit înseamnă să mori, nu să iubeşti. *(Iese împreună cu Isabel.)*

DON LUIS : Ah, s-o uit ! E uşor de spus ; dar cum o să pot uita, aşa de adînc rănit cum

sînt ? Roag-o, spune-i numai o dată să se arate binevoitoare, și recunoscător o voi uita, ofensat însă nu, niciodată. Dacă de obicei binele se uită, e din pricină că binele nu doare așa cum doare o jignire.

SCENA A V-A

Rodrigo, don Luis.

RODRIGO : De unde vii ?

DON LUIS : Nu știu.

RODRIGO : Pari trist. Nu vrei să-mi spui de ce ?

DON LUIS : Am vorbit cu *doña* Beatriz.

RODRIGO : Am înțeles ; se vede după față ce ți-a răspuns. Dar unde e, că azi n-am văzut-o.

DON LUIS : Cruda, de cîteva zile e oaspetele soră-mi, știi, numai așa ca să nu fiu scutit niciodată de năduful oaspeților. Frate-meu și soră-mea parcă s-au înțeles să-mi aducă zilnic cîte unul : ieri, *don* Manuel, ca să-mi dea griji, azi Beatriz, ca să-mi ție de urît gelozia.

RODRIGO : Ia seama : vine *don* Manuel și poate să te audă.

SCENA A VI-A

Don Manuel, ***cei dinainte.***

DON MANUEL *(aparte)* : E cu putință ? Numai mie să mi se întîmple astfel de minuni ? Dumnezeule, cum să fac eu să aflu dacă

domnița e iubita lui *don* Luis și cum de a reușit să încurce atît ițele ?

DON LUIS : *Don* Manuel.

DON MANUEL : *Don* Luis.

DON LUIS : De unde vii ?

DON MANUEL : De la Palat.

DON LUIS : Nici n-ar mai fi trebuit să te întreb. Pentru cine vine cu cereri la Madrid, toate drumurile duc la Palat.

DON MANUEL : Dacă ar fi să mă duc la Palat, n-ar fi nimic ; din păcate trebuie să mă duc mai departe. Maiestatea-sa a plecat aseară la Escorial, și eu trebuie să-i prezint fără întîrziere hîrtiile mele ; chiar astă noapte pornesc într-acolo.

DON LUIS : Dacă îți pot fi de folos la ceva, îți stau pe de-a-ntregul la dispoziție.

DON MANUEL : Îți mulțumesc din toată inima ; ești foarte amabil.

DON LUIS : Mărturisesc că nu vreau să te măgulesc de loc vorbindu-ți astfel.

DON MANUEL : Nu mă îndoiesc nici o clipă.

DON LUIS : Atunci, îți stau la dispoziție. *(Aparte:)* Asta ca să termini mai iute și să nu te mai văd.

DON MANUEL : Cum ești însă, de bună seamă, un curtean foarte căutat, n-aș vrea să te rețin de la vreo întîlnire.

DON LUIS : Nici dac-ai fi auzit ce vorbeam mai adineauri cu Rodrigo nu m-ai fi nimerit mai bine.

DON MANUEL : Prin urmare, m-am înșelat ?

DON LUIS : Da, căci nimeni nu-i mai chinuit decît sînt eu de o domniță ce fuge de mine ca diavolul de tămîie.

DON MANUEL : Exagerezi, *don* Luis.

DON LUIS : Iubesc o frumusețe fără seamăn zadarnic și fără speranță.

DON MANUEL : Cu alte cuvinte, te ferești de mine.

DON LUIS : Da' de unde, *don* Manuel ! Sînt un om fără noroc ; domnița mea nici măcar nu-mi îngăduie să mă apropii de ea ; mai mult chiar, roagă lumea să-mi taie calea cînd încerc să-i destăinuiesc patima ce-mi clocotește în inimă. Alții caută mijlocitori ca să-i ajute să ajungă unde doresc, ea-i caută ca să mă gonească.

(Don *Luis și Rodrigo ies.)*

SCENA A VII-A

DON MANUEL : Nici nu se putea o destăinuire mai completă decît asta ! O femeie care fuge de el și roagă pe altcineva s-o scape de urmăritor. Hm ! Bate șaua să priceapă calul ! Așa barem am scăpat de o îndoială. Chiar dacă e aceea pe care am apărat-o, nu-i iubita lui ; nu l-ar disprețui dînsa, dacă ar locui la el. Acum însă am altă îndoială și mai chinuitoare. Să zicem că nu-i iubita lui și nici nu locuiește la el. Dar atunci cum izbutește să-mi scrie și să-mi răspundă ? Scap de una și dau de alta. Ce-i de făcut ? M-am zăpăcit de tot ; mi-am pierdut șirul gîndurilor. Doamne, ce diavol de femeie !

SCENA A VIII-A

Cosme, d o n Manuel.

COSME : Stăpîne, ce mai e cu spiridușul ? L-ai mai văzut pe aici ? Tare m-aș bucura să fi spălat putina.

DON MANUEL : Vorbește mai încet.

COSME : Am o groază de treabă și nu-mi dă mîna să intru în odaie.

DON MANUEL : De ce ?

COSME : Mi-e frică.

DON MANUEL : Frică ? Să-ți fie rușine ! Bărbat ești tu ori găină ?

COSME : Ehei, nu mi-ar fi mie, da' vezi că mi-e ; sînt un om pățit.

DON MANUEL : Lasă glumele astea prostești și fă lumină ; am de scris și chiar în noaptea asta trebuie să plec la Escorial.

COSME : Aha, m-am lămurit ; care va să zică recunoști că ți-e frică și luminăției-tale.

DON MANUEL : Dimpotrivă, recunosc că nu-ți iau în seamă prostiile ; am alte lucruri mai importante de făcut ; dar să nu pierdem vremea. Pînă mă duc eu să-mi iau rămas bun de la *don* Juan, fă lumină. *(Iese.)*

COSME : Cum să nu ; la poruncă. Să aprind lampa spiridușului ; e timpul să-l servesc, să nu stea dumnealui pe întuneric. Parcă erau pe aici niște chibrituri. Nu-s ; să mă duc să caut. Ah, ce viteaz sînt ! Dar deocamdată dîrdîi de frică ! *(Iese.)*

SCENA A IX-A

Isabel *intră prin dulap cu un coșuleț acoperit.*

ISABEL : Nu sînt acasă ; mi-a spus servitorul. Am timp să las coșul la locul lui. Vai, singură și pe întuneric, mi-e frică și de mine. Doamne, cum tremur ! Cred că sînt primul spiriduș care se roagă lui Dumnezeu. Unde o fi scrinul ? Am pățit-o ; de teamă și de groază, nici nu mai știu pe unde umblu ; măcar de-aș nimeri masa. Nu-i ! Doamne, ce să mă fac ? Dacă nu izbutesc să ies și mă găsește aici, se duce totul naibii. Haiti ! se deschide ușa ; vine cineva cu lumină. Acum s-a sfîrșit ; au să mă prindă și vor descoperi totul. Nu pot nici să mă ascund, nici să ies.

SCENA A X-A

Cosme *cu lumină,* Isabel.

COSME : Spiridușe, drăcușorul neichii, fii om cumsecade ; am auzit că sînt și de ăștia ; uite, supus și smerit, mă rog dumitale, șterge-mă pe mine din catastiful matrapazlîcurilor pe care le învîrtești, și asta pentru patru motive : primul îl știu eu *(Merge prin odaie, urmat pas cu pas de Isabel, care se ferește să nu fie văzută.)*; pe al doilea îl cunoști

mătăluță ; al treilea pentru că ești băiat deștept, și al patrulea pentru cîntecelul :

Spiridușe, spiridușe,
Milă de mine să ai,
Că-s copil și mititel
Abia făcut copăcel.

ISABEL *(aparte)* : Acum am luat seama odăii ; el nu m-a zărit ; dacă-i sting lumina, pînă să aprindă alta, am șters-o. O să audă zgomot, dar dacă nu m-a văzut, nu-i nimic, și apoi, din două rele trebuie să-l aleg pe cel mai mic.

COSME : Ptiu, priceput muzicant e teama !

ISABEL *(aparte)* : Uite așa. *(Îi dă un brînci și o lovitură peste lumînare, care se stinge.)*

COSME : Aoleo ! Sărăcan de mine ! M-a ucis ! Îndurare !

ISABEL *(aparte)* : Acum s-o șterg.

SCENA A XI-A

Don Manuel, Isabel, Cosme.

DON MANUEL : Ce-i asta, Cosme ? De ce stai fără lumină ?

COSME : Dacă ne-a stins pe amîndoi spiridușul : lumina dintr-o lovitură și pe mine dintr-o bușitură.

DON MANUEL : Ai vedenii de frică.

COSME : Întreabă-mi spinarea dacă-s vedenii.

ISABEL *(aparte)* : Ah, numai de-aș nimeri ușa !

DON MANUEL : Cine-i aci ?

(Isabel se întîlnește cu don *Manuel, care-l apucă coșulețul.)*

ISABEL *(aparte)* : Alta și mai boacănă ; am dat peste stăpîn.

DON MANUEL : Adu lumină, Cosme ! Am pus mîna pe el.

COSME : Nu-i da drumul.

DON MANUEL : Las' pe mine ; du-te repede.

COSME : Ține-l bine să nu-ți scape. *(Iese.)*

ISABEL *(aparte)* : Trage de coș ; ce-ar fi să i-l fac cadou ? Bun ; am găsit dulapul. Rămîi cu bine. *(Iese lăsînd coșul în mîinile lui* don *Manuel.)*

DON MANUEL : Oricine ai fi, femeie ori demon, să stai liniștit pînă aduce lumină ; altfel, pe legea mea, te tai ! Dar ce-i asta ? Parcă strîng în brațe numai vînt ; nu simt decît niște rufe, ușoare ca fulgul. Ce să fie ? Dumnezeule, îmi pierd capul !

SCENA A XII-A

Cosme *cu lumină,* don Manuel.

COSME : Ei, spiridușe, acuma să-ți vedem ochișorii. Da' ce-i cu el ? Nu-l prinseseși ? Ce înseamnă asta, stăpîne ?

DON MANUEL : Întreabă-mă să te întreb. Mi-a lăsat coșul cu rufe și a fugit.

COSME : Mare drăcie, stăpîne ! Nu te lăudai luminăția-ta că l-ai prins ? Ori a zburat pe aripile vîntului ? Mai ai ceva de zis ?

DON MANUEL : Zic că ființa asta așa de pricepută în a intra și ieși de aici era închisă în odaie. Ca să poată fugi ți-a stins ție lumînarea, mi-a lăsat mie coșul și apoi a sbughit-o.

COSME : Pe unde ?

DON MANUEL : Pe ușă.

COSME : Zău dacă n-o să mă faci să mă scrîntesc de tot la cap. Cînd îți spun că l-am zărit eu la ultimele pîlpîiri ale feștilei stinse !

DON MANUEL : Ce formă avea ?

COSME : Semăna cu un călugăr prichindel, pe cap cu un fes cît un clopot ; pesemne era călugăr capucin.

DON MANUEL : De frică ai aiureli ! Mai bine luminează colea, să vedem ce-a adus călugărașul. Ține coșul.

COSME : Coșul iadului ? !

DON MANUEL : Ține-l odată, cînd îți spun.

COSME : Sînt murdar pe mîini de seul de la lumînare ; o să murdăresc învelitoarea ; mai bine pune-l pe podea.

DON MANUEL : Ne-a adus rufe albe și o scrisoare. Ia să vedem acum și stilul călugărașului. *(Citește.)* „În puținul timp de cînd stai aci, nu s-au putut țese mai multe rufe ; vom avea grijă să-ți aducem altele de îndată ce vor fi gata. Cît privește prietenul de care scrii, presupunînd că sînt iubita lui *don* Luis, te asigur că nu numai că nu sînt, dar nici nu pot fi ; de altfel, despre asta vom vorbi mai pe larg cînd ne vom vedea, și asta se va întîmpla foarte curînd. Dumnezeu să te apere și să te păzească.“ Spiridușul e botezat, căci pomenește de Dumnezeu.

COSME : Vezi că sînt și spiriduși religioși ?

DON MANUEL : S-a făcut tîrziu ; du-te și fă bagajele ; și pune hîrtiile astea într-un săculeț ; de ele avem nevoie ; pînă atunci să răspund spiridușului meu. *(Îi dă niște hîrtii lui Cosme, care le așază pe un scaun ; don Manuel scrie.)*

COSME : Să le pun aci, ca să le am la îndemînă ; și nu cumva să le uit. Ia să întreb eu pe luminăția-sa : acum crezi în spiriduși ?

DON MANUEL : Curată gugumănie !

COSME : Gugumănie, negugumănie, nu-ți căzu adineauri ploconul din cer ? Ce altă dovadă mai vrei ? Desigur, îți convine s-o ții mereu așa, că te alegi numai cu plăcințile. Da eu, prăpăditul de mine, că rămîn veșnic cu buzele umflate, să fiu lăsat barem să cred în ele.

DON MANUEL : Cum așa ?

COSME : Uite așa : vin și ne răvășesc bagajele, pe luminăția-ta te apucă rîsul și pe mine mă trec nădușelile pînă le strîng și le rînduiesc la loc ; ți-aduc bilețele ca să-ți zboare gîndurile, mie-mi iau frumușel gologanii și-mi lasă cărbuni în loc. Prăjiturile cînd sosesc, le mănînci luminăția-ta ca un tată, și eu înghit în sec ca un nătăfleață ; nici nu-mi dai timp să mă uit la ele. Intrăm amîndoi aproape în același timp în odaie, dumitale îți dăruiesc un coșuleț cu batiste în dantele și mie-mi ard un ghiont de văd stele verzi. Pentru luminăția-ta plăcerile și foloasele, pentru mine sperieturile și ponoasele. Pentru dumneata mîna spiridușului e de catifea, iar pentru mine de fier. La dracu' ! O să-mi pierd răbdarea dacă-mi vei mai cere mult să tot tăgăduiesc ce văd și ce mi se întîmplă. Lasă-mă barem să cred.

DON MANUEL : Haide, haide, lasă asta acum. Fă bagajele ; te aștept în odaia lui *don* Juan pînă termini.

COSME : Ce bagaje să mai fac, dacă acolo nu poți merge decît îmbrăcat în negru ? Pune-ți doar o mantie.

DON MANUEL : Închide și ia cheia. Dacă o veni *don* Juan și o voi să intre, are el alta. Tot nedumerit am plecat ; n-am putut afla nimic din ce-o să se întîmple, și încă în curînd ; n-aveam încotro ; unde mă duc acum e vorba de onoarea mea, pe cînd aci rămînem numai pentru o plăcere și, între amîndouă, întîi onoarea și pe urmă plăcerea. *(Iese.)*

SCENA A XIII-A

Odaia doñei *Ángela*

D o ñ a Ángela, d o ñ a Beatriz, Isabel.

DOÑA ÁNGELA : Îmi sărise inima de spaimă cînd am văzut că întîrzii.

ISABEL : Cît pe aici era s-o pățesc și să ni se spulbere toată născocirea. Dacă mă prindeau, trebuia să mărturisesc tot. Am scăpat așa cum v-am povestit.

DOÑA ÁNGELA : Întocmai ca-n basme.

DOÑA BEATRIZ : De bună seamă, au rămas și mai uimiți. Să se pomenească așa, din senin, cu un coș în mîini, să nu zărească pe nimeni, și cine l-a adus să dispară ca o fantomă. Curat ca-n basme.

DOÑA ÁNGELA : Dacă mai izbutesc acum să-l fac să vie să mă vadă, așa cum ți-am spus, atunci sigur că-și iese din minți.

DOÑA BEATRIZ : Oricît de chibzuit și mintos ar fi cineva, dragă Ángela, nu se poate să nu rămîie uluit de asemenea ispravă. Să-l aduci să te vadă, fără să știe unde, să se găsească pe urmă dinaintea unei domnițe frumoasă ca o zînă, bogată ca o sultană, să nu știe cine-i și cum o cheamă (asta mi se pare că-ți e intenția) și să plece apoi legat la ochi, bîjbîind orbește prin întuneric și fără să poată înțelege nimic, e o faptă într-adevăr vrednică de uimire.

DOÑA ÁNGELA : Totu-i gata ; chiar în astă noapte l-aș fi adus, dacă nu erai tu aici.

DOÑA BEATRIZ : Cum, te îndoiești de mine ? Crezi oare că nu-ți voi păstra secretul ?

DOÑA ÁNGELA : Nu, nu de asta, verișoară ; dar pentru că atît timp cît vei sta tu aci, nu se vor mișca nici frații mei de acasă, doar, doar te vei îndura să le trimiți o rază din farmecul ochilor tăi. Cu ei acasă, nu îndrăznesc să încerc.

SCENA A XIV-A

Intră don Luis *și rămîne lîngă cortină, cei dinainte.*

DON LUIS *(aparte).* : Ceruri, ceruri milostive ! Cum să mă stăpînesc cînd o zăresc ? Cum să-mi înăbuș simțirea ? Inima-mi bate să-mi spargă pieptul. Nu, nu ; nu se poate ; trebuie

să-mi birui patima, trebuie să mă liniştesc. Să încerc.

DOÑA BEATRIZ : Să-ţi spun eu cum s-ar putea face totul fără să te prindă şi să stau şi eu aici. Mi-ar părea aşa de rău să lipsesc şi să nu văd cum se deapănă basmul mai departe.

DOÑA ÁNGELA : Cum ? Spune repede.

DON LUIS *(aparte)* : Ce-or fi vorbind, de parcă şi de respiraţia lor se tem ?

DOÑA BEATRIZ : Zicem că a trimis tata după mine, eu mă fac că plec, toţi cred că am plecat şi rămîn aci...

DON LUIS *(aparte)* : Ce-o fi însemnînd asta? Ce-or fi urzind împotriva mea?

DOÑA BEATRIZ : Ascunsă, voi putea lua parte la reprezentaţie fără teamă.

DON LUIS *(aparte)* : Ce-mi aud urechile ? Haína !

DOÑA BEATRIZ : Ah ! ce bine-mi pare !

DOÑA ÁNGELA : Şi pe urmă ce spunem cînd te-or vedea aici ?

DOÑA BEATRIZ : Mă mai întrebi ? N-o să ştim noi să ticluim vreo minciună ?

DON LUIS *(aparte)* : Ba bine că nu ! La de astea vă pricepeţi ! Dar ce mă fac eu ? Ah, simt că-mi plesneşte capul !

DOÑA BEATRIZ : Ard de nerăbdare, dragă Ángela, să văd deznodămîntul acestei uimitoare iubiri. În taină, fără martori, cum dorm toţi, uşor va putea trece din odaia lui într-a ta.

DON LUIS *(aparte)* : E lămurit. I-am pătruns intenţia. Îl preferă pe frate-meu. Îl va face fericit. Voiesc să mă mintă pe mine, să se prefacă a-şi lua rămas bun, ca să-l poată aduce liniştit în odaia lor. Ah, şi cum ard de gelozie, parcă sînt pe jăratec ! Să fiu oare atît de laş, încît să nu îndrăznesc nimic ? Ei, dar nu !

Nu-și va împlini visul. Voi striga, sub un pretext oarecare voi răscoli toată casa, pînă voi descoperi-o și le voi tulbura gungurelile. Geloșii nu au alt mijloc de a se răzbuna decît să împiedice pe îndrăgostiți să-și guste în tihnă iubirea. Ceruri, ajutați-mă. Încins de dragoste, mor de gelozie ! *(Iese.)*

DOÑA ÁNGELA : Așa-i foarte bine ; mîine vom spune că ai plecat.

SCENA A XV-A

D o n Juan, d o ñ a Ángela, d o ñ a Beatriz, Isabel.

DON JUAN : Bine te-am găsit, surioară ! Ce plăcere să te văd, frumoasă Beatriz !

DOÑA BEATRIZ : În sfîrșit ; începuse să ne fie dor de dumneata.

DON JUAN : Adevărat ? Să fiu eu atît de norocos ? Prea ar fi mare fericire ; nici nu îndrăznesc s-o cred, și în același timp sînt mîndru și parcă invidios pe mine însumi.

DOÑA BEATRIZ : Lasă, lasă, *don* Juan ; nu te mai preface atîta. Dacă ți-ar fi sinceră iubirea, n-ai fi întîrziat atît să vii să ne vezi ! Dar pesemne că te-ai distrat pe unde-ai fost, și de aceea ești atît de mîndru de tine precum spui.

DON JUAN : O, cum aș fi vrut să viu mai repede ! Dar m-a reținut *don* Manuel, oaspetele, ca să-și ia rămas bun ; a plecat adineauri.

DOÑA ÁNGELA : Vai de mine !

DON JUAN : De ce ai tresărit așa, surioară ?

DOÑA ÁNGELA : Nu de spaimă, ci mai degrabă de bucurie.

DON JUAN : Îmi pare rău, dar trebuie să te anunț că bucuria nu-ți va ține mult : se întoarce mîine.

DOÑA ANGELA *(aparte)* : Mi-a venit inima la loc ! *(Tare.)* Uf, bine c-a plecat ; începuse să mă plictisească.

DON JUAN : Ba nu, surioară ; și tu și fratele meu sînteți furioși pe el fiindcă-mi face mie plăcere să-l am oaspete.

DOÑA ÁNGELA : Aș avea eu ce să-ți răspund, dar mai bine tac. Cel mai bun lucru e acum să plec și să vă las singuri. Trebuie să-mi joc cum se cuvine rolul, căci doi îndrăgostiți ca voi n-au nevoie tot timpul de mijlocitoare. Vino cu mine, Isabel. *(Aparte, către Isabel.)* Chiar astă seară am de gînd să-i iau portretul ; pot intra fără teamă. Pregătește-mi lumină și-o haină să mă acopăr. Cine-mi scrie mie, nu trebuie să aibă la el, spre rușinea mea, portretul altei femei. (Doña *Angela și Isabel ies.)*

SCENA A XVI-A

D o ñ a Beatriz, d o n Juan.

DOÑA BEATRIZ : De ce mă amăgești, *don* Juan, cu vorbe atît de frumoase ?

DON JUAN : Eu să te amăgesc, draga mea Beatriz ? Eu să te înșel, cînd lîngă tine mi se pare că-mi pogoară din cer în inimă un firișor subțire, tors parcă din raze de soare și de lună, firul

iubirii, ce-mi dă aripi, îmi pune pe frunte scînteieri de zori și mă îndeamnă să cred și să-ți șoptesc că te voi iubi întotdeauna. Nu, nu te amăgesc; acesta-i marele adevăr al vieții mele. Chiar de-aș voi să te uit, să te smulg din inimă, mi-ar fi cu neputință. Așa stă scris în ceruri și nu mă pot împotrivi voinței stelei mele.

DOÑA BEATRIZ : Dacă am devenit aleasa inimii tale prin capriciul unei stele, atunci nu pot avea prea multă încredere în vorbele-ți curtenitoare. Slavă Domnului că eu nu-mi las dragostea la voia întîmplării, și nici nu-mi trece prin minte să mi-o smulg din inimă. *(Iese, urmată de* don *Juan.)*

SCENA A XVII-A

În drum spre Escorial

Cosme *fugind de* don Manuel, *care aleargă după el.*

DON MANUEL : Nătărăule, dacă nu m-aș gîndi...

COSME : De aceea gîndește-te.

DON MANUEL : Că m-aș înjosi pe mine, ți-aș frînge coastele.

COSME : Gîndește-te că te-am slujit cu credință, că orice creștin poate săvîrși o greșeală.

DON MANUEL : Nimeni nu te-ar răbda în locul meu. Ți-am cîntat într-una să ai grijă de ele, și ție pe o ureche ți-a intrat și pe alta ți-a ieșit ; ai uitat tocmai ce-i mai însemnat.

COSME : Tocmai pentru că sînt însemnate le-am uitat ; altfel ce-ar fi fost dacă le-aş fi uitat : pagubă-n ciperci. Şi cît m-am căznit să nu uit hîrtiile ! Le-am luat şi le-am pus deoparte să le am la îndemînă, şi cînd colo, parcă a fost un făcut, numai bine le-am uitat. Dacă nu le-aş fi pus deoparte, acum ar fi fost la un loc cu celelalte lucruri.

DON MANUEL : Noroc că ţi-ai adus aminte la jumătatea drumului, altminteri aghiuţă te lua.

COSME : De cum am plecat, parcă aveam o piatră pe inimă. Măi, ce-o mai fi şi asta de mă perpelesc aşa ? îmi ziceam. Şi odată m-am luminat : ptiu ! drăcia naibii : am uitat hîrtiile.

DON MANUEL : Spune omului să aibă grijă de cai şi să ne aştepte aici ; ai casei or fi dormind, să umblăm uşor, să nu-i deşteptăm. Avem cheia, putem intra să luăm hîrtiile fără să ne simtă nimeni.

(Cosme iese pentru o clipă, apoi se întoarce repede.)

COSME : Cu omul m-am înţeles, da' vezi, stăpîne, fără lumină o să fie greu să le găsim şi mai mult ca sigur o să facem zgomot. Tot trebuie să cerem lumină din odaia lui *don* Juan, ca să vedem unde sînt.

DON MANUEL : Nemaipomenit ! Nu te laşi pînă nu mă scoţi din pepeni. Acum vrei să-l trezim din somn şi să facem tărăboi ? Nu poţi, mişelule, că tu eşti cauza pocinogului, să te duci pe dibuite să le iei de unde le-ai lăsat ?

COSME : Ehei, asta ar fi floare la ureche : la masa unde ştiu eu că le-am aşezat m-aş duce cu ochii închişi, dar...

DON MANUEL : Deschide repede, ce mai aştepţi ?

COSME : ...naiba știe unde le-o fi pus spiridușul. N-a fost lucrușor pe care să-l fi lăsat eu undeva și să-l găsesc la locul lui !

DON MANUEL : Dacă le-o fi mutat, om cere lumină. Pînă atunci, însă, să nu tulburăm pe gazdele noastre, care ne-au primit atît de bine. *(Ies amîndoi.)*

SCENA A XVIII-A

Odaia lui don *Manuel*

Doña Ángela *și* Isabel *intră prin dulap.*

DOÑA ÁNGELA : Isabel, casa e cufundată în tăcere ; pe toți e stăpîn somnul, ce fură tuturor jumătate din viață. Musafirul a plecat ; acum am prilejul să-i iau portretul pe care l-am văzut la el prima dată.

ISABEL : Intră încet, să nu faci cumva zgomot.

DOÑA ÁNGELA : Închide-mă pe dinafară ; nu ies de aci pînă nu vei veni să mă anunți, ca să nu mai trec prin vreo altă primejdie.

ISABEL : Te aștept aci. *(Isabel pleacă închizînd dulapul.)*

SCENA A XIX-A

Don Manuel, Cosme, *pe întuneric ;* doña Ángela.

COSME *(vorbind în șoaptă cu stăpînu-său) :* Am deschis.

DON MANUEL : Umblă binișor, să nu faci zgomot, că altfel se iscă un tărăboi de o să ne fie mai mare dragul.

COSME : Mă crezi că mi-e frică ? Spiridușul ăsta ar fi putut măcar să ne aprindă lumina.

DOÑA ÁNGELA : Să scot lumînarea ; e timpul să fac nițică lumină.

(Scoate un mic felinar cu lumînare pe care îl ținuse ascuns.)

COSME *(aparte către stăpînu-său) :* Niciodată spiridușul n-a fost mai deștept ca acum ; ne-a și aprins lumina ; vezi dacă te iubește : dumitale ți-o aprinde și mie mi-o stinge.

DON MANUEL : Dumnezeule ! Chiar că asta-i ceva nefiresc ; să ne aprindă lumina așa, la poruncă, nu-i lucru curat.

COSME : Nu-i așa că aveam dreptate ?

DON MANUEL : Îmi simt picioarele ca de lemn ! Mai că mă bat gîndurile să mă întorc.

COSME : De, ca omul ; ți-e și luminăției-tale o fărîmă de frică.

DOÑA ÁNGELA : Aci parcă văd o masă ; e plină de hîrtii.

COSME : Uite-l că se îndreaptă spre masă.

DON MANUEL : Mare minune ! Închipuire să fie sau ce altceva ?

COSME : Uite cum ne călăuzește. Drept unde avem treabă ne duce, fără să zărim cine poartă lumina.

*(*Doña *Ángela pune lumînarea de la felinar într-un candelabru de pe masă, ia un scaun și se așază cu spatele spre ei.)*

DOÑA ÁNGELA : Aci trebuie să fie ; ia să caut.

DON MANUEL : Ia te uită, Cosme, că la răsfrîngerile luminii se deslușește tot. În viața mea n-am văzut femeie mai frumoasă ! Sfîntă Fecioară ! Ce înseamnă asta ? Minunea-i ca

o hidră : într-una se nasc o mie. Ce-i de făcut ?

COSME : O ia pe îndelete. Trage scaunul.

DON MANUEL : E icoana celei mai desăvîrşite frumuseţi pictată de penelul Atotputernicului.

COSME : Intr-adevăr, altul nici n-ar fi putut-o face.

DON MANUEL : Ochii-i strălucesc mai puternic ca lumina.

COSME : Nici vorbă, dacă ochii-i sînt luceferii cerului lui Lucifer.

DON MANUEL : Şuviţele părului sînt raze de soare.

COSME : Le-a furat de la el.

DON MANUEL : Şi buclele, stele.

COSME : Păi, tot furate sînt şi ele.

DON MANUEL : E fără pereche.

COSME : Dacă i-ai vedea picioarele, n-ai mai zice aşa ; ăştia la picioare sînt blestemaţi.

DON MANUEL : O frumuseţe fără seamăn, un înger căzut din cer.

COSME : Da, dar cu ghiare.

DON MANUEL : Dar ce-mi văd ochii ? Oare ce-o fi vrînd cu hîrtiile mele ?

COSME : Mă prind că umblă să aleagă pe cele de care ai nevoie, ca să ne scutească pe noi de-a le mai căuta. Asta-i un spiriduş foarte serviabil.

DON MANUEL : Doamne, Doamne ! Ce să mă fac ? Niciodată n-am fost laş, dar acum sînt.

COSME : Ba eu, unul, am fost, şi încă de multe ori.

DON MANUEL : Picioarele mi-au îngheţat ; simt cum mi se face părul măciucă ; prin piept mă trec junghiuri, şi parcă mi-au pus ştreangul de gît. Nu se poate ; e o copilărie să-mi fie

frică. Haidem, să încercăm să biruim vraja. *(Se apropie și o prinde de braț.)* Înger, demon sau femeie, de astă dată nu-mi mai scapi.

DOÑA ÁNGELA *(aparte)* : Vai, sînt pierdută ! Doar s-a prefăcut că pleacă ; a fost mai șiret ca mine.

COSME : Pentru numele lui Dumnezeu (acu' s-a sfîrșit cu diavolul), mărturisește...

DOÑA ÁNGELA *(aparte)* : Dar ia să mă prefac...

COSME : Cine ești și ce vrei de la noi ?

DOÑA ÁNGELA : Generos *don* Manuel Enríquez, un mare noroc te așteaptă. Ursitoarele stau de veghe ; îți torc mereu caierul fericirii așa cum meriți ; dar nu te apropia și nu mă atinge, altfel spulberi totul. Ți-am scris de dimineață că ne vom vedea în curînd și așa s-a și întîmplat ; m-ai văzut în cea mai frumoasă întruchipare ce puteam alege. Acum du-te liniștit și lasă-mă pe mine aci. N-a sosit încă timpul să-mi afli taina ; mîine vei afla-o. Bagă de seamă însă : să nu sufli la nimeni nici o vorbă, dacă vrei să nu-ți gonești norocul. Umblă cu bine.

COSME : Ce mai așteptăm, stăpîne ? N-auzi că ne urează să umblăm cu bine ?

DON MANUEL *(aparte)* : Mii de draci ! Ce, sînt iepure să mă sperii de umbre vane ? Mi-e rușine și sînt furios pe mine însumi că a putut să-mi fie frică ; chiar acum trebuie să descopăr secretul, bărbătește și fără amînări. *(Tare.)* Femeie, sau oricine ai fi, altceva sînt sigur că nu ești, fă bunătatea și spune-mi cum ai pătruns aici și cu ce scop. Nici mîine, nici poimîine, ci pe loc vreau să gust din fericirea ce mi se oferă : dacă ești demon, pen-

tru că ești demon ; dacă ești femeie, pentru că ești femeie. Demon ? Haida de ! Cu trupul pe care ți l-am simțit, ești femeie în toată regula, nu demon.

COSME : Totuna e.

DOÑA ÁNGELA : Nu mă atinge, că-ți pierzi norocul.

COSME : Domnul diavol are dreptate ; n-o atinge că nu-i nici harpă, nici vioară, nici liră.

DON MANUEL : Atunci nu-mi rămîne decît un singur mijloc ca să mă încredințez dacă ești demon : spada. *(Trage spada.)* Și nu vei avea de ce să te superi.

DOÑA ÁNGELA : Vai ! Oprește-ți brațul ; fie-ți milă de o biată femeie ; mărturisesc că într-adevăr femeie sînt. Va fi fiind păcat să iubești, dar nu cred că merită o soartă atît de crudă cine atît de mult iubește. Nu-ți întina oțelul, nu-i întuneca strălucirea în sîngele meu.

DON MANUEL : Atunci spune cine ești.

DOÑA ÁNGELA : Voi spune, n-am încotro. Nu mai pot ascunde iubirea aceasta, dorința, adevărul, credința. Dar trecem prin primejdie de moarte, dacă ne aude sau ne zărește cineva, pentru că sînt mult mai mult decît par ; de aceea, ca să nu ne tulbure nimeni, trebuie să închideți ușile, și de la odaie, și de la intrarea principală, nu care cumva trecînd cineva și zărind lumină, să vie să vadă ce-i aici.

DON MANUEL : Fă lumină, Cosme, și hai să închidem ușile. Vezi că-i femeie și nu spiriduș ?

COSME : Nu-ți spuneam eu ?

(Ies amîndoi.)

SCENA A XX-A

Doña Ángela, *apoi* Isabel.

DOÑA ÁNGELA : Isabel m-a închis pe dinafară, oaspetele m-a prins aci, nu mai e chip, trebuie să mărturisesc adevărul.

(Intră Isabel prin dulap.)

ISABEL : Pst, pst, stăpînă ; a venit fratele să întrebe de dumneata.

DOÑA ÁNGELA : Ah, ce noroc ! Trage dulapul. Ești o comoară ! Tot n-a descoperit secretul.

(Ies și închid dulapul.)

SCENA A XXI-A

Don Manuel, Cosme.

DON MANUEL : Am închis ușile ; urmează, domniță, povestește... Dar ce înseamnă asta ? Unde e ?

COSME : De unde să știu eu ?

DON MANUEL : S-o fi dus în dormitor ; mergi înainte.

COSME : Mergînd pe jos, ar fi mojicie să trec înaintea luminăției-tale.

DON MANUEL : Voi răscoli toată casa. Dă-ncoa, îți spun.

COSME : Poftim, zic.

(Don *Manuel ia luminarea, se duce în dormitor și se întoarce.)*

DON MANUEL : Mare dandana !

COSME : Acum pe unde o fi fugit ? Pe ușă nu putea.

DON MANUEL : Atunci pe unde ?

COSME : Nu mă duce capul. Vezi, nu-ți spuneam eu într-una că-i diavol, nu femeie ?

DON MANUEL : Nici un colțișor din casă n-o să las necercetat : în dosul tablourilor, poate o fi vreo ușă ascunsă în perete ; pe sub covoare să nu fie vreun capac de pivniță ; și-n pod am să mă sui.

COSME : Aci nu se vede decît dulapul.

DON MANUEL : Cum o să treacă prin el ? E plin de sticlărie. Vino să ne uităm prin alte părți.

COSME : Nu-mi place să-mi vîr nasul unde nu mă privește.

DON MANUEL : Cu neputință să fi fost fantomă, dacă s-a temut de moarte.

COSME : Și a ghicit că ne întoarcem în noaptea asta ca s-o vedem.

DON MANUEL : S-a arătat în chip de umbră, într-o lumină fantastică ; dar ca ființă omenească s-a lăsat văzută și pipăită ; ca un muritor s-a temut, s-a sfiit ca o femeie, ca o iluzie s-a spulberat, și a dispărut ca o nălucă. Să grăiesc nu știu, Doamne, nici ce să cred, nici ce să bănuiesc.

COSME : Ba eu știu.

DON MANUEL : Ce ?

COSME : Că-i femeie-diavol ; povestea-i veche de cînd lumea : tot anul femeia-i demon, și ca să-și mai scoată din pîrleală, o dată a vrut și demonul să fie femeie.

Odaia doñei *Ángela.*

SCENA I

Don Manuel *pe întuneric, călăuzit de* Isabel.

ISABEL : Așteaptă aici. Va veni și stăpîna mea îndată. *(Iese închizînd ușa).*

DON MANUEL : Mi se pare destul de izbutită scamatoria. M-a închis aici ? Cred că da. Iar mă lasă să mă frămînt. De ce m-o fi chinuind atît ? Zîna din povești, apariția cerească ce mi-a făcut lumină în noaptea cînd m-am întors din drum spre Escorial mi-a scris un bilețel în care-mi spunea cam așa : „Dacă ai curajul să vii să mă vezi, ia-ți însoțitorul și du-te în cimitirul (br ! ce loc straniu) Sfîntul Sebastian, unde te vor aștepta doi oameni cu o lectigă". Și nu m-a înșelat ; m-am suit în lectigă, m-a învîrtit pînă am amețit și n-am mai știut unde mă aflu, în sfîrșit, am ajuns dinaintea unei porți uriașe, întunecoase și înfricoșătoare și, cînd m-am coborît, m-am simțit luat de mînă de o femeie ; după înfățișare așa mi s-a părut că este. M-a tras apoi după ea și, fără să scoată o vorbă, pe întuneric și pe dibuite, din odaie în odaie, m-a dus... Ei, dar parcă se zărește lumină prin crăpătura ușii... în sfîrșit, îmi voi vedea visul

cu ochii ; mă pasionează aventura. *(Se uită pe gaura cheii.)* Ce palat ! Ce femei frumoase ! Ce salon luxos ! Domnițele una mai gătită ca alta ! Ce măreție !

(Se deschide ușa și intră mai multe femei ducînd prosoape, tăvi cu pahare cu apă, borcane cu dulceață ; în trecere fac reverențe ; în urma lor, bogat învestmîntată, vine doña *Ángela.)*

SCENA A II-A

Doña Ángela, *slujnice*, doña Beatriz, don Manuel.

DOÑA ÁNGELA *(aparte, către* doña *Beatriz)* : Frații mei te cred plecată. N-avea nici o teamă ; ne vom retrage repede.

DOÑA BEATRIZ : Care-i rolul meu ?

DOÑA ÁNGELA : Deocamdată ești slujnica mea. Pe urmă vei sta ascunsă și vei privi tot ce se întîmplă. *(Către* don *Manuel.)* Te vei fi plictisit așteptînd.

DON MANUEL : Nicidecum, domniță ; sosesc aci aidoma călătorului care, mergînd noaptea, înfricoșat de umbrele și șoaptele întunericului, deodată zărește mijind zorile ce-i vor risipi temerile. Aievea aurorii îmi răsari, domniță, acum, gonind negurile cu degetele-ți trandafirii și împrăștiind diamante din ochi-ți de peruzea. În suflet te cobori, luminîndu-mi-l, și pe inimă îmi torni balsamul speranței, dorurile și chinurile alinîndu-mi. Ești aseme-

nea soarelui, zeu atotputernic, care strălucește peste tot pămîntul.

DOÑA ÁNGELA : Îți mulțumesc, *don* Manuel, pentru cuvintele măgulitoare, dar află că nu sînt nici auroră și nici soare, ci o femeie ca toate femeile, și întocmai cum aurora plînge lacrimi de rouă la ivirea soarelui, așa și eu sînt foarte simțitoare la chinurile și dorurile dumitale ; nu aștept decît să ți le alin.

DON MANUEL : Nu atît cît ar trebui ca să-mi risipești îndoielile, căci, deși mă aflu aici, domniță, în preajma domniei tale, trebuie să-ți mărturisesc că-mi vine foarte greu să mă încred în vorbele-ți atît de frumoase. Oare m-ai chemat numai ca să mă chinuiești ca și pînă acum ?

DOÑA ÁNGELA : Eu să te chinuiesc ?

DON MANUEL : Da, arătîndu-mi că n-ai încredere în mine, ca să-mi spui cine ești.

DOÑA ÁNGELA : Numai asta te rog să nu-mi ceri ; mi-e cu neputință să-ți împlinesc voia. Bucuroasă mă învoiesc să vii să mă vezi și să-mi vorbești, dar nu încerca să afli cine sînt. Numele meu trebuie să rămînă o enigmă. Căci nu sînt ceea ce par, nici nu par ceea ce sînt. Cît timp voi păstra secretul, ne vom putea vedea, dar de vei ști cine sînt, poate că nu vei mai voi să mă vezi și să-mi vorbești, oricît aș dori eu asta. Mă tem să nu-ți apar atunci într-o cu totul altă lumină. Așa că deocamdată un singur lucru îți pot mărturisi și jura : nu sînt cîtuși de puțin iubita lui *don* Luis.

DON MANUEL : Atunci ce te îndeamnă, domniță, să te ascunzi atît de el ?

DOÑA ÁNGELA : S-ar putea să fiu de rang atît de înalt, încît aş avea numai de pierdut dacă m-ar recunoaşte *don* Luis.

DON MANUEL : Spune-mi, cel puţin, cum intri şi ieşi din odaia mea.

DOÑA ÁNGELA : Nici asta nu-ţi pot destăinui acum, pentru aceleaşi motive.

DOÑA BEATRIZ *(aparte)* : E timpul să mă amestec eu. *(Tare.)* Poftiţi dulceaţa, excelenţă. *(Se apropie toate cu tăvile cu apă şi dulceaţă.)*

DOÑA ÁNGELA : Proasto şi neghioabo ! Ce-i cu tine, visezi ? De unde excelenţă ? Ori vrei să înşeli pe *don* Manuel, făcîndu-l să creadă că cine ştie ce prinţesă sînt ?

DON MANUEL *(aparte)* : M-am lămurit. A luat-o gura pe dinainte şi mi-a mărturisit adevărul. E vreo prinţesă care-şi plăteşte secretul cu aur.

SCENA A III-A

Don Juan *între culise, cei dinainte.*

DON JUAN (între culise bătînd la uşă) : Unde eşti, Isabel ? Deschide o dată uşa !

DOÑA ÁNGELA *(aparte)* : Doamne ! Ce-i zgomotul ăsta ?

ISABEL *(aparte)* : Ne-am dus pe copcă ! Sînt moartă de frică.

DOÑA BEATRIZ *(aparte)* : Am îngheţat !

DON MANUEL *(aparte)* : Chinurile mele nu s-au sfîrşit ! Acum altă amînare, alte frămîntări ! Ceruri, ajutaţi-mă !

DOÑA ÁNGELA : Vai, *don* Manuel, e tata.
DON MANUEL : Ce trebuie să fac ?
DOÑA ÁNGELA : Să te ascunzi în odăița de alături. Isabel, condu-l tu și ascunde-l, știi tu unde.
ISABEL : Haideți repede.
DON JUAN *(între culise)* : Nu deschideți o dată ?
DON MANUEL : Îmi joc viața și onoarea. Cum mi-o fi norocul !

(Don *Manuel pleacă, însoțit de Isabel.)*

DON JUAN *(între culise)* : Ei, la dracu ! Deschideți o dată, că de unde nu, sparg ușa.
DOÑA ÁNGELA : Beatriz, tu du-te în odaia ta, să nu te găsească aici.

(Beatriz iese și intră don *Juan.)*

DOÑA ÁNGELA : Ei, ce te-a apucat ? De ce vii să-mi tulburi somnul la asemenea ceas ?
DON JUAN : Mai întîi să-mi răspunzi tu ce înseamnă costumul ăsta pe tine ?
DOÑA ÁNGELA : Vrei să mă vezi tot mereu în negru ? M-am îmbrăcat și eu așa, ca să-mi fac de lucru și să-mi uit tristețile.
DON JUAN : Știu eu că femeile își lecuiesc tristețile cu găteli și-și uită necazurile cu bijuterii, dar de, parcă prea te întreci cu firea.
DOÑA ÁNGELA : Fii pe pace ; nu-i nici o primejdie ; aici nu mă vede nimeni.
DON JUAN : Ia spune-mi : Beatriz s-a dus acasă ?
DOÑA ÁNGELA : Ehei, de ieri : tată-său a schimbat merchezul ; ca s-o împace, o ia acum cu binișorul.
DON JUAN : Atît voiam să știu, ca să văd dacă mă pot duce să-i vorbesc astă seară. La revedere

și gîndește-te că veșmîntul nu-i potrivit cu situația ta. *(Iese.)*

DOÑA ÁNGELA : Cu bine, cu bine.

(Don *Juan iese și intră* doña *Beatriz.)*

DOÑA ÁNGELA : Închide ușa, Beatriz.

DOÑA BEATRIZ : Am scăpat ieftin ; fratele tău se duce să mă caute.

DOÑA ÁNGELA : Pînă se mai liniștește casa și se întoarce *don* Manuel în odaia mea, să mergem în cămăruța de alături.

DOÑA BEATRIZ : Dacă ieși cu fața curată și din trăsnaia asta, atunci chiar că o să rămîi poreclită Domnița spiriduș. *(Ies amîndouă.)*

SCENA A IV-A

Odaia lui* don *Manuel.

Don Manuel *și* Isabel *intrînd pe întuneric pe ușa din spatele dulapului.*

ISABEL : Aci să stai și bagă de seamă să nu faci zgomot, că poți fi auzit.

DON MANUEL : De piatră sînt.

ISABEL *(aparte) :* Numai de-aș izbuti să închid ; m-am fîstîcit de tot ; parcă nici nu mai știu pe unde umblu.

DON MANUEL : Măi, măi ce de încurcături ! Așa pățește cine se încumetă ca mine să străbată poștii întregi ca să nimerească în cine știe ce locuri, unde nici habar n-are la cine a nimerit. Desigur, ăsta-i palatul vreunui om de

neam mare, pe puţin excelenţă. Dar, ce aud? Parcă scîrţîie o uşă. A şi intrat cineva.

SCENA A V-A

Cosme, don Manuel.

COSME : Slavă Domnului ! Astă seară pot intra fără frică în odaie, chiar dacă trebuie să bîjbîi pe întuneric. Spiriduşul, mititelul de el, e acum ocupat cu stăpîne-meu. Ce nevoie mai are de mine ? *(Se ciocneşte de* don *Manuel.)* Ehei, tot mai are el ceva. Cine-i pe aici ? Ce mai vrei de la mine ?

DON MANUEL : Nici o vorbă să nu sufli, oricine ai fi ; altfel bag sabia în tine.

COSME : O să vorbesc cît vorbeşte ruda săracă în casa bogatului.

DON MANUEL *(aparte) :* De bună seamă, e vreun servitor. Ia să-l iscodesc, să aflu la cine sînt. *(Tare.)* Prietene, spune-mi, mă rog dumitale, a cui e casa asta şi cum îl cheamă pe stăpîn ?

COSME : Seniore, stăpînul şi casa sînt ale dracului să mă ia ; aci locuieşte o domniţă, numita Domniţa spiriduş, un diavol cu chip de femeie.

DON MANUEL : Şi tu cine eşti ?

COSME : Eu sînt un valet, un servitor, un supus, un însoţitor sortit, fără nici o vină, să pătimesc fel de fel de vrăjitorii.

DON MANUEL : Stăpînul tău cine este ?

COSME : Un nebun, un zevzec, un prostănac, un nătăfleaţă care şi-a pierdut capul după blestemata de domniţă.

DON MANUEL : Cum îl cheamă ?
COSME : *Don* Manuel Enríquez.
DON MANUEL : Mii de draci !
COSME : Şi pe mine Cosme Catiboratos.
DON MANUEL : Cosme, tu eşti ? Cum ai intrat aci ? Eu sînt stăpînul tău. Nu cumva ai venit ţinîndu-te de lectigă ? Te-ai luat şi tu după mine să te ascunzi aci ?
COSME *(aparte)*: Alta şi mai boacănă ! *(Tare.)* Da' dumneata cum ai ajuns aci ? Nu te-ai dus, ca un viteaz, singur acolo unde erai aşteptat ? De ce te-ai întors aşa de grabă şi, în sfîrşit, cum ai pătruns aci, cînd doar eu am cheia odăii ?
DON MANUEL : A cui e odaia ?
COSME : A luminăţiei-tale, ori mai curînd cred că e a diavolului.
DON MANUEL : Minţi, blestematule ! Nu-i decît o clipă de cînd eu mă găseam hăt departe, în alta cu totul deosebită.
COSME : Vei fi fost, nu zic, că spiriduşul se pricepe la scamatorii ; da' eu ţi-am spus adevărul gol goluţ.
DON MANUEL : Tu o să mă scoţi de-a binelea din minţi.
COSME : Vrei probe ? Du-te la intrarea principală şi-o să-ţi ieşi din bănuieli.
DON MANUEL : Ai dreptate ; ia să mă duc să mă încredinţez. *(Iese.)*
COSME : Doamne, simt că am căpiat ! M-a ameţit de-a binelea ! Cînd o să scăpăm odată din cursele necuratului ?

(Intră Isabel prin dulap.)

SCENA A VI-A

Isabel, Cosme, *apoi* don Manuel.

ISABEL *(aparte)*: Acum, că a plecat *don* Juan, ia să-l scoatem pe *don* Manuel, să nu prindă de veste unde l-am închis. Pst, pst! Seniore!

COSME: A început cu pstîielile; o să mă innebunească!

ISABEL: Stăpînul s-a culcat.

COSME *(aparte)*: Ce stăpîn o mai fi și ăsta?

(Intră don *Manuel.)*

DON MANUEL: Nu mai încape nici o îndoială; e odaia mea.

ISABEL: Dumneata ești?

COSME: Da, eu.

ISABEL: Vino cu mine.

DON MANUEL: Aveai dreptate.

ISABEL: Fii fără teamă.

COSME: Stăpîne, mă ia spiridușul!

(Isabel îl ia pe Cosme de mînă și dispare cu el prin dulap.)

SCENA A VII-A

DON MANUEL: Cînd s-o sfîrși o dată cu atîtea amăgiri? Nu răspunzi? Te-ai bosumflat? Cosme, Cosme! La dracu', acum pipăi pereții. Nu vorbeam adineauri cu el? Unde a dispărut așa, ca prin farmec? Nu era aici? Nu mai știu ce să cred. Ei, dar tot trebuie

să mai intre cineva ; să mă ascund în dormitor şi să pîndesc, să vedem dacă nu voi izbuti să prind pe această frumoasă Domniţă spiriduş. *(Iese.)*

SCENA A VIII-A

Odaia doñei Ángela.

Doña Ángela, doña Beatriz, *slujnice cu luminări, dulceţuri şi apă, apoi* Cosme *şi* Isabel.

DOÑA ÁNGELA *(către* dona *Beatriz)*: Fratele meu s-a dus să te caute și Isabel să-l scoată pe *don* Manuel. Pregătiţi totul, să găsească masa gata. Așteptaţi aici.

DOÑA BEATRIZ : De cînd sînt, n-am mai trecut prin asemenea peripeţii !

DOÑA ÁNGELA : Vine ?

O SLUJNICĂ : Da, i se aud pașii.

(Intră Isabel cu Cosme de mînă.)

COSME : Prăpăditul de mine ! Unde oi fi ? Prea s-au întrecut cu gluma. Da' stai, băiete, că nu-i așa. Oho, ce mîndreţe, ce frumuseţe ! Cosme sînt eu ori Amadís ? Cosmuliţă ori Belianís ?

ISABEL : Iată-l. Dar ce zăresc, Dumnezeule ! ?

COSME *(aparte)*: S-a păcălit. Mi s-a făcut inima cît un purice.

DOÑA ÁNGELA : Ce-i asta, Isabel ?

ISABEL *(aparte către stăpînă-sa)*: Stăpînă, cînd m-am dus să-l iau pe *don* Manuel, în locul lui l-am găsit pe dumnealui.

DOÑA BEATRIZ : Greu s-o dregi.
ISABEL : Era întuneric.
DOÑA ÁNGELA : Vai de mine și de mine ! S-a descoperit tot.
DOÑA BEATRIZ *(aparte) :* Să-l mai înșelăm nițel. *(Tare.)* Cosme.
COSME : Da, vai de păcatele mele !
DOÑA BEATRIZ : Vino-ncoa.
COSME : Stau bine și aci.
DOÑA ÁNGELA : Vino, nu-ți fie teamă.
COSME : Teamă unui viteaz ca mine ?
DOÑA ÁNGELA : Da' ce e cînd nu îndrăznești să te apropii ?

(Cosme se apropie de ele.)

COSME *(aparte) :* Dacă e vorba de onoare, nu mă mai pot codi. *(Tare.)* Ei, și apoi nici diavolul nu-i așa de fioros în rochie de femeie. Odată diavolul s-a preschimbat într-o fată tînără și frumoasă. S-a gătit, s-a sulemenit și s-a înfățișat unui cioban. Ciobanul, cum a zărit-o, s-a repezit la ea, a luat-o în brațe și și-a făcut voia cu drăcoaica. Intrat iar în pielea-i urîtă și neagră, împielițatul s-a răstit : „Nenorocitule, te-ai uitat să vezi din cap pînă în picioare pe cine ai iubit ? În fundul iadului ai să te duci pentru păcatul săvîrșit." Ciobanul, fără să se sinchisească de amenințare, i-a răspuns : „M-oi duce, nu m-oi duce, numai vino dumneata mîine tot așa, și tot aia ai să pați". Că, în straie de femeie, nici dracu nu-i așa de urît precum se zice.
DOÑA ÁNGELA : Vino-ți în fire, omule ; bea un pahar cu apă și ia o dulceață, să-ți treacă sperietura.

COSME : Mi-a trecut.
DOÑA BEATRIZ : Apropie-te ; ia seama, la întors ai de mers vreo două sute de leghe.
COSME : Măiculiţa mea ! Ce-mi aud urechile ?

(Se aud bătăi în uşă.)

DOÑA ÁNGELA : Parcă bate cineva...
DOÑA BEATRIZ : Da.
ISABEL *(aparte)* : Am băgat-o pe mînecă !
DOÑA ÁNGELA *(aparte)* : Ai milă de mine, Doamne !

SCENA A IX-A

DON LUIS *(între culise)* : Isabel !
DOÑA BEATRIZ *(aparte)* : Doamne, scapă-ne !
DON LUIS *(între culise)* : Deschide !
DOÑA ÁNGELA : Pentru fiecare spaimă am un frate.
ISABEL : Pînă aici ne-a fost !
DOÑA BEATRIZ : Eu mă ascund. *(Iese.)*
COSME *(aparte)* : Asta, fără îndoială, e adevăratul spiriduş.
ISABEL *(către Cosme)* : Vino cu mine.
COSME : Vin cu plăcere. *(Ies amîndoi.)*

(Se deschide uşa şi intră don *Luis.)*

DOÑA ÁNGELA : Ce cauţi în odaia mea ?
DON LUIS : Vin să tulbur cu suspinele mele bucuriile altora. Aseară am văzut lectiga cu care s-a întors Beatriz şi l-am zărit şi pe fratele meu intrînd.

DOÑA ÁNGELA : Ei, și ce vrei ?

DON LUIS : I-am auzit pașii ; am venit doar să-l văd. *(Ridică o perdea și o descoperă pe Beatriz.)* Beatriz, aici erai ? *(Intră* doña *Beatriz.)*

DOÑA BEATRIZ : Aici sînt ; a trebuit să mă întorc, că iar s-a supărat tata.

DON LUIS : Văd că amîndouă sînteți tulburate. Ce-i cu voi ? Ce înseamnă banchetul ăsta ? Prăjituri, dulcețuri ?

DOÑA ÁNGELA : Ce-ți pasă cum petrec femeile între ele ?

(Isabel și Cosme fac zgomot după dulap.)

DON LUIS : Și zgomotul ăsta de unde vine ?

DOÑA ÁNGELA *(aparte)* : Mor !

DON LUIS : Aici e cineva. Fratele meu nu este, pentru că el n-are de ce se ascunde. *(Ia o lampă.)* Negru ca iadul mi-e sufletul ! Am vrut să sting gelozia dragostei ce-mi arde pieptul și am aprins gelozia onoarei. Să iau lumina ; dar la ce mi-ar folosi ? Totu-i lămurit și onoarea la lumină se pierde. *(Iese.)*

SCENA A X-A

D o ñ a Ángela, d o ñ a Beatriz, *slujitori.*

DOÑA ÁNGELA : Dragă Beatriz, dacă-l găsește, sîntem pierdute.

DOÑA BEATRIZ : N-avea teamă : numai să-l fi dus Isabel în odaia lui ; secretul dulapului te scutește de orice grijă.

DOÑA ÁNGELA : Dar dacă n-o fi închis Isabel bine, şi-o intra acolo ? Vai, ce nenorocire !

DOÑA BEATRIZ : Oricum, n-ar strica să-ţi cauţi un adăpost.

DOÑA ÁNGELA : Mă voi duce la tatăl tău să-i cer găzduire, aşa cum te-am găzduit şi eu pe tine. S-a învîrtit roata şi s-a schimbat norocul. Aşa merge ; ieri aveai tu nevoie de ocrotire, azi am eu. *(Ies amîndouă.)*

SCENA A XI-A

Odaia lui don *Manuel*

Isabel *şi* Cosme *intră prin uşa de după dulap,* don Manuel, *apoi* don Luis.

ISABEL : Intră repede.

DON MANUEL : Iar aud zgomot în odaie.

(Intră don *Luis cu lumină.)*

DON LUIS *(aparte) :* Drace ! Zăresc un bărbat.

COSME : Haiti, e prăpăd !

DON LUIS : De ce o fi aşa strîmb dulapul ?

COSME : Mă vede ; să mă pitesc sub masa asta. *(Se ascunde sub masă.)*

DON MANUEL : Acum nu mai merge decît aşa. *(Pune mîna pe spadă.)*

DON LUIS : Ce-mi văd ochii ? *Don* Manuel !

DON MANUEL : *Don* Luis ! Dar ce înseamnă asta ? Doamne, în ce încurcătură am intrat !

COSME *(aparte) :* Măi, măi, măi ; ia te uită pe unde intrau ! De o mie de ori mi-a stat pe buze s-o spun.

DON LUIS : Trădătorule, nemernicule ! Cavaler ești dumneata de cutezi să murdărești astfel onoarea cui te găzduiește și te omenește ? *(Trage spada.)* Scoate spada-ți netrebnică.

DON MANUEL : O voi trage doar spre a mă apăra, uimit de a te auzi, de a te asculta, de a te vedea, atît pe dumneata, cît și pe mine. Nu căuta să mă omori, ar fi zadarnic. Sînt nemuritor, că prea am fost pus la grele încercări și am scăpat. Dacă nu m-a omorît durerea, nu mă vei omorî nici dumneata, oricît de viteaz ai fi ; durerea a fost mai tare.

DON LUIS : La fapte să te văd cît poți. Pe mine n-o să mă birui cu vorbe.

DON MANUEL : Așteaptă puțin, *don* Luis, să văd dacă-ți pot da satisfacție.

DON LUIS : Ce satisfacție-mi poți da, cînd astfel încerci să mă necinstești ? Dacă intri în odaia acestei păcătoase prin uși mascate ? Ce satisfacție-mi poți da pentru asemenea insultă ?

DON MANUEL : De mii de ori străpunge-mi pieptul cu spada, dacă am știut măcar de ușă, sau că dă în altă odaie.

DON LUIS : Atunci ce faci aci închis fără lumină ?

DON MANUEL *(aparte) :* Ce să-i răspund ? *(Tare.)* Îmi aștept servitorul.

DON LUIS : Doar te-am zărit ascunzîndu-te ; vrei să spui că mă înșală ochii ?

DON MANUEL : De ce nu ? Ochii înșală mai mult decît celelalte simțuri.

DON LUIS : Să zicem că mă înșală ochii, dar și auzul mă înșală ?

DON MANUEL : Și auzul.

DON LUIS : În sfîrșit, toți mint, numai dumneata spui adevărul, și doar dumneata ești...

DON MANUEL : Oprește-te, nu-ți duce gîndul pînă la capăt, altfel te omor pe loc. Și pentru că zarurile au fost aruncate și trebuie să ne batem în duel, să ne batem barem cum se cuvine. Împarte în două lumina, să ne lumineze deopotrivă, închide ușa pe unde ai intrat ca un imprudent, pînă ce închid eu pe cealaltă. Și acum să aruncăm cheia pe jos, ca să nu iasă decît cine va rămînea cu viață.

DON LUIS : Stai să pun în dreptul dulapului masa asta, ca să nu poată intra cineva de dincolo.

(Ridică masa și zărește pe Cosme.)

COSME *(aparte)*: Acum au descoperit șmecheria.

DON LUIS : Cine-i aci ?

DON MANUEL : Așa nenoroc mai rar !

COSME : Nu-i nimeni.

DON LUIS : Ei, ce zici, *don* Manuel ? Acesta-i servitorul pe care-l așteptai ?

DON MANUEL : Nu mai e vreme să-l ascultăm. Ajunge că știu eu că am dreptate ; crede despre mine ce vrei. Va trăi cine va învinge cu spada în mînă.

DON LUIS : Hai, poftiți amîndoi împotriva mea. Ce mai așteptați ?

DON MANUEL : E îngrozitoare insulta ce-mi aduci. Tocmai mă gîndeam ce să fac cu servitorul : să-l dau afară, înseamnă să-l trimit ca pe-o ștafetă să împrăștie vestea ; să-l rețin, ar însemna că stă să-mi ia partea.

COSME : N-aveți nici o grijă ; nici prin gînd nu-mi trece să mă amestec.

DON LUIS : Dormitorul are o ușă spre cămăruță. Să-l închidem acolo ; astfel vom lupta de la egal la egal.

DON MANUEL : De minune.
COSME : Certați-vă să mă bat, da' daca-i vorba să nu mă bat, lăsați-o pe seama mea. *(Iese.)*

SCENA A XII-A

Don Manuel, don Luis.

DON MANUEL : Acum sîntem singuri.
DON LUIS : Atunci să tragem spadele.

(Se bat.)

DON MANUEL *(aparte)* : Nu se lasă de loc !
DON LUIS *(aparte)* : Brav luptător ! *(I se frînge spada.)* Am rămas dezarmat ; mi s-a frînt spada.
DON MANUEL : Curajul nu-ți lipsește ; e doar o întîmplare ; du-te de-ți caută alta.
DON LUIS : Pe cît ești de viteaz, pe atît ești de mărinimos. *(Aparte :)* Cum să ies cu fața curată ? Cînd îmi pătează onoarea, mă învinge și-mi dăruiește viața. În asemenea cumpănă, trebuie să găsesc neapărat un motiv, chiar de n-ar fi întemeiat, ca să am răgaz să cuget la ce-i de făcut.
DON MANUEL : Nu te duci după spadă ?
DON LUIS : Dacă mă aștepți pînă mă întorc, negreșit că mă duc.
DON MANUEL : Nu mă mișc de aci pînă te vei întoarce.
DON LUIS : Cu bine, *don* Manuel.
DON MANUEL : Cu bine.

(Don *Luis iese)*

SCENA A XIII-A

Don Manuel, Cosme, *închis.*

DON MANUEL : Să închid ușa și să iau cheia, ca să nu se observe că-i cineva aci. Mi s-au rătăcit de tot gîndurile, parcă nici nu mai știu ce vorbesc. Ce bine am ghicit eu că treceau printr-o ușă, și că era iubita lui *don* Luis ! S-a petrecut întocmai cum am prevăzut. Dar cînd mint nenorocirile ?

COSME *(dinăuntru)*: Stăpîne, stăpîne, barem cît vei fi singur, deschide-mi să stau lîngă luminăția-ta ; mi-e frică să nu vie iar spiridușul să mă bage-n boale cu sîcîielile și hărțuielile lui. Vai de capul meu ce-o să pățesc în odăița asta, unde abia mă învîrtesc.

DON MANUEL : Așteaptă, îți deschid îndată. Oh, m-am săturat de atîta vorbărie ! (Don *Manuel se duce să deschidă lui Cosme.)*

SCENA A XIV-A

Doña Angela *înfășurată într-o mantie,* don Juan *rămînînd la ușă ;* don Manuel *și* Cosme *înăuntru.*

DON JUAN : Aici să stai ; mai întîi să cercetez cum și de ce ai ieșit din casă așa, acoperită toată, la asemenea ceas. Ingrato, nu-ți pică obrazul de rușine ? *(Aparte.)* O las în odaia lui *don* Manuel, și, dacă o veni el, o să las un

servitor la ușă, să-i spună din partea mea să nu intre. *(Iese.)*

DOÑA ÁNGELA : Vai de mine, ce nenorocită sînt ! Curg necazurile unul după altul. Nu mai pot ! Mor !

(Intră don *Manuel și Cosme.)*

COSME : S-o ștergem de grabă.

DON MANUEL : De ce te temi ?

COSME : Femeia asta-i dracul gol ; nici aici n-o să mă lase în pace.

DON MANUEL : Acum o cunoaștem, și apoi o ușă e astupată cu masa, iar în cealaltă e cheia pe dinăuntru. Pe unde o să intre ?

COSME : Nu te prinde ; găsește ea pe unde.

DON MANUEL : Ești un caraghios.

(Cosme o zărește pe doña *Ángela.)*

COSME : Aoleo ! Mi s-au înmuiat de tot picioarele.

DON MANUEL : Ce te-a apucat ?

COSME : Uite-o ! E curat Ducă-se pe pustii !

DON MANUEL : Iluzie, umbră ori femeie ce vii să mă omori ! Spune, cum ai pătruns aci ?

DOÑA ÁNGELA : *Don* Manuel, îngăduie-mi...

DON MANUEL : Vorbește...

DOÑA ÁNGELA : Puține am de spus : știi, prea bine, desigur, cum *don* Luis, gelos, furios, a intrat ca un vîrtej și te-a găsit în odaie ; n-a trecut mult și am auzit zăngănit de săbii ; am bănuit că de acolo unul din voi n-avea să mai iasă viu, de vreme ce se auzea numai glasul oțelului. De grabă, așa cum eram, doar cu ce am găsit pe fugă la îndemînă, palidă, tulburată, îngrozită, am fugit. În liniștea nopții răcoroase, alergînd în neștire,

împiedicîndu-mă şi căzînd, am ajuns, nefericita de mine, dinaintea unei porţi. Aici, parcă stînd de strajă, aştepta un bărbat. Era *don* Juan, fratele meu. Acum ţi-am mărturisit cine sînt. Destul am ţinut secretul ăsta şi numai ponoase am tras de pe urma lui. Cine şi-ar fi putut închipui că o femeie, tăcînd şi ea o dată, avea să facă rău ? Am dat să trec, dar... luna strălucea. La razele ei, zărindu-mi bijuteriile — doar nu o dată ne-au trădat ele — şi, crezîndu-mă domniţa lui, s-a apropiat ca fluturele de lumină, ca să-şi arză aripile. Mă vede, mă recunoaşte şi mă întreabă ce caut. Cui nu i-a întunecat frica mintea, ca să nu mi-o fi întunecat şi mie atunci ? De frică, abia am putut bîlbîi cîteva cuvinte de dezvinovăţire. Încruntat, m-a luat de braţ şi mi-a zis apoi : „Vino, nevrednico, ruşinea casei noastre ; vei sta închisă pînă ce, mai liniştit, voi cerceta să văd ce te-a îndemnat să ne pătezi onoarea". În sfîrşit, iată-mă aci, unde, întîlnindu-te, mi-a venit inima la loc. Crede-mă, *don* Manuel, numai pentru că te-am iubit de cum te-am văzut ajunsesem strigoiul casei ; numai pentru că nu voiam să te pierd umblam ca o umbră rătăcitoare. Fie-ţi milă, nu mă părăsi, apără-mă, sînt nevinovată.

DON MANUEL *(aparte)*: O, prăpastie fără fund labirint fără ieşire ! Unde-i firul să mă călăuzească ? E sora lui, şi eu credeam că-i e iubită. Cum să nu mă frămînt acum, văzînd că i-am ştirbit onoarea, fie şi numai aparent, cînd mă feream atîta fără nici un temei să nu-l jignesc în iubire ? E sora lui :

dacă încerc s-o salvez, apărînd-o cu sîngele meu și folosind oțelul întru dezvinovățirea ei, vina mea e și mai mare; înseamnă că am fost trădător și i-am necinstit casa. Dacă aș încerca să mă dezvinovățesc, ar însemna s-o învinuiesc pe ea, și la asta n-ar consimți onoarea mea. Dacă o apăr sînt trădător, dacă o părăsesc sînt laș și nevrednic de o nobilă iubire... Dacă îi țin parte, calc legile ospitalității; dacă o dau pe mîna fratelui, sînt un om fără inimă... Dar, ce atîta șovăire. M-am hotărît: ucigînd voi muri și eu. *(Adresîndu-se doñei Ángela.)* Domniță, nu te teme. Sînt nobil și cavaler, și acum ești cu mine.

(Se aud bătăi în ușă.)

COSME: Bate cineva la ușă, stăpîne.

DON MANUEL: O fi *don* Luis, care s-a dus să-și caute altă spadă.

DOÑA ÁNGELA: E frate-meu. Sînt pierdută!

DON MANUEL: Nu te teme de nimic; brațul meu te va apăra; stai în spatele meu.

(Doña *Ángela se așază în spatele lui* don *Manuel și Cosme deschide ușa.)*

SCENA A XV-A

Don Luis, doña Ángela, don Manuel. Cosme.

DON LUIS: M-am întors. Dar, ce zăresc? Nerușinato! *(Se îndreptă spre* doña *Ángela și trage spada.)*

DON MANUEL : Oprește brațul, *don* Luis. Așteptînd să te întorci, a pătruns aci — nu-mi dau seama cum — această domniță ; după cîte spune, e sora dumitale ; îți dau cuvîntul meu de cavaler că n-o cunosc ; adaog însă că, înșelat, am putut să-i vorbesc fără să știu cui. Eu sînt dator s-o apăr cu prețul vieții și inimii mele. Așadar, duelul ce trebuia să aibă loc între noi cu ușile închise se preschimbă acum în scandal. Îngăduie-mi, deci, să mă duc s-o pun întîi la adăpost și apoi să mă întorc să continuăm lupta. Și cum pentru cine-și apără renumele spada și onoarea au fost armele cele mai de preț, lasă-mă să mă duc pentru onoare, cum te-am lăsat eu să te duci după spadă.

DON LUIS : Eu m-am dus după spadă ca să mă-ntorc s-o depun la picioarele dumitale, achitîndu-mă astfel de datoria trecută ; acum însă îmi dai alt prilej de luptă ; mă pot bate din nou. Această femeie e sora mea ; nimeni n-o poate scoate din casă sub ochii mei fără să-i fie soț ; dacă te învoiești să-i fii soț, atunci poți s-o iei, s-o duci unde-i ști, și apoi să te întorci să ne batem iar.

DON MANUEL : Mă voi întoarce ; dar numai pentru a îngenunchea dinainte-ți și a-ți recunoaște înțelepciunea și tăria.

DON LUIS : Ridică-te.

DON MANUEL : Și, spre a-mi face pe de-a întregul datoria, am marea fericire să întind mîna de soț sorei dumitale.

SCENA A XVI-A

D o ñ a Beatriz, d o n Juan, *cei dinainte.*

DON JUAN : Şi dacă lipseşte naşul, iată-mă pe mine aici. Veneam pentru dojeni şi am nimerit pentru felicitări.

DOÑA BEATRIZ : Mă alătur şi eu lor.

DON JUAN : Cum, Beatriz, la mine în casă erai ?

DOÑA BEATRIZ : Nici n-am ieşit de aici ; îţi voi spune pe urmă de ce.

DON JUAN : Să prind ocazia spre a te îmbia să nu mai ieşi deloc.

COSME : Slavă Domnului că s-a dat pe faţă spiriduşul. *(Către* don *Manuel.)* Ei, mai zici acum că eram beat ?

DON MANUEL : Dacă nu eşti azi, te însori cu Isabel.

COSME : Dacă aş fi, m-aş însura ; treaz nu pot.

ISABEL : De ce ?

COSME : Ca să nu pierd timpul ce se pierde în asemenea treabă ; mai bine să-l folosesc să cer iertare publicului pentru ce-am greşit, aşa cum i-o cere şi autorul pentru ale lui.

NUMELE CU FOLOS, DAR ŞI CU PONOS

COMEDIE ÎN TREI ACTE

PERSONAJELE

DON FÉLIX COLONA
DON CÉSAR FARNASE
PRINŢUL DE URBINO
TRISTÁN, valetul lui *don* Félix
FABIO, valetul lui *don* César
DOÑA SERAFINA
DON LIDORO, tatăl Serafinei
DOÑA VIOLANTE
DON AURELIO, tatăl Violantei
DON LISARDO
NISE, slujnică
FLORA, slujnică
LIBIO
Muzicanţi, servitori

Acţiunea se petrece la Parma şi la Milano

ACTUL I

SCENA I

Pe terasa palatului ducal din Parma.

Don César, don Félix, Tristán.

DON FÉLIX : După cum văd, ești foarte vesel.

DON CÉSAR : De ce n-aș fi, de vreme ce dorințele îmi sînt realizate acum în chip atît de fericit ?

DON FÉLIX : Cum și în ce fel ?

DON CÉSAR : Stai să-ți spun. Sîntem doar buni prieteni. Și semănăm atît de bine, încît parcă am fi frați. Știi bine, *don* Félix, cîte necazuri și nopți nedormite, cîte griji și vegheri, cîte chinuri și primejdii m-a costat dragostea mea statornică pentru Violante. E ca și cum m-aș fi luptat cu lacrimi și cu suspine, cu torente de apă și cu vîntul, să sparg ziduri de diamant, să răstorn munți de oțel, să străbat cariere de marmură și să trec peste prăpastii de foc. Nu mai vorbesc de pacostea morții jalnice a lui Laurencio, vărul Violantei, cu care m-am certat din gelozie, sub un pretext copilăresc pe care nici nu mi-l mai aduc aminte, și l-am ucis în duel — după cum știi — pentru că o cerea în căsătorie.

Lupta ne-a împărţit deopotrivă fericirea şi nenorocirea. Laurencio fiind cel preferat, iar eu cel dispreţuit, soarta, dreaptă cu amîndoi, a vrut ca fiecare din noi să rămînă în aceeaşi măsură şi fericit, şi nefericit. Nu e totuna să-l laşi să trăiască pe cel respins şi să-i dai moartea celui iubit ? Am plecat deci din Parma fără ca tristeţea apăsătoare a exilului să-mi schimbe sentimentele. Şi nu exagerez de loc crîncena durere a acestui exil cînd îţi spun că vremea n-a putut-o micşora cîtuşi de puţin. După cîtva timp însă, ducele, stăpînul meu, văzînd că nimeni nu s-a plîns pe calea justiţiei în pricina asta, s-a crezut în măsură să acorde iertarea sa. Lisardo, fratele nefericitului Laurencio, care din copilărie se află în slujba împăratului Germaniei, n-a vrut să se constituie parte civilă. Bănuiesc că şi-a rezervat o răzbunare mai nobilă, pe care abia aşteaptă s-o împlinească. M-am întors aşadar la Parma, dragă Félix, tîrînd cu mine dragostea şi păsurile mele de gelozie. Nu trebuie să te prindă mirarea. Uitarea e laşă şi nu cutează să se lupte, cînd ştie că are de înfruntat o primejdie. Ea se luptă numai cînd merge la sigur şi numai împotriva dragostei neînsoţite de gelozie. Am regăsit-o pe Violante şi mai crudă ca înainte, nenorocirea făcînd-o să-mi dispreţuiască dragostea şi mai mult. Totuşi, ca să ajungem la pildele vechi, după cum nu există diamant, oţel sau piatră care să nu cedeze în cele din urmă, căci diamantul e şlefuit de stăruinţa artei, oţelul se mlă-

diază și el, piatra e găurită de apă, iar flacăra e stinsă de vînt, tot astfel și Violante, trecînd de la o extremitate la alta, și-a schimbat strășnicia dinainte în sentimente mai bune. Dragostea, dacă e să credem în vechimea ei prin lanțurile și imaginile ce-i acopăr zidurile templului, ne dă mereu priveliștea unor astfel de minuni. Ei bine, Violante mi-a scris astăzi, că mîine...

(Intră Fabio.)

SCENA A II-A

Aceiași, Fabio.

FABIO : Stăpîne...

DON CÉSAR : Ce vrei, neisprăvitule ?

FABIO : Ducele te așteaptă. Mi-a dat poruncă să te rog, imediat ce te găsesc, să poftești fără o clipă de zăbavă la alteța-sa.

DON CÉSAR : Ce ghinion ! Am avut destulă vreme să-ți povestesc chinurile, grijile și suferințele prin care am trecut, și iată că-mi este răpită și singura clipă în care voiam să-ți spun bucuria, mulțumirea și fericirea mea. Nu vei rămîne însă păgubaș. Te rog să mă aștepți. Mă întorc numaidecît. *(Vrea să iasă.)*

DON FÉLIX *(însoțindu-l cîțiva pași) :* Ai puține lucruri de adăugat. Văd destul de lămurit că Violante e gata să răspundă la dragostea ta.

O zeiţă, oricît de potrivnică ar fi, cînd se vede adorată, nu e niciodată prea mînioasă în sufletul ei. (Don *César şi Fabio ies.)*

SCENA A III-A

Don Félix *şi* Tristán.

TRISTÁN : E foarte adevărat ce-ai spus, stăpîne. Eu o dată am făcut curte unei fetişcane oarecare din popor. Să-mi fie cu iertare că-mi permit să vorbesc şi eu de dragoste la sărăcia mea. Fata era necioplită şi incultă : carne şi ciolane, coada vacii. Eu, iubeţ, dar uşuratic, căci aşa m-a lăsat Dumnezeu, după cîtva timp m-am plictisit de ea. Cum a simţit afurisita c-o neglijez, numai ce-o aud : „Fiinţă ticăloasă şi mîrşavă, dacă nu mă mai iubeşti cum m-ai iubit pînă acuma, să ştii că te omor cu parul. Mare ţi-a fost îndrăzneala, cînd te-ai îndrăgostit de mine, dar şi mai mare îţi este să mă laşi acum în părăsire."

DON FÉLIX : Ascultă, Tristán. Caută alt subiect care să nu-ţi dea ocazia să îndrugi braşoave de astea.

TRISTÁN : Un nobil scăpătat îşi cîrpea într-o zi pantofii. Un prieten vine atunci la el, vede ce face şi-l întreabă : „Ce mai e nou ?" Celălalt răspunde scurt : „Aţa". Răspunsul ăsta vi-l dau şi eu, cînd vreau să repar o zdreanţă veche de dragoste. Tot ce e nou în povestirile mele e aţa.

(Intră don *César.)*

SCENA A IV-A

Aceiaşi şi don *César.*

DON CÉSAR : Nu cred să fie în lumea asta un om mai nenorocit ca mine. Ah, *don* Félix ! Ce repede se schimbă bucuria în supărare şi mulţumirea în tristeţe ! Cîtă dreptate aveam, cînd mă temeam că am mai multă vreme să sufăr decît să mă bucur !

DON FÉLIX : Dar ce s-a întîmplat ? Ce este ? Ai avut vreo supărare ?

DON CÉSAR : Cea mai mare pe care o puteam avea. Îţi povesteam adineauri că Violante, cedînd în sfîrşit stăruinţelor mele, mi-a scris că mîine, în liniştea nopţii, îmi va deschide portiţa grădinii, profitînd de ocazie că tatăl ei va pleca într-un sat din apropiere, unde are ceva pămînt. Eram aproape de speranţă şi totuşi foarte departe de fericire, la care nu pot ajunge, dragul meu, căci piedici mari îmi stau în cale, despărţindu-mă de ea.

DON FÉLIX : Şi, într-un timp aşa de scurt, s-au petrecut, *don* César, toate astea ?

DON CÉSAR : Da, toate s-au petrecut cît ai clipi din ochi. Ferice de tine că nu iubeşti nici o femeie ! Să-ţi spun adevărul. Ducele a aflat...

DON FÉLIX : Ce ?

DON CÉSAR : Că a sosit în taină...

DON FÉLIX: Cine ?

DON CÉSAR : Ducele de Urbino, venit din Germania la Milano, după cît am înţeles, să ia comanda trupelor împărăteşti împotriva el-

vețienilor. Fiindu-i prieten și aliat fidel, mă trimite să-i duc scrisoarea asta, prin care îi urează bun venit și-l felicită pentru misiunea ce i-a fost încredințată, dîndu-mi ordin să plec din Parma imediat. Închipuiește-ți, dragul meu, în ce încurcătură grozavă mă găsesc ! Dacă nu plec, cad în dizgrația ducelui : dacă plec, pierd ocazia pe care o aștept de atîta timp, fără să mai pun la socoteală faptul că Violante ar putea bănui că eu singur am căutat să plec, ca să mă răzbun pe disprețul ei din trecut. Dacă ea va fi convinsă că voi lipsi înadins, de bună voie, iar nu silit de împrejurări, ura ei, pe care izbutisem s-o schimb în bunăvoință, va fi și mai înverșunată împotriva mea.

DON FÉLIX : Știi ce te-aș sfătui eu ? Nu pleca azi și rămîi aici în secret pînă mîine, iar caii de poștă te vor ajuta să cîștigi timpul pierdut.

DON CÉSAR : Imposibil. Ducele mi-a dat ordin să plec imediat. Călătoria va dura șase zile, iar două mai mult sau mai puțin contează, de bună seamă.

DON FÉLIX : Atunci dă-i de veste Violantei, cu toate semnele celei mai adînci dureri.

DON CÉSAR : Scuza asta nu mi-ar fi de nici un folos, de vreme ce mîine aș pierde singura ocazie în care tatăl ei va lipsi din oraș.

DON FÉLIX : Ce spune ducele în scrisoarea lui ?

DON CÉSAR : Ce poate spune altceva decît complimentele obișnuite ?

DON FÉLIX : Vorbește în ea de tine ?

DON CÉSAR : Firește că da. Ducele scrie așa : „Vărul meu, César Farnese, va veni la tine din partea mea...“, astfel încît primitorul

scrisorii să știe cum trebuie să fie tratat omul care-i va aduce veștile.

DON FÉLIX : Și altceva nu mai spune în scrisoare ?

DON CÉSAR : Nu.

DON FÉLIX : Ducele de Urbino te cunoaște ?

DON CÉSAR : Nu m-a văzut niciodată și nu cred să mă cunoască altcineva din familia lui, mai ales că a stat atîta vreme în Germania.

DON FÉLIX : Ei bine, dacă nu te temi de nici o primejdie, întrucît sînt tot așa de puțin cunoscut ca și tine, mă ofer să îndeplinesc eu misiunea asta în locul tău ; iar tu vei rămîne aici în mare taină, ca să poți culege în tihnă roadele dragostei tale. În definitiv, despre ce e vorba ? Fără ca ducele de Parma sau cel de Urbino să aibă de întîmpinat vreun neajuns, unul trimițînd o felicitare, iar celălalt primind o vizită, e vorba să pleci la Milano, să predai o scrisoare, să capeți un răspuns și să vii cît mai repede înapoi.

DON CÉSAR : Față de ghinionul care mă urmărește, riscul e desigur destul de mare.

TRISTÁN : Eu v-aș arăta o cale lipsită de orice primejdie.

DON FÉLIX : Tu nu te amesteca în treburile astea, gogomane.

DON CÉSAR : Vrei în adevăr să-mi faci binele ăsta ?

DON FÉLIX : Știi doar că nu-s omul care să dau un sfat, fără să am curajul să-l pun în practică. Sînt gata să plec sub numele tău.

DON CÉSAR : Ți-aș rămîne recunoscător toată viața, dragul meu.

DON FÉLIX : Te rog, te rog. Astfel de vorbe între prieteni sînt jignitoare.

DON CÉSAR : O singură piedică ar fi.
DON FÉLIX : Care ?
DON CÉSAR : Am de încasat de la *don* Aurelio, tatăl Violantei, o sumă alocată de duce pentru cheltuielile mele de drum. Pentru Violante acest lucru va fi de altfel cea mai bună dovadă a motivului plecării mele. Aflîndu-l însă, n-o să mă mai aștepte mîine.
DON FÉLIX : Atunci scrie-i, ca s-o previi.
DON CÉSAR : Imposibil. Nu-i pot scrie decît printr-o cameristă care vine să mă vadă. Știind însă că plec, ea n-o să mă caute așa de curînd.
DON FÉLIX : Chestia cu banii e foarte nimerită. Trimiți un servitor să-i încaseze și el va face ambele servicii în același timp, fără nici o primejdie.
DON CÉSAR : Poate oare fi vorba de Aurelio fără să fie și de primejdie ? După întîmplarea nenorocită cu nepotul lui, poate nu s-o mai fi gîndind la dragostea și la gelozia mea, dar de răzbunarea lui fii sigur că are grijă. În clipa cînd o vedea în casa lui una din slugile mele, ar fi în stare să facă moarte de om fără să-și dea seama de urmări.
DON FÉLIX : Eu propun o soluție : ia-l pe Tristán. Cu istețimea, prudența și dibăcia lui, va reuși să înlăture orice bănuială.
TRISTÁN : Nu cred să pot reuși.
DON FÉLIX : De ce te temi ?
TRISTÁN : Tocmai de bănuieli, mai ales cînd sînt atît de întemeiate. Ele mi-ar putea aduce moartea.
DON CÉSAR : De vreme ce te duci din partea mea, eu voi trage ponoasele.

TRISTÁN : Foarte bine. Eu ştiu însă povestea unui portar care într-o zi — dracu' l-a pus ! — s-a dus la poliţai şi i-a spus aşa : „Domnule poliţai, o femeie din alęa, păsărică de noapte, a vrut să-şi facă meseria înainte de vremea îngăduită de lege. Eu atunci am vrut s-o denunţ, da' altă femeie, tot de teapa ei, a aruncat asupra mea o anumită oală şi uitaţi-vă la mine în ce hal mă găsesc. Deoarece în clipa în care voiam să fac denunţul eram ocupat cu scrierea unei ordonanţe poliţieneşti, ocara ce mi s-a adus te priveşte pe dumneata, nu pe mine." Poliţaiul atunci s-a încruntat la el şi i-a răspuns : „Dar cine te-a împuternicit pe tine, caraghiosule, să te amesteci în treburi care nu te privesc ?" Aşa se va întîmpla, parcă văd, şi cu mine. Dacă m-oi alege cu un toc de bătaie, într-o afacere care te priveşte, şi vin înapoi cu coastele frînte, o să-mi răspunzi la fel.

DON FÉLIX : Nu-ţi pierde curajul. Du scrisoarea şi pe urmă te iau cu mine la Milano.

TRISTÁN : A, bun ! Pe cît îmi displace să-mi pun pielea la bătaie, pe atîta mă bucură propunerea asta.

DON CÉSAR : De ce te bucură, Tristán ?

TRISTÁN : Păi, cum sîntem în carnaval, cînd tot Milanul petrece, voi avea prilejul să mă distrez împărăteşte.

DON FÉLIX *(către don César)* : Să nu pierdem vremea. Pînă scrii tu scrisoarea şi o duce Tristán, eu mă reped la staţia de poştalion să aranjez plecarea.

DON CÉSAR : Ai nimerit-o bine.

DON FÉLIX : De ce ?

DON CÉSAR : Îl văd pe *don* Aurelio ieșind în clipa asta din casă. Scrisoarea va putea fi predată cu atît mai ușor.

(Intră don *Aurelio citind o scrisoare.)*

SCENA A V-A

Aceiași și Aurelio.

DON FÉLIX : Vine spre noi citind cu mult interes scrisoarea.

DON CÉSAR : Ar fi mai bine să nu ne vadă. *(Către Tristán.)* Să mergem. Îți voi spune în altă parte cărei cameriste să-i dai scrisoarea.

(Tristán se oprește să se uite la don *Aurelio.)*

DON FÉLIX : Ce mai aștepți, nătărăule ?

TRISTÁN : Știu eu ce fac.

DON FÉLIX : Ce faci ?

TRISTÁN : Vreau să-mi dau seama de puterea bătrînului, ca să știu cîte bețe îmi poate croi pe nerăsuflate.

(Ies don *Félix,* don *César și Tristán ; intră* don *Aurelio.)*

SCENA A VI-A

DON AURELIO *(singur, citind) :* „Dragă unchiule, am sosit la Milano, unde îmi tăinuiesc numele și patria. Sînt în slujba prințului de Urbino ;

însă, oricît aş dori să-mi revăd familia, nu mă pot întoarce decît după ce voi răzbuna moartea fratelui meu. Nenorocirea asta ne-a lovit pe toţi, aşa că te rog să-mi dai de veste dacă *don* César Farnese e la Parma..." Ei, da, hotărîrea lui Lisardo îi face cinste. Nu degeaba îi curge în vine sîngele meu. Ce să fac acuma ? Dacă pe de o parte inima mea e un vulcan înzăpezit, cu flăcări ascunse, şi dacă răzbunarea asta nu poate decît satisface ura pe care o port în suflet, pe de alta judecata mă sfătuieşte să procedez cu multă prudenţă. E firesc la vîrsta mea ca supărarea şi ura să cîntărească mai uşor decît înţelepciunea şi sfatul bun. Dacă nu l-aş îndemna pe nepotul meu Lisardo să se răzbune, ar însemna că-s lipsit de curaj ; iar dacă l-aş îndemna, ar însemna să-mi calc datoria. Aş călca-o în adevăr, dacă, în înverşunarea mea, după ce am pierdut un nepot, aş proceda cu prea multă uşurinţă riscînd şi pierderea celuilalt. Nădăjduiam s-o mărit pe Violante cu cel care nu mai este, iar Lisardo, fiind moştenitorul casei şi al proiectelor mele, dacă ar fi expus de mine disgraţiei ducelui, pentru care César e un prieten scump, ar fi obligat să-şi părăsească patria. S-ar duce astfel pe rîpă planurile mele. Ce să fac, Dumnezeule, ca să împac aceste două sentimente, fără să nesocotesc onoarea şi dreapta judecată ? Voi intra în casă să scriu răspunsul. Vreau să-l ţin în cumpănă cu vorbe ocolite pînă voi lua o hotărîre. Şi pentru a ticlui mai bine răspunsul, să citesc încă o dată scrisoarea nepotului meu. *(Citeşte.)* .. ... te rog să-mi dai de veste dacă *don* César

Farnese e la Parma, ca să facem ce trebuie. Tu îl vei înconjura cu spioni, iar eu voi avea grijă de rest. Adresa mea este : Celio, la palatul prinţului de Urbino." *(Iese.)*

SCENA A VII-A

O sală în casa lui don *Aurelio.*

Doña Violante, Nise, *apoi* don Aurelio.

NISE : Stăpînul meu s-a întors acasă citind nişte hîrtii.

DOÑA VIOLANTE : Cît de laş e curajul, Nise ! Se opreşte în clipa în care crezi că are mai mult avînt. De cînd i-am scris lui *don* César, cedînd dragostei lui stăruitoare, mi-e teamă parcă şi de umbra mea. De azi dimineaţă am impresia că...

NISE : Că ce ?

DOÑA VIOLANTE : Că pieptul meu e de sticlă şi că tata poate să vadă tot ce se petrece în inima mea. *(Intră* don *Aurelio.)* Tată !

DON AURELIO : Violante !

DOÑA VIOLANTE : Ce ai ? Te-ai întors aşa de repede şi nu ştiu ce să cred. Citesc un mare zbucium pe chipul tău.

DON AURELIO : Nu s-a întîmplat nimic. Cînd am ieşit din casă, un mesager mi-a predat o scrisoare, spunîndu-mi că trebuie să plece imediat înapoi. M-am întors deci, ca să scriu răspunsul. Şi astfel... *(Intră Tristán.)* Dar cine e omul ăsta care îşi permite să intre aici ?

SCENA A VIII-A

Aceiaşi, **Tristán.**

TRISTÁN *(aparte)*: Ştiindu-l pe bătrîn plecat de acasă, pot intra în camera asta s-o caut pe Nise, cu care am treabă.

DON AURELIO : Pe cine cauţi, tinere?

TRISTÁN *(aparte)*: Întîmplarea mă ajută, din fericire. *(Tare.)* Pe domnia-voastră vă caut.

DON AURELIO : Pe mine?

TRISTÁN : Da.

DON AURELIO : De ce n-ai bătut la uşă?

TRISTÁN : Un creştin nevrednic ca mine bate ceva mai uşurel.

DON AURELIO : În sfîrşit, ce treabă ai cu mine?

TRISTÁN : V-am adus o hîrtie.

DON AURELIO : De la cine e?

TRISTÁN : Adresa e a domniei-voastre.

DON AURELIO : Eşti bacalaureat?

TRISTÁN : N-am căpătat încă gradul, dar carte ştiu destulă ca să-l merit.

DON AURELIO : Cine e stăpînul tău?

TRISTÁN : *Don* Félix. Vă rog să nu-i uitaţi numele, căci asta are mare importanţă în toată pricina. Vi-l repet, dacă vreţi, de o sută de ori : *don* Félix, *don* Félix...

DON AURELIO : Ascultă, flăcăule. Mie nu-mi plac poveştile.

TRISTÁN : Mie, în schimb, îmi plac grozav.

DON AURELIO : Să văd ce glăsuieşte hîrtia. *(Citeşte.)* „Lui Aurelio, vistiernicul meu... Din banii pe care îi ai disponibili, te rog

să-i achiţi lui *don* César...“ Dacă ordinul îl priveşte pe *don* César, de ce te-a trimis la mine *don* Félix ?

TRISTÁN : Banii trebuie să-i primească *don* Félix, în contul unei datorii a lui *don* César.

DON AURELIO *(citind mai departe)* : „cinci sute de taleri, sumă pe care i-o aloc pentru cheltuieli de drum, urmînd să plece azi într-o misiune din ordinul meu“.

DOÑA VIOLANTE *(aparte, către Nise)* : Ai auzit, Nise ? *Don* César pleacă din Parma. Nu mai încape nici o îndoială că vrea să-mi plătească cu aceeaşi monedă pentru dispreţul meu.

(Tristán face semne cu o hîrtie.)

TRISTÁN *(aparte către Nise)* : Nise...

NISE *(aparte către* doña *Violante)* : Valetul face semne cu o hîrtie.

DON AURELIO *(observînd mişcarea, către Tristán)* : Ce faci ?

TRISTÁN : Nimic.

DON AURELIO : Ce-i cu hîrtia pe care o ai în mînă ?

TRISTÁN : E pentru încă cinci sute de taleri pe care-i am de primit din altă parte.

DON AURELIO : Unde pleacă *don* César ?

TRISTÁN *(aparte)* : La naiba să-l ia ! *(Tare.)* Eu de unde să ştiu ?

DON AURELIO : Aşteaptă aici. *(Aparte.)* Să isprăvesc repede cu el. N-am decît de cîştigat, dacă nu-l văd cîteva zile. Dumnezeule ! Nu cumva o fi aflat că Lisardo e la Milano ? Nu l-o fi îndepărtînd ducele oare chiar din pricina asta ? *(Iese.)*

SCENA A IX-A

Doña Violante, Nise, Tristán.

DOÑA VIOLANTE : Îmi vine să turbez de mînie. César mă insultă. El, care a suportat atîta vreme dispreţul meu, îşi bate acuma joc de dragostea mea.

TRISTÁN : Bine că vă pot vorbi în sfîrşit ! Vă rog să mă ascultaţi şi veţi afla că, deşi par a fi venit să primesc, am venit mai degrabă, doamnă, să plătesc datoria unei inimi recunoscătoare. *Don* César vă trimite prin mine scrisoarea asta.

NISE : Luaţi-o repede. Stăpînul meu se întoarce.

(Intră don *Aurelio.)*

DOÑA VIOLANTE *(luînd scrisoarea)* : Tremur la gîndul că m-a văzut.

SCENA A X-A

Aceiaşi, don Aurelio.

DON AURELIO *(către Tristán)* : Na-ţi banii şi du-te cu Dumnezeu.

TRISTÁN *(luînd banii)* : Pe care eu îl rog să vă dea viaţă îndelungată. [1] *(Aparte.)* Am scăpat ieftini va să zică. Am primit banii şi am predat scrisoarea fără să mănînc chelfăneala de care mă temeam. *(Iese.)*

[1] Răspunsul lui Tristán e mai lung în textul original, fiind însă intraductibil, deoarece e un joc de cuvinte cu spaniolul *cuento*, care înseamnă totodată poveste şi socoteală. Tristán vrea să spună că nu face socoteala anilor pe care îi urează lui Aurelio şi că de astă dată nu-i spune nici o poveste.

SCENA A XI-A

Don Aurelio, doña Violante, Nise.

DOÑA VIOLANTE *(aparte către Nise)*: Ah, Nise! Dacă a văzut tata scrisoarea?

NISE: Dacă n-a zis nimic, înseamnă că n-a văzut-o.

DON AURELIO: Mîine voi pleca, draga mea, în satul acela...

DOÑA VIOLANTE *(aparte)*: Slavă Domnului! Vorbește de alte lucruri. N-a văzut nimic.

DON AURELIO: Tu știi bine că ochiul stăpînului îngrașă calul. De aceea, fă bine și dă-mi scrisorica pe care ai ascuns-o în sîn.

DOÑA VIOLANTE: Ce scrisorică am ascuns?

NISE *(aparte)*: Se încurcă ițele rău...

DON AURELIO *(către Nise)*: Stai. N-o să iasă nici una din voi de aici. Ați auzit? *(Către Violante.)* Hai, scoate repede hîrtia și dă-mi-o. L-am văzut doar pe servitor cînd ți-a dat-o, însă l-am lăsat să plece. N-am vrut să mă răzbun pe un amărît, nici să fac gălăgie să afle și lumea de pe stradă ce se petrece în casa mea. M-am gîndit că-i mai bine să rămînă scandalul aici, între patru pereți. E drept că am avut multă răbdare și m-am stăpînit, tocmai ca să pot afla ce este la mijloc. Dă-mi, te rog, scrisoarea.

DOÑA VIOLANTE: Ce scrisoare? Eu... Cum? Cînd?

DON AURELIO: Nu-mi umbla cu mofturi. Uite c-o iau singur, dacă mă silești. *(I-o smulge din sîn.)* Treci dincolo, în odaia cealaltă. Căci nu vreau, aprins de mînie și pierzîndu-mi răbdarea, să te pedepsesc prea aspru. Dar mai întîi vreau să văd ce te doare și las' pe mine

că-i găsesc eu leacul. Piei acuma din fața mea !

DOÑA VIOLANTE *(aparte)*: Ajută-mă, Doamne ! Cînd va trebui să mă dezvinovățesc, nu știu ce voi spune în apărarea mea.

(Iese.)

DON AURELIO *(către Nise)*: Pleacă și tu !

NISE : Asta și fac. *(Vrea să iasă.)*

DON AURELIO : Nu pe acolo. Pe dincoace, te rog. Ca să nu orbecăiesc totuși pe întuneric, valetul fiind al lui Félix, iar banii pentru César, spune-mi de la cine e scrisoarea.

NISE *(aparte)*: Dacă spun că-i de la César...

DON AURELIO : Răspunde. N-ai gură ?

NISE *(aparte)*: El fiind dușmănit de stăpînul meu, ar însemna să... *(Tare.)* Nu știu de la cine e. În orice caz, nu-i de la César.

DON AURELIO : Ajunge. Cu asta m-ai lămurit.

(Nise iese.)

SCENA A XII-A

Don Aurelio *singur.*

DON AURELIO : Uite în ce stare m-au adus ! Am ajuns să tremur cînd deschid o scrisoare. *(Citește.)* „Nici o piedică din lume nu mă poate lipsi, scumpa mea, de fericirea de a te vedea". Ah ! De o mie de ori sînt nenorocit. Scrisoarea asta e scrisă pe cea mai ticăloasă hîrtie, iar cerneala cu care e scrisă e pentru mine otravă. *(Citește.)*

„Nu uita că voi trece peste orice greutăți mi-ar ieși în cale. Mîine, imediat după plecarea tatălui tău, voi fi în grădina în care mi-ai spus să vin. Dumnezeu să te aibă în paza lui !“ Oare ce am citit ? *Don* Félix merge cu îndrăzneala pînă acolo, cînd atacă prin mijloace așa de nedemne sanctuarul cinstei mele, încît pretextează că trimite după banii celuilalt trădător, pietenul său ? Nise a spus de bună seamă adevărul. Valetul, cînd a zis că stăpînul lui e *don* Félix, a căutat, firește, să dea de înțeles că venea din partea lui. Ei, păcatele mele ! Ce să fac ? Dacă uit jignirea ce mi s-a adus în împrejurarea asta și apelez la prudență, înseamnă că nu-s om, deosebit de faptul că aș pierde nădejdea s-o mărit pe fiica mea cu vărul ei. Asta e bună ! Chiar în clipa în care caut să-l împiedic pe altul prin toate mijloacele să se răzbune, găsesc prilejul să mă răzbun eu însumi. Deoarece nu mai pot împiedica însă ura să calce în picioare prudența, voi lua hotărîrea să mă răzbun pe amîndoi trădătorii care atentează la onoarea și viața mea. Voi scrie lui Lisardo să-l ucidă pe César, iar eu mă voi răfui cu *don* Félix, pe care am un prilej atît de bun să-l omor neștiut de nimeni. Încuind ușa camerei în care se află ingrata, ca s-o împiedic să prevină pe cineva pînă mîine, e sigur că Félix va veni fără nici o teamă. Îl voi ucide chiar în grădină și pe urmă îl voi duce unde... Taina va vorbi însă mai bine ca mine, cînd va citi pe oțelul săbiei răzbunarea mea scrisă în analele vremii. *(Iese.)*

SCENA A XIII-A

Cameră în casa lui don *Lidoro, la Milano.* Muzicanți, apoi doña *Serafina și Flora. Zgomot de figuri mascate în dosul scenei și muzică.*

MUZICANȚII *(în dosul scenei)*:
„Trăiască dansurile și muzica de carnaval.
Toată lumea petrece într-un continuu bal".

(Intră doña *Serafina și Flora.)*

DOÑA SERAFINA : Închide fereastra, Flora. Nici tu, nici alta dintre slujnice să nu stați după jaluzele.

FLORA : Vai, doamnă ! Lasă-mă numai să văd mascarada care trece cîntînd spre palat. *(Flora dansează și muzicanții cîntă în dosul scenei.)*

„Trăiască dansurile și muzica de carnaval..."

DOÑA SERAFINA : Vrei să mă superi cu orice preț ?

FLORA : Nu auzi ce cîntă cu toții : *(Flora cîntă o dată cu muzicanții din dosul scenei.)*

„Toată lumea petrece într-un continuu bal".

DOÑA SERAFINA : Ba mie una nu-mi arde de petreceri. Eu vreau să rămîn cu mintea întreagă.

FLORA : E cu neputință ca într-o zi cînd toată lumea se veselește să un vrei nici să-i vezi pe alții, nici să fii văzută ?

DOÑA SERAFINA : Dacă n-ar fi nici un neajuns să privesc și să fiu văzută, sînt destul de tînără să doresc distracții cu măștile și cu jocurile care înveselesc azi tot orașul, mai ales

acum, cînd torțele și focurile de artificii dau mai multă strălucire dansurilor și mai multă însuflețire muzicii.

FLORA : Dacă nu e vorba de o melancolie trecătoare, aș vrea să știu, stăpînă, ce neajuns vezi.

DOÑA SERAFINA : Îl știi prea bine și tu, dar te faci că nu-l vezi, ca să-l auzi din gura mea, știind că-mi va face plăcere să ți-l spun. Un tînăr care a sosit zilele astea la Milano cu ducele de Urbino hoinărește toată ziua mascat pe strada noastră. După ce mi-a făcut o declarație, nu vreau să creadă că nu mai pot după el, dacă mă arăt la fereastră. Stăruința lui neroadă mă plictisește.

FLORA : O fi poate altcineva, care seamănă cu el sub mască.

DOÑA SERAFINA : Crezi tu ?

FLORA : Un conte străin făcea curte unei prințese în palatul ei. Cînd apunea soarele, se culca și lăsa în locul lui un rob îmbrăcat cu mantia lui colorată și împodobit cu penele lui. Într-o noapte, în timp ce afară ploua și ningea, doamnei i s-a făcut milă de el. A deschis fereastra și i-a șoptit cu glas subțire : „Intră, te rog, înăuntru". Atunci robul i-a răspuns : „Nu-s contele, doamnă, sînt sărmanul Ahmed". Tot așa se poate întîmpla și în cazul dumitale, stăpînă : ca cel mascat, în loc să fie cavalerul la care te gîndești, să fie un Ahmed oarecare.

DOÑA SERAFINA : Cum văd eu, tu în orice împrejurare ai o poveste la îndemînă.

FLORA : Boala mea veche.

DOÑA SERAFINA : În sfîrșit, ca să nu dau ochii cu el, voi renunța la orice petrecere.

FLORA : Asta se vede după străşnicia cu care îl pedepseşti.

DOÑA SERAFINA : Te rog să nu-mi mai lauzi atîta pasiunea lui.

FLORA : Bine. Voi vorbi atunci despre alte lucruri. Dacă privirea lui te supără atît de mult, eu ţi-aş propune un mijloc să asişti la toate serbările fără a fi văzută nici de el, nici de alţii.

DOÑA SERAFINA : Care mijloc ?

FLORA : Iată că ţi-l spun. După cum ştii, în cele din urmă trei zile de carnaval se maschează şi oamenii cei mai serioşi. Ei bine, dacă o să te maschezi numai pentru a vedea, fără a fi văzută, şi vei ieşi în acest scop pe poarta grădinii, o să-l pedepseşti pe indiscret. El va rămîne în stradă şi dumneata o să te distrezi. N-ai nevoie de altceva decît de o mantie, de o pălărie, de o mască şi de o torţă, amestecîndu-te în prima ceată care va trece prin faţa casei.

DOÑA SERAFINA : Şi dacă vine tata în vremea asta ?

FLORA : Nici pomeneală. În calitatea lui de magistrat, e obligat să colinde toate străzile. De altfel, nu te nelinişti, căci chiar de s-ar întîmpla să vină acasă, faptul că ai ieşit cu o prietenă ar fi o scuză suficientă.

DOÑA SERAFINA : Aş face cu dragă inimă cum spui tu, Flora, dar îmi lipseşte curajul.

FLORA : Nu te ispiteşte oare plăcerea de a-ţi bate joc de un nerod ? Hai cu mine şi să vezi ce frumos te gătesc. Fac prinsoare, dacă vrei, că o să-ntreci toate măştile de pe stradă cu înfăţişarea dumitale.

DOÑA SERAFINA : Nu chema deşertăciunea în ajutorul tău. Fii sigură că eu doresc mai mult decît tine să ies.

FLORA : Atunci, ce mai stai la gînduri ?

DOÑA SERAFINA : O ! De n-ar fi subrete în lumea asta, de multe necazuri aş fi ferită !

FLORA : N-ai de loc dreptate. La urma urmei, vrei să ieşi ?

DOÑA SERAFINA : Da. Ar fi prea trist pentru mine să stau toată ziua închisă în casă din cauza unui zvăpăiat îndărătnic. Hai şi mă îmbracă.

FLORA : O ! Să vezi ce frumoasă te fac, stăpînă ! (Doña *Serafina iese.)* S-a plîns adineauri de subrete. Ei bine, vreau să-i arăt de ce-s în stare subretele. *(Deschide fereastra spre stradă.)* Pst ! Domnule Celio !

SCENA A XIV-A

Don Lisardo, *în stradă, şi* Flora.

DON LISARDO : Cine mă cheamă ?

FLORA : O ființă care doreşte să vă servească. Stăpîna mea va ieşi îndată mascată pe poarta grădinii. Dacă veți întîlni-o ca din întîmplare, fără să-i arătați prin ceva că ați recunoscut-o, veți putea sta de vorbă cu ea. St ! Cu bine ! *(Închide fereastra şi iese.)*

DON LISARDO : M-ai îndatorat mult, Flora, cu vestea ta. Mă ajuți să-mi văd împlinită cea mai vie dorință.

SCENA A XV-A

Pe stradă.

Don Lisardo *şi* Libio, *mascaţi, urmaţi de o ceată de persoane mascate.*

LIBIO : Ai zis stăpîne, că vei vedea împlinită cea mai vie dorinţă ?

DON LISARDO : Da, dragul meu. De altfel, nu mă voi mulţumi să stau cu ea de vorbă aici. Îndrăzneala mea va merge mai departe.

LIBIO : Cum aşa ? Ce vrei să faci ?

DON LISARDO : Vreau să se sfîrşească o dată cu chinurile mele. Tu ştii, Libio, că am venit aici să ucid un om pe care nu-l cunosc decît după nume. Am scris unchiului meu la Parma să-mi dea informaţii asupra lui, ca să-l pot găsi mai uşor. Sînt în aşteptarea răspunsului, iar pînă la primirea lui, văzîndu-mă pe de o parte în faţa morţii, iar pe de alta îndrăgostit de o frumuseţe divină, dar ingrată, care mi-a răsplătit sentimentele cu dispreţul ei, prins astfel între două vijelii, vreau să le înfrunt pe amîndouă. Căci faptul că am venit cu gîndul să-mi ucid un adversar nu înseamnă că nu mă pîndeşte şi pe mine primejdia de a muri. În ziua în care răzbunarea mea va fi un fapt împlinit, va trebui să plec înapoi în Germania. Dacă tot trebuie să părăsesc Italia, şi oricum voi fi un om de nimic, atunci barem să ştiu că-mi ajung ţinta în dragoste, înainte de a se isprăvi odată totul, fie ucigînd, fie căzînd eu răpus dintr-o singură lovitură. Prin urmare,

în timp ce eu voi face ocolul grădinii, ca să dau prilej dragostei mele să-şi ajungă ţinta, rolul tău va fi să... *(Se aude zgomot în fundul scenei, de unde apare o ceată de măşti în costume de arlechini şi muzicanţi.)*

SCENA A XVI-A

Aceiaşi, cu ceata de măşti şi cu muzicanţii.

UN BĂRBAT MASCAT : Asta e casa magistratului. Să dansăm şi în faţa ei.

DON LISARDO *(către Libio)* : Urmează-mă fără să te opreşti. O să-ţi spun acolo ce ai de făcut. Să nu cumva să iasă pe poartă.

LIBIO : Nu ştiu ce să-ţi spun, stăpîne.

DON LISARDO : Nimic. Ar fi zadarnic. Pentru omul hotărît, orice sfat e de prisos. N-aş putea avea un prilej mai bun să întîlnesc frumuseţea divină de care-s îndrăgostit. Cînd şi unde aş mai putea găsi o astfel de noapte cu chipuri mascate, cu zgomot şi muzică, toate ca de comandă să-mi ofere măcar timp şi spaţiu, dacă mi-au refuzat norocul ? Nu-mi mai spune nimic. Să mergem.

(Iese cu Libio.)

ALT BĂRBAT MASCAT : Haideţi să dansăm aici, căci azi ne e îngăduită orice nebunie.

MUZICANŢII *„Trăiască dansurile şi muzica de carnaval,*
Toată lumea petrece într-un continuu bal."

SCENA A XVII-A

Aceiaşi; d o ñ a Serafina *şi* Flora, *mascate.*

DOÑA SERAFINA : E de piază rea, Flora, că primul dans pe care-l vedem e al unei cete de arlechini.

FLORA : Ba e de piază bună, căci avem ocazia să ne prindem şi noi în el, fără teamă că vom greşi pasul, căci îl cunoşteam mai de mult.

CEATA DE MĂŞTI ŞI MUZICANŢII *(cîntînd)*:

„Trăiască dansurile şi muzica de carnaval,
Toată lumea petrece într-un continuu bal".

CÎTEVA FIGURI MASCATE : Destul. Haidem să dansăm în altă parte.

(Măştile ies.)

DOÑA SERAFINA : Să părăsim ceata asta, Flora.

SCENA A XVIII-A

Muzicanţii, d o ñ a Serafina, Flora, d o n Lisardo.

DON LISARDO : Aşteaptă, măscuţă frumoasă. Hai să dansăm împreună.

DOÑA SERAFINA *(aparte)*: Gata beleaua pe capul meu !

FLORA *(aparte către* doña *Serafina)*: Cum văd eu, degeaba ne-am ferit de el.

DOÑA SERAFINA : M-o fi recunoscut oare ?

FLORA : Nu-i un motiv să fiţi neliniştită.

DOÑA SERAFINA : Dar cum e cu putinţă asta ?
FLORA : Păi în stradă a rămas Ahmed.
DON LISARDO : De ce-mi întorci spatele şi nu-mi răspunzi ? Eşti mascată, aşa că ştii ce obligaţii are o figură mascată.
DOÑA SERAFINA : Dumneata nu ştii acest lucru. Unei măşti îi este îngăduit fără îndoială să întrebe ceva pe alta, dar n-o poate sili să-i răspundă. Dumneata ai voie să vorbeşti, iar eu, prin urmare, să nu-ţi răspund. *(Aparte.)* Vai, Doamne !
DON LISARDO : Mie mi-e de ajuns că pot vorbi.
DOÑA SERAFINA : Nu-i o nebunie să vorbeşti cu o surdă ?
DON LISARDO : E nebunia multor oameni.
DOÑA SERAFINA : Dansul nebunilor a luat-o în direcţia asta. Urmează-l deci, dacă faci parte dintre ei.
DON LISARDO : Da, fac parte dintre ei, însă ca să te urmez...
FLORA *(aparte)* : Ce se va întîmpla oare acum ?
DON LISARDO : Voi porni ca nebun pe urmele unei sirene fermecătoare.
DOÑA SERAFINA : Sîntem două prin urmare. Eu n-am nici un amestec şi nu-i de loc curtenitor să-mi vorbeşti de alta. Mergi cu Dumnezeu, mască.
DON LISARDO : Pe tine vreau să mă răzbun de tirania celeilalte.
DOÑA SERAFINA : La mojicia asta aş putea răspunde că cine vrea să vindece o boală cu leacuri greşite nu ştie ce este durerea. Nu vreau să răspund însă, ca să nu fiu nevoită să te ascult. Rămîi cu bine.
DON LISARDO : Vă urmez pe amîndouă. Mi s-a părut că...

DOÑA SERAFINA *(aparte)*: Nu știu ce să spun. *(Tare.)* Ce ți s-a părut? Vorbește.
DON LISARDO: Mi s-a părut că...

SCENA A XIX-A

Aceiași, apoi Libio *cu mai multe măști care revin cîntînd și dansînd.*

MUZICANȚII:

„Numai tu, draga mea
Mă vei putea răzbuna."

DON LISARDO: Mi s-a părut că numai tu mă poți scăpa de chinul meu sufletesc. Dansul acesta de imitație parcă eu l-aș fi adus anume. Dacă mă plîng față de voi amîndouă de o zeiță oarbă și dacă vreau să mă răzbunați, dansul vă spune, inspirat parcă de mine *(cîntă împreună cu muzicanții)*:

„Numai tu, draga mea,
Mă vei putea răzbuna."

DOÑA SERAFINA: Ia seama. Dacă vrei cu tot dinadinsul să mă recunoști ori să mă urmezi, nesocotești drepturile unei măști. Du-te, deci, cu Dumnezeu. Nu mă sili, jignindu-mă, să strig după ajutor. Toți acei care poartă mască vor sări să-mi apere viața. Căci silnicia îndreptată împotriva unuia singur din ei îi indignează pe toți.

(Intră Libio cu mai multe figuri mascate.)

DON LISARDO *(aparte lui Libio)*: Libio, tu ești?
LIBIO: Da, stăpîne.

DON LISARDO *(către doña Serafina)*: Cum crezi că ai putea scăpa de urmărirea mea care te supără atît de mult ?

DOÑA SERAFINA : Vrei să știi cum ? *(Către măști.)* Măștilor, omul acesta mă urmărește. Vă rog să-l împiedicați.

DON LISARDO : Măștilor, puneți mîna pe această femeie și duceți-o de aici.

DOÑA SERAFINA : Nenorocita de mine ! Am fost trădată.

LIBIO : Nu striga.

DON LISARDO : Duceți-o unde v-am spus.

FLORA *(aparte)*: Nu se găsește nici un disperat să mă ia și pe mine ?

DOÑA SERAFINA : Unde vreți să mă duceți ?

DON LISARDO : O să vezi îndată unde.

DOÑA SERAFINA : Vrei să mă sfîșii ?

FLORA *(aparte)*: Urîtă oi mai fi, dacă nimeni n-are plăcere de mine !

DOÑA SERAFINA : O, Doamne ! Nimănui nu-i este milă de o ființă nefericită ?

SCENA A XX-A

Aceiași, don Félix *și* Tristán.

DON FÉLIX *(în dosul scenei)*: Am auzit un glas de femeie strigînd că este o ființă nefericită căreia nimeni nu-i vine în ajutor. Lasă acolo caii, Tristán.

TRISTÁN *(în dosul scenei)*: Mai bine m-ar lăsa ei pe mine !

DON LISARDO : Ce mai aștepți, Libio ? Fugi cu ea la casa din afara orașului.

DOÑA SERAFINA : Cum, nimeni nu sare în apărarea unei femei atacate ? *(Intră* don *Félix și Tristán.)*

DON FÉLIX : Eu, doamnă. Ajunge că e vorba de o femeie, indiferent dacă e sau nu nefericită.

DON LISARDO : Tinere, dacă ți-e teamă de gloanțe, vezi-ți mai bine de drum.

DON FÉLIX : Să vreau să dispar, și n-aș putea.

DON LISARDO : Dacă mai faci un pas după noi, poți să-ți iei rămas bun de la viață.

TRISTÁN *(aparte)*: Omul ăsta să știi că ne face buclucul !

DON FÉLIX : E în joc onoarea mea, și află că eu nu știu ce este teama. Trage și ai grijă să ochești bine.

TRISTÁN : Trage și în mine, dacă vrei, însă te rog să nu mă nimerești.

DON LISARDO : Voi pedepsi îndrăzneala dumitale. *(Trage, dar arma nu ia foc.)* Nu mai am gloanțe.

TRISTÁN : Nu te mira că ți-ai pierdut gloanțele. Și noi am pățit la fel cu caii noștri.

(Cele două femei trec în spatele lui don *Félix și al lui Tristán.)*

DON FÉLIX : Acum vei vedea cum pedepsesc eu pe acela care insultă niște femei.

FLORA (*către Tristán*) : De unde a picat aici acest *don* Quijote de la Mancha ?

TRISTÁN : De pe stînca pe care se pocăia frumosul posomorît ; iar eu sînt Sancho Panza.

(Don *Lisardo și* don *Félix își încrucișează spadele.)*

SCENA A XXI-A

Aceiaşi, Lidoro *şi lume adunată pe stradă.*

NIŞTE GLASURI ÎN DOSUL SCENEI : Faceţi lumină la fereastră ! Se ucid oameni în stradă.

(Intră oameni cu torţe aprinse, figuri mascate, muzicanţi cu instrumente ; apoi don *Lidoro.)*

ALTE GLASURI : Înapoi ! Încetaţi lupta ! Ce înseamnă asta ?

DOÑA SERAFINA (*aparte*) : Cînd s-a mai pomenit o gălăgie ca asta ?

DON LIDORO : În numele legii !

DOÑA SERAFINA (*aparte*) : Tata ! Asta îmi mai trebuia în nenorocirea mea !

DON LISARDO *(aparte către Libio) :* E şeful poliţiei.

LIBIO (*aparte către Lisardo*) . Ce mai aşteptăm ? Dacă nu fugim, vom fi recunoscuţi.

DON LISARDO : Naiba să mă ia ! Blestemată să fie ocazia de care nu m-am putut folosi şi speranţa mea zădărnicită ! (*Iese cu Libio.*)

SCENA A XXII-A

Don Félix, don Lidoro, doña Serafina, Flora, Tristán, *lume adunată pe stradă şi* muzicanţi.

DON LIDORO : Predaţi-vă, atît voi, cît şi aceste femei care, după cum văd, v-au făcut să atacaţi cu sabia în chip atît de îndrăzneţ şi de

mîrșav o figură mascată. Știți bine doar că cine umblă mascat n-are voie, după toate uzanțele, să poarte arme.

TRISTÁN : Afară de două sau trei pistoale pe care fiecare din ei le avea asupra lui.

DOÑA SERAFINA (*aparte*) : Cît sînt de nenorocită ! (*Aparte către* don *Félix.*) Tinere, ai fost cavaler și mi-ai salvat onoarea, dar acum te implor să-mi salvezi și viața. E în mare primejdie, dacă voi fi recunoscută de acest om.

DON FÉLIX : Scuzați-mi ignoranța, doamnă, dar vă rog să mă credeți că abia adineauri am sosit la Milano.

TRISTÁN : Abia avură timp și caii noștri s-o rupă la fugă.

DON FÉLIX (*către Lidoro*) : Nici nu le cunosc pe aceste femei, nici nu știu cine sînt. Le-am văzut insultate și am sărit să le iau apărarea.

DON LIDORO : Scuza asta nu-mi ajunge ca să te pun în libertate, după cum nu le pot pune nici pe ele.

DON FÉLIX : De mine puțin îmi pasă. Sînt gata să vă urmez. De aceste femei însă nu vă puteți atinge.

DON LIDORO : Vrei să mă împiedici ?

DON FÉLIX : Da. (*Către Tristán.*) Pune aceste femei în siguranță. (*Către* doña *Serafina.*) Eu rămîn să vă apăr retragerea.

DOÑA SERAFINA (*aparte*) : Nu știu dacă mă vor ține puterile să merg. Parcă mi-s legați niște butuci de picioare.

FLORA : Hai, doamnă. Pentru fugă oricine trebuie să aibă curaj.

(Ies amîndouă.)

TRISTÁN : Dacă întîlniţi în cale doi cai de olac, spuneţi-le, vă rog, să mă aştepte.

DON FÉLIX : Nimeni nu se va lua după ele decît doar ucigîndu-mă pe mine.

DON LIDORO : Moarte acestui cutezător !

TOŢI : Moarte lui ! *(Îşi încrucişează spadele.)*

DON FÉLIX : Întrucît s-au depărtat acum...

TRISTÁN : Ca şi caii noştri...

DON FÉLIX : Iată un portal, Tristán, care va asigura retragerea noastră.

SCENA A XXIII-A

Intră prinţul de Urbino, *slujitori cu torţe ; de altă parte,* don Lisardo *fără mască,* don Félix, Tristán, don Lidoro, *popor.*

PRINŢUL DE URBINO (*în dosul scenei*) : Coborîţi torţele. *(Intră.)* Ce înseamnă îndrăzneala asta ? În palatul meu nimeni nu e urmărit astfel, chiar dacă s-a făcut vinovat de ceva.

DON LISARDO *(aparte) :* Dîndu-mi jos masca, să dea Dumnezeu să înlătur orice bănuială s-ar putea isca în privinţa mea. *(Tare.)* Ce s-a întîmplat, alteţă ?

PRINŢUL DE URBINO : Aşteaptă.

DON LIDORO : Nimeni, alteţă, nu vă este slugă mai devotată ca mine, dar sînt împrejurări care întunecă raţiunea. Acest om a avut marea îndrăzneală să nesocotească drepturile pe care uzul public le acordă persoanelor mascate, asupra cărora rar s-a întîmplat ca cineva să ridice sabia. Asta din cauza unei

femei, ceea ce agravează și mai mult delictul, agresorul dînd a înțelege că o apără pentru motivul că a recunoscut-o sub mască. De vreme ce și-a expus viața, ca s-o salveze, femeia nu poate fi decît iubita lui. A ajuns pînă la acest portal și, cum mînia se înșală ușor, n-am observat imunitatea care îl apără. Vă rog să mă iertați. Și de vreme ce a putut ajunge aici, portalul să-i fie scut de apărare.

DON FÉLIX : Vă rog să-mi dați cuvîntul, alteță. Deoarece norocul mă aduce la picioarele auguste ale alteței-voastre, vreau să mă apăr în fața voastră cu adevărul și cu nevinovăția mea, ca să nu fiu considerat vinovat de un delict mîine, cînd urmează să vă cer o audiență. Nici n-o cunosc pe femeia asta, nici nu știu motivul ce-o făcea să se plîngă de trădătorul care, abuzînd de mască, încerca, după cum am văzut, s-o răpească. M-au mișcat strigătele ei după ajutor și apoi îngrijorarea ei, după ce mi-a declarat că-i erau în joc onoarea și viața, dacă ar fi fost recunoscută. Dovada cea mai bună a spuselor mele e faptul că sînt străin și că am venit la Milano să vă prezint această scrisoare, care vă va lămuri pe deplin asupra situației mele.

TRISTÁN : Iar dacă scrisoarea nu va fi de ajuns, vă vor da și mai bună mărturie caii noștri de poștă care au dat bir cu fugiții, după ce au luat parte și ei la mascarada asta.

PRINȚUL DE URBINO : De la cine e scrisoarea ?

DON FÉLIX : De la ducele de Parma.

PRINȚUL DE URBINO : Deoarece împrejurările n-au îngăduit s-o primesc după regula de cuviință, voi citi-o aici, în public, ca să ca-

pete mai multă tărie mărturisirile pe care le-ai făcut. Aduceți lumînările mai aproape, să-mi lumineze bucuria primirii acestei scrisori. *(Citește.)* „Alteță și dragă vere, marea fericire pe care o simt știindu-te în Italia m-a găsit bolnav, așa că nu mă pot bucura de ea, ca să te salut personal și să-ți pot ura izbîndă pe cîmpul de luptă. De aceea, *don* César Farnese...

DON LISARDO *(aparte)*: Ce aud?!

DON LIDORO *(aparte)*: Ce surpriză nemaiauzită!

PRINȚUL DE URBINO *(citind mai departe)*: „Prietenul și secretarul meu..."

DON LIDORO *(aparte)*: Ce știre plăcută!

DON LISARDO *(aparte)*: Ce supliciu!

PRINȚUL DE URBINO *(continuînd să citească)*: „te va vizita în numele meu, ca să-mi poată aduce..."

DON LIDORO *(aparte)*: El e, va să zică, *don* César, față de care am obligații atît de mari?

PRINȚUL DE URBINO *(citind mai departe)*: „știrile pe care le doresc despre tine și despre familia ta".

DON LISARDO *(aparte)*: El e, prin urmare acel César care l-a ucis pe fratele meu? Ah! Mă apucă turbarea.

PRINȚUL DE URBINO *(citind)*: „Dumnezeu să te aibă în paza lui. Vărul și prietenul tău, Ducele de Parma."

DON LIDORO *(aparte)*: Ce bucurie că-l pot vedea!

DON LISARDO *(aparte)*: Cînd îl văd, îmi vine să mă năpustesc asupra lui.

PRINȚUL DE URBINO: Îi sînt recunoscător ducelui pentru atenția sa. Încredințîndu-ți, *don*

César, misiunea de a-mi aduce această scrisoare, mi-a făcut o mare favoare într-o împrejurare atît de rară.

DON FÉLIX : Cu atît mai rară pentru mine, prilejuindu-mi deosebita cinste să mă prosternez la picioarele alteței-voastre.

PRINȚUL DE URBINO : Cred că ești obosit, mai ales că, după un drum atît de lung, ai avut aici neplăceri mai mari decît cele pe care ți le-au pricinuit caii în călătoria dumitale.

TRISTÁN : Mai ales al meu, pe care îl iert că a fugit cu toate bagajele pe care le aveam, cu condiția să nu-i mai văd șira spinării, grozav de lungă și de subțire.

PRINȚUL DE URBINO : Duceți-vă și vă odihniți. *(Către* don *Lisardo.)* Spune-i lui Celio să aibă grijă să i se dea lui *don* César o cameră alături de apartamentul meu.

DON LISARDO *(aparte):* Asta îmi mai lipsea ! Să fiu însărcinat să-l servesc. Halal de răzbunarea mea ! *(Tare către* don *Félix.)* Veți ocupa, domnule, chiar apartamentul meu.

DON LIDORO : Stai puțin. *Don* César nu va merge cu dumneata.

DON LISARDO *(aparte) :* Aha ! Mi se pare că bănuiește ceva. *(Tare.)* De ce, mă rog ?

DON LIDORO *(către prinț) :* Vă cer îngăduința, alteță, să-l găzduiesc eu pe *don* César. *(Către* don *Félix.)* Vreau să uitați supărarea pe care ați avut-o și să fiți convins că voi fi extrem de măgulit să vă am ca oaspete în casa mea. Nu mă cunoașteți și nu m-ați văzut niciodată. Numele vostru însă și tot ce știu despre dumneavoastră mă obligă deopotrivă să mă pun în slujba voastră. Am fost bun camarad cu părintele vostru care, într-o anumită împre-

jurare, mi-a salvat onoarea, viața și reputația. Dacă nu-i pot achita o datorie atît de mare, să am măcar plăcerea de a o recunoaște.

PRINȚUL DE URBINO : Cum aș putea lipsi, Lidoro, pe un om căruia doresc să-i fac cea mai afectuoasă primire de marea fericire de a fi găzduit în casa ta, atîta vreme cît eu însumi n-am alt mijloc să mă achit față de el ?

DON FÉLIX : Nu găsesc destule cuvinte să vă mulțumesc, alteță, pentru augusta cinstire cu care mă onorați.

PRINȚUL DE URBINO : Voi răspunde vărului meu. La revedere. Atunci, pe mîine.

DON FÉLIX *(către prinț)* : Tot ce vă rog, alteță, e să binevoiți a-mi acorda răspunsul cît mai grabnic, trebuind să plec înapoi, ca să-l servesc pe ducele de Parma.

PRINȚUL DE URBINO : Aș face rău, însă, dacă te-aș lăsa să pleci înapoi atît de repede. Zilele astea Milano e un loc minunat de distracție pentru străini, afară de cazul cînd neplăcerile avute te-ar fi făcut să pierzi gustul de petrecerile de care te poți bucura în acest oraș. *(Către slujitori.)* Luminați cu torțele voastre pe *don* César și pe Lidoro, ca să-i conduceți la reședința lor. *(Iese.)*

DON LIDORO : Poftim cu mine, *don* César.

DON LISARDO *(aparte)* : Cerule ! Ce ingrată e soarta mea ! Cel care l-a ucis pe fratele meu se pune acum de-a curmezișul dragostei mele. Să nu turbez ? Va fi oaspetele Serafinei. Ce tortură pentru mine ! De ce să-mi fac însă sînge rău ? Răzbunarea e doar în mîinile mele. *(Iese.)*

TRISTÁN : Dacă e vorba, stăpîne, să ne bucurăm de o fericire atît de mare, n-ar fi bine oare să ne interesăm puţin de soarta cailor noştri ? Mă tem că altminteri se va interesa de ei altcineva.

DON FÉLIX : Nu le mai duce grija, nătîngule. I-o fi găsit rîndaşul cine ştie prin ce coclauri.

TRISTÁN : Numai de-ar fi găsit şi valizele noastre !

DON LIDORO : Voi face aşa fel să le recăpătaţi.

DON FÉLIX : Valetul meu, domnule, e cam scrîntit la cap.

(Ies cu toţii.)

SCENA A XXIV-A

Vestibul în casa lui don *Lidoro*

Don Lidoro, don Félix, Tristán, *valeţi; apoi* doña Serafina *şi* Flora.

DON LIDORO *(către* don *Félix)*: Asta e casa mea, care de acum e şi a voastră. *(Bate la uşă.)* Vino cu sfeşnicul, Flora. *(Către slujitorii ducelui.)* Puteţi pleca acum, căci aud coborînd pe cineva. *(Apare* doña *Serafina, urmată de Flora cu un sfeşnic, iar slujitorii ducelui se retrag.)*

DOÑA SERAFINA *(către Lidoro)*: Bine ai venit, tată. Am fost neliniştită aflînd că a fost un duel pe strada noastră şi că dumneata erai acolo. Dar cine te însoţeşte ? Crezînd că eşti singur, n-am luat seama...

DON LIDORO : Ascultă, draga mea. Zarva care a avut loc ne dă prilejul fericit să găzduim o persoană care ne onorează casa. Am față de oaspetele nostru obligații pe care le păstrez de multă vreme în amintirea și în inima mea. E vorba de *don* César Farnese. S-a angajat în duel după ce luase apărarea unei femei, care-l rugase să-i vină în ajutor, pentru a nu fi recunoscută de soțul sau de părintele ei.

DOÑA SERAFINA : Unele femei prind ocazia din zbor. Nenorocirea se grăbește întotdeauna să cadă pe capul oamenilor. *(Către* don *Félix.)* Fiți bine venit, *don* César, în casa noastră, în care vă primim cu dragă inimă. Ne veți ierta desigur, dacă nu veți fi mulțumit pe deplin de noi.

TRISTÁN *(aparte)* : Parcă n-am fi la sfîrșitul unei călătorii, ci la sfîrșitul unei comedii.[1]

DON FÉLIX : Nenorocirea de care vorbiți a fost pentru mine o împrejurare fericită, căci altfel n-aș fi ajuns să vă cunosc.

DOÑA SERAFINA *(aparte către Flora)* : Ai văzut, Flora ? Omul care mi-a venit în ajutor e acum oaspetele meu.

FLORA *(aparte către* doña *Serafina)* : Eu ți-aș spune o poveste, dar mă tem că-i prea lungă.

---

[1] În original e un joc de cuvinte cu termenul spaniol *jornada,* care înseamnă „călătorie“ și „act“ al unei piese de teatru. Tristán face aluzie la obiceiul din vechile comedii spaniole, în care unul din actori se adresează la sfîrșitul reprezentației publicului, pentru a-i spune că acțiunea a luat sfîrșit și a-i cere îngăduință pentru greșelile comise.

DON FÉLIX *(aparte către Tristan)*: Ei, ce zici, Tristán ? Văzut-ai tu cîndva, în viața ta hoinară, o mai neasemuită frumusețe ?

TRISTÁN *(aparte către* don *Félix)*: Ba bine că nu. Dacă momentul ar fi prielnic, ți-aș dovedi acest lucru cu o poveste.

DON LIDORO *(către Flora)*: Deschide ușile acestui apartament, Flora. *(Apoi către* don *Félix, după ce Flora deschide o ușă.)* Veniți, vă rog, după mine, să vedeți camerele în care veți sta. Sînt strîmte și sărăcăcioase de fapt, dar încăpătoare și somptuoase după gîndurile bune pe care le am. O ! Multe vom avea de vorbit despre părintele vostru, fie-i țărîna ușoară !

TRISTÁN *(aparte)*: Promite să fie, cum văd eu, vorbă lungă. *(Lidoro iese. Aparte către* don *Felix.)* Ce aștepți ? De ce nu scoți o vorbă, stăpîne ?

DON FÉLIX : Nici eu nu știu. Pe mine mă atrage o putere mai mare în altă parte.

DOÑA SERAFINA : Hai, Flora.

FLORA *(aparte către Serafina)*: Ce este, doamnă ?

DOÑA SERAFINA : Nimic, dar sînt încă stăpînită de emoțiile primejdiei de mai înainte.

FLORA : O, Doamne ! Cît sînt de obosiți ! Abia își tîrăsc amîndoi picioarele.

TRISTÁN : Dacă și le-ar tîrî și caii noștri la fel, ce repede i-am prinde !

DOÑA SERAFINA *(către* don *Felix)*: Tatăl meu vă așteaptă, *don* César. Nu vă duceți după el?

DON FÉLIX : Aștept să ieșiți voi întîi, ca să vă apăr retragerea. [1]

---

[1] Aluzie la ajutorul ce i-a dat.

DOÑA SERAFINA : Apărată de voi, retragerea mea e asigurată.

DON FÉLIX : Dovadă e fericirea cu care m-am ales după împrejurările neprielnice de mai înainte.

DOÑA SERAFINA : Vă rog să credeţi... Adică nu. Nu credeţi nimic. Cu bine, *don* César.

DON FÉLIX : Dumnezeu să vă aibă în paza lui !

DOÑA SERAFINA ŞI *DON* FÉLIX *(în acelaşi timp) :* Ce fericită nenorocire !

ACTUL AL DOILEA

SCENA I

Apartamentul lui don *Félix în casa lui* don *Lidoro.*
Don Félix, *îmbrăcîndu-se,* şi Tristán.

TRISTÁN : E grozav lucru să fii altul decît cel care eşti.

DON FÉLIX : Adică ce vrei tu să spui ?

TRISTÁN : Vreau să spun că fericirea altuia este sau pare a fi mai mare decît a noastră. Vrei dovada ? Te cheamă Félix şi nu eşti Félix[1] decît fiind César. Ce apartament ! Ce galerii şi tapiţerii ! Ce stofe şi tavanuri ! Ce oglinzi, ce dulapuri, ce vitrine, ce călimări ! Ce etajere şi mese ! Ce pat şi ce rufărie ! Ce bucate, ce veselă, ce ospeţe ! Dar mai presus de toate, ce vinuri minunate !

DON FÉLIX : Ah, Tristán ! Din toate desfătările astea ale ospitalităţii, eu nu văd decît o frumuseţe mîndră, a cărei apariţie sau lipsă mă ucid deopotrivă.

TRISTÁN : Ca şi caii noştri de poştă, stăpîne. Întîi m-a ucis vederea lor, iar acum mă ucide lipsa lor.

---

[1] Joc de cuvinte. Sp. *feliz* din lat. *Felix* — fericit.

DON FÉLIX : Nu-i chip să vorbească cineva cu tine două vorbe ca lumea.

TRISTÁN : O femeie creştea o pitică, şi într-o bună zi...

DON FÉLIX : Hai, tacă-ţi gura. Te rog nu-mi mai bate capul cu poveştile tale. Dacă începi iar, zău că te pocnesc !

TRISTÁN : Nu mai sînt poveşti pe lumea asta ?

DON FÉLIX : Nu.

TRISTÁN : Atunci eu zic s-o facem pe a noastră.

DON FÉLIX : Ai căpiat, pesemne. Ia ! *(Bate cineva la uşă în culise.)* Unde bate ?

TRISTÁN : Bate la uşa care dă în strada cealaltă.

DON FÉLIX : Cine mă poate căuta pe acolo ?

TRISTÁN : O fi căutînd pe altcineva.

DON FÉLIX : Spune-i să intre pe partea cealaltă.

TRISTÁN : Nu e mai bine să deschid, ca să văd cine e ?

DON FÉLIX : Numai să poţi deschide.

TRISTÁN : Nici o greutate. Cheia e în broască.

DON FÉLIX : Bine. Descuie şi vezi cine e. *(Tristán iese.)* Ei, Doamne ! Bine a zis cine a zis că amorul întrebuinţa înainte numai arcul şi săgeata, deoarece nu cunoştea puterea prafului de puşcă. Dar că mai tîrziu...

TRISTÁN *(revenind)* : Ce bacşiş îmi dai ?

DON FÉLIX : De ce să ţi-l dau ?

TRISTÁN : Pentru că eşti un erou de roman în toată puterea cuvîntului. O femeie mascată şi voalată, care a petrecut probabil toată noaptea şi a trebuit să părăsească serbarea, ca să dejuneze, te caută cu nu ştiu ce pe o tavă.

DON FÉLIX : Mă caută ? Pe mine ? Cine poate şti la Milano cum mă cheamă ?

TRISTÁN : Nu-l caută pe *don* Félix. Întreabă de *don* César.

DON FÉLIX : Asta nu-mi poate schimba bănuiala. În sfîrșit, oricine ar fi, spune-i să intre.

TRISTÁN : N-a așteptat să-i dau voie. Și-a luat-o singură.

SCENA A II-A

Aceiași și Flora, *mascată, cu o tavă în mînă.*

FLORA *(aparte)*: Numai de-ar izbuti vicleșugul ăsta al stăpînei mele ! Că dacă nu, ne facem de ocară.

DON FÉLIX : Pe cine cauți ? *(Flora răspunde la toate întrebările numai prin semne.)* Pe mine ? Îmi răspunzi că da prin semne ? Nu poți vorbi ? Nu ?

TRISTÁN : O fi avînd limba scurtă. Asta-i mască de mare preț.

DON FÉLIX : Ce treabă ai cu mine ? *(Flora îi întinde o hîrtie.)* Să iau acest bilețel, să-l citesc și să tac ? Așteaptă o clipă. Nu-i nevoie de răspuns ? Nu ? Gluma asta e probabil un obicei din partea locului, permis în zilele de carnaval. Eu însă nu vreau să rămîn dator. Ține. *(Îi oferă un inel, pe care Flora îl refuză tot prin semne.)*

TRISTÁN : Ciudată ființă, pe legea mea ! Tace, îți dă ceva, dar nu vrea să primească nimic. Ia ! Mi se pare că vine *don* Lidoro.

DON FÉLIX *(către Flora)*: Du-te atunci, să nu te găsească stăpînul casei aici.

TRISTÁN : Trebuie s-o urmez, păcatele mele ! O femeie care îţi dă ceva şi tace ca peştele, nu-i lucru de lepădat. *(Face semne Florei.)* Te urmez, numai să nu mă aleg cu capul spart. *(Flora îi dă lui Tristán altă hîrtie.)* Să iau hîrtiuţa asta, s-o citesc şi să tac ? Şi mie mi-ai adus o scrisoare ? De cînd naiba se slujesc toţi pîrliţii de pană ? Numai lumea subţire, după cîte ştiu, o moaie în cerneală. *(Flora se retrage.)* Ei poftim ! Mi-a întors spatele, a închis uşa în urma ei şi mai ia-o de unde nu-i.

DON FÉLIX : Noi să ne facem niznai. Vedem noi pe urmă ce e la mijloc.

(Intră don *Lidoro.)*

SCENA A III-A

Don Lidoro, don Félix, Tristán.

DON LIDORO : Cum aţi petrecut noaptea, *don* César ?

DON FÉLIX : Foarte bine, avînd norocul să fiu găzduit într-o astfel de casă.

DON LIDORO : Eu însă mă tem că n-aţi petrecut-o prea bine. Cînd un musafir se scoală şi se îmbracă aşa devreme, înseamnă că ospitalitatea a cam lăsat de dorit.

DON FÉLIX : Înseamnă, dimpotrivă, că a fost desăvîrşită şi că am tot motivul să mă bucur de ea. Un om fericit care doarme dispreţuieşte norocul.

DON LIDORO : Sînteţi prea amabil, *don* César. Nu mă prinde însă mirarea să văd atîta po-

litețe la fiul unui om care a fost galanteria întrupată. Ce n-ar da el să vă vadă cu înfățișarea plăcută pe care o aveți și cu manierele alese care vă disting ! Dumnezeu să-l ierte ! Am pierdut prin moartea lui un prieten scump.

DON FÉLIX : Prețuiesc nespus de mult moștenirea sufletească pe care mi-a lăsat-o.

DON LIDORO : Am făcut împreună războiul din Burgundia. În una din lupte, dacă nu mi-ar fi venit el în ajutor, aș fi căzut în mîna vrăjmașului, care m-ar fi sfîșiat. O ! Cu cîtă plăcere mi-aduc aminte la anii mei de isprăvile din tinerețe ! Ce face unchiul vostru ?

TRISTÁN *(aparte)* : Hait ! Îl prinde acuma cu ocaua mică. Parcă-l văd că se dă de gol.

DON FÉLIX : Care din ei ? *(Aparte)* Ce să-i spun oare ? Oi fi eu prieten cu César, dar toate neamurile nu i le cunosc.

DON LIDORO : *Don* Alejandro Farnese.

TRISTÁN *(aparte)* : Dă-i, Doamne, gură să vorbească !

DON FÉLIX : O ! A murit și el.

TRISTÁN *(aparte)* : Halal să-i fie ! I-a pus, cum s-ar zice, capac.

DON FÉLIX : În război.

DON LIDORO : Cum, Alejandro a fost în război ? Cu ce ocazie ? Era doar avocat la Parma.

DON FÉLIX : A fost trimis în Piemont ca auditor.

TRISTÁN *(aparte)* : Aha ! A brodit-o și cu asta.

DON LIDORO : Și soția lui *doña* Laura ?

TRISTÁN : E stareță.

DON LIDORO : La ce mînăstire ?

TRISTÁN : La Ucles.

DON FÉLIX : Nu vă potriviți la vorbele acestui nerod. E stricat la cap și spune numai prostii.

Mătuşa mea, *doña* Laurá, e la Parma, bine sănătoasă.

TRISTÁN : Am zis aşa, stăpîne, deoarece îmi pierd răbdarea cînd aud că vorbeşti de toate alea, în loc să te interesezi de caii noştri. Ai uitat că trebuie să te duci azi la prinţ ? Cu hainele astea vrei să te prezinţi în faţa lui ?

DON LIDORO : Lăsaţi că mă interesez eu de cai. Spuneţi-mi numai...

(Intră un valet.)

SCENA A IV-A

Aceiaşi, valetul.

VALETUL *(către* don *Lidoro)* : Guvernatorul vă pofteşte grabnic la domnia lui. E vorba de luat măsuri împotriva unui răufăcător, care urmează să fie arestat chiar în cursul zilei de azi.

DON LIDORO : Nu vă puteţi închipui cîte necazuri am cu slujba mea. Iertaţi-mă că nu vă las trăsura. Tot e devreme, aşa că vă rog să nu plecaţi nicăieri. Mă întorc îndată să vă iau. *(Iese împreună cu valetul.)*

SCENA A V-A

D o n Félix *şi* Tristán.

TRISTÁN : Dacă are de gînd să te piseze iar cu întrebările lui, ar face bine să nu se mai întoarcă. Ai văzut cum te-a încurcat ?

DON FÉLIX : Partea proastă e că problema tot va trebui să fie lămurită cu altă ocazie.

TRISTÁN : Cu alta și cu multe încă. Noi să ne ocupăm însă deocamdată de aventura noastră. Ce zice scrisoarea pe care ți-a dat-o femeia mascată ?

DON FÉLIX : Păi, s-o citesc. *(Desface scrisoarea.)* Toată povestea e cuprinsă, cum văd, în două versuri *(Citește)* :

„Cu asta te ajut, măcar
Pînă-ți găsești calul tău iar".

Nu ți-am spus că-i o farsă la mijloc ? Vezi ce mai este pe tavă.

TRISTÁN *(ridicînd șervetul)* : O pereche de mănuși, cîteva batiste, un săpun și ceva rufărie.

DON FÉLIX *(privind obiectele de pe tavă)* : Stai că văd și o cutiuță. *(O deschide.)* În ea e un inel cu diamante.

TRISTÁN : Cu diamante ? Atunci ducă-se la naiba de cai ! Vezi cîtă dreptate am avut eu, cînd am zis că e grozav lucru să fii altul decît cel care ești ? Ce n-ar da *don* César să fie și el aici ?

DON FÉLIX : César e fericit cu dragostea lui și n-are de ce mă pizmui. Vorba e : cine mi-a trimis toate lucrurile astea ?

TRISTÁN : Cine alta decît femeia asta care tace ne-a dat de toate și în schimb n-a vrut să primească nimic ? O fi un înger care s-a mascat de carnaval, ca să le învețe pe femei trei virtuți sublime : să tacă, să dea și să nu ia.

DON FÉLIX : Nu, dragă Tristán. Cred că nu poate fi alta decît femeia pe care am salvat-o și

care, plină de recunoștință, a vrut să-și plătească datoria.

TRISTÁN : Îngrozită și zbuciumată cum era, de unde putea să afle în ce loc te poate găsi și cum te cheamă ? Cum avea să nimerească ușa la care a bătut ?

DON FÉLIX : De unde să știu eu ?

TRISTÁN : Da' eu ? De ce să ne batem capul însă ? Lasă...

DON FÉLIX : Ce ?

TRISTÁN : Lasă lucrurile în voia lor. Orice s-ar întîmpla. Om trăi și om vedea.

DON FÉLIX : Strînge bine toate astea, să nu le vadă nimeni din casă.

TRISTÁN : Eu însă cu ce mă aleg din atîtea bunătăți ?

DON FÉLIX : Tu ?

TRISTÁN : Ei na, asta-i bună ! Admir sîngele rece cu care mă întrebi. Nu mi-am pierdut și eu calul ? N-am primit și eu un bilețel ?

DON FÉLIX : Te-ai uitat să vezi ce scrie în el ?

TRISTÁN : N-am decît să-l citesc. Și o să-i pricep eu înțelesul. *(Citește.)* „Dacă vezi darurile pe care le-a primit stăpînul tău și nu-ți stăpînești gura, pregătește-ți spinarea de chelfăneală“.

DON FÉLIX : Ai și tu, prin urmare, porția ta.

TRISTÁN : Ce face ? Mască afurisită ! Dacă-ți mai calcă picioarele pe aici, ți-arăt eu ție ! *(Se aude zgomot de instrumente muzicale în culise.)*

DON FÉLIX : Ia ! Mi se pare că aud muzică iar.

TRISTÁN : Am zis eu doar că sîntem într-o pădure fermecată.

SCENA A VI-A

Aceiaşi; muzicanţi *în culise; apoi* Flora.

MUZICANŢII *(din culise)*:

„Dac-o ajunge a mea nebunie
Cîndva la-al locuinţei tale prag,
Oricînd de ea, te rog, milă să-ţi fie,
Uitînd c-am săvîrşit-o de-al tău drag."

DON FÉLIX : Îmi plac cuvintele. Sînt frumoase.

TRISTÁN : Mai frumoase ca acelea din scrisoare.

DON FÉLIX : De ce n-ai strîns lucrurile de pe tavă, cum ţi-am spus ? Vezi că vine cineva.

TRISTÁN : Cine n-a primit nimic, n-are de strîns nimic.

(Intră Flora.)

FLORA *(aparte)*: Stăpîna mea l-a văzut ieşind pe tatăl ei şi, nerăbdătoare să ştie ce se petrece, m-a trimis în iscoadă în tabăra inamicului, ca să aflu cu ce bănuieli a rămas după vizita mea. Să caut acum un pretext. Mă retrag însă. Văd că nu e singur. *(Vrea să plece.)*

DON FÉLIX : Opreşte-o, Tristán.

TRISTÁN : Cum ! Ai şi plecat ? Abia ai intrat doar...

FLORA : Credeam că aţi ieşit cu stăpînul meu. Venisem să deretic. De vreme ce sînteţi tot aici, e firesc să mă retrag.

TRISTÁN : Bine, bine, să te retragi, dar nu cu zorul cel mare.

FLORA : Să ştie stăpîna mea că am intrat aici şi n-am găsit camera goală, mi-ar face felul.

DON FÉLIX : Aşa de rea e stăpîna ta ?

FLORA : Anajarte, pe lîngă ea, era Maica Domnului din Loretto [1].

DON FÉLIX : Poate greşesc, dar profit de ocazie să-ţi pun o întrebare. Spune-mi, te rog, ce face ea ?

FLORA : Auziţi ce spune muzica ? Ea vă poate lămuri mai bine decît răspunsul meu.

(Se aude iar muzică în culise.)

DON FÉLIX : Şi ce-mi poate spune muzica asta ?

FLORA : Vă spune că stăpîna mea îşi face toaleta.

TRISTÁN : Cu alte cuvinte, muzica şi toaleta sînt acelaşi lucru, nu-i aşa ? [2]

DON FÉLIX : O ! Dacă aş avea norocul s-o pot vedea dintr-un colţ ferit !

FLORA : Cînd se îmbracă ? Se poate să vă gîndiţi la una ca asta ? Nu ştiţi că o femeie frumoasă se găteşte într-un loc retras, unde nimeni n-are voie s-o vadă ? De unde-a apărut însă aici tava asta, pe care aveţi lucruri atît de minunate ? Ştiu bine că nu-s ale noastre. Aşa de repede aţi început să primiţi cadouri ? Am să-i spun şi stăpînei mele, ca să ştie ce are de făcut.

DON FÉLIX : Nu-i spune, te rog, nimic. Eu singur nu ştiu cine mi le-a trimis.

FLORA : Şi chiar dacă aţi şti, ce i-ar păsa ei ?

DON FÉLIX : Ei da, ai dreptate.

---

[1] Localitate în Italia, unde se află o căsuţă în care legenda spune că ar fi trăit Maica Domnului.

[2] În textul original e aci un calambur al verbului spaniol *tocar*, care înseamnă „a cînta dintr-un instrument" şi „a se găti", de unde şi cuvîntul *tocador*, iatac, cabinet de toaletă. Astfel de jocuri de cuvinte sînt frecvente în comediile lui Calderón, ca şi în cele ale lui Lope de Vega.

FLORA : Nici nu bănuiţi măcar din partea cui v-au venit ?
TRISTÁN : Ce mai ! Din partea unei intrigante.
FLORA : Puşchea pe limbă-ţi !
TRISTÁN : A unei femei viclene care tace, îţi dă ceva şi nu primeşte în schimb nimic.
FLORA : Aşa de neroadă o fi ? Dar pe unde a intrat, mă rog ?
TRISTÁN : Pe uşa care dă în strada cealaltă.
FLORA : Atunci ştia bine rostul casei. Şi nu ştiţi cine era ?
DON FÉLIX : Nu.
FLORA : Mare comedie ! Şi n-aveţi chiar nici o bănuială ?
DON FÉLIX : Ba aş avea una. O fi poate femeia pe care-am apărat-o.
TRISTÁN : Dacă o veni iar, n-avea grijă că-ţi spun eu cine e şi ce hram poartă.
FLORA : Ce ! Ţi-e necaz pe ea ?
TRISTÁN : Ba nu mi-o fi, după ce mă ameninţă cu o păruială zdravănă !
DON FÉLIX : Nu te potrivi la palavrele unui zevzec. Spune-mi, te rog, Flora, cum aş face s-o pot vedea pe stăpîna ta ?
FLORA : De ! V-aş putea şopti la ureche că, de v-aţi plimba niţel prin grădină, aşa ca din întîmplare, aţi zări undeva nişte zăbrele în faţa cărora se află o tufă de iasomie, şi poate aţi avea norocul s-o vedeţi. Tare însă n-am curajul să vă spun aşa ceva.
TRISTÁN : Da, da, fetiţo. Prostia asta să n-o faci.
DON FÉLIX : Mie mi-ajunge ce mi-ai dat să înţeleg şi-ţi mulţumesc din toată inima. Primeşte din partea mea acest inel şi iartă-mă

că nu-ți pot oferi deocamdată ceva mai bun. Îți mulțumesc, Flora.

FLORA *(aparte)*: Nu mai sînt eu proastă de data asta să-l refuz. *(Ia inelul ; apoi tare.)* N-aveți pentru ce, domnule.

TRISTÁN : N-o fi avînd, dar ca să fie de ce...

FLORA : Ca să te convingi și dumneata că nu-s toate femeile proaste. *(Se aude în culise muzică de instrumente și un cîntec lin.)* Auziți ce cîntec dulce ? Călăuziți-vă după el și veți ajunge unde trebuie.

DON FÉLIX : Mă aștepți aici, Tristán. *(Aparte.)* Amorule, dacă ești orb, nu mă poți călăuzi. Scoate-ți legătura de la ochi. *(Iese.)*

SCENA A VII-A

Tristán *și* Flora ; *apoi* doña Serafina.

TRISTÁN : Dacă voi spune ceva, o să mă-nțelegi, regina mea ?

FLORA : Așa și așa.

TRISTÁN : Atunci am să vorbesc așa și așa. Ascultă ici la mine. Un ofițer muștruluia într-o zi niște recruți...

FLORA : A ! Vrei să-mi spui o poveste ? Mai încet, te rog. Vezi să nu te pomenești cu Doamne-ajută...

TRISTÁN : Mă rog... Atunci ofițerul i-a spus unui ajutor al lui să pună cîte un ochi celor bătrîni și betegi, ca să nu înroleze oameni cu metehne. Un chior se prezintă și zice : „Pu-

ne-mi și mie un ochi". Cum l-a auzit, un olog din spatele lui strigă : „Dacă-i pui chiorului un ochi, pune-mi și mie un picior". Ei bine, Flora. Dacă tu dai un ochi de văzut dragostei oarbe a stăpînului meu, uită-te să vezi de care picior șchiopătează dragostea mea și dă-i un picior, ca să poată merge bine.

FLORA : Ascultă și dumneata acuma. Un om din Vizcaya făcea slujbă la un preot, iar măcelarului din sat îi zicea David.

TRISTÁN *(aparte)*: Deșteaptă fată ! Vrea să fim chit.

FLORA : Într-o duminică, înainte de a se duce la biserică, preotul îi spune slugii să cumpere de la măcelar o fleică pe datorie. Cînd a venit omul cu răspunsul, preotul se și urcase în amvon să-și țină predica. După ce a vorbit de prorocul cutare și cutare, el a pus întrebarea să-l audă credincioșii de jos : „Ce zice David ?" Sluga atunci, rămasă în pragul ușii, îi răspunde nici una, nici două : „David, părinte ? David zice și se jură pe toți Dumnezeii că fără parale nu dă nici un dram de carne." Ai priceput lecția ? Să ți-o spun eu. Cine nu plătește, nu mănîncă. Cine nu dă, nici nu poate merge, nici nu poate vedea.

TRISTÁN : Într-o zi, o vrăjitoare a fost expusă la vedere în public, cu tichia de hîrtie pe cap. Cînd a venit vremea să i se dea drumul să plece acasă, i s-a pus la socoteală : atîta pentru tichie, atîta pentru scrobitul ei, atîta pentru vopsitul hîrtiei și atîta ca să fie cusută în formă de tichie. Vrăjitoarea atunci, văzînd că tichia de ocară trebuia s-o coste

așa de scump, a zis așa celor însărcinați cu pedepsirea ei : „Lăsați, vă rog, tichia la mine, ca s-o am la îndemînă și rîndul viitor. Vremurile sînt grele și o vădană săracă nu poate cheltui mereu atîția bani, ca să poarte de ocara lumii o astfel de tichie." Ce rezultă, Flora, din povestea asta a mea ? Fie că înțelegi, fie că nu înțelegi, dă-mi voie să-ți spun acum și eu ce lecție trebuie să desprinzi din ea. Dacă vremurile sînt prea grele pentru o vrăjitoare să plătească de două ori cheltuielile unei tichii, atunci și inelul pe care l-ai căpătat poate răsplăti ce faci tu în schimb pentru stăpînul meu și pentru mine.

FLORA : Un bărbat s-a certat cu nevasta lui și i-a spart capul. Biata femeie, văzînd cît de mult o costă vindecarea, și-a zis foarte mulțumită : „Capul o dată hai să zic că mi l-a spart ; de două ori însă n-o să mi-l spargă." După ce s-a vindecat, bărbatul ei s-a socotit cu bărbierul și cu spițerul, și a plătit de două ori mai mult decît i-au cerut ei. Femeia atunci l-a prevenit : „Măi bărbate, ia seama că te înșeli". „Nu mă înșel de loc, dragă nevastă", i-a răspuns el. „Jumătate din banii pe care i-am plătit pentru tămăduirea rănii tale îi socotesc pentru prima spargere de cap ; iar a doua jumătate pentru cea următoare." Asta, domnule Tristán, se cheamă prevedere de om chibzuit și cuminte.

TRISTÁN : O femeie creștea o pitică...

DOÑA SERAFINA *(din culise)* : Flora !...

FLORA : Stai puțin. Mă cheamă stăpîna...

TRISTÁN : Ei, da' cum rămîne...

FLORA : Păi, am rămas la femeia care creștea o pitică.

TRISTÁN : Mergi sănătoasă, draga mea, și la revedere pînă ce i-or ieși dinții piticei din povestea mea. *(Ies amîndoi.)*

SCENA A VIII-A

Apartamentul doñei *Serafina.*

Doña Serafina *intră pe o ușă și* don Félix *pe alta ; apoi* Flora.

DOÑA SERAFINA : Flora...

FLORA *(intrînd)* : Da, doamnă...

DOÑA SERAFINA : Vezi că umblă, mi se pare, cineva pe la zăbrele.

(Intră don *Félix.)*

DON FÉLIX : Cineva care își mărturisește greșeala, nu ca s-o tăgăduiască, de vreme ce e prins asupra faptului, ci pentru motivul că greșeala îi face cinste, deși scuza asta nu-l poate apăra de pedeapsă.

DOÑA SERAFINA : Asta înseamnă că faceți două greșeli cu una singură. In astfel de cazuri mărturisirea e mai rea decît fapta în sine.

DON FÉLIX : Cînd greșeala e atît de nobilă, încît se poate chema un omagiu adus ființei ofensate, tăgăduirea ei ar da dovadă mai mult de teamă decît de părere de rău.

DOÑA SERAFINA : Ofensa rămîne ofensă, oricît ar fi de delicată. Cine o comite, pentru a se făli cu ea, nu poate fi decît osîndit.

DON FÉLIX : Mă declar învins, nu că mi-ar lipsi motive de desvinovăţire, ci ca să vă las onoarea victoriei.

DOÑA SERAFINA : Vreţi să vă fiu recunoascătoare pentru un spirit reuşit şi să schimb în blîndeţe asprimea cu care trebuie să mă port.

DON FÉLIX : Deoarece toate se întorc împotriva mea, aflaţi că numai întîmplarea a făcut să intru în grădina voastră. Glasul frumoaselor ei sirene m-a atras pînă aici. Dacă nu ajunge nici scuza asta, de vină sînt cuvintele lor.

DOÑA SERAFINA : Care anume ?

DON FÉLIX : Iată că vi le repet :

„Dac-o ajunge a mea nebunie
Cîndva la-al locuinţei tale prag,
Oricînd de ea, te rog, milă să-ţi fie,
Uitînd c-am săvîrşit-o de-al tău drag."

DOÑA SERAFINA : Şi credeţi că tîlcul lor vă poate scuza îndrăzneala ?

DON FÉLIX : Tîlcul e mai presus de orice îndoială. [1] *(Iese.)*

SCENA A IX-A

Doña Serafina *şi* Flora

DOÑA SERAFINA : Ascultă, Flora... Dacă nu răspund în vreun fel vorbelor jignitoare ale acestui tînăr, înseamnă că-mi lipseşte mîndria şi că nu m-am purtat cum s-ar fi cuvenit... *(Aparte.)* Nenorocită ce sînt ! Glasul

[1] In original, *don* Félix justifică acest tîlc prin cîteva jocuri de cuvinte intraductibile.

minte, dacă vreau să mă socotesc ofensată; mintea, dacă gîndeşte astfel... *(Tare.)* Ce chin! Ce necaz! *(Aparte.)* O, Doamne! Cît de greu îi vine cuiva să se supere, atunci cînd nu se supără din pornirea inimii.

FLORA: Dacă socotești, doamnă, că trebuie să-i fii recunoscătoare lui *don* César, de ce te arăţi atunci atît de supărată de dragostea lui?

DOÑA SERAFINA: Află, draga mea, că în sufletul meu dragostea credincioasă se luptă cu ura înverșunată, făcîndu-mă să joc în comedia pe care el o regizează, un rol plăcut și în același timp unul sever. *Don* César mi-a făcut un serviciu, fără să știe cui i l-a făcut, și va fi pentru asta răsplătit, fără să-și dea seama din partea cui vine recunoștinţa. Deoarece voi fi însă în același timp cu și fără mască, o să mă vezi împărţindu-mi viaţa în două și transformîndu-mă în așa fel, încît mă voi arăta supărată fără mască, iar mascată voi părea recunoscătoare.

FLORA: Minunat. Spune-mi însă un lucru. Îndepărtîndu-l cu purtarea dumitale severă, nu vei fi geloasă pe dumneata însăţi atunci cînd îl vei trata cu bunăvoință, făcîndu-l să iubească pe aceea pe care el nu știe că ești chiar dumneata?

DOÑA SERAFINA: Asta voi rezolva-o cu ajutorul travestirilor mele, căci atunci spiritul va stîrni gelozia frumuseţii. Dacă *don* César va ști cine sînt, victoria va fi a ochilor. Dacă nu va ști cine sînt, urechile vor fi trofeiele spiritului. Din asta trag concluzia că nu voi regreta niciodată de voi fi părăsită pentru mine însămi.

FLORA: O maimuţă cu niște prietene ale ei...

DOÑA SERAFINA : Te rog, te rog... Slăbește-mă cu poveștile tale. Și cum lucrurile urmează să se petreacă astfel, azi după prînz, Flora, îmbrăcată spaniolește, ca să fiu mai greu de recunoscut, vreau să mă duc... Dar cine o fi venind ?

FLORA : E Celio, doamnă.

DOÑA SERAFINA : Ce să fac atunci ? Sînt supusă greșelilor doar și-mi dau seama că aș greși dînd cărțile pe față.

FLORA : Prefă-te.

DOÑA SERAFINA : Nu cred să pot reuși.

(Intră don *Lisardo.)*

SCENA A X-A

Aceleași și don Lisardo.

DOÑA SERAFINA : Pe cine căutați ? *(Aparte.)* Mă tem că privirea mea va trăda neliniștea pe care glasul meu încearcă s-o ascundă.

DON LISARDO *(aparte)* : E destul s-o văd, ca să-mi piară curajul. Văd însă că se ferește, făcînd pe neștiutoarea. Voi încerca să mă prefac. *(Tare.)* Am venit să-l văd pe oaspetele vostru. *(Aparte.)* Pe dușmanul meu de moarte ! *(Tare.)* M-a trimis prințul să văd ce face.

DOÑA SERAFINA : Nu stă aici. Stă dincolo. *(Vrea să iasă.)*

DON LISARDO : Norocul meu dacă am greșit locul. De ce vă retrageți însă ? Vedeți bine că nu pe domnia-voastră vă caut, așa că sînteți la adăpost de nebunia mea.

DOÑA SERAFINA : Știu eu foarte bine că n-am de ce mă teme, dacă știu pe cine căutați.
DON LISARDO : Nu vă înțeleg.
DOÑA SERAFINA : Nici eu pe dumneavoastră. Dacă însă, ca să mă liniștiți, declarați că nu pe mine mă căutați, ci pe altcineva, atunci nu-i așa de greu de înțeles.
DON LISARDO : Cu ce asprime mă tratați ! Deși vă purtați însă totdeauna așa cu mine, fiți sigură că n-am să mă răzbun niciodată pe cruzimea voastră.
DOÑA SERAFINA : Ce vreți să spuneți ?
DON LISARDO : Vreau să spun că...
DOÑA SERAFINA : Terminați, vă rog...
DON LISARDO : Vreau să spun că voi singură o să mă răzbunați într-o zi.
DOÑA SERAFINA : Asta chiar că n-o înțeleg de loc. Spre norocul vostru, de altfel, căci dacă aș înțelege... Dar ce copilărie ! În sfîrșit... De vreme ce nu mă căutați pe mine, sînt liniștită și vă las cu bine. Fără *don* César, pe care îl căutați, nici eu, nici dumneavoastră, nu ne simțim în apele noastre. Răzbunarea mea va fi disprețul pe care îl vedeți la mine. *(Iese.)*
DON LISARDO : Ah, Flora ! Pînă cînd va dura cruzimea Serafinei ?
FLORA : Nu vă e rușine, viclean și trădător ce sînteți ?! Mai aveți îndrăzneala să vorbiți cu mine ?
DON LISARDO : Și tu ești furioasă pe mine ?
FLORA : Ați vrut s-o răpiți pe stăpîna mea și pe mine să mă lăsați pe stradă, ca pe cea mai ticăloasă roabă ? Măcar din politețe să fi spus că mă luați și pe mine.

(Iese.)

SCENA A XI-A

Don Lisardo *singur.*

DON LISARDO: Va să zică, nici unul din noi amîndoi nu se simte bine fără César, și Serafina se va răzbuna cu disprețul ei. Degeaba își ascunde ea gîndurile cu astfel de cuvinte cu două înțelesuri. Eu știu ce este în inima ei. Dumnezeu să mă ierte, dar aproape că m-a acuzat de lașitate în fața lui César, dușmanul meu. E bine să mai chibzuiesc atunci puțin. Ca să-mi pot duce la capăt răzbunarea, fără a trezi bănuieli, mi-am renegat numele și patria. Dacă am curajul să-l ucid acum, toată lumea va ști ce s-a întîmplat, căci dacă aș tăgădui, ar însemna să renunț la răzbunarea mea. Va afla deci și Serafina, iar îndoiala ei se va preface în evidență. Ea asta n-o poate spune din întîmplare de pe acuma. Cel mai cuminte lucru ar fi să-mi schimb planul. Trebuie să fiu prudent și să procedez cu mult tact. Iată-l însă pe César.

(Intră don *Félix.)*

SCENA A XII-A

Don Lisardo *și* don Félix.

DON FÉLIX: Ce dorești, cavalere?

DON LISARDO *(aparte):* Ce rău își maschează dușmănia! *(Tare.)* M-a trimis prințul să te întreb cum ai petrecut noaptea.

DON FÉLIX : Tot respectul meu pentru alteța-sa. Îi voi da răspunsul personal și-i voi mulțumi pentru onoarea pe care mi-o face.
DON LISARDO : În cazul ăsta, pot pleca. Cu bine.
DON FÉLIX : Cu bine.
DON LISARDO *(aparte)* : Hotărîrea mea e luată. Va să zică, asta e camera lui ? Bine. Știu ce am de făcut. *(Iese.)*
DON FÉLIX : Ciudat fel de a vizita lumea !

(Intră Tristán.)

SCENA A XIII-A

Don Félix, Tristán ; *apoi* don César.

TRISTÁN : Stăpîne ! Stăpîne !
DON FÉLIX : Ei ! Ce s-a întîmplat ? Ce noutate ?
TRISTÁN : O noutate așa de mare, că abia îți vine să-i dai crezare. Am lăsat-o la ușă, ca să văd întîi dacă ești aici.
DON FÉLIX : Și ce-ai lăsat la ușă ?
TRISTÁN : Surpriza. Închipuie-ți : a venit *don* César !
DON FÉLIX : César la Milano ? Ce-o mai fi și asta ?
TRISTÁN : Nu știu. Vino să te convingi că el e. Am venit într-un suflet să-ți aduc vestea.
DON FÉLIX : Te cred, dar îți mărturisesc că sînt surprins.
TRISTÁN : Bine ne mai merge ! O fi aflat cît ești de răsfățat cu numele lui și a venit să-și primească partea.

DON FÉLIX: Nu l-a oprit nimeni să intre la mine ? Nici Flora, nici altcineva ?

(Intră don *César.)*

DON CÉSAR : Dă-mi voie să te îmbrățișez, Félix. *(Îl îmbrățișează pe* don *Félix.)*

DON FÉLIX : Ce-i cu tine la Milano, dragul meu ? A aflat ducele cumva că am plecat eu în locul tău și ți-a dat ordin să pornești la drum ?

DON CÉSAR : Nu. Ferească Dumnezeu !

DON FÉLIX : Ce s-a întîmplat atunci ?

DON CÉSAR : Sîntem singuri aici ?

DON FÉLIX : Singuri. *(Către Tristán.)* Tu stai de pază la ușă, să nu audă nimeni ce vorbim.

TRISTÁN : Adică nici eu ?

DON FÉLIX : Tu o să afli pe urmă.

(Tristán iese.)

SCENA A XIV-A

Don Félix *și* don César.

DON FÉLIX : Spune-mi, te rog. Ce s-a întîmplat ?

DON CÉSAR : Cea mai crudă, mai haină, mai perfidă și mai sălbatică trădare pe care o poate concepe ura unei femei. Nu din recunoștință pentru gingășia dragostei mele, nici de mila lacrimilor și a suferințelor mele m-a chemat Violante, dragă Félix, în grădinile ei. M-a chemat orbită de ura ei neîmpăcată și răzbunătoare, cu gîndul să mă ucidă. A recurs la acest vicleșug ca șarpele care-și ascunde veninul printre flori. Noaptea în care ai pornit

la drum s-a scurs în credința tuturor că eu plecasem din Parma. A doua zi nimeni nu mai credea că eram acolo. În noaptea următoare, speranța amăgită de iluzie nici nu bănuia ce primejdie o aștepta. Printr-o spioană pe care o pusesem să stea la pîndă toată ziua pe strada Violantei, am aflat că tatăl ei plecase, încredințat de lipsa mea. Se înserase de mult și întunericul mi se părea mai frumos ca soarele. O ! Cît de orbit e omul îndrăgostit, ca să creadă că întunericul e frumos ! M-am strecurat în grădina iubitei și am dat semnalul convenit. Am văzut atunci că cineva deschide o ușă secretă. Ușa trădării ! Nu știu cine, cînd și unde a dat inimii darul tainic al presimțirii ; dar, ajungînd în pragul acelei uși, am simțit că parcă-mi șoptește cineva nevăzut cuvinte care mi-au luat tot curajul. M-am luptat cu presimțirile în cugetul meu și le-am nesocotit, stînd în cumpănă între curaj și teamă. A fost un îndemn la prudență, căruia îi datoresc viața. Fără el aș fi fost pierdut și nu mi-aș fi dat seama că glasul șovăitor care mă chema să intru nu era al cameristei, pe care mă așteptam să-l aud. M-am acoperit atunci la față cu o pavăză mică și am întrebat : „Cine e ?“ Citind bănuiala din glasul meu, mi-a răspuns imediat un foc de pistol. Dumnezeu m-a apărat pesemne, căci altfel glonțul tras foarte de aproape, mai mult ca sigur că n-ar fi dat greș. Așa a fost să fie. A atins doar pavăza și a trecut mai departe. În aceiași clipă însă, o ceată de nemernici s-au năpustit asupra mea înarmați, să-mi facă de petrecanie. M-am apărat cum am putut și m-am retras

pînă la o cotitură, unde drumul se îngusta. Auzind pocnitură de pistol și zarvă de luptă, tot cartierul s-a alarmat, așa că, atît eu, cît și cei care mă urmăreau ne-am adăpostit care unde am nimerit. Ei, ca să nu fie cunoscuți, iar eu ca să-mi fac rost de cai și să plec din Parma imediat. O să zici poate că ce zor aveam să plec așa de repede? Ascultă, dragul meu. Lăsînd la o parte trădarea perfidă a unei ființe ingrate și ispititoare, care înțelege să se răzbune cu ademeniri, îți spun, ca să știi și tu, ce motiv m-a îndemnat să plec fără nici o zăbavă. Nu încape nici o îndoială că ticăloșii știu pe cine au atacat. Ei însă vor susține că n-au știut cine era, ca să nu afle lumea de răzbunarea lor, care a dat greș. Cît despre mine, am vrut să desmint aventura față de ceilalți. Totodată am dorit să întăresc cu lipsa mea convingerea ducelui că n-am nici un amestec în toată afacerea asta. Dacă nu pot să-i înșel pe ticăloșii ăia, e însă neapărată nevoie să-l fac să creadă pe duce, ca și pe toți ceilalți, că sînt străin de aventura din grădina lui Aurelio, prin dovezile pe care le-aș aduce de la Milano. Chiar dacă s-ar bănui cîtuși de puțin că am fost la Parma în acea noapte, nimeni n-ar avea deplină siguranță că nu plecasem încă. De aceea m-am grăbit să te ajung înainte de îndeplinirea misiunii cu care te trimisesem din partea ducelui. Cînd e vorba să-ți salvezi onoarea, alergi mai repede decît la drum obișnuit. Am aflat însă la palat că tu ți-ai și făcut datoria. Mi s-a spus unde ești găzduit și am venit să-ți povestesc toată întîmplarea. Să ne sfătuim acuma cum putem repara răul, căci de

împiedicat n-avem nici o putere să-l mai împiedicăm.

DON FÉLIX : Te-am ascultat, dragul meu, cu toată atenția și sînt foarte uimit că o femeie a fost capabilă de o trădare atît de haínă, atrăgîndu-și amantul cu momeli, ca să-l sugrume apoi fără pic de cruțare. Să lăsăm însă la o parte acum perfidia ei. Se zice doar că femeia frumoasă e o scorpie altoită pe altă scorpie. Iar eu sînt de părere că ai făcut bine venind imediat la Milano. Absența ta va dezminți măcar în parte amestecul tău în trista aventură pe care mi-ai istorisit-o, dacă nu-l va putea dezminți chiar pe deplin. Partea proastă este că, în urma altei aventuri nu mai puțin ciudate, dar mai fericite, care s-a petrecut aici, am avut prilejul să-l văd pe prinț și să-i predau scrisoarea. Afară de asta, sîntem nevoiți să rămînem de carnaval la Milano, căci prințul ne reține aici, pe tine sub numele de *don* Félix, iar pe mine sub cel de *don* César, pînă ce vom pleca împreună înapoi. Prietenia care ne leagă a fost un motiv destul de firesc să mă însoțești la drum. Odată întorși la Parma, cine va fi în stare să descurce ițele, adică să spună dacă cel care a predat scrisoarea a fost César sau Félix ?

DON CÉSAR : Foarte bine. După atîtea necazuri pricinuite de ingrata pe care n-o pot urî, pot avea în sfîrșit cîteva clipe de răgaz să mă ocup și de alte lucruri. După socotelile mele, tu ai sosit la Milano aseară, nu-i așa ? Mă întreb atunci două lucruri. Cum se face că l-ai și văzut pe prinț și prin ce împrejurare ai ajuns să fii găzduit chiar în casa șefului poliției din acest oraș ?

DON FÉLIX : Trebuie să-ţi povestesc amănunţit toată întîmplarea. Te rog să mă asculţi şi o să vezi că nu-i mai puţin ciudată decît a ta. Cum am sosit aici, am şi dat de necazuri. Nici n-am apucat să trimit caii înapoi şi...

(Intră Tristán.)

SCENA A XV-A

Aceiaşi şi Tristán ; *apoi* don Lidoro.

TRISTÁN : Vine *don* Lidoro.

DON FÉLIX *(către* don *César)*: Restul ţi-l spun mai tîrziu. *(Intră* don *Lidoro.)*

DON LIDORO : Ei, Tristán. Ţi-am găsit bagajele la hanul „Steaua". Du-te şi ţi le ia. Te prezinţi pur şi simplu şi-ţi vor fi predate.

TRISTÁN : De dus, fireşte că mă duc să le iau, căci ele sînt doar toată averea mea. Aici nimeni n-are milă de mine. *(Iese.)*

SCENA A XVI-A

Don Félix, don César, don Lidoro.

DON LIDORO *(către* don *Félix)*: Iartă-mă, *don* César, că m-am întors aşa de tîrziu. Am fost chemat de guvernator într-o chestiune gravă de onoare şi n-am putut veni mai de vreme. Ba, după toate, am fost obligat să cutreier tot oraşul în căutarea unui individ care umblă fugar. Aş da nu ştiu ce să pun mîna pe el. Nu-i cunosc însă decît numele.

DON FÉLIX *(către* don *César)*: Trebuie să mă duc acuma la prinț. Poți merge și tu cu mine pînă la palat. Haidem !

DON LIDORO : Cine e cavalerul ?

DON FÉLIX : Un bun prieten al meu. A sosit azi la Milano cu niște treburi și, aflînd unde sînt găzduit, a venit să mă vadă. Hai, *don* Félix.

DON LIDORO *(aparte)*: Ce-mi auziră urechile ? *(Tare.)* Îl cheamă *don* Félix ?

DON FÉLIX : Da.

DON CÉSAR *(către Lidoro)*: Iertați-mă că nu v-am spus cine sînt, dar așteptam să mă prezinte *don* César.

DON LIDORO *(aparte)*: Ce bine ar fi să fiu scutit de formalitatea asta ! Trebuie să mă execut însă. *(Strîngînd mîna lui* don *César, cu glas tare.)* Înfățișarea voastră distinsă e dovada faimei de care vă bucurați. *Don* Félix și mai cum, *don* César ?

DON FÉLIX : *Don* Félix Colona.

DON LIDORO : *Don* Félix Colona ? !

DON FÉLIX : De ce vă mirați ?

DON LIDORO : Aș fi vrut să n-aud bine.

DON CÉSAR : Vă pare rău că mi-ați auzit numele ?

DON LIDORO : Da, căci aș fi dat orice să vă găsesc după atîta căutare și acuma aș fi bucuros să nu vă fi găsit.

DON CÉSAR : De ce vă sperie așa de mult numele meu ?

DON LIDORO *(către* don *Félix)*: Nu știu cum să vă lămuresc, *don* César. Viața și onoarea mea îmi poruncesc să-l arestez pe *don* Félix și regret că l-am găsit ca musafir al vostru în casa mea.

DON FÉLIX : Să-l arestați pe *don* Félix ?

DON LIDORO : Da, chiar pe el.
DON CÉSAR : Pe mine? De ce?
DON LIDORO : Nu trebuie să fiţi uimit, căci ştiţi mai bine ca mine de ce. Aţi escaladat casa unui gentilom din Parma, aţi ucis un bătrîn servitor şi aţi răpit-o pe frumoasa lui fiică. Ducele de Parma l-a înştiinţat pe guvernatorul Milanului, dîndu-i toate amănuntele acestei tragedii amoroase şi ale crimei pe care aţi săvîrşit-o. Totodată i-a cerut să ia măsuri ca să fiţi arestat imediat, la sosirea voastră aici, împreună cu tînăra pe care aţi răpit-o. Tatăl ei se numeşte Aurelio, iar numele fetei e Violante. Astfel stînd lucrurile, vă daţi seama amîndoi ce-mi dictează datoria să fac. Sînt nevoit să vă arestez, *don* Félix, chiar aici, unde v-am găsit în tovărăşia bunului vostru prieten.

DON CÉSAR *(aparte)*: La grea încercare mă văd pus. Cel urmărit nu-s eu. E Félix.

DON FÉLIX *(aparte)*: Mă urmăreşte pe mine, iar nu pe César. Cum! Eu sînt adoratorul Violantei?

DON CÉSAR *(aparte)*: Au scornit minciuni ca să mă distrugă şi mă acuză că am răpit-o pe Violante.

DON FÉLIX *(aparte)*: Nu sînt eu cel îndrăgostit şi totuşi eu sînt acuzat.

DON LIDORO : Ce tot spuneţi amîndoi ?

DON CÉSAR : Spun că n-am răpit nici o tînără şi n-am escaladat nici o casă. Aţi fost rău informat.

DON LIDORO : Aş fi foarte bucuros să se constate că nu sînteţi voi persoana urmărită. Eu însă îmi fac datoria şi vă reţin aici, fără să fiţi

expus la nici o primejdie. Considerați-vă deci prizonier.

DON FÉLIX : Totuși, vă rog să aveți în vedere că poate fi vorba de o confuzie. Desigur că *don* Félix a fost prezentat din greșeală ca agresor în aventura în care e implicat.

DON CÉSAR : Poate că e vorba chiar și de altcineva.

DON LIDORO *(către don César)*: E adevărat că vă numiți *don* Félix Colona ?

DON CÉSAR : Nu tăgăduiesc.

DON LIDORO : Mai e cineva la Parma care se cheamă la fel ?

DON CÉSAR : Nu.

DON LIDORO : Atunci ordinul de urmărire vă privește pe voi. Deoarece însă ați avut norocul să vă refugiați la *don* César, să facem în așa fel ca fiecare să-și păstreze rolul cu demnitate înainte de a proceda mai departe. Eu nu mă sperii de nimic și vă rog să aveți în vedere că, deși sînt în slujba pe care o am, am fost și sînt și eu un gentilom. Dacă n-aș avea slujba asta, mi-aș pune spada în slujba dumneavoastră, căci știu cît e de nobilă orice greșală izvorîtă dintr-o dragoste prigonită de soartă. Vreau s-o văd numaidecît și pe tînăra răpită, așa că vă rog să-mi spuneți unde se află. Voi aduce-o și pe dînsa în casa mea. Ca să vă scutesc de orice necazuri, mă voi însărcina să-i apăr onoarea și reputația.

DON CÉSAR : În nimeni nu pot avea, domnule, mai multă încredere ca în persoana voastră. Dacă aș ști ce mă întrebați, fiți sigur că nu v-aș ascunde nimic. Vă repet însă că ați fost

rău informat și că eu n-am nici un amestec în aventura la care vă referiți.

DON LIDORO : Dacă sînteți urmărit din greșeală, voi lua altă hotărîre, de vreme ce v-am oferit sprijinul meu, pe care încă mai sper să vi-l pot da. Nici nu vă arestez, nici nu vă las liber. Asta înseamnă însă că sînteți amîndoi în situația penibilă de a trebui să rămîneți aici în așteptare. *(Către* don *Félix.) Don* Félix nu e arestat, însă răspundeți de el. *(Aparte.)* Voi răspîndi zvonul că el se află în casa mea și voi rîndui cîțiva spioni pe urma femeii dispărute. În cursul zilei sper că va fi descoperită. *(Iese.)*

SCENA A XVII-A

Don Félix *și* don César.

DON CÉSAR : Îți dai seama, Félix, în ce situație ne găsim ?

DON FÉLIX : Bine ar fi să nu-mi dau seama de ea !

DON CÉSAR : Că am escaladat casa lui *don* Aurelio și a Violantei, o fi poate o aparență de adevăr. Că sînt însă *don* Félix și că am răpit-o pe Violante, asta n-o pot înțelege.

DON FÉLIX : După cum nu înțeleg nici eu că omul care m-a primit în casa lui cu atîta dragoste și atenție, ca pe *don* César Farnese, te arestează pe tine ca fiind Félix Colona.

DON CÉSAR : Cum ? Ospitalitatea de care te bucuri în casa asta mi se cuvine, de fapt, mie ?

DON FÉLIX : Firește că da. Lidoro mă socoate *don* César.

DON CÉSAR : Și pe mine vrea să mă aresteze crezîndu-mă *don* Félix.

DON FÉLIX : Ți-aș spune mai multe, dar mai bine să trecem în camera de alături. Îi voi da eu de capăt azi. Nu cred însă că mintea mea va putea născoci un mijloc să ieșim din încurcătură. Tu ești arestat cu numele meu, iar eu onorat cu al tău.

DON CÉSAR : Sînt uimit și de una, și de alta. Tu la ce soluție te gîndești ?

DON FÉLIX : În primul rînd, mă gîndesc la un singur lucru : că un nume e cu folos și celălalt cu ponos.

SCENA A XVIII-A

În curtea unui han.

Doña Violante și Nise, *în haine de drum.*

DOÑA VIOLANTE : Unde s-a dus Fabio ?

NISE : Colindă toate hanurile să-l caute pe *don* César.

DOÑA VIOLANTE : Vai ! Nefericita de mine ! Cînd se vor sfîrși necazurile mele ? Am ajuns la disperare. Cine ar fi putut crede că voi ajunge să mă zbat în umbrele morții, nenorocită, ca nimeni alta și cu onoarea pătată ? Toți cred însă acest lucru, ca să n-am nici măcar mîngîierea că unul singur refuză să-l creadă. Ah, Nise ! De ce am ascultat de glasul inimii și am lăsat ura pe care o aveam să se prefacă în dragoste pătimașă ? De ce l-am

chemat pe César în grădina casei mele ? De ce mi-a trimis vorbă că vine ? Şi dacă soarta a vrut ca tatăl meu să pună mîna pe răspunsul lui, de ce i-a fost milă de mine și nu m-a ucis pe loc ? De ce a trebuit să vină acea noapte fatală în care m-a ţinut închisă, prefăcîndu-se că pleacă la ţară, ca să-l aştepte pe César ? De ce a trebuit să se stîrnească încăierarea aceea și de ce Fabio, înduioșat de soarta mea, mi-a spart uşa temniţei, ca să mă scape de mînia unui părinte indignat ? De ce, găsind uşa deschisă, am ieșit pe ea să-l caut pe César și să-l rog să-mi apere viaţa ? Şi dacă nu l-am putut găsi, de ce a venit cineva să-mi spună că a plecat la Milano ? De ce oare, fugind pe urmele lui, am venit să-mi caut azil în hanul acesta cu numele de „Steaua", care de azi înainte va fi funest pentru toţi, căci numele lui e steaua mea de piază rea ?

NISE : Cui povestești, stăpînă, toate aceste jelanii?

DOÑA VIOLANTE : Mie mi le povestesc, Nise. Lasă-mă, te rog, singură. Vreau să plîng ca să-mi potolesc cu lacrimi durerea.

(Intră Tristán cu două valize în mînă.)

SCENA A XIX-A

Doña Violante, Nise şi Tristán.

TRISTÁN : Mulţumescu-ţi, ţie, Doamne, că mi-ai ajutat să pun mîna pe valiza cu lucruşoarele mele ! Nu-i vorbă că am găsit-o şi pe a stăpînului meu, dar pentru ea să-ţi mulţu-

mească el singur. Acuma la spinare cu ele și pe-aici ți-e drumul, Tristán.

NISE *(apare către* doña *Violante)* : Îl vezi pe omul acela, stăpînă ? Nu-i așa că-i valetul lui *don* Félix ?

DOÑA VIOLANTE : Chiar el e. Parcă zăresc un licăr de nădejde în restriștea mea. Îmi pare bine că a venit și *don* Félix la Milano. E prieten bun cu *don* César și voi putea avea vești despre el prin mijlocirea lui. Din dragoste pentru César poate mă va scăpa de necazuri. Cheamă-l încoace, Nise. Adică nu. Stai puțin.

NISE : Ce te oprește ?

DOÑA VIOLANTE : S-ar putea întîmpla ca *don* Félix, dacă află că sînt aici, să nu vrea să se ocupe de mine, iar dacă vine să mă vadă, să caute un pretext să nu se amestece în treburile mele. Un prieten, oricît ar fi de devotat, nu se poartă ca un îndrăgostit. N-ar fi chiar exclus ca *don* Félix să nu vină de loc, ascunzîndu-se de mine.

NISE : Nu știu ce să mai zic. Rău așa, rău așa.

DOÑA VIOLANTE : Eu sînt de părere să aștept să mă vadă întîi și pe urmă să stau de vorbă cu el.

NISE : Foarte bine atunci. Eu îl voi urmări pe valet. După ce aflăm unde stă cu casa, pornești la treabă.

DOÑA VIOLANTE : Nu e rea ideea ta. Spune-mi însă : cum o să faci ca vederea ta să nu-i producă o prea mare surpriză ?

NISE : Cea mai simplă travestire e o mantie. Sînt și spanioli aici la han, așa că avem de la cine împrumuta una.

DOÑA VIOLANTE : Atunci să plecăm. Cine a pierdut tot, nu se mai uită la nimic. *(Ies.)*

TRISTÁN *(singur)*: Aici n-or să rămînă ele. De dus tot trebuie să le duc. Eu nu-s un coate goale, dar acum parcă aş fi hamal. Uf! Grea mai e valiza stăpînului meu! Nu că-n ea îs mai mulţi bani decît într-a mea, dar se cheamă că una-i a lui Tristán şi cealaltă a lui. Oricît de cinstită ar fi o slugă, ce nu-i al lui totdeauna i se pare că trage mai greu.

SCENA A XX-A

O stradă din Milano.

Nise, *voalată, urmărindu-l pe* Tristán.

NISE *(aparte)*: Nu vreau să-l pierd o clipă din vedere.

TRISTÁN *(întorcîndu-se spre ea)*: Aşa zău, mîndra mea! Te ţii scai după mine mereu? Cum văd eu, nu duc în spinare numai două valize. Mai atîrnă şi a treia. Cu ce-ţi pot fi de ajutor? Cu nimic? Prea bine. *(Aparte.)* N-o fi oare asta gîsca de azi dimineaţă? S-o fi răsgîndit poate, acum că i-am ieşit în cale, şi o fi avînd de gînd să ceară inelul refuzat, văzînd că ne-am găsit bagajele.

NISE: Vezi-ţi de drum, măi omule.

TRISTÁN: Aha! Ai limbă, va să zică? Nu eşti muta pe care o bănuiam.

NISE *(aparte)*: Eu îl urmăresc mai departe.

TRISTÁN: Ascultă, fetiţo. Mă vezi poate că-s străin. Dacă te ispitesc însă banii pe care crezi că-i am în valizele astea, ia-ţi nădejdea de la ei. N-ai să găseşti o para chioară

în ele. Dacă vrei să deschid una, ţi-aş putea da o cămaşă de-a mea. Ca s-o speli, bineînţeles, nu de tot. Dacă ai însă alte gînduri cu mine, trimite-mi un bileţel. Vezi casa aia de colo ? Acolo stau eu.

NISE : Îmi pare bine că mi-ai spus. La revedere. *(Aparte.)* Ai s-o vezi îndată pe stăpîna mea. *(Iese.)*

TRISTÁN *(singur)* : Acuma ştiu de ce m-a urmărit. A vrut să ştie unde locuiesc. Că doar n-o fi înduioşat-o truda cu care îmi car povara, de m-au trecut toate năduşelile ! *(Intră în casă.)*

SCENA A XXI-A

Apartamentul lui don *Félix în casa lui* don *Lidoro.*

Don Félix *şi* don César, *apoi* Tristán.

DON CÉSAR : Ciudate lucruri mi-ai povestit, dragul meu !

DON FÉLIX : Tot ce ţi-am spus s-a întîmplat numai de ieri pînă azi.

DON CÉSAR : Din toată discuţia noastră, totuşi, un singur lucru nu putem lămuri. De ce se spune, Félix, că ai răpit-o pe Violante ?

DON FÉLIX : Taina asta n-o s-o dezlege nici mintea cea mai isteaţă, după cum nu poate fi dezlegată nici enigma lipsei Violantei, de vreme ce trădarea a fost opera ei. *(Intră Tristán şi pune valizele jos.)* De unde vii, Tristán ?

TRISTÁN : Belea curată pe capul meu ! Dacă vezi ce-am pus jos, ce rost mai are întrebarea ? Isprava mea vorbește singură.

(Bate cineva la ușă.)

DON FÉLIX : Du-te și vezi cine bate la ușă.
TRISTÁN : Păi ce-s nebun să deschid ușa ?
DON FÉLIX : De ce să n-o deschizi ?
TRISTÁN : Asta e ușa secretă, prin care dumneata primești cadouri, iar eu ciomege-n spinare.
DON FÉLIX : Lasă prostiile la o parte. Du-te și vezi cine e.
TRISTÁN : Așteaptă o clipă doamnă care n-ai limbă-n gură. *(Iese.)*
DON CÉSAR *(uitîndu-se pe fereastră)* : Sînt două femei îmbrăcate spaniolește și cu văluri pe față.
DON FÉLIX : Or fi, probabil, alea despre care ți-am vorbit.
DON CÉSAR : Eu trec dincolo, să nu se jeneze cumva. *(Iese.)*
DON FÉLIX : Să închid toate ușile care dau spre celelalte încăperi. Nu trebuie să vadă *doña* Serafina, și nici Flora sau alte slujitoare că vin la mine femei voalate.

SCENA A XXII-A

Don Félix, *apoi* doña Serafina *cu* Flora, *voalate, și* Tristán.

DOÑA SERAFINA : Deși am avut astăzi vești despre voi, n-am vrut ca ochii să fie geloși pe urechi. Am trecut din întîmplare pe strada,

asta și am intrat ca să văd ceea ce mai înainte am auzit doar.

DON FÉLIX : Primesc și această mărturie de interes cu toată recunoștința pe care o datorez noului vostru fel de amabilitate.

DOÑA SERAFINA : Eu însă vă datorez, *don* César, mai mult decît credeți, așa că recunoștința mea e mai prejos decît datoria pe care o am față de voi.

DON FÉLIX : N-am făcut nimic ca s-o merit, doamnă. Un bărbat care își riscă viața pentru o femeie, mai ales dacă voi sînteți aceea la care mă gîndesc, și-a îndeplinit o datorie de onoare care n-are nevoie de mulțumiri. E un gest făcut pentru prestigiul său.

DOÑA SERAFINA : Eu sînt, *don* César, femeia pe care o bănuiți. Nu sînt însă de acord cu felul vostru de a judeca lucrurile. Gestul vostru de prestigiu mi-a făcut un mare serviciu.

DON FÉLIX : Un curtean a spus cîndva...

DOÑA SERAFINA : Ce ?

DON FÉLIX : Că mintea omului e de sticlă, și a avut mare dreptate.

DOÑA SERAFINA : De ce a avut dreptate ?

DON FÉLIX : Pentru că mintea e transparentă. Cu prudența voastră vreți să înlăturați o primejdie.

DOÑA SERAFINA : E un fel amabil de a-mi spune că sînt urîtă.

DON FÉLIX : Dezmințiți-mă și retractez ce am zis.

DOÑA SERAFINA : Nu-mi place disputa, *don* César.

DON FÉLIX : Dacă nu vă pot convinge, apelez la prima voastră observație despre cele două simțuri : văzul și auzul. Ați spus că vreți să

vedeţi ce aţi auzit, pentru ca ochii să nu fie geloşi pe urechi. Ei bine, pentru acelaşi motiv, eu doresc să văd ce aud. Descoperiţi-vă, prin urmare, fără să pregetaţi. Vreau să ştiu cui datorez atîtea favoruri. Nu uitaţi că ascunderea feţei e un semn de trădare.

DOÑA SERAFINA : Eu cred dimpotrivă, că, acordînd o favoare cu faţa ascunsă, măresc binele pe care îl fac, adică vreau să nu vă coste nimic recunoştinţa.

DON FÉLIX : Eu vi-o păstrez intactă, deşi m-aţi jignit.

DOÑA SERAFINA : V-am jignit cu recunoştinţa mea ? Cum ?

DON FÉLIX : Da, prin faptul că nu s-a mărginit să-mi ofere o batistă. O femeie care oferă daruri scumpe, bijuterii bunăoară, nu acordă o favoare, ci plăteşte un serviciu. Îngăduiţi, aşadar, însoţitoarei voastre...

DOÑA SERAFINA : Acum chiar mă felicit că nu mi-am ridicat vălul.

DON FÉLIX : De ce ?

DOÑA SERAFINA : Pentru că n-aţi putut vedea roşeaţa care mi-a încins obrajii ascultîndu-vă.

DON FÉLIX : Dacă n-o văd, nu vă pot crede.

DOÑA SERAFINA : Asta nu vreau s-o risc, deşi nu sînt urîtă să vă speriaţi de mine. Nu vă pot satisface dorinţa din mai multe motive.

DON FÉLIX : Şi care anume ?

DOÑA SERAFINA : Unul din ele e acela că aţi văzut-o pe Serafina, care se bucură în acest cartier de reputaţia unei frumuseţi fără seamăn. În comparaţie cu ea nu v-aş părea, desigur, frumoasă.

DON FÉLIX : Mă puneţi într-o mare încurcătură.

DOÑA SERAFINA : Eu ? De ce ?

DON FÉLIX : Dacă v-aş spune că Serafina e frumoasă în adevăr, aş comite o nepoliteţe faţă de voi, deşi nu v-am văzut niciodată. Dacă v-aş spune altfel, aş fi nepoliticos faţă de ea.

DOÑA SERAFINA : Eu zic să lăsaţi aprecierea în suspensie, ca s-o faceţi cu alt prilej.

TRISTÁN *(către Flora)* : Dar mătăluţă, tot cu limba legată ca azi dimineaţă ?

FLORA : Ba s-a dezlegat puţin.

TRISTÁN : Tare mă tem atunci că între persoana matale şi una, Flora, pe care o avem aici în casă, e o legătură oarecare.

FLORA : Ce vrei să spui ?

TRISTÁN : Că una e prea limbută şi alta prea mută. Ca să vorbesc în termeni de tarapana, dacă v-ar topi cineva pe amîndouă la un loc într-o oală, una ar compensa-o pe cealaltă.

FLORA : Domnule Tristán, tăcerea nu strică unei femei. Limbuţia însă e un viciu periculos.

TRISTÁN : Dacă vii mascată la noi, împreună cu stăpîna, ca să ne ţii predici, faci ca orbul care umblă pe străzi, cîntînd în gura mare rugăciunea de pocăinţă şi fel de fel de braşoave.

FLORA : Mi-aduci aminte de vorbele pe care le spunea o dată o doamnă cavalerului ei.

TRISTÁN : Ba nu zău ! Ce-i spunea ?

FLORA : Să-i îmblănească haina cu jder şi samur.

TRISTÁN : Fac prinsoare că tu şi cu Flora sînteţi una şi aceeaşi.

FLORA : Iar eu că tu şi Tristán sînteţi acelaşi măgar.

DON FÉLIX *(către* doña *Serafina)* : Rugămintea unei slugi plecate n-are trecere la voi, doamnă ?

DOÑA SERAFINA : Vedeți foarte bine că, refuzînd să mă descopăr, nici nu vă dau, nici nu vă cer nimic.

DON FÉLIX : Cum așa ?

DOÑA SERAFINA : Ați apărat ca un adevărat cavaler o femeie voalată. Nu trebuie să și-l ridice, pentru a vă mulțumi. Veți vedea-o altă dată la față și vă promite că asta se va întîmpla chiar astăzi. Cu bine.

DON FÉLIX : Stați puțin. Nu puteți pleca așa. Dacă e vorba să fiu acuzat de prostie, lăsîndu-vă să ieșiți din casă, ori de lipsă de politețe, încercînd să vă văd, din două rele e firesc să-l aleg pe cel mai mic și să...

(Se aud bătăi în ușă.)

SCENA A XXIII-A

Aceiași și don Lidoro, *în culise.*

DON LIDORO *(în culise)* : Deschideți ușa.

DON FÉLIX : Cine o fi bătînd așa de tare ?

DOÑA SERAFINA *(aparte către Flora)* : Parcă ar fi glasul tatălui meu...

FLORA *(aparte către* doña *Serafina)* : Asta ne-ar mai trebui !

DON FÉLIX : Vezi cine e, Tristán.

(Tristán iese.)

DOÑA SERAFINA : Stați că ies eu întîi. Mi se pare că mai este o ușă aici.

DON FÉLIX : Nu se poate. *(Aparte.)* Ar fi nedemn de Serafina să iasă cineva de la mine prin

apartamentul ei. *(Tare.)* Mă împotrivesc, doamnă. Eu respect ospitalitatea celor care mi-au oferit-o.

TRISTÁN *(revenind)*: E de rău, stăpîne. La ușă bate domnul Lidoro.

DOÑA SERAFINA : Vă conjur, *don* César. Lăsați-mă să plec pe ușa asta.

DON FÉLIX : Cu neputință. Puțin îmi pasă dacă găsește cineva o femeie la mine. Vreau însă...

DOÑA SERAFINA : Ce vreți ?

DON FÉLIX : Vreau să dau Serafinei respectul cuvenit. Iată de ce nu vă pot îngădui să intrați în locuința ei.

DOÑA SERAFINA : Vă asigur că ea însăși vă va fi recunoscătoare.

DON FÉLIX : Ce vorbă mai e și asta ?

DOÑA SERAFINA *(descoperindu-se)*: V-am lămurit acum ? Vreți să mă vadă tatăl meu ?

DON FÉLIX *(uimit)*: O, nu ! Pentru nimic în lume. Plecați. Plecați repede. Nici măcar umbra nu vreau să v-o vadă, așa că mă duc să-l întîmpin personal, ca să aveți vreme să vă retrageți. (Don *Félix iese împreună cu Tristán.)*

DOÑA SERAFINA : Hai, Flora.

FLORA : Repede. Uitați-vă c-a și intrat. *(Flora deschide ușa, dar în clipa în care vor să iasă își fac intrarea pe altă ușă Violante și Nise, voalate.)*

SCENA A XXIV-A

Doña Serafina *și* **Flora, doña Violante**,
Nise ; *apoi* **don Félix** *și* **don Lidoro.**

DOÑA VIOLANTE *(către Serafina)* : Vă rog, fiți

bună și-mi spuneți dacă *don* Félix locuiește aici.

DOÑA SERAFINA : De unde pot eu ști dacă asta e locuința lui sau a altcuiva ? *(Iese cu Flora.)*

NISE : Doamna asta e supărată.

DOÑA VIOLANTE : Aflăm noi îndată de ce.

(Intră don *Lidoro cu* don *Félix.)*

DON FÉLIX *(către* don *Lidoro)* : Era nevoie să bateți la ușă așa de tare ? Sînteți doar în casa voastră.

DON LIDORO : Se și vede, de vreme ce-s tratat ca un străin. Nu numai că nu mi se deschide imediat, dar mai sînt și jignit tocmai de cei pe care am ținut atît de mult să-i servesc.

DON FÉLIX : V-am jignit cu ceva ?

DON LIDORO : Cu multe lucruri.

DON FÉLIX *(aparte)* : Am dat de naiba ! A prins mișcarea. Partea proastă e că Serafina n-a putut încă ieși, fie din cauza spaimei, fie că n-a putut descuia ușa cealaltă. *(Intră* don *César.)*

SCENA A XXV-A

Don Félix. don Lidoro doña Violante și Nise, *voalate,* don César.

DON CÉSAR : Ce înseamnă gălăgia asta ?

DOÑA VIOLANTE *(aparte către Nise)* : Ah, Nise ! Uite-l pe *don* César.

NISE : Intră în vorbă cu el.

DOÑA VIOLANTE : Nu îndrăznesc de față cu martori. Tu ascultă și taci.

DON LIDORO *(către* don *Félix)* : Cum să nu fiu jignit, dacă nici unul din voi n-are încredere în mine, ca să-mi spună adevărul.

DON FÉLIX *(aparte)* : Vrea să-și dea gîndurile pe față.

DON LIDORO : În loc să mă tratați ca pe un gentilom și ca pe un prieten, mă tratați în calitatea mea oficială. Am avut azi naivitatea să vă întreb unde este femeia răpită, ca să vă pot fi de ajutor aranjînd toată neînțelegerea cum ar fi mai bine. Voi îmi spuneți că nu știți nimic. Cum s-a răspîndit însă zvonul că sînteți opriți în casa mea, femeia a și venit după voi.

DOÑA VIOLANTE *(aparte)* : Opriți în casa lui... Așa a zis ?

DON FÉLIX *(aparte)* : N-ar fi nimic, dacă Serafina ar fi putut ieși.

DON LIDORO : Am pus spioni la toate ușile. Unul mi-a spus că ea îl caută pe *don* Félix. Ușile fiind bine păzite, de ieșit nu mai poate ieși. Tot voi găsi-o. O și văd în fața mea.

DON FÉLIX : Femeia asta nu e cea pe care o căutați. A venit aici din întîmplare.

DON LIDORO : În casa mea nu pot intra femei din întîmplare. Mai ales ca să caute niște străini care abia au sosit. Dați-vă la o parte. *(Către* doña *Violante.)* V-am recunoscut, doamnă. Descoperiți-vă.

DON CÉSAR *(aparte către* don *Félix)* : Crede că-i Violante.

DON FÉLIX *(aparte către* don *César)* : Ia seama, César, între ea și cealaltă, de care ți-am vorbit, e o legătură mai strînsă decît bănuiești.

DOÑA VIOLANTE *(aparte)*: Ce-am auzit ?

DON LIDORO : Nu sînteți Violante, fiica lui Aurelio ? N-ați venit să-l căutați pe *don* Félix ?

DOÑA VIOLANTE *(aparte)*: Dumnezeule ! Ce înseamnă asta ? Cine i-a putut spune acestui om totul despre mine ? *(Tare, descoperindu-se.)* Da, domnule. Sînt Violante.

DON FÉLIX *(uluit)*: Cerule ! Ce văd ?

DON CÉSAR *(uluit)*: Doamne ! Ce-mi văd ochii ?

DOÑA VIOLANTE : Lăsată în voia soartei, Violante vine să-l caute pe Félix unde l-a găsit pe César și vă imploră să-i acordați protecția voastră.

DON FÉLIX *(aparte)*: Mare minune ! De unde și pînă unde metamorfoza asta ?

DON LIDORO *(către* don *Félix și* don *César)*: Vedeți că ați vrut să mă înșelați ?

DON CÉSAR : Vedeți foarte bine cît sînt de uluit și eu de prezența acestei femei. *(Către Violante.)* Ingrato, dușmancă haină a vieții și a sufletului meu, cine te-a adus la noi și cum ai ajuns aici ?

DOÑA VIOLANTE : De ce te miri și te revolți ? Știi bine că numai pe tine te caut pretutindeni. Pentru tine înfrunt orice chinuri, orice riscuri, orice primejdii.

DON LIDORO *(către* don *Félix)*: Uitați-vă bine la ea, *don* César. O recunoașteți ?

DON CÉSAR : Perfidă desăvîrșire ! Nu ți-au fost de ajuns ticăloșiile pe care le-ai săvîrșit la Parma ? Începi cu ele din nou și aici ?

DOÑA VIOLANTE : Ce ticăloșii ?

DON CÉSAR : Scrisorile tale amăgitoare și mincinoase.

DOÑA VIOLANTE : Așa răsplătești dragostea mea ?

DON CÉSAR : Nu-ţi datorez nimic.

DON LIDORO : Nu e timpul acum să vă daţi explicaţii. O să vă socotiţi altădată, căci acum n-avem timp de pierdut. Vă rog să mă urmaţi, doamnă. Deşi habar n-am care din doi e vinovatul, *don* Félix sau *don* César, eu sînt un om de onoare şi înţeleg să-mi fac datoria cum e mai bine. *(Către cei doi.)* Voi rămîneţi aici şi aşteptaţi.

DOÑA VIOLANTE *(către Lidoro)* : Vă urmez fără cîrtire.

DON LIDORO *(către cei doi)* : După ce voi instala-o pe Violante în apartamentul Serafinei, nu pentru dumneata, ci din respect pentru mine însumi, te voi trimite, *don* Félix, într-o fortăreaţă. *(Iese cu* doña *Violante şi cu Nise.)*

DON CÉSAR : Mii de draci ! Violante aici !

DON FÉLIX : Şi Serafina tot aici, la mine !

DON CÉSAR : Şi spune că-l caută pe don Félix !

DON FÉLIX : În toiul acestui conflict !

DON CÉSAR : Ce înseamnă, Félix, toată halimaua asta ?

DON FÉLIX : Degeaba mă întrebi. Nu ştiu nimic.

DON CÉSAR : Numai timpul va dezlega enigma.

DON FÉLIX : Aşa cred şi eu. Cum să-l scurtăm însă ? Cum să facem să grăbim clipa în care vom afla adevărul ?

SCENA I

În apartamentul Serafinei.

Don Lidoro *și* doña Serafina.

DON LIDORO : Te văd mîhnită.
DOÑA SERAFINA : N-am de ce să fiu ?
DON LIDORO : Ba da, însă exagerezi.
DOÑA SERAFINA : Exagerez, cînd — iartă-mă că-ți spun acest lucru — mă tratezi astfel ? Primești un oaspete în casă și pe urmă aduci în odaia mea o femeie care umblă după aventuri sau mai știu eu ce ?
DON LIDORO : Ai răbdare și ascultă-mă. Vreau să-ți dovedesc că n-ai dreptate să te plîngi împotriva mea. După cum ți-am spus de atîtea ori, tînărul găzduit la noi e fiul unui bun prieten al meu de pe vremuri, căruia îi datorez viața. Dacă, pentru a-i face plăcere, prințul îl reține la Milano și dacă zilele acestea de carnaval sînt pline de mișcare și de veselie, vina nu este a mea. Ceea ce mă îndeamnă s-o protejez pe femeia de care vorbești e faptul că o știu de neam ilustru. E drept că peripețiile dragostei știrbesc uneori prestigiul celui mai nobil sînge. Greșește însă acela care, putînd repara urmările unor astfel de peripeții, pregetă să le repare. Ele păcătuiesc de bună seamă din punctul de ve-

dere al onoarei, dar nu poți contesta că înduioșează în același timp inima celor care asistă la ele. Afară de asta, cavalerul pe care-l caută femeia asta e prietenul lui *don* César. I-am reținut pe amîndoi în casa mea, după cum am reținut-o și pe ea. Trebuie să-i dau lui *don* César satisfacția că mi-am făcut datoria în îndoita mea calitate de magistrat și de prieten. Ca să-ți spun adevărul, am și alte motive să-l cruț. E om de viță aleasă și stăpînește o avere imensă. Pe urmă, ducele de Parma îl tratează ca pe un prieten intim, și asta îi asigură mai presus de orice dragostea și considerația mea. Tu ești fată deșteaptă și nu trebuie să te sperii dacă îți voi spune că s-ar putea întîmpla — ajunge să auzi acest lucru din gura mea — ca acela care azi e oaspete în casa mea să rămînă în ea stăpîn. *(Iese.)*

DOÑA SERAFINA *(singură)* : Ce aud, Doamne ? Ne putem felicita. Răul de azi s-ar putea preface, așadar, fără voia lui, în bine. Muream de teamă să nu afle ceva tatăl meu despre mine, și cînd colo o întîmplare neașteptată vine să îndrepte situația, făcînd-o chiar de o mie de ori mai bună. Flora ! *(Intră doña Violante.)*

SCENA A II-A

D o ñ a Serafina și d o ñ a Violante.

DOÑA VIOLANTE : Ce doriți, doamnă ?

DOÑA SERAFINA : Pe camerista mea am chemat-o.

DOÑA VIOLANTE : Nu face nimic. Sînt gata să vă servesc.

DOÑA SERAFINA : Pentru nimic în lume, Violante! Nu trebuie să te umileşti în faţa mea. În casa noastră ai numai calitatea de musafiră. Deşi la început mi-a părut rău că tatăl meu te-a adus aici, nenorocirea ta m-a înduioşat şi vreau să-ţi fiu prietenă. Îţi datorez mult, te rog să mă crezi.

DOÑA VIOLANTE : Mie ? Ce-mi datoraţi ? Nu pot să fiu nimănui decît o pildă rea.

DOÑA SERAFINA : Ţi se pare că e rea, Violante, dar pentru mine e bună. Ai intrat la vreme, fără să-ţi dai seama de asta, în casa mea.

DOÑA VIOLANTE : Cu ce vă pot servi atunci ?

DOÑA SERAFINA : Cu nimic. Ce trebuia ai şi făcut.

DOÑA VIOLANTE : Dacă aprobaţi cu o milă generoasă ce am făcut pentru voi fără ştirea mea, cînd vreau să vă îndatorez cu bună ştiinţă, pot spera atunci să-mi faceţi o favoare ?

DOÑA SERAFINA : Mă oblig dinainte să te ajut cu tot ce stă în puterile mele. Spune-mi, te rog, ce doreşti să fac.

DOÑA VIOLANTE : Nu voi încerca să mă scuz şi încep prin a-mi mărturisi greşeala. De altfel, recunoaşterea unei greşeli este ea singură o scuză. Ascultaţi-mă, vă rog. După un răstimp de ură şi dispreţ îndreptăţit pentru un tînăr care mi-a ucis unul din veri, sentimentele mele potrivnice faţă de el s-au schimbat într-o dragoste aprinsă. Acel tînăr este chiar gentilomul pe care tatăl vostru l-a sur-

prins cu mine în casa lui. Această transformare n-a fost însă norocoasă pentru mine, căci, la prima încercare pe care am făcut-o să-i dau prilejul să-mi arate dragostea lui, am dat greș. A fost o lecție pentru alții, ca să învețe din pilda mea că nu se poate trece cu ușurință de la ură la iubire, fără ca acela care iubește pe cine a urît să-și atragă mînia și pedeapsa cerească. Iertați-mă dacă lungesc atît de mult povestea. Și, cum vreau să vă cer un serviciu, încerc să vă înduioșez. Dar să-mi termin întîi povestea. I-am scris iubitului meu să vină într-o noapte, nu e mult de atunci, în grădina mea. Mi-a răspuns că va veni, mai mult ca să nu fiu neliniștită și să nu cred că va lipsi a doua zi, întrucît aflasem că ducele de Parma îl trimisese la Milano cu o misiune. N-a plecat însă imediat, ca să poată veni la întîlnire. Nenorocirea a făcut ca tatăl meu să pună mîna pe scrisoarea lui.

DOÑA SERAFINA : Un moment, te rog. Zici că ducele vostru l-a trimis aici la Milano cu o misiune ?...

DOÑA VIOLANTE : Asta a fost toată nenorocirea. Altfel n-ar fi fost nevoie să-mi răspundă prin biletul acela. De ce vă mirați ?

DOÑA SERAFINA : A, nu. Eram distrată. Ca să nu pierd firul, spune mai departe.

DOÑA VIOLANTE : După ce tatăl meu i-a citit scrisoarea, a vrut să se facă la început că nu știe nimic. Mînia însă l-a dat de gol și eu m-am trezit sechestrată în camera mea ca într-o temniță ferecată.

DOÑA SERAFINA : Pe tînăr, va să zică, ducele l-a trimis la Milano ?

DOÑA VIOLANTE : Firește că ducele. Vai, dar nu mă urmăriți de loc !

DOÑA SERAFINA : Sînt mîhnită. Nu ține seama de starea mea sufletească.

DOÑA VIOLANTE : Mă opresc aici. Am impresia că povestea mea vă indispune.

DOÑA SERAFINA : Mă indispune ? Pe mine ? Nicidecum. Continuă, te rog.

DOÑA VIOLANTE : Mă tem, doamnă...

DOÑA SERAFINA : Te temi ? De ce ?

DOÑA VIOLANTE : Mă tem că n-o să-mi dea nici un ajutor cine nu are răbdare nici măcar să mă asculte.

DOÑA SERAFINA : Te înșeli. Tot ce-mi spui mă interesează, și cu cît voi ști mai bine ce s-a întîmplat, cu atît îți voi putea fi de mai mult folos la nevoie.

DOÑA VIOLANTE : N-a mai fost chip să-l previn pe iubitul meu, înainte de noaptea aceea nefericită, că tatăl meu îl aștepta, însoțit de cîțiva oameni înarmați.

DOÑA SERAFINA : Pe cel care urma să plece la Milano ?

DOÑA VIOLANTE : Da, din nefericire.

DOÑA SERAFINA *(aparte)* : Nu vreau să-i aud numele.

DOÑA VIOLANTE : Neavînd nici o bănuială, sărmanul a venit la întîlnire.

DOÑA SERAFINA : Cine a venit ?

DOÑA VIOLANTE : César, care se prefăcuse că a plecat.

DOÑA SERAFINA : César !

DOÑA VIOLANTE : Fireşte că el.

DOÑA SERAFINA *(aparte)*: De-ar termina mai repede povestea ! Răul se oprise în drum şi eu în prostia mea îl stîrnesc. *(Tare.)* Şi pe urmă ?

DOÑA VIOLANTE : Ce s-a mai întîmplat nu ştiu prea bine. Atîta mi-aduc aminte că, auzind detunături de pistoale şi zgomot de învălmăşeală, sufletul meu s-a împărţit între tată şi omul iubit. Făcîndu-i-se milă de mine, un servitor credincios al meu a dat atunci un brînci uşii de la camera în care fusesem închisă. Văzîndu-mă liberă, în sfîrşit...

DOÑA SERAFINA : Opreşte-te o clipă şi dă-mi, te rog, o lămurire. Dacă eroul acestei aventuri a fost *don* César, de ce atunci cînd ai venit la noi l-ai căutat pe *don* Félix ?

DOÑA VIOLANTE : Ştiam că *don* Félix e bun prieten cu el şi mi-am închipuit că au plecat împreună din Parma.

DOÑA SERAFINA : Da, acum înţeleg. Spune mai departe.

DOÑA VIOLANTE : Atunci, în sfîrşit — mi se pare că aici am rămas — ameţită de atîtea schimbări şi lovituri ale onoarei, dragostei şi soartei, fără să-mi dau seama ce fac, am profitat de prima clipă de libertate şi-am trecut prin grădină, fugind în stradă. Nu trebuie să-mi facă nimeni vină din asta, căci teama, totdeauna rău sfătuitoare, nu ia niciodată hotărîrea cea mai cuminte. În loc, deci, să apelez la prieteni şi la rude, am vrut să recurg chiar la complicele răului, convinsă că el va putea să-l ţină în frîu. L-am căutat, dar nu l-am găsit.

DOÑA SERAFINA : Admit că Felix e prietenul lui César, cum ai spus. Dacă ai venit însă după César, de ce ai întrebat de Félix?

DOÑA VIOLANTE : Foarte simplu. Pe stradă am întîlnit un servitor care era al lui Félix, nu al lui César.

DOÑA SERAFINA : Ei și ?...

DOÑA VIOLANTE : L-am căutat atunci pe *don* Félix, ca să apelez la el, dar nu l-am găsit și am aflat că plecase la Milano. Tristă și singură, într-o împrejurare atît de dureroasă, la un pas de moarte, mi s-a părut că cel mai sigur refugiu nu ar putea fi pentru mine decît în sînul delictului, acest refugiu ferindu-l de obicei pe vinovat de orice primejdie tocmai pentru motivul că nimănui nu-i dă prin cap să se gîndească la el. L-am rugat deci pe servitorul lui *don* Félix să-mi facă rost de cai și...

DOÑA SERAFINA : Stai să te întreb acum și altceva. Cum se face că ordinul de urmărire nu vorbește de César, ci de Félix ?

DOÑA VIOLANTE : Cine v-a spus acest lucru ?

DOÑA SERAFINA : Faptul e sigur și, de altfel, *don* Félix, nu César, a fost arestat.

DOÑA VIOLANTE : Sînteți distrată din cauza supărării și faceți, desigur, o confuzie. Ca să termin, căci neatenția voastră mă obligă să nu lungesc povestea, am ajuns la Milano într-un fel sau altul. Aștept acum cu toată încrederea să-mi dați sprijinul de care am nevoie, nu pentru motivul că sînt nenorocită, ci pentru că sînteți cine sînteți. Vă conjur deci să mijlociți în favoarea mea pe lîngă părintele vostru, precum și pe lîngă al meu, care sînt sigură că va veni la Milano imediat ce

va afla că sînt aici. Aranjați, vă rog, lucrurile în așa fel, ca el să mă găsească la sosirea lui căsătorită cu César, ceea ce va însemna sfîrșitul calvarului meu. Nu vreau să vă întristez mai mult și mă retrag să-mi plîng durerea, împiedicînd-o să vă mărească suferința. Se zice că nu e mare deosebire între a suferi tu însuți și a-l vedea pe altul suferind. *(Iese.)*

SCENA A III-A

Doña Serafina, *singură.*

DOÑA SERAFINA : E foarte adevărat ce spune ea. Mai ales cînd suferi de răul pe care îl vezi la altă ființă, cum e cazul meu și al ei. Căci luîndu-l pe César drept Félix și pe Félix drept César, nici eu nu-mi înțeleg binele, nici ea nu-și înțelege răul. Tatăl meu a afirmat că César, primit ca oaspete în casa noastră, ar putea ajunge stăpînul ei. Abia începusem totuși să mă bucur de norocul meu, văzînd că cel căruia îi datoresc viața devenise alesul tatălui meu, și iată că noi piedici, geloase de fericirea mea, se ivesc în calea ei. O ! Ajunge o singură clipă în viața omului ca iluzia fericirii să se spulbere și în locul ei să se cuibărească cea mai neagră restriște. Mă gîndesc însă acum la un lucru. Violante e acuzată de aventura cu iubitul ei, care e *don* Félix. De ce-mi vorbește atunci așa de stăruitor despre *don* César ? Adică toată lumea din orașul ei minte și numai ea spune adevărul ? Iar dacă iubitul ei este César, de

ce nu spune acest lucru, văzîndu-l arestat pe Félix ? Una din două : ori mint ceilalţi, ori minte ea. În nesiguranţa în care plutesc, ce bine ar fi fost să nu mi se fi aprins inima din recunoştinţă, ca să pot judeca indiferentă întîmplările din afară ! Cine poate preveni însă răul, dacă nici înţelepciunea omului nu-l poate împiedica ? Întîmplarea nu e condusă de raţiune, cu atît mai puţin de fiinţele lipsite de ea. Cine se grăbeşte să se bucure, plînge mai tîrziu, căci fericirea e îndoielnică, dar primejdia sigură. Dacă am ţinut cu orice preţ să-i dovedesc lui César recunoştinţa mea, de ce am avut gîndul nesocotit să mă duc mascată la el ? Fericirea care nu triumfă prin spirit, zadarnic speră să poată triumfa prin frumuseţe. E drept că spiritul nu poate concepe o victorie fără lauri. Numai marmora, care nu simte şi nu vorbeşte, poate încînta prin aparenţe. Blestemate să fie libertăţile ţării mele, care permit onoarei travestirea ! Nu e însă vina lor. Vinovat e numai cel care se foloseşte rău de ea. Osînda o merită — susţin acest lucru cu toată tăria — numai vanitatea mea nesăbuită. Ea singură e vinovată. Ba poate că nici ea, dacă se ţine seama că unii oameni sînt ucişi pentru ingratitudine, iar eu mor din cauză că am fost prea recunoscătoare. Ce bine aş fi făcut, dacă nu m-aş fi descoperit ! Dacă aş fi rămas mascată, Etna care îmi arde sufletul, ascunzîndu-şi flacăra, ar fi şi acum acoperită cu zăpadă. Odată ce m-am descoperit însă, nu mai pot fugi de ochii care m-au văzut. Orice s-ar întîmpla de acum înainte, mîndria mea nu

va avea laşitatea să cedeze, căci e bine ca bărbaţii să ştie că şi duelul între femei îşi are legile lui. Flora!

SCENA A IV-A

Doña Serafina *şi* Flora.

FLORA *(intrînd)* : M-ai chemat, stăpînă?
DOÑA SERAFINA : Du-te fuga la *don* César şi spune-i ca din partea ta că sînt în grădină. *(Aparte.)* Îndoieli, temeri, dispreţuri, vicleşuguri, dureri, răutăţi, chinuri, mînii, neînţelegeri, neîncrederi, grozăvii, nefericiri, nechibzuinţe şi ocări! Vă chem pe toate cu dangăt de clopote. Ieşiţi toate la iveală, ca să nu vă învinuiesc că şovăiţi de frică. Dacă ştiţi însă că am vreun motiv să fiu geloasă ori să mă simt jignită, cine nu se teme de o femeie geloasă? *(Iese.)*
FLORA : Ce s-o mai fi întîmplat? N-am nici un zor însă să-mi bat capul cu astfel de lucruri. Aş îmbătrîni în două zile. *(Iese.)*

SCENA A V-A

Apartamentul lui don *Félix în casa lui* don *Lidoro.*

Flora *şi* Tristán.

FLORA *(intrînd)* : Tristán...
TRISTÁN : O! Fiinţă adorabilă! Flora pe italieneşte, Floresta în graiul spaniol! Cu ce te pot servi?

FLORA : Unde e stăpînul tău ?
TRISTÁN : Nu-i acasă.
FLORA : Nu ? Bine. Rămîi sănătos.
TRISTÁN : Stai. Nu pleca. Hai să facem o învoială între noi.
FLORA : Ce învoială ?
TRISTÁN : Ai puțină răbdare. Spune-mi însă întîi, dragostea inimii mele, ce vrei să-ți dau ca să-ți pierzi mințile pentru mine o jumătate de oră ? În cealaltă jumătate de oră te asigur că voi muri subit de dragul tău.
FLORA : Asta ți-e învoiala ? Halal să-ți fie ! E ceva nou pentru mine.
TRISTÁN : Nou și nu prea.
FLORA : Cum așa ?
TRISTÁN : Un nenorocit trăgea să moară...
FLORA : Poate vrei să-mi spui povestea omului care l-a chemat pe dascăl să-l întrebe cît îi cere să-l îngroape. Dascălul i-a răspuns : „Douăzeci de reali". „Nu te mulțumești cu șaisprezece ?", a întrebat atunci omul. „Mă costă pe mine mai mult", i-a răspuns dascălul. Atunci cel cu sufletul la gură a zis : „Dacă îți convine, îngroapă-mă cu șaptesprezece reali. Dacă-mi ceri o lescaie mai mult, nu-mi dau sufletul." Așa și cu tine. Ca să mori de dragul meu, vrei să știi cîte parale te costă. Dacă asta e povestea pe care ai vrut să mi-o spui, stai să-ți spun eu alta cu maimuța și cu niște prietene ale ei.
TRISTÁN : Foarte-ți mulțumesc, draga mea. Ca să-mi iei din gură o poveste și să-mi bagi alta pe gît, e ca și cum aș bea de două ori. Ascultă ici la mine. O doică creștea o pitică...
FLORA : Eu am început întîi.

TRISTÁN : Treaba ta. Eu spun mai departe ce am de spus.
FLORA : Într-o bună zi...
TRISTÁN *(în același timp)* : Doica...
FLORA : Maimuța...

(Intră don *Félix.)*

SCENA A VI-A

Aceiași și d o n Félix.

DON FÉLIX : Ce zgomot aud aici ?
TRISTÁN : O poveste cu înșiră-te mărgărite.
FLORA : O poveste cu Roș-Împărat.
TRISTÁN : Lua-o-ar naiba de doică !
FLORA : Ba s-o ia pe maimuță !
TRISTÁN : Cu tine văd eu că n-o scot la capăt.
FLORA : Cînd să spun și eu o poveste frumoasă, el m-a și oprit.
DON FÉLIX : Ce treabă ai tu aici, Flora ? Vrei să-mi spui ceva ?
FLORA : Da. Venisem să vă dau de veste că stăpîna mea e în clipa asta într-un colț înflorit al grădinii. Ca să nu vă vadă nimeni, căci ea nu se încrede în oricine, mai ales de cînd avem în casă pe femeia cea străină, eu voi cînta pe diferite tonuri. După înțelesul cuvintelor o să vă dați seama dacă e cazul să înaintați ori să vă retrageți. Atenție la mine prin urmare. *(Către Tristán.)* Și tu nu uita că mi-ai rămas dator o poveste. Mi-o spui cu altă ocazie.
TRISTÁN : Iar tu să mi le spui pe ale tale cu alte două ocazii.

DON FÉLIX : Cum să-ţi răsplătesc, Flora, binele pe care vrei să mi-l faci ?

(Flora iese.)

TRISTÁN : Sînt condamnat, stăpîne, să nu ştiu cine e strigoaica aceea care s-a transformat în Violante.
DON FÉLIX : Taci, gogomane. Ce ! N-ai recunoscut-o ?
TRISTÁN : Iaca nu.
DON FÉLIX : Asta, de altfel, n-are nici o importanţă. Acum lasă-mă să ascult.

(Se aud în dosul scenei sunete de instrumente muzicale.)

FLORA *(cîntînd în culise) :*

„Pe cîmpul plin cu flori
Te cheamă
Prisăcara.
Vino, dragoste,
De eşti zeiţă,
Vino în zbor."

DON FÉLIX *(către Tristán) :* Mă cheamă. Tu aşteaptă aici.

(Intră don *César.)*

SCENA A VII-A

Aceiaşi şi don César ; doña Serafina *şi* Flora *în dosul scenei.*

DON CÉSAR : Unde vrei să pleci, Félix, fără să-mi fi spus măcar ce-ai obţinut de la prinţ ?

DON FÉLIX : Îți spun în primul rînd ce am convenit cu prințul. Lidoro te va lăsa prizonier aici. În al doilea rînd, află că în clipa asta risc să pierd un prilej unic în viața mea. Serafina e singură în raiul vesel al grădinii acestei case. Cîntecul pe care l-ai auzit mi-a spus că mă pot duce la ea.
DON CÉSAR : Stai puțin. Nu te grăbi.
DON FÉLIX : De ce vrei să mă oprești?
DON CÉSAR : Am un motiv.
DON FÉLIX : Lasă-mă să mă duc.
DON CÉSAR : Un motiv foarte serios.
DON FÉLIX : Spune-mi-l și mie.
FLORA *(cîntînd în dosul scenei)* :

„Să știi la timp să te oprești.
Comoara de speri s-o găsești,
Te pierzi și n-o mai nimerești".

DON FÉLIX : Asta înseamnă că trebuie să aștept. Hai, vorbește, dar fii scurt. Dacă-s chemat din nou, nu mai stau o clipă.
DON CÉSAR : Ba o să stai. *(Către Tristán.)* Tu pleacă.
TRISTÁN *(aparte)* : Se feresc de mine, dar eu am să trag cu urechea. *(Iese și se ascunde lîngă cortină.)*
DON CÉSAR : Ascultă-mă cu luare aminte. Ești convins — nu-i așa, Félix ? — că prietenul tău îți dorește fericirea.
DON FÉLIX : De asta nu m-am îndoit niciodată.
DON CÉSAR : Ești prietenul meu, nu-i așa ?
DON FÉLIX : Mai încape vorbă ?
DON CÉSAR : Atunci aștept din partea ta...
DON FÉLIX : Vorbește.
DON CÉSAR : O dovadă de prietenie.
DON FÉLIX : Fii sigur de ea. În ce constă ?

DON CÉSAR : Nu vreau să abuzezi de prietenia mea. Ești prietenul meu, Félix. Ai fost găzduit cu toată cinstea în casa lui Lidoro. Pentru mine, iar nu pentru tine, ți-a oferit ospitalitatea lui.

FLORA *(cîntînd în dosul scenei)* :

„Vino, dragoste,
De ești zeiță,
Vino în zbor".

DON FÉLIX : Îți voi răspunde mai tîrziu.

DON CÉSAR : Ba nu. Acuma să-mi răspunzi.

DON FÉLIX : Nu vreau să pierd...

FLORA *(cîntînd în dosul scenei)* :

„Pe cîmpul plin cu flori
Te cheamă
Prisăcara..."

DON FÉLIX : Ocazia.

DON CÉSAR : Așa doresc eu.

DOÑA SERAFINA *(în dosul scenei)* : Destul. Nu mai cînta.

SCENA A VIII-A

Don Félix și don *César*.

DON FÉLIX : Asta e o cruzime din partea ta. Nu te gîndești ?

DON CÉSAR : Degeaba stărui. Nu te las să pleci acum.

DON FÉLIX : Vrei să răpești dragostei mele acest prilej rar ?

DON CÉSAR : Ascultă și așteaptă. Prin gratiile astea a fost aruncată adineauri o hîrtie.

DON FÉLIX : Fără îndoială că Serafina se plînge de întîrzierea mea.

DON CÉSAR : E o scrisoare adresată lui César.

DON FÉLIX : Arată-mi-o. Eu sînt César aici. Tu vei afla ce scrie în ea, iar eu voi vedea dacă pot îndupleca prietenia ta. Văd însă că scrisul nu-i de femeie.

DON CÉSAR : Sînt nerăbdător să știu al cui e.

DON FÉLIX : Scrisoarea e semnată de Lisardo.

DON CÉSAR : Lisardo ! Cine o mai fi și ăsta ?

DON FÉLIX *(citind)* : „Deși m-aș putea folosi de prilej, ca să răzbun moartea fratelui meu Laurencio..." O glumă, desigur.

DON CÉSAR : Ba nu e glumă de loc. Trebuie să citim scrisoarea pînă la capăt, căci acum e foarte important să vedem dacă tu ești César sau eu.

DON FÉLIX : Glumă sau farsă. Nu te aprinde. Aici eu sînt César și scrisoarea mie mi-a fost adresată.

DON CÉSAR : Ascultă, dragul meu. Ne-am schimbat numele în vederea unei stratageme. În fond, însă, rămînem cine sîntem, mai ales într-o chestiune care privește onoarea mea.

DON FÉLIX : Sînt gata să apăr oricînd onoarea ta. Altfel n-aș putea spune că ți-s prieten, dragă César.

DON CÉSAR : Nu mă îndoiesc de asta. Ca să fiu liniștit, însă, trebuie să cunosc tot cuprinsul scrisorii.

DON FÉLIX : Nu ți-o mai pot arăta.

DON CÉSAR : Din primele rînduri reiese că cel care a trimis-o cere satisfacție. Trebuie să știu de unde scrie și unde așteaptă.
DON FÉLIX : Scrisoarea mi-a fost adresată mie, așa că voi răspunde eu.
DON CÉSAR : Deși scrisoarea ți-a fost adresată ție, nu te înșela singur, dragul meu. De fapt, mă privește numai pe mine. Părerea altora că eu sînt Félix nu poate întuneca adevărul.
DON FÉLIX : Îți repet că aici eu sînt César. Și scrisoarea e pentru mine. Cine se înșală cu numele, nu se poate înșela cu persoana.
DON CÉSAR : Nu l-am ucis eu pe Laurencio ?
DON FÉLIX : Ba da.
DON CÉSAR : Ești tu dușmanul lui Lisardo ?
DON FÉLIX : Nu.
DON CÉSAR : Deci scrisoarea ai primit-o pentru mine.
DON FÉLIX : Dar oare tu ești aici *don* César ?
DON CÉSAR : Nu.
DON FÉLIX : Și nu sînt eu aici *don* César ?
DON CÉSAR : Ba da.
DON FÉLIX : Așadar, scrisoarea e pentru mine, de vreme ce omul care a trimis-o nu te cunoaște și pe mine vrea să mă vadă.
DON CÉSAR : Asta e nostim ! Dacă te cheamă de formă César, vrei să mă împiedici să fiu eu adevăratul César ?
DON FÉLIX : Păi cum crezi tu ? Fiind *don* César, am fost găzduit în casa asta de oameni cumsecade, m-am bucurat de bunăvoința unui înger și, după atîtea avantaje, înseamnă să renunț a mai fi César din cauza unor neplăceri pe care aș avea să le întîmpin ? Nici prin gînd să nu-ți treacă așa ceva. Eu nu pot fi César pentru ce-mi place și

altul pentru ce nu-mi convine, înțeleg să primesc binele împreună cu răul, luînd asupra mea atît folosul, cît și ponosul numelui pe care îl port într-o anumită împrejurare, cum e de pildă cea de față.

DON CÉSAR : Cum vrei tu. Nu-mi ascunde însă scrisoarea, căci vreau s-o citesc.

DON FÉLIX : Nu, César. Nu trebuie s-o vezi.

DON CÉSAR : Ba trebuie.

DON FÉLIX : Dacă nu ți-o arăt, n-o poți vedea.

DON CÉSAR : Nu știu. Eu însă...

DON FÉLIX : Însă ce ?

DON CÉSAR : Te voi împiedica și pe tine s-o citești.

DON FÉLIX : Cum ai să mă poți împiedica ?

DON CÉSAR : Foarte bine. Nu mă voi urni o clipă de lîngă tine. Te voi urmări pas cu pas. De acum înainte voi fi umbra ta.

DON FÉLIX : Cum așa ? Nu vezi că ești prizonier și nu poți ieși de aici ?

DON CÉSAR : Atunci am să trec peste orice și voi declara sus și tare cine sînt.

DON FÉLIX : Vei primejdui astfel și onoarea ta, și a mea. Mă tem că vrînd să ieși din încurcătură, ne vei compromite pe amîndoi.

DON CÉSAR : Dacă vrei să eviți aceste urmări, arată-mi scrisoarea. După ce vom citi-o, vom ști fiecare din noi ce avem de făcut.

DON FÉLIX : Îți voi spune mai tîrziu cuprinsul ei. Am plecat.

DON CÉSAR : Atunci te urmez.

DON FÉLIX : Ba n-o să mă urmezi.

DON CÉSAR : Ba da.

DON FÉLIX : Ia seama...

DON CÉSAR : Gîndește-te bine...

(Intră don *Lidoro.)*

SCENA A IX-A

Aceiaşi şi d o n Lidoro.

DON LIDORO : Ce este ?

DON FÉLIX : Nimic. *(Aparte.)* Ar trebui să profit acum de prilej.

DON LIDORO : Ce discutaţi împreună ?

DON FÉLIX : Vă spune *don* Félix. *(Iese.)*

DON CÉSAR : Da, o să vă spun, însă numai în faţa lui, ca să nu puneţi la îndoială cuvintele mele. Prin urmare, vă rog să-l chemaţi înapoi.

DON LIDORO : De ce să-l chem ? Voi crede tot ce-mi veţi spune.

DON CÉSAR : Mare pacoste pe capul meu ! Lăsaţi-mă să fug după el.

DON LIDORO : Nu uitaţi că sînteţi prizonier aici, din porunca prinţului.

DON CÉSAR : Naiba să mă ia !

DON LIDORO : Nu vă puteţi duce nicăieri deocamdată. Mă rog, dar ce s-a întîmplat ?

DON CÉSAR *(aparte)* : Ce să fac ? Dacă îi spun că Félix a primit o provocare la duel şi s-a dus la locul de întîlnire, îmi compromit eu singur onoarea. Deoarece nu pot scoate însă sabia într-o ocazie care este a mea, aş face rău să nu mă pun de-a curmezişul. Împiedicîndu-l pe Félix să se bată azi în duel, m-aş putea întîlni iarăşi cu ocazia mîine.

DON LIDORO : Am impresia că sînteţi foarte zbuciumat.

DON CÉSAR : Nu vreţi să-l chemaţi înapoi ?

DON LIDORO : Nu.

DON CÉSAR : Nici să mă lăsaţi pe mine să-l aduc ?

DON LIDORO : Cu atît mai puţin.

DON CÊSAR : Atunci mă văd nevoit să vă spun adevărul. Fugiţi după dînsul. S-a dus să se bată în duel.

DON LIDORO : Motivul ?

DON CÊSAR : Nu-l cunosc.

DON LIDORO : Unde e locul de întîlnire ?

DON CÊSAR : Habar n-am.

DON LIDORO : Bine. Aşteptaţi aici. Voi rîndui paznici şi-l voi urmări singur. *(Iese.)*

SCENA A X-A

Don César, *apoi* doña Violante.

DON CÊSAR *(singur)* : Ah ! Ce vor zice despre mine *don* Félix şi duşmanul său ? Am făcut bine sau rău ? M-am gîndit oare bine în împrejurarea asta că numai eu sînt interesat într-un duel în care Félix se angajează pe socoteala lui şi că eram dator să-mi joc personal rolul ? Azi ori mîine cel mai tîrziu înşelăciunea va lua sfîrşit şi Violante va trebui să dea faptele în vileag...

(Intră doña *Violante.)*

DOÑA VIOLANTE : Profit de ocazie că Serafina e ocupată în colţişorul ei minunat din grădină, ca să pătrund cîteva clipe în acest apartament. Am ajuns la vreme, căci mi-am auzit numele nefericit rostit de buzele tale. Ştiu că-l blestemi, dar văd că nu m-ai dat uitării.

DON CÉSAR : S-ar putea altfel ? Numai ca s-o blestem îmi mai pot aduce aminte de ingrata care mi-a distrus sufletul și viața.

DOÑA VIOLANTE : Ce-mi poți reproșa, César ? Numai pentru tine îndur tot zbuciumul prin care trec și am ajuns în situația asta nenorocită, departe de căminul părintesc și prizonieră într-o casă străină.

DON CÉSAR : Asta din cauză că nu ți-ai putut realiza planul trădător prin care mi-ai urmărit cu perfidie moartea, sub aparențele unor intenții bune. Acuma te-ai răzgîndit, prefăcîndu-te din lup mielușel, tăgăduindu-ți complotul mîrșav și spunîndu-mi că nici nu l-ai urzit, nici n-ai luat parte la el.

DOÑA VIOLANTE : Cum ți-ai putut închipui că am avut intenția să te trădez, cînd vezi foarte bine că am renunțat la orașul și la familia mea, ca să te pot urma ?

DON CÉSAR : Dacă e așa cum spui tu, de ce m-a așteptat Aurelio și de ce a vrut să mă ucidă ? Și cine altcineva l-ar fi putut informa că aveam să vin la tine să te văd ?

DOÑA VIOLANTE : A pus mîna pe scrisoarea ce mi-ai trimis printr-un servitor al lui *don* Félix.

DON CÉSAR : Al lui Félix ?

DOÑA VIOLANTE : Da.

DON CÉSAR : Stai. Acest amănunt începe să limpezească lucrurile, dacă n-a fost în stare s-o facă pasiunea și dorința de a-ți da crezare. Zici că tatăl tău a surprins scrisoarea adusă de un servitor al lui Félix. Nu-i așa ?

DOÑA VIOLANTE : Aflînd astfel ce aveai de gînd să faci, m-a închis în camera mea și s-a prefăcut că pleacă la țară.

DON CÉSAR : De aici s-a iscat probabil zvonul că eroul aventurii tale este Félix, ca să fiu acum prizonier aici sub numele lui.

DOÑA VIOLANTE : Sub numele lui ?

DON CÉSAR : Da, pe al meu i l-am dat lui, ca să plece la Milano imediat în locul meu, iar eu să rămîn la Parma în acea noapte nenorocită.

DOÑA VIOLANTE : Aici nu ești César pentru nimeni ?

DON CÉSAR : Nu.

DOÑA VIOLANTE : Acum de abia înțeleg de ce se încăpățîna Serafina să susțină că nu César a fost arestat din cauza mea, ci Félix. Poți să-ți închipui cîte îndoieli mi-au răscolit sufletul. *(Intră Nise.)*

SCENA A XI-A

Aceiași, Nise ; *apoi* d o ñ a Serafina.

NISE : Peste tot v-am căutat, doamnă. Stăpîna mea întreabă unde sînteți.

DOÑA VIOLANTE : Mergem la ea. *(Către don César.)* S-ar supăra, César, dacă ar afla că am fost aici. Te las singur. Gîndește-te bine la tot ce ți-am spus.

DON CÉSAR : Mă voi gîndi. Adevărul pe care l-am auzit din gura ta l-am bănuit și înainte.

DOÑA VIOLANTE : De ce l-ai bănuit ?

DON CÉSAR : Pentru că doream să te cred nevinovată.

DOÑA VIOLANTE : Nevinovată de ce ?

DON CÉSAR : De ingratitudine.

DOÑA VIOLANTE : Față de cine ?

DON CÉSAR : Față de cel care te adoră.

DOÑA VIOLANTE : Ce satisfacție mai mare ți-aș putea da... ?

DON CÉSAR : Decît ?

DOÑA VIOLANTE : Decît aceea că mă vezi suferind ?

DON CÉSAR : E una și mai mare.

DOÑA VIOLANTE : Spune care...

DON CÉSAR : Să te văd suferind de dragul meu.

DOÑA VIOLANTE : Cum înțelegi acest lucru ?

DON CÉSAR : Să-mi dovedești că dragostea a aprins flacăra în inimile noastre.

DOÑA SERAFINA *(în dosul scenei)* : Flora ! Violante !

NISE : Iar ne cheamă.

DOÑA VIOLANTE : Haidem ! Cu bine, César.

DON CÉSAR : Cu bine, draga mea.

(Doña *Violante și Nise ies.)*

SCENA A XII-A

Pe o stradă. Don Lisardo, *singur.*

DON LISARDO : Am pîndit clipa în care am fost sigur că César e în camera lui și i-am aruncat scrisoarea printre gratii. N-am vrut să știe cine sînt pînă la sfîrșitul duelului. Dacă-l voi ucide în luptă corp la corp, Serafina va afla că m-am răzbunat pe amîndoi. Dacă mă va ucide el, va afla că a răzbunat-o cu moartea mea. Îl aștept acum în stradă, să-i urmăresc pașii. Îl știu om viteaz și cu sînge nobil. Sînt convins că va veni singur la locul de întîlnire ce i-am dat. Vreau să iau însă toate

măsurile de prevedere, avînd în vedere că el nu mă cunoaște. Totuși, îi voi spune cine sînt, cînd va sosi la locul hotărît.

(Intră don *Félix și Tristán.)*

SCENA A XIII-A

D o n Lisardo, d o n Félix, Tristán.

DON FÉLIX : Lasă-mă aici, Tristán. Ia seama însă. Dacă mă urmărești ori sufli un cuvînt din care ar putea să afle cineva încotro m-am dus, poți să-ți iei nădejdea de la viață.

TRISTÁN : Știți că nu preget să vă dau ascultare, mai ales în astfel de împrejurări.

DON FÉLIX : Bine. Atunci du-te repede înapoi.

TRISTÁN *(aparte, depărtîndu-se)* : Asta-i o chestiune de onoare. Se duce să se bată pentru altul, păcatele mele ! Cred că-i primul duel prin procură, cum am auzit că se însoară unii. Cum să fac, însă ? Asta-i întrebarea. Trebuie mai întîi să nu mă amestec de fel și pe urmă să dau de veste cui are puterea să împiedice duelul. Așa îmi dictează datoria și așa am să fac. *(Iese.)*

DON LISARDO *(aparte)* : A rămas singur. Nu m-am îndoit de bravura lui și am avut dreptate.

DON FÉLIX *(aparte)* : Să citesc scrisoarea din nou, ca să văd în ce loc mă așteaptă. *(Citește.)* „Deși m-aș putea folosi de prilej, ca să răzbun moartea fratelui meu Laurencio..."

(Intră don *Aurelio și Libio.)*

SCENA A XIV-A

D o n Lisardo, d o n Félix, d o n Aurelio, Libio.

LIBIO *(către Lisardo)*: Știam că sînteți aici, stăpîne și am venit să vă spun că un bătrîn gentilom dorește să vă vadă..

DON LISARDO *(aparte)*: Acum și-a găsit și el! Cine o mai fi și ăsta?

LIBIO *(către* don *Aurelio)*: Poftiți, vă rog. Dumnealui este Celio.

DON AURELIO *(către* don *Lisardo)*: Dă-mi voie să te îmbrățișez, dragul meu.

DON LISARDO : Deși nu vă cunosc, vă sînt recunoscător pentru afecțiunea cu care mă întîmpinați. *(Aparte.)* Să nu-l pierd însă din vedere pe celălalt.

DON AURELIO : Îmi datorezi mai mult decît recunoștința asta.

DON FÉLIX *(citind)*: „Vreau să văd dacă ai și cu mine norocul pe care l-ai avut cu el".

DON LISARDO *(către* don *Aurelio)*: Aș fi încîntat să aflu despre ce e vorba, ca să mă pot achita față de voi.

DON AURELIO : Îți voi spune pe scurt cine sînt și de ce am venit să te văd.

DON FÉLIX *(citind)*: „Te aștept în dosul castelului. Salutări".

DON AURELIO *(către* don *Lisardo)*: Îmbrățișează-mă acum și spune-mi că ești Lisardo, iar nu Celio, căci știu că ești Lisardo.

DON LISARDO : Asta mi-ajunge ca să știu că sînteți unchiul meu Aurelio. Altcineva nu cunoaște secretul ăsta.

DON FÉLIX *(aparte)*: Va să zică, în dosul castelului. Pe unde aş putea ajunge mai repede acolo ?

DON AURELIO *(către* don *Lisardo)*: O nouă nenorocire m-a silit să te caut pentru onoarea mea şi a ta.

DON LISARDO : Vă mulţumesc pentru interesul ce-mi arătaţi. *(Aparte.)* A aflat probabil că César e aici şi vrea să-mi dea de veste şi să fie alături de mine.

DON AURELIO : Trebuie să ştii că...

DON FÉLIX *(către* don *Aurelio)*: Nu ştiţi, domnule, care e drumul cel mai scurt la castel ?

DON AURELIO : O ! Dar ce văd ? Trădătorule ! Întreabă mai bine pe care drum poţi ajunge mai repede la moarte. *(Scot amîndoi săbiile.)*

DON LISARDO *(aparte)*: El e, prin urmare. Nu m-am înşelat.

DON FÉLIX *(aparte)*: Alt duel, va să zică...

DON LISARDO *(aparte)*: Nu vreau să-mi scoată vină nimeni că m-am folosit de împrejurarea asta ca să-l atac înainte de întîlnirea hotărîtă pe adversarul pe care l-am provocat. Sînt nevoit să-l apăr deci de sabia lui Aurelio. *(Către* don *Aurelio, tare.)* Staţi, vă rog.

DON AURELIO : Cum ! Eşti de partea lui ?

DON LISARDO : Da. Am motivele mele.

DON AURELIO : Vrei să aperi un om răspunzător de onoarea mea, ca şi de a ta ?

DON LISARDO : Da.

DON FÉLIX *(către* don *Lisardo)*: Îţi mulţumesc, domnule, nu atît pentru faptul că vrei să mă aperi de o primejdie, ci pentru faptul că mă scuteşti de obligaţia să-l atac şi eu pe

acest om. *(Către* don *Aurelio.)* Țineți seama, *don* Aurelio, că n-ați suferit nici o ofensă din partea mea.

DON AURELIO : Ce-ai spus, trădătorule ? Îndrăznești să susții că nu m-ai ofensat niciodată, *don* Félix ?

DON LISARDO *(aparte) :* Cum ! I-a zis *don* Félix ?

DON AURELIO *(către* don *Félix) :* Vom vedea îndată...

(Intră don *Lidoro cu mai mulți însoțitori.)*

SCENA A XV-A

Aceiași, don Lidoro *și însoțitorii săi.*

DON LIDORO : Am ajuns la vreme. Sînt de partea voastră, *don* César. Ce se petrece aici ?

DON AURELIO : Un gentilom insultat vrea să-și apere onoarea. Deoarece ați venit să mă împiedicați cu prezența voastră, voi aștepta un prilej mai bun, fără atîția martori oficiali. *(Iese.)*

DON LISARDO *(aparte) :* Dumnezeule ! Ce să fac ? Datoria îmi poruncește să-l urmez pe Aurelio, dar nu trebuie să-l pierd din vedere pe César. Deși unchiul meu i-a zis Félix, nu vreau să-l las să plece și nici eu nu părăsesc locul ales pentru duel.

DON LIDORO : Ce este *don* César ?

DON FÉLIX : Nu știu ce să răspund.

DON LIDORO : Cine este acel gentilom ?

DON FÉLIX : E tatăl Violantei.

DON LIDORO : Cum ? E *don* Aurelio ? Și ce învinuire îți aduce ?
DON FÉLIX : Faptul că sînt prieten cu *don* Felix.
DON LIDORO *(către* don *Lisardo)* : Bine că te-am întîlnit aici, Celio ! Fug după el și voi încerca să-l liniștesc. Te rog să ai grijă de *don* César.
DON LISARDO : Vă promit că nu-l voi lăsa singur. *(Aparte.)* Sînt prea interesat, ca să nu-l păzesc bine.

(Iese don *Lidoro cu suita lui.)*

SCENA A XVI-A

Don Félix *și* don Lisardo.

DON FÉLIX : Renunță la intenția dumitale. Am interes să mă duc undeva și nu pot pleca decît singur.
DON LISARDO : Nu vei pleca, domnule.
DON FÉLIX : Cine ți-a spus asta ?
DON LISARDO : Cine mi-a spus, mi-a spus. Lucru sigur, *don* César sau *don* Félix, căci văd că ai două nume, este că nu te poți urni de aici atîta vreme cît am însărcinarea să am grijă de dumneata. Am dat cuvîntul că nu te voi lăsa să pleci nicăieri.
DON FÉLIX : Am văzut pînă acum că ești de partea mea. Sper că voi avea plăcerea asta și de acum înainte.

(Revine don *Lidoro.)*

SCENA A XVII-A

Aceiaşi, don Lidoro.

DON LIDORO : Nu l-am putut ajunge. Ştiind însă că e tatăl Violantei, care în clipa asta e găzduită în casa mea...

DON LISARDO *(aparte)*: Ce-mi aud urechile! Violante în casa lui ?

DON LIDORO *(în continuare)*: Trebuie să fac aşa fel s-o găsească cununată cu *don* Félix, aşa ca afacerea asta să poată avea un sfîrşit fericit. Hai, *don* César, să chibzuim cum trebuie să procedăm.

DON FÉLIX : Bine. Duceţi-vă înainte. Vin şi eu mai pe urmă.

DON LISARDO : Îmi pare foarte rău, dar nu te pot lăsa aici.

DON LISARDO *(aparte)*: Dintr-o aventură în alta, necazurile mele sporesc.

DON LIDORO *(către* don *Félix)*: Hai deci cu mine. *(Către* don *Lisardo.)* Cu bine, Celio. *(Vrea să plece.)*

DON LISARDO : Cu bine atunci.

DON FÉLIX *(către* don *Lisardo)*: Domnule Celio... *(Aparte.)* De vreme ce nu pot rămîne aici, trebuie să-i spun tot. *(Tare.)* Faţă de simpatia ce mi-ai arătat, vreau să-ţi încredinţez onoarea mea.

DON LISARDO : Te rog.

DON FÉLIX : Ca gentilom, nu poţi refuza sprijinul dumitale celui care ţi-l cere. Mă aşteaptă cineva nu departe de aici. Vreau să mă întîlnesc cu acel om, deşi nu-l cunosc. Îl cheamă Lisardo. Locul de întîlnire e în dosul castelului. Du-te la el, te rog, şi spune-i în

ce situaţie mă găsesc. Eşti cel mai bun martor pe care l-aş putea avea. Spune-i că-l rog să mă ierte. Vom aştepta alt prilej. Vrei să-mi faci acest serviciu?

DON LISARDO : Am să ţi-l fac, şi te încredinţez că poţi fi tot atît de liniştit ca şi cum ai fi vorbit chiar cu cel pe care îl cauţi.

DON FÉLIX : Dumnezeu să te aibă în paza lui!

DON LIDORO *(către* don *Félix)*: Hai... Nu vii?

DON FÉLIX : Vin imediat. *(Aparte.)* Dacă n-am făcut chiar tot ce-mi cere onoarea, cel puţin am îndreptat răul în parte. *(Iese după Lidoro.)*

SCENA A XVIII-A

Don Lisardo, *singur.*

DON LISARDO : Ce întîmplare ciudată! Cît va fi oare nevoie să-mi frămînt mintea, ca să prind iar atîtea fire împrăştiate şi să pot lămuri îndoielile de care mă simt cotropit? L-am provocat azi la duel pe un om pe care l-am crezut *don* César şi văd că Aurelio i-a zis *don* Félix. În clipa în care speram să-mi pot răzbuna ofensa, Aurelio a venit să declare că ofensa e a lui. Pe de altă parte, aflu din gura lui Lidoro că Violante e în casa lui. Dacă adversarul meu e *don* César, cum se face că Aurelio nu-l cunoaşte? Şi dacă omul ăsta e *don* Félix, de ce spune Lidoro că vrea s-o cunune pe Violante cu *don* Felix? Degeaba îmi bat capul să dezleg atîtea enigme. Numai timpul le poate descurca. Mă duc după *don* Aurelio. Odată scutit de dato-

ria de cavaler, care mi-a făcut să-i stau împotrivă, voi trece de-partea lui, ca să ne răzbunăm pe dușmanul nostru, César sau Félix, oricum l-ar chema. Pînă atunci voi ruga cerul să-mi dea răbdare, ca să pot îndura îndoiala, sau judecată, ca să desprind adevărul.

SCENA A XIX-A

Salon în casa lui don Lidoro

D o ñ a Serafina *și* Flora, *mascate.*

DOÑA SERAFINA : Ce i-ai spus Violantei ?

FLORA : I-am spus că ai fost invitată de niște prietene să te maschezi cu ele, ca să vă duceți împreună la o petrecere.

DOÑA SERAFINA : Atunci să ne grăbim.

FLORA : Ești hotărîtă să mergi la el ?

DOÑA SERAFINA : Da. După ce am aflat mai întîi de la Violante cît suferă din cauza lui *don* César, mi-am dat seama apoi de ce a refuzat să vină la mine, deși i-am dat prilejul să mă vadă. Tu cîntai să-l chemi în grădină, dar el n-a vrut s-o facă geloasă. În schimb, drept să-ți spun, a stîrnit gelozia mea. Ei bine, vreau să mă duc mascată la el și să-i spun ce am de spus. Îmi voi ușura astfel inima și pe urmă voi ști să mă răzbun cu disprețul meu. Haidem, Flora.

FLORA : N-ai vrea totuși...

DOÑA SERAFINA : Nu-mi spune nimic. Știu că ai dreptate. Judecata însă nu poate stăpîni sentimentele și cu atît mai puțin pasiunea unei femei trufașe, care s-a văzut la un mo-

ment dat disprețuită. Nici izbucnirea Vezuviului și nici trăsnetele din cer... Dar ce nevoie am să fac comparații? Nimic nu se poate asemui cu înverșunarea mea. *(Ies împreună, intră apoi* doña *Violante și Nise.)*

SCENA A XX-A

D o ñ a Violante *și* Nise.

NISE : Și ce ai de gînd să faci acum ?

DOÑA VIOLANTE : Ah, Nise ! Vreau să profit de ocazia că Serafina e plecată în seara asta la o petrecere, ca să stau de vorbă cu César. Cred că l-am convins că nu sînt vinovată față de el. De ce nu vine oare Fabio ? L-am chemat înadins, ca să am încă un martor în favoarea mea. Dacă César va fi sigur de credința mea și tata ne va găsi cununați, cînd sosește la Milano, voi fi în adevăr fericită.

NISE : Eu singură nu știu ce să mai zic. Dacă te duci la *don* César, e riscant, și tare mă tem să nu te caute cineva. În afară de asta, cine poate ști dacă n-o să intre cineva în camera lui cît vom fi noi înăuntru ?

DOÑA VIOLANTE : Teama asta o putem înlătura foarte ușor.

NISE : Cum ?

DOÑA VIOLANTE : Ne mascăm și noi ca toată lumea la carnaval.

NISE : Una din cameristele Serafinei ține mult la mine și cred că ne-ar face rost de costume.

DOÑA VIOLANTE : Du-te și vorbește cu ea. Dacă m-o căuta un domn mai în vîrstă, roag-o

să-i spună că... Dar în privința asta o să vorbim pe urmă. Îl văd pe *don* Lidoro că intră în casă cu *don* Félix și nu vreau să mă găsească aici. Tu rămîi pe loc și fă puțin zgomot să te vadă numai pe tine. O, soartă! Vino-mi în ajutor și îndură-te de mine. Știi că sînt nevinovată și că ispășesc pe nedrept prin vitregia ta o greșeală pe care n-am făcut-o. *(Iese ; intră apoi* don *Lidoro și* don *Félix.)*

SCENA A XXI-A

Nise, don Lidoro *și* don Félix.

DON LIDORO : Unde e Serafina, Nise ?

NISE : Mi se pare că s-a dus în oraș cu niște prietene..

DON LIDORO : Și tu ce faci aici ? Du-te în camera ta. *(Nise iese.)* Acum, *don* César, primul lucru ce avem de făcut e să discutăm toate astea cu *don* Felix.

DON FÉLIX : Dacă va căpăta convingerea că Violante e nevinovată în aventura fatală a cărei eroină a fost, sînt sigur că va fi de acord să se cunune cu ea. Asta de altfel e și dorința lui. Numai să-i dea Violante mai întîi satisfacție.

DON LIDORO : În pricini de dragoste, *don* César, știți bine că împăcarea o poate aduce mai bine un prieten decît un om străin, mai ales dacă față de acest străin au vreo datorie. Ca om chibzuit și ca bun prieten al lui *don*

Félix, sînt de părere să mijlociți personal în acest scop, profitînd de ocazie că Serafina e plecată de acasă.

DON FÉLIX : Îmi iau bucuros sarcina asta.

DON LIDORO : Eu mă retrag. Mă voi întoarce îndată. *(Iese.)*

DON FÉLIX *(singur)* : În sfîrșit, apele se lămuresc. Nu mai am de ce să mă tem, nici din partea lui Lidoro sau a prințului, nici din cauza numelor noastre schimbate. Nu mai văd nici o piedică între mine și Serafina. Dar dacă ea vede că nu mai sînt *don* César ?...

(Intră don César și Tristán.)

SCENA A XXII-A

Don Félix, don César, Tristán.

TRISTÁN : Bine că te văd teafăr, stăpîne ! Dă-mi voie să...

DON FÉLIX : Du-te la naiba, neghiobule !

DON CÉSAR : Mă bucur, Félix, că te-ai întors cu Lidoro. Asta îmi spune că n-ai apucat să ajungi unde aveai de gînd să te duci.

DON FÉLIX : Ba mie, drept să-ți spun, îmi pare rău că te văd. N-aș fi crezut pînă azi că voi regreta prietenia cu tine.

DON CÉSAR : Ce vrei să spui ?

DON FÉLIX : Nimic. Rămîne pe altădată. Află că Aurelio a sosit la Milano.

DON CÉSAR : Ce vorbești !

DON FÉLIX : E așa cum îți spun eu. Dovadă e că a și scos sabia împotriva mea. În sfîrșit, César, ce mai tura-vura ! Dacă vrei să se termine toate cu bine, singura soluție e să

te cununi cu Violante. Gîndește-te, prin urmare, și să vedem ce putem face.

DON CÉSAR : De fapt, Violante mi-a dat satisfacție. Dacă nu pe deplin, măcar în parte. După cum mi-a spus ea — și-mi place să-i dau crezare — tatăl ei, văzînd că scrisoarea o adusese Tristán, a avut impresia că tu ești iubitul ei.

DON FÉLIX : Lucru foarte explicabil, de altfel. *(Către Tristán.)* Cînd a văzut scrisoarea?

TRISTÁN : Cînd număra banii.

DON CÉSAR : Era lîngă tine?

TRISTÁN : Nu. Venea chiar atunci din camera lui.

DON CÉSAR : Și n-a zis nimic?

TRISTÁN : N-a zis întîi nimic, dar afurisitul de bătrîn...

DON FÉLIX : Atunci stați... Ia! Bate cineva la ușă.

TRISTÁN : O fi iar stafia noastră.

DON FÉLIX : Du-te și vezi cine e.

DON CÉSAR : Să nu deschizi ușa.

DON FÉLIX : De ce să n-o deschidă?

DON CÉSAR : Nu vreau să văd...

DON FÉLIX : Uite ce. Vreau să te scap de orice îndoieli. Mă oblig să rămîn cu ea în cei mai buni termeni, dar să renunț la bunele ei grații. A venit vremea să punem capăt acestei fantasmagorii.

DON CÉSAR *(către Tristán)* : Bine. Atunci deschide ușa.

DON FÉLIX *(către* don *César)* : Tu să stai la o parte, César, ca să poți auzi deslușirea ce-i voi da cu toată politețea.

(Intră doña *Serafina și Flora, travestite, dar fără văluri pe față.)*

SCENA A XXIII-A

Don Félix, doña Serafina, Flora; don César și Tristán *la o parte*.

DOÑA SERAFINA *(către* don *Félix)*: Să nu credeți cumva, *don* César, că am venit să vă mărturisesc recunoștința mea și să văd ce faceți. N-am venit pentru asta. Scopul vizitei mele, pe care o fac deoarece ați refuzat să răspundeți la chemarea mea din grădină, e să vă cer o favoare.

TRISTÁN *(către Flora)*: Nu-mi ceri și tu mie una, regina mea?

FLORA : Ce favoarea vrei să-ți cer?

TRISTÁN : Să-mi spui mai întîi, de pildă, că te-ai topit de dorul meu.

DON FÉLIX *(către Serafina)*: Îmi cereți o favoare?

DOÑA SERAFINA : Da.

DON FÉLIX : Vă ascult cu toată plăcerea.

DOÑA SERAFINA : Bine.

DON FÉLIX *(aparte)*: E aici în joc toată onoarea mea.

DOÑA SERAFINA *(aparte)*: Curaj, deci... *(Tare.)* Violante mi-a spus, *don* César, că dispuneți de soarta ei. Lacrimile, rugămințile, delicatețea, sinceritatea, credința, dragostea și pasiunea ei m-au înduioșat. Favoarea pe care v-o cer e să aveți milă, la rîndul vostru, de onoarea, de reputația și de obîrșia ei. Aștept să aud ce doriți să-i spun. Aveți grijă totuși să nu mă jigniți cu răspunsul pe care mi-l dați. Zicînd „nu“, ar însemna să nu faceți ce vă rog; iar zicînd „da“, ar însemna să faceți ce nu doresc.

DON FÉLIX : Îmi cereţi să zic ori „da“, ori „nu“, o dată pentru totdeauna. E drept că „da“ şi „nu“ sînt două cuvinte care nu se împacă unul cu altul. Eu sînt însă în situaţia nefericită să le pot rosti pe amîndouă, deşi cu „nu“ v-aş supăra, iar cu „da“ v-aş jigni. „Da“ înseamnă că César e stăpîn în adevăr pe inima Violantei ; iar „nu“ că nu sînt eu stăpînul ei. Şi acum, doamnă, inversînd lucrurile, adică pe „da“ şi „nu“, vă declar că stăpîn pe inima Violantei nu e Félix, ci sînt eu.

DOÑA SERAFINA : Nu vă înţeleg.

DON FÉLIX : Nu-i de mirare. Nici eu nu prea mă înţeleg.

DOÑA SERAFINA : Vă rog să vorbiţi mai desluşit.

DON FÉLIX : Nu pot vorbi altfel.

DOÑA SERAFINA : De ce ?

DON FÉLIX : Pentru că n-am curaj.

DOÑA SERAFINA : Din ce cauză nu-l aveţi ?

DON FÉLIX : Nu vreau să risc.

DOÑA SERAFINA : Ce să riscaţi ?

DON FELIX : Să vă supăr.

DOÑA SERAFINA : Vă împiedică ceva ?

DON FÉLIX : Da, teama să nu vă pierd.

DOÑA SERAFINA : N-o iubiţi, *don* César, pe Violante ?

DON FÉLIX : Răspund cu „da“.

DOÑA SERAFINA : Nu sînteţi *don* César ?

DON FÉLIX : Răspund cu „nu“.

DOÑA SERAFINA : Din ce provine toată încurcătura asta ?

DON FÉLIX : Dintr-o schimbare de nume.

DOÑA SERAFINA : Şi care e scopul ei ?

DON FÉLIX : Îndatorarea unui prieten.

DOÑA SERAFINA : Şi cum l-aţi îndatorat ?

DON FÉLIX : Suferind pentru el.
DOÑA SERAFINA : Suferind ce ?
DON FÉLIX : Suferind folosul și ponosul.
DOÑA SERAFINA : Al cui folos și al cui ponos ?
DON FÉLIX : Ale numelui pe care-l port.
DOÑA SERAFINA : De ce nu vreți să vorbiți mai lămurit ?
DON FÉLIX : Ba tocmai că asta vreau.
DOÑA SERAFINA : Nu vă fie teamă atunci.
DON FÉLIX : Ce vreți să spun ?
DOÑA SERAFINA : Că nu veți trage alt ponos...
DON FÉLIX : Ce ponos ?
DOÑA SERAFINA : Alt ponos...
DON FÉLIX : Exprimați-vă gîndul întreg, vă rog.
DOÑA SERAFINA : Decît de pe urma faptului că ați purtat numele de César, dacă César are altă dragoste în inima lui.
DON FÉLIX : Dacă aveți credința asta, ascultați, vă rog. Eu sînt...

SCENA A XXIV-A

Don Félix, doña Serafina, Flora, Tristán, don César, *la o parte*, doña Violante ; don Aurelio *și* don Lisardo, *în dosul scenei.*

DOÑA VIOLANTE *(în dosul scenei)* : Săriți ! Ajutor !
DON AURELIO *(în dosul scenei)* : Moarte ție, ingrato !
DON LISARDO *(în dosul scenei)* : Moarte cui va încerca s-o apere !
DOÑA SERAFINA : Dumnezeule ! Ce-i cu larma asta ?

FLORA : S-au dus boii dracului !
TRISTÁN : Toată casa e alandala.
DON FÉLIX : Mă duc să văd ce este. Așteptați aici.
DON CÉSAR *(înaintînd)* : E glasul Violantei. Trebuie să plec.
FLORA *(către* doña *Serafina)* : Haidem și noi. Fugiți, doamnă.
DOÑA SERAFINA : Deschide ușa ceea.
FLORA : Nu pot. E încuiată ca și rîndul trecut.

(Intră doña *Violante, travestită.)*

DON CÉSAR : Ce s-a întîmplat, Violante ? De ce vii travestită ?
DOÑA VIOLANTE : Abia mai răsuflu. Mă îmbrăcasem cu acest costum, ca să vin la tine, cînd a sosit o cameristă să-mi spună că mă caută un bătrîn. Am crezut că era Fabio. M-am dus atunci fuga și am dat peste tatăl meu. Acum e pe urmele mele.
DON CÉSAR : Ascunde-te în altă cameră și noi îl vom opri aici.
DON FÉLIX *(către* doña *Serafina)* : Ascundeți-vă și voi, să nu vă vadă nimeni.

(Don *Félix și* don *César ies.)*

DOÑA SERAFINA *(către* doña *Violante)* : Va trebui... Stai puțin...

(Iese doña *Violante, care încuie ușa după ea.)*

DOÑA VIOLANTE *(în dosul scenei)* : Iertați-mă, însă, dacă nu încui ușa pe dincoace...
DOÑA SERAFINA : Vai de mine !
DOÑA VIOLANTE *(în continuare)* : N-aș putea fi în siguranță.

FLORA : O, Doamne ! Asta se cheamă răzbunare pentru încurcătura de data trecută.

(Doña *Serafina şi Flora îşi acopăr faţa cu vălurile.)*

SCENA A XXV-A

Doña Serafina *şi* Flora, *voalate,* Tristán, don César, don Félix, don Aurelio, don Lisardo *şi* don Lidoro, *cu spadele trase.*

DON LIDORO : Ce înseamnă gălăgia asta în casa mea ?

DON AURELIO : Legile onoarei nu dau nimănui drept de azil. Aşa că nu trebuie să vă prindă mirarea, cînd găsesc în casa voastră pe ingrata pe care o caut şi pe trădător.

DON LIDORO : Linişte, vă rog !

DON CÉSAR *(aparte, crezînd că Serafina e Violante)* : Ce rău îmi pare că Violante nu s-a putut ascunde.

DON FÉLIX *(aparte, crezînd că Serafina s-a ascuns)* : Bine că Serafina, cunoscînd casa, s-a putut retrage în camera ei !

DON LIDORO *(aparte, crezînd că Serafina e Violante)* : Bine că Serafina a plecat de acasă !

DON AURELIO : Nu-mi staţi în cale. Vreau să mă răzbun.

DON CÉSAR : Luaţi seama, *don* Aurelio ! Dacă nu respectaţi casa în care vă găsiţi, voi apăra-o eu.

DON AURELIO : Degeaba vrei să mă oprești, *don* César. Moartea lui Laurencio face și din dumneata dușmanul meu.

DON LISARDO (către *don* César) : Tu l-ai ucis, trădătorule, pe fratele meu ? Bine că te cunosc. Află că eu sînt Lisardo. Nu mai aștepta alt duel.

DON FÉLIX : Duelul mă privește pe mine. Pe mine m-ai provocat întîi.

DON AURELIO *(către* don *Félix) :* Nu-ți ajunge, trufașule *don* Félix, că ești autorul unei ofense ? Vrei să aduci încă una ?

DON LISARDO *(aparte) :* Cum vine asta ? Lui César îi zice Félix și lui Félix, César ?

DOÑA SERAFINA *(aparte) :* Fie-ți milă, Doamne, de viața mea !

DON AURELIO *(către Lisardo, arătînd pe César și pe Félix) :* Îi vezi, Lisardo ? Amîndoi sînt dușmanii tăi și ai mei.

DON LISARDO : Ori murim, ori ne răzbunăm !

DON FÉLIX : Fiți siguri că veți muri.

DON LIDORO : Opriți-vă cu toții !

GLASURI *(în dosul scenei) :* Opriți-vă ! Opriți-vă !

(Intră prințul cu suita lui.)

SCENA A XXVI-A

Aceiași și prințul cu suita lui.

PRINȚUL *(către* don *Lidoro) :* Ce e cu zgomotul ăsta în casa ta, Lidoro ? Treceam din întîmplare pe aici și l-am auzit tocmai din stradă.

Am venit să te întreb care e pricina lui. Văd aici pe César și pe Celio.

DON LIDORO : Vă spun, alteță, atîta cît știu. *(Arătînd-o pe Serafina, crezînd că e Violante.)* Dumneaei este Violante, fiica lui...

DOÑA SERAFINA *(aparte)*: Ah, nenorocita de mine !

DON LIDORO *(în continuare)*: ...*don* Aurelio. A venit din Parma însoțită de acest gentilom, *don* Félix, prieten cu *don* César.

DON AURELIO *(către Lidoro)*: Ba, să-mi fie cu iertare ! Faceți o confuzie. *Don* Félix e cel pe care îl numiți *don* César și invers.

PRINȚUL : Atunci chestiunea mă privește și pe mine. Am fost indus în eroare, și vinovatul nu poate fi iertat de pedeapsă.

DON LIDORO : În calitate de gazdă, același lucru îl spun și eu.

DON FÉLIX : Sînt gata să vă dau satisfacție, dacă veți binevoi să-mi acordați cuvîntul, căci a fi prieten devotat nu este o crimă. Să vă spun cum stau lucrurile. *Don* César e în adevăr iubitul Violantei. În clipa cînd urma să se ducă la ea, ducele de Parma i-a dat ordin să plece imediat la Milano cu o solie pentru alteța-voastră. M-a rugat atunci să plec eu în locul și sub numele lui. Un servitor al meu, care fusese însărcinat să predea Violantei scrisoarea lui *don* César, vestind-o că va veni s-o vadă, și-a îndeplinit misiunea, dar *don* Aurelio a izbutit să pună mîna pe scrisoare, pe care i-a cerut-o imediat Violantei. El a rămas încredințat că cel care o scrisese am fost eu, iar César după cele ce s-au întîmplat, s-a grăbit să plece la Milano după mine. Acesta este adevărul. Nu cred că am comis o crimă înda-

torînd pe un bun prieten într-o asemenea împrejurare ; iar dacă sînt vinovat, cred că greşeala mea merită să fie iertată. Mai ales în cazul cînd toată povestea va avea o dezlegare fericită prin căsătoria Violantei cu iubitul ei. *Don* César, care s-a convins de nevinovăţia ei după ce o crezuse inspiratoarea agresiunii căreia era să-i cadă victimă, m-a însărcinat să-i cer mîna.

DON CÉSAR : Da, aşa este. Cer mîna Violantei.

DON AURELIO : Aceste cuvinte îmi sînt de ajuns. Sînt mulţumit.

DON LISARDO : Eu însă nu pot fi mulţumit. Să mă ierte alteţa-voastră, pe care Celio e gata oricînd s-o servească. Căsătoria lui *don* César cu Violante nu-i poate lua însă lui Lisardo dreptul de răzbunare.

DON AURELIO : César e de acum înainte ginerele meu şi înţeleg să-l apăr.

PRINŢUL : Tu eşti Lisardo sau Celio ? Te plîngi că ai fost ofensat. O ofensă mi s-a adus şi mie. De vreme ce însă eu o iert, trebuie s-o ierţi şi tu pe aceea pe care ai primit-o la rîndul tău. *(Către César.) Don* César, dă mîna Violantei.

DON CÉSAR : Cu toată inima. *(Către Serafina, pe care o crede Violante.)* Acum cînd eşti iertată, draga mea, scoate-ţi, te rog, vălul. *(Serafina pregetă şi i se face rău.)* Dar ce-i asta ? Vino-ţi în fire, Violante. De ce te temi ?

DON LIDORO : De ce şovăieşti, dacă ai fost iertată ?

DON FÉLIX : Descoperiţi-vă, doamnă. Sărutaţi mîna prinţului şi a părintelui vostru.

DOÑA SERAFINA : Vreţi să mă descopăr ?

DON FÉLIX : Desigur.

DOÑA SERAFINA : Bine, mă descopăr. Băgaţi de seamă, însă, că vă luaţi o mare răspundere. *(Se descoperă.)*

DON LIDORO : Ah, nenorocitul de mine ! Ce văd ? Fiică neruşinată ! Tu aici, în costumul ăsta ?

TOŢI : Opriţi-vă !

DON LIDORO : De ce să mă opresc ?

DON FÉLIX : Ca să urmaţi pilda lui *don* Aurelio. Vă declar că cer mîna Serafinei. Originea şi averea mea mă fac demn de fiica voastră şi vă rog să consimţiţi la unirea noastră. Fiţi convins că dacă Serafina mi-acordă mîna ei, acest lucru va însemna pentru voi cea mai bună soluţie pe care o puteţi aştepta.

DON LIDORO : Nu-mi rămîne altceva decît să aprob şi să zic amin.

PRINŢUL : Şi Violante unde e ?

(Intră Violante pe uşa camerei în care s-a ascuns.)

SCENA A XXVII-A

Aceiaşi şi doña Violante.

DOÑA VIOLANTE : La picioarele alteţei-voastre.

DON CÉSAR : Dă-mi mîna, Violante.

DON LISARDO : Va să zică, eu rămîn cu ofensa şi cu gelozia, nerăzbunat.

TRISTÁN *(către Flora)* : Iar noi, Flora, ce facem ?

FLORA : Noi ? Ne vom spune cele două poveşti cu pitica şi cu maimuţa.

TRISTÁN : Cu altă ocazie. Acum n-avem altceva mai bun de făcut decît să cerem iertarea greșelilor noastre.

DON FÉLIX : Iar dacă această comedie, *Numele cu folos, dar și cu ponos*, a fost atît de bine primită, cu toate greșelile ei, autorul vă roagă să-i iertați mintea că n-a fost mai scînteietoare cînd a scris-o.

NU TOTDEAUNA CEEA CE-I MAI RĂU E ŞI ADEVĂRAT

COMEDIE ÎN TREI ACTE

PERSONAJELE

DON CARLOS, *tînăr cavaler*
DON JUAN ROCA, *tînăr cavaler*
DON DIEGO DE CENTELLAS, *tînăr cavaler*
DON PEDRO DE LARA, *bătrîn*
FABIO, *valet*
GINÉS, *valet*
DOÑA LEONOR
DOÑA BEATRIZ
INÉS, *slujnică*
Figuranți

Acțiunea se petrece la Valencia

ACTUL ÎNTÎI

SCENA I

O cameră de han.

Intră don Carlos *și* Fabio, îmbrăcați de drum.

DON CARLOS : I-ai dat biletul ?

FABIO : Da, stăpîne, și cu multă bucurie mi-a spus că va veni îndată la hanul ăsta.

DON CARLOS : Și Leonor oare s-o fi sculat ?

FABIO : N-a deschis încă odaia.

DON CARLOS : Atunci bate la ușă, căci vreau s-o înștiințez că-mi iau îndrăzneala să-i port de grijă cît om sta aici, și să-i păzesc onoarea, nu atît pentru ce-i datorez ei, cît pentru ce-mi datorez mie însumi ; bate deci la ușă, că e vremea să se deștepte.

SCENA A II-A

Intră doña Leonor.

DOÑA LEONOR : Așa ar fi, dragul meu Carlos, dacă eu aș dormi ; dar cine suferă și plînge vitregia unei soarte atît de crude și neîndu-

rătoare, care nu-l părăsește nici măcar o clipă, acela nu-și află niciodată odihnă. Ce voiai să-mi spui ?

DON CARLOS : Voiam să te înștiințez că, în pofida celor întîmplate, voi încerca să te apăr, fiindu-mi totuși cu neputință să te iubesc ca mai înainte. Află deci....

DOÑA LEONOR : Destul. Nu e nevoie să continui. Drept ori nedrept de-ar fi ceea ce vei spune, ajunge să știu că e dorința ta, ca eu să mă supun. Căci, deși în durerea ta văd că ții să respecți legile onoarei mai mult decît pe acelea ale dragostei, eu nu mai am altă alegere, altă voință, altă plăcere decît ale tale ; așa stînd lucrurile, la ce ar mai folosi atîtea explicații ?

DON CARLOS : Oh, ce bine ți s-ar potrivi, frumoasă Leonor, această supunere, dacă ar veni din iubire și nu din nevoie.

DOÑA LEONOR : Cine s-a lăsat amăgit de aparențele unei trădări, tîrziu sau niciodată nu va uita dezamăgirea chiar de-și va da seama că s-a înșelat, cu atît mai mult cu cît el nu face nimic din parte-i pentru a se convinge dacă a fost într-adevăr înșelat sau numai i se pare.

DON CARLOS : Nu încerca să te dezvinovățești, Leonor, că nu vei izbuti.

DOÑA LEONOR : Un singur lucru te rog să faci pentru mine. Va fi ultimul pe care ți-l voi cere în numele iubirii mele.

DON CARLOS : Îți voi împlini rugămintea, fii fără grijă. Spune-mi numai ce dorești.

DOÑA LEONOR : Ascultă-mă, și nu cumva să mă crezi după ce mă vei fi ascultat.

DON CARLOS : Cu această condiţie, te voi asculta. Vorbeşte, dar, şi spune-mi ce vrei de la mine.

DOÑA LEONOR : Numai atenţia ta.

DON CARLOS : Hei, Fabio !

FABIO : Aici sînt, stăpîne...

DON CARLOS : Dacă vine cumva tînărul pe care l-ai chemat, intră tu întîi, ca să se poată ascunde Leonor.

(Fabio iese.)

Acum poţi vorbi în linişte.

DOÑA LEONOR : Precum ştii, dragul meu Carlos... Vai, rău încep, că avînd de rostit adevăruri, uite că am şi spus o minciună. Ştiu că nu-ţi place să-ţi spun dragul meu. A fost o scăpare din vedere. Vai, Doamne ! Ce mare trebuie să-mi fie iubirea, căci fiecare cuvînt pe care-l scot din gură, pînă şi cele mai neînsemnate seamănă cu o declaraţie de dragoste. Cunoşti, doar repet, ilustra mea spiţă, după consideraţia pe care ai văzut că o arată toată lumea părinţilor şi neamurilor mele. Şi tu ştii bine, Carlos, că nici eu nu sînt nevrednică de ea, măcar că nenorocirile mele voiesc să mă năpăstuiască. Oh ! ce laşă sînt în această privinţă, ştiind că împotriva mea se află însuşi adevărul îndoielnic. Cine m-ar vedea umblînd astfel pe drumuri spre altă ţară, în puterea unui bărbat tînăr şi de el cu atîta răceală tratată, încît îmi tăgăduieşte pînă şi respectul pe care-l datorez ilustrului său neam, spunînd că nu-l datorez eu, ci numai el însuşi şi-l datorează, cum ar putea crede că pătimesc atîtea nenorociri fără nici o vină,

cînd cel pe care-l iubesc e cel dintîi pe care-l ofensez ? Dar ce importanţă mai are faptul că se unesc împotrivă-mi steaua mea, soarta şi timpul, făcînd ca toate aparenţele să mă învinuiască, dacă atunci cînd adevărul va ieşi la lumină au să se găsească toate de partea mea, aevea soarelui căruia eclipsa îi întunecă strălucirea şi-i tulbură razele, şi totuşi el nu încetează, din pricina asta, a ieşi învingător în lupta cu negurile care făcuseră să fie crezut mort. La fel şi eu, în ciuda oricîtor neguri îmi întunecă reputaţia, gîndesc să ies în cele din urmă biruitoare ; dar pînă să se întîmple acest lucru, acum, împotriva vitregiilor soartei, am să reiau firul povestirii. În capitală, oraşul unde m-am născut (oh, de ce n-a dat cerul să-mi fie la naştere şi leagăn şi mormînt !), tu, Carlos, m-ai văzut într-o după-amiază ducîndu-mă la biserica Sfîntul Isidro cu nişte prietene. Ca prieten sau ca rudă, te-ai apropiat să le vorbeşti şi, îngăduind-o împrejurarea, atras de frumuseţea mea, dacă aş fi sigură că o am, galant şi priceput cum eşti, unind amîndouă aceste calităţi, ţi-ai făcut din curtenie pavăza îndrăznelii. De atunci ţi-ai găsit mereu drum pe strada mea, ai început să suspini sub ferestrele mele şi astfel, zi de zi şi ceas de ceas, aproape că nu te mai clinteai din faţa casei şi deveniseşi umbra mea. Ai cerut ajutor slujnicelor şi prietenelor — mijlocitoarele obişnuite ale iubirii — mulţumită cărora ai obţinut favoarea să-ţi aud dragostea, dacă nu s-o şi împărtăşesc. Amin-

tește-ți cîte zile de galanterii și așteptări au trebuit să treacă pînă să-ți citesc o scrisoare. Tu știi prea bine. Dar, lăsînd la o parte lucrurile mărunte, să trec acum la altceva mai important. Fiind informată că intențiile tale atît de oneste sînt îndreptate, dragul meu Carlos, doar spre căsătorie, m-am arătat binevoitoare purtîndu-mă cu mai puțină cruzime decît ar fi trebuit; dar și fără această amăgire din partea ta sînt dezvinovățită îndeajuns pentru încrederea ce am avut în tine datorită neamului tău ilustru, respectului ce-mi arătai, purtării tale curtenitoare și voiciunii spiritului tău. Odată începute conversațiile noastre în tăcerea nopții, pentru că numai în ea avea încredere iubirea aceasta, ne vorbeam de la fereastra camerei mele, dar văzînd că șoaptele noastre dădeau prilej de bîrfeală proștilor care-și uită de grijile lor spre a se ocupa de ale altora, am căutat să fac în așa fel încît să poți intra în odaia unui slujitor, unde eu îți puteam vorbi fără teamă de această josnică curiozitate — ce atît rău a făcut pe lume — și primejdiile din afară înlocuite cu cele dinăuntru, într-o noapte cînd ai venit mai tîrziu ca alte dăți (nu vreau să mă amărăsc acum, că nu e prilejul potrivit, gîndindu-mă dacă nu cumva altă distracție mai plăcută te oprise; la urma urmei eu eram împăcată și cu această întîrziere, și poate e mai bine că n-ai venit mai curînd), ai intrat în casă și, cînd eu, cu inima îndurerată și zdruncinată credință, te așteptam cu acele dulci îndoieli care, făcîndu-și loc printre clipe de spaimă și încredere, fac și mai mare dra-

gostea pentru că o descoperă mai puţin. Abia am putut să-ţi vorbesc, cînd, simţind zgomot în odaia mea, m-am întors să văd cine era. Tu, gîndind că era o supărare studiată din partea mea, pentru a-ţi pedepsi întîrzierea, m-ai urmărit, şi atunci (vai, ceruri !) am văzut (nu mi-aş mai aduce aminte !) că (vai, cu cîtă durere o spun !) un bărbat (mă înăbuş) mascat (ce nenorocită sînt !) se îndreaptă spre mine...

SCENA A III-A

Intră Fabio. *Cei dinainte.*

FABIO : Cavalerul pe care ai trimis să-l cheme aşteaptă aici afară.

DON CARLOS : Ascunde-te, că nu vreau să te vadă, şi ieşi ceva mai tîrziu.

DOÑA LEONOR *(aparte)* : Văd că mă urmăreşte pas cu pas nenorocul ; nici pentru această mică mîngîiere de a-i vorbi n-am avut timp de ajuns.

DON CARLOS : Azi vei vedea ce zadarnic e să cauţi să te dezvinovăţeşti.

FABIO : Ascundeţi-vă repede, că intră.

DON CARLOS *(către Fabio, apoi către Lenor)* : Tu ieşi afară. Şi tu ascunde-te şi ascultă ce vorbim.

DOÑA LEONOR : Ce puţin datorez stelei mele !

DON CARLOS : Şi mai puţin datorez eu alei mele, căci ceea ce mi-a dăruit am înapoiat.

(Leonor se ascunde şi Fabio iese.)

SCENA A IV-A

Intră don Juan.

DON JUAN : *Don* Carlos, vere !

DON CARLOS : Vino să te îmbrățișez, *don* Juan.

DON JUAN : Deși aș fi îndreptățit să n-o fac, prețuiesc mai mult plăcerea de a te vedea decît de a mă plînge de purtarea ta. Tu în Valencia, *don* Carlos, și n-ai venit să ceri ospitalitate în casa mea ! Ce înseamnă asta ? De ce aduci această insultă prieteniei și rudeniei ?

DON CARLOS : Ai dreptate să te plîngi, *don* Juan, dar cînd vei afla scuza mea nu te vei mai plînge. Ce mai faci ?

DON JUAN : Mulțumesc, bine, și sînt gata să-ți fiu de folos în orice împrejurare.

DON CARLOS : Și sora ta și vara mea ?

DON JUAN : Sănătoasă. Dar, pentru Dumnezeu, să lăsăm complimentele, căci nu sînt făcute pentru oameni ca noi. Spune mai bine cu ce treburi ai venit. Ce mai e nou prin capitală ?

DON CARLOS : Ce să fie ? Nenorociri de-ale mele, de care în zadar fug pentru că oriunde mă duc, acolo vin și ele și mă găsesc, *don* Juan.

DON JUAN : Cu cele ce-mi spui mi-ai sporit și mai mult dorința de-a afla ce pricină te aduce așa, într-un suflet, în orașul nostru.

DON CARLOS : Ce pot să-ți spun, *don* Juan ? Am văzut o frumusețe ca o zînă și cum am văzut-o, m-am și îndrăgostit de ea, încît mi se pare că am iubit-o dinainte de a o vedea. Biruit, m-am arătat galant ; statornic, i-am suferit nazurile ; curtenitor, i-am meritat fa-

vorurile ; gelos, mi-am plîns chinurile ; acestea sînt cele patru vîrste ale oricărei iubiri ; se naște în dispreț, crește în puterea dorinței, trăiește în casa favorurilor și moare în a geloziei. Intram noaptea să-i vorbesc în odaia unui slujitor ; în timpul unei astfel de vizite, auzirăm pași înăuntru, ea se întoarse, și eu la fel, bănuind sau temîndu-mă să nu fie tată-său, cînd văzurăm un bărbat mascat care venea din odaia ei, tiptil, tiptil, abia i se auzeau pașii. Cine e ? zise ea. El răspunse : „Cine a vrut să vadă ceea ce vede". Eu n-am zis nimic ; căci la vederea iubitei mele stînd de vorbă cu bărbatul acela și cuprins de gelozie am lăsat să vorbească limba oțelului. Am scos spada și, repezindu-ne amîndoi în luptă, hotărîți să murim, vru cerul, nu știu dacă să zic milos sau crud, să cadă el rănit la pămînt, spre a ne face egali în sorți ; fiindcă ne văzurăm în același timp, el mort din pricina rănii primite, iar eu mort din pricina ofensei ce-mi fusese adusă. Vei crede că asta este singura mea nenorocire și că întîmplarea aici se oprește. Că eu, știind ce mă așteaptă, am venit la Valencia, fugind de rigorile justiției. Da de unde, *don* Juan ; nu e numai atît ; acum începe partea cea mai stranie, cea mai uimitoare, cea mai neobișnuită poveste de iubire din cîte s-au văzut vreodată. La zgomotul săbiilor, văzînd-o pe fată leșinată, slujitorii începură să strige, și la auzul lor se deșteptă tatăl. Privește-mă acum pe mine, aprins de gelozie, avînd împotriva mea familia unui nobil bătrîn, iubita leșinată și rivalul mort. În situația asta mă găseam, cînd ea, venindu-și în

simţiri, îmi ceru să-i apăr viaţa. Ah, ceruri ! ce bine se pricepe o femeie care, avînd să săvîrşească o greşeală, îşi pune încrederea într-un om de viţă nobilă ! Dovadă eu, care, trădat şi ofensat, mă hotărîi să-i pun mai întîi ei viaţa la adăpst şi, fără să mă mai gîndesc la răzbunare, i-am zis : „Urmează-mă repede“, şi, făcînd zid din pieptu-mi, ieşii cu ea în stradă, unde aripile fricii ne ocrotiră atît de grabnic, că într-o clipită găsirăm găzduire sigură în casa unui ambasador. Trimisei după un slujitor care, informat în taină de cele întîmplate, se întoarse spunîndu-mi că bărbatul era un cavaler străin venit în capitală cu un proces ; i-am auzit numele, dar acum nu mi-l mai amintesc ; rana de la cap îl lăsase în nesimţire, însă deşi cu puţine speranţe de viaţă, nu murise, şi fusese arestat şi dus în altă casă de un comisar de poliţie, care, aflînd că eu îl rănisem, se pregătea să-mi sechestreze averea. Mai adăugă, pe urmă, că tatăl, ca bărbat înţelept şi prevăzător, nu făcuse nici o plîngere şi nici alte formalităţi, ci lăsase răzbunarea pe seama destoiniciei lui. Eu, văzîndu-mă în prada durerii şi dator s-o apăr pe aceea care o pricinuise, hotărăsc să plec din Madrid, undeva unde să pot trăi cel puţin fără teamă de justiţie, de tatăl ei şi de neamuri. Astfel, plin de griji şi de îndatoriri, aducîndu-mi aminte de tine, viu să-ţi cer sprijin. Eu, *don* Juan, aduc cu mine pe această fată, a cărei viaţă trebuie s-o salvez sacrificîndu-i sentimentele mele, pentru a o pune în siguranţă, căci aceasta este, cu orice risc, prima mea obligaţie ; nenorocirile mele vin abia mai pe

urmă ; și în al doilea rînd obligația mea este să fug de această vrăjmașă, pe care, ca nobil ce sînt, o apăr, ca bărbat ofensat, o îndatorez, ca îndrăgostit, o iubesc și, ca jignit în sentimentele mele, fug de ea. Așa de aprigă a fost lupta încinsă în sufletul meu între mîndria de bărbat jignit și iubirea ce-i port — căci o iubesc mai mult ca oricînd, și totuși gelozia mă face s-o urăsc — încît de la Madrid pînă aici, pot jura că doar azi i-am adresat cîteva cuvinte, fiindcă nu voiesc să-mi meargă vreodată faima că mi-a fost mai nevolnică vitejia decît pofta. Căci e netrebnic, josnic și de nimic bărbatul care ascultînd de plăcerile iraționale și de poftele animalice, atunci cînd pierde partea cea mai bună, se mulțumește cu ce-a rămas. Acum gîndește-te și tu cum ar putea rămîne fata asta în Valencia, sub un nume fals, în ce casă ar putea locui, în ce mănăstire, în ce loc retras, în ce sat, unde vei crede de cuviință. Îi las puținul ce am putut aduce cu mine, că mie îmi ajunge spada. Îndată ce o voi ști ferită de orice primejdie, trebuie să fug de ea. Voi pleca în Italia, să mă înrolez în oastea regelui, și mă voi ruga cerului ca primul glonț să mă nimerească în piept, spre a scăpa dintr-o dată de atîtea temeri, atîtea dureri, atîtea griji, ofense și dorinți de răzbunare, pentru care ca nobil fug de ea și ca îndrăgostit o iubesc.

DON JUAN : Este atît de neașteptată povestea ta, atît de rare întîmplările prin care ai trecut, că sînt de-a dreptul uimit și nu știu ce să mai spun. Și cum trecutul nu mai poate fi îndreptat, să vorbim de prezent, gîndindu-ne la ce se poate rîndui. Cred că cel mai bun loc

unde ar putea sta această fată e la mănăstire, dar se ivește neajunsul întreținerii ei acolo cînd ești așa de sărac, fără venituri și fără hrană. Și nici eu nu te pot ajuta prea mult. Căci, deși cu tot sufletul, cu întreagă ființa și onoarea mea sînt alături de tine, averea mea este în așa stare, *don* Carlos, că nu îndrăznesc să ofer, fiindcă nu știu dacă pe urmă voi putea să împlinesc ceea ce ofer. Așadar, gîndesc că ar putea sta în casa mea, unde cred că...

DON CARLOS : Nu mai continua ; mi-este cu neputință să-ți primesc propunerea, pentru care însă îți mulțumesc din inimă. Știind însă toate acestea, cum aș putea îndrăzni eu să-i mai dau încă o grijă verișoarei, și apoi ce respect i-aș purta eu dacă i-aș aduce în casă pe iubita mea. Căci, deși prin naștere ar merita să-i stea alături, sînt unele stranii întîmplări care veștejesc noblețea.

DON JUAN : Stai, ascultă că am eu leac la toate. Soră-mea a măritat acum cîtăva vreme pe fata din casă și acum a rămas fără slujnică. Eu n-am apucat să-ți spun că sînt logodit și am de gînd să mă însor curînd. Îi voi încredința ei taina și-o voi ruga să trimeată ea pe Leonor la mine acasă, spre a-și oferi serviciile. Sora mea, înștiințată cine e, o va primi cu plăcere, și Leonor nu se va rușina dacă în lume va fi privită ca slujnică, iar în taină va fi nobilă, așa cum știm toți ai casei și eu voi avea grijă să-i fiu totdeauna la dispoziție.

DON CARLOS : Leacul nu-i rău ca s-o feresc de neplăceri ; dar nu îndrăznesc eu, *don* Juan, să-i propun Leonorei, pentru că...

SCENA A V-A

Intră Leonor.

DOÑA LEONOR : Oprește-te ; la aceasta voi răspunde eu. *Don* Juan, nu doar ca servitoare în casa voastră voi sluji cu plăcere și onorată, ci ca sclavă pe care o cumperi cu prețul acestei bunătăți, fiindcă pentru mine nu mai este altă mîngîiere, dacă mai poate fi vreuna decît de a ști că stăpîna mea este vara lui Carlos. Și astfel, umilă, la picioare te rog să-mi înlesnești această fericire, iar pentru că am auzit tot ce ați vorbit și din cele spuse de *don* Carlos reiese că eu sînt vinovată fără nici o scuză ; și ca în casa voastră să nu aveți nici cea mai mică bănuială că eu sînt așa de ușuratecă precum par, vă jur că sînt nevinovată. Să mă ajungă mînia lui Dumnezeu și cerurile să nu mă ajute să dobîndesc iarăși considerația ce mi se arăta înainte dacă eu i-am dat vreodată prilej pentru atîta cutezanță acelui bărbat mascat care se ascunsese în odaia mea. Poate doar disprețul să fi fost pentru el o încurajare la o asemenea îndrăzneală.

DON JUAN : Frumusețea și cumințenia voastră, doamnă, sînt de ajuns să vă dezvinovățească în fața mea, și acum nu atît lui Carlos vreau să-i fac o plăcere, cît dumneavoastră, dacă e plăcere ceea ce vă ofer. Așteptați să scriu cîteva rînduri logodnicei mele ca să i le duceți ; mă întorc îndată. *(Iese.)*

SCENA A VI-A

Leonor, d o n Carlos.

ÑA LEONOR : Deoarece a venit vremea să ți se împlinească dorințele, *don* Carlos, acum că vei scăpa de povara de a mă avea lîngă tine, un singur lucru aștept să mai adaugi la amabilitățile pe care pînă azi mi le-ai arătat.

N CARLOS : Pentru Dumnezeu, Lenor, nu-mi spori suferințele, fiindcă abia la gîndul că te pierd de lîngă mine, îmi dau seama cît de mult te mai iubesc, dar spune-mi ce vrei să-mi ceri.

ÑA LEONOR : Dacă va sosi vreodată timpul să te încredințezi că n-am nici o vină, să-mi promiți că vei împlini cuvîntul ce mi-ai dat.

N CARLOS : Nu doar atît făgăduiesc să împlinesc, Leonor, ci chiar să-ți jertfesc sufletul și viața. Dar de ce mă înduioșez așa ? Oare nu țineai tu ascuns în odaia ta pe bărbatul acela ? Acum nu mai vreau să știu nici de justificări, nici de nimic altceva. Vreau numai să scap de tine, lăsîndu-te în grija unor persoane de încredere.

ÑA LEONOR : Du-te, du-te, că într-o zi își va întoarce Dumnezeu fața și spre mine.

N CARLOS : Dacă n-aș avea această speranță, Leonor, aș fi murit de durere.

ÑA LEONOR : Dacă ba îmi vorbești mînios, ba te înduioșezi, de ce nu dai crezare binelui mai degrabă decît răului și nu ești de partea mea, Carlos ? De ce nu vrei să crezi că sînt nevinovată.

DON CARLOS : Pentru că mă tem că în fiecare întîmplare presupunerea cea mai rea e cea adevărată.

DOÑA LEONOR : În nevinovăția mea, eu cred că sînt pe lume întîmplări în care nu totdeauna ceea ce-i mai rău e și adevărat.

SCENA A VII-A

Intră doña Beatriz, *citind o hîrtie, și după ea* Inés.

INÉS *(aparte)* : Stăpîna mea e așa de tristă și de abătută, că ard de dorința de a ști ce scrie pe hîrtia din mîna ei. Ba o mototolește furioasă și-și înalță privirea la cer, ba plînge cu suspine.

DOÑA BEATRIZ : Ce soartă nemiloasă !

INÉS *(aparte)* : Iar citește. De ce-o fi fiind cînd liniștită, cînd furioasă. De bună seamă, o fi ciorna vreunei comedii ce scrie.

DOÑA BEATRIZ : Bine a zis cine a zis că un condei crud e viespe plină de mînie și cerneala e otravă pe foaia de hîrtie. Iată că mie numai chinuri mi-a adus trădarea ei. Cine să-mi creadă durerile ?

INÉS : Eu.

DOÑA BEATRIZ : Inés, tu erai aci ?

INÉS : Am venit în odaia asta și văzînd în ce tulburare ți se frînge inima, am să te rog, doamnă, să-mi spui ce pricină atît de importantă te-a adus în asemenea hal.

DOÑA BEATRIZ : E atît de cumplită, că trebuie să ți-o destăinuiesc. Îți amintești, cred, că *don* Diego Centellas mi-a făcut multă vreme curte.

INÉS : Sigur că da.

DOÑA BEATRIZ : Și că eu, ascultîndu-i rugămintea și fiind plăcut impresionată de purtarea lui respectuoasă, am răspuns iubirii lui.

INÉS : Îmi amintesc foarte bine.

DOÑA BEATRIZ : Și-ți mai amintești, cred, că, deși e atît de nobil, nu s-a destăinuit niciodată fratelui meu pînă n-a plecat cu un proces în Capitală.

INÉS : Da, dar de ce-mi spui toate astea ?

DOÑA BEATRIZ : Ei bine, află că Ginés, un slujitor al lui, care mi-e foarte îndatorat, îmi scrie această scrisoare, din care deduc lămurit că la Madrid are o iubită, iar procesul la care a plecat e din pricina ei. Scrisoarea va lămuri mai bine trădarea lui și disperarea mea. *(Citește.)* „Împlinind, doamnă, obligația ce mi-am luat față de luminăția-voastră de a vă înștiința de toate, vă aduc la cunoștință că în casa unei doamne din această capitală un cavaler a lăsat aproape mort pe stăpînul meu, cu o rană din care pricină a stat două zile în nesimțire și arestat. Acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, e mai bine și gata de plecare în oraș, unde“... Nu mai citesc, că mă înăbușă mînia.

INÉS : Ce mai vrei să citești, stăpînă, după ce ai citit așa ceva ?

DOÑA BEATRIZ : Uite care era procesul la care a plecat *don* Diego !

INÉS : La Madrid procesele sînt mai totdeauna de iubire.

DOÑA BEATRIZ : Nu știu ce să mai spun, căci nu găsesc cuvinte să-ți tălmăcesc durerea mea.

INÉS : Cine l-a văzut plecînd pe *don* Diego — trăzni-i-ar Dumnezeu pe toți bărbații ! — jurîndu-ți credință veșnică ar fi putut oare bănui așa ceva ? Așa sînt toți. Le ține dragostea pînă ce văd alți ochi. Ștrengarii ! Dar și noi facem la fel, și pînă la urmă trăim în bună pace, și numai Dumnezeu știe dacă le rămînem datoare cu ceva.

DOÑA BEATRIZ : Mor de necaz.

INÉS : Ai toată dreptatea.

DOÑA BEATRIZ : Și așa voi pătimi pînă... Dar parcă bate cineva. *(Se aud bătăi în ușă.)* Inés, nu bate cineva ?

INÉS : Ba da.

DOÑA BEATRIZ : Atunci du-te de vezi cine-i.

INÉS : Vai de tine, sărăcuțul meu Ginés, dacă altul mi-ar scrie de tine că tot astfel îmi batjocorești neprihănita mea cinste la Madrid ! *(Iese).*

DOÑA BEATRIZ : Nebuneștile mele aiurări, fiindcă ați ajuns să vedeți de ce a fost în stare schimbarea, și fiindcă totul e vînt, faceți să-mi ia și mințile cine mi-a luat speranța. Aș da orice, numai s-o văd pe femeia care a putut să-l farmece atîta.

SCENA A VIII-A

Inés *și* doña Leonor *îmbrăcată sărăcăcios cu o mantie.*

INÉS : Aici e ; intră.

DOÑA BEATRIZ : Cine a bătut, Inés ?

DOÑA LEONOR : O ființă sărmană care, dacă merită să vă sărute alba mînă, va putea să afirme nu fără temei că norocul ei a găsit de acum încolo adăpost sub cerul vostru, ieșind din prăpastia adîncă în care căzuse.

(Cade în genunchi.)

DOÑA BEATRIZ : Ridică-te, prietenă.

DOÑA LEONOR *(aparte)* : Ce aspru mi-a sunat în ureche acest ton !

DOÑA BEATRIZ : Ce dorești ?

DOÑA LEONOR : Hîrtia aceasta e o scrisoare de recomandație. *(Îi dă hîrtia.)*

DOÑA BEATRIZ : De la cine e ?

DOÑA LEONOR : De la Violante.

DOÑA BEATRIZ *(aparte)* : Ai văzut, Inés, ce frumoasă e !

INÉS : Așa și așa.

DOÑA LEONOR *(aparte)* : Vai mie, nefericita. Ce soartă crudă mi-a fost rezervată. Și poate chinurile de care mă jelesc n-au fost atît de mari pe cît vor fi cele care mă așteaptă.

DOÑA BEATRIZ : Știind că o fată în casă pe care am avut-o s-a măritat, Violante îmi scrie aici că în locul ei...

DOÑA LEONOR *(aparte)* : Vai de mine !

DOÑA BEATRIZ : Să te primesc la mine, pentru că ea e destul de mulțumită de dumneata și

crede că de cinstea și purtarea dumitale nu voi avea să mă plîng.

DOÑA LEONOR : Încă o dată vă cad la picioare.

DOÑA BEATRIZ : De unde ești ?

DOÑA LEONOR : Sînt din partea Toledului.

DOÑA BEATRIZ : Și de ce ai venit la Valencia ?

DOÑA LEONOR : Am venit cu o doamnă de onoare a vicereginei, care a murit, și soarta mă face să caut un loc unde să pot servi la oraș.

DOÑA BEATRIZ : Îți spun deschis că felul și vorba dumitale îmi plac... Ce știi să faci ? La ce te pricepi mai bine ?

DOÑA LEONOR : Ca fată în casă, la toate.

INÉS : De asta și era nevoie, că servitoarea cealaltă era o nepricepută.

DOÑA LEONOR : Pe doamna de onoare a vicereginei eu o pieptănam și o coafam și nu mă îndoiesc că în această privință vă voi fi pe plac, căci luna lui Aprilie n-a putut născoci floare pe care eu să n-o imit atît de bine, încît părul dumneavoastră frumos și mătăsos să nu se ia la întrecere cu primăvara. Rufe de corp, dantele nu va mai fi nevoie să cumpărați ca să vă gătiți. Ca mine puține știu să le croiască și să le facă după moda de azi. Dantelăriile lucrate de mîna mea cu atîta îndemînare se va zice că nu sînt de mînă, ci vor părea o închipuire, ca să nu mai vorbesc de țesut pînza de in sau de borangic.

DOÑA BEATRIZ : E tocmai ceea ce aveam nevoie în casă și, dacă e așa, chiar de azi poți rămîne aici, căci stăpînul casei și al nostru, fratele meu, știind că așa mi-a fost voia, nu se va împotrivi.

DOÑA LEONOR : Că nu se va împotrivi, doamnă, sînt sigură, pentru că, nobil cum e, va şti să facă fericită pe o fiinţă sărmană ca mine.
DOÑA BEATRIZ : Cum te cheamă ?
DOÑA LEONOR : Isabel.
DOÑA BEATRIZ : Scoate-ţi mantia.

SCENA A IX-A

Intră don Juan, *cei dinainte.*

DON JUAN : Beatriz !
DOÑA BEATRIZ : Bine-ai venit *don* Juan, frate !
DON JUAN : Ce făceai ?
DOÑA BEATRIZ : Cred că-ţi va face plăcere cînd vei auzi ce făceam.
DON JUAN : Cum aşa ?
DOÑA BEATRIZ : Ştiind că aveai să-mi mulţumeşti, îndrăgostit cum eşti, dacă-i voi face un serviciu frumoasei tale logodnice, am primit pe această fată venită din partea Violantei.
DON JUAN : Îţi mulţumesc de curtenie şi de gîndul cel bun. Iar dumitale *(către Leonor)* îţi pun la dispoziţie casa mea, care este totodată şi a cui te trimite, şi pentru că aduci atîta bucurie, dumneata o vei servi pe Beatriz, iar eu voi fi la ordinele dumitale.
DOÑA LEONOR : Dumnezeu să vă ajute pentru binele pe care mi-l faceţi, domnule. În mine veţi avea o adevărată roabă.
DON JUAN *(către Leonor) :* Cum ţi se pare, Leonor, casa şi frumoasa Beatriz ?

DOÑA LEONOR *(către* don *Juan):* Numai pentru că vă datorez acum, m-am împăcat cu soarta.

DON JUAN : Beatriz, aş vrea să-ţi vorbesc despre un lucru pe care am să te rog să-l faci azi pentru mine.

DOÑA BEATRIZ : Sînt la dispoziţia ta. Voi duceţi-vă afară.

(Inés şi Leonor se trag mai la o parte. Don *Juan şi Beatriz vorbesc în şoaptă.)*

INÉS : Te rog, Isabel, să mă socoteşti sluga, prietena şi camarada ta ; şi în toate îţi voi fi credincioasă. Un singur lucru îţi cer.

DOÑA LEONOR : Ce anume ?

INÉS : Să nu te superi dacă mi-o face şi mie curte cîte unul.

DOÑA LEONOR : Obiceiul ăsta a trecut de mult şi, ca să-ţi spun drept, inima mea e plină de amărăciune.

INÉS : Dacă e aşa, îţi mărturisesc că din tot sufletul îţi voi fi prietenă ca o adevărată soră.

DOÑA LEONOR : Şi eu voi fi pentru tine ca o soră. *(Aparte.)* Să vorbesc eu aşa ! Doamne ! Cine ar fi crezut că voi ajunge pînă aici ? *(Ies amîndouă.)*

SCENA A X-A

Don Juan, doña Beatriz.

DOÑA BEATRIZ : Carlos în Valencia ?

DON JUAN : Da ; dar nu trebuie să se ştie pentru că, venit cu mare taină, e numai în tre-

cere spre Neapole : și de aceea n-a tras în gazdă aici. Dar va veni pe înserat să te vadă, și dacă vrei să-mi faci o plăcere, pregătește-i un dar.

DOÑA BEATRIZ : Am să caut prin dulapuri, să văd ce aș avea să-i ofer, deși nu prea am nici eu cine știe ce pentru așa ceva. Dar, fii fără grijă că tot se vor găsi cîteva săculețe brodate, batiste, ștergare, covoare, mănuși, cămăși nepurtate și o tavă care cred că-i va plăcea.

DON JUAN : Îmi dai o veste bună.

DOÑA BEATRIZ : Și voi avea grijă și de cină.

DON JUAN : Acum trebuie să plec. Mă întorc numaidecît. La revedere.

DOÑA BEATRIZ *(aparte)*: Oh, trădător *don* Diego ! Ce-o să mă răzbun pe tine ! *(Iese.)*

DON JUAN *(aparte)*: Vreau să-i spun lui Carlos ce rezultat a avut scrisoarea de recomandație, și măcar că cea mai mare dorință a lui a fost și este să nu-l vadă nimeni, astă seară tot îl voi aduce aci. *(Iese.)*

SCENA A XI-A

Intră don Diego *și* Ginés, *îmbrăcați de drum.*

DON DIEGO : În adevăr, mare plăcere e, Ginés, pentru un om să se întoarcă în orașul natal.

GINÉS : Cu atît mai mult cu cît era cît pe-aci să nu se mai întoarcă.

DON DIEGO : După ce m-am vindecat și m-am văzut liber, și cum împotriva mea nu s-a făcut nici o plîngere. am si căutat să fug din

Madrid, de teamă să nu mă omoare rudele Leonorei.

GINÉS : Dacă e o glumă de prost gust să mori o dată, de ce s-o încerci pentru a doua oară ? Ai făcut foarte bine, stăpîne.

DON DIEGO : Nu e *don* Juan cel care iese din casă ?

GINÉS : Ba da.

DON DIEGO : Ginés, se pare că azi totul îmi merge bine.

GINÉS : Dar ce te face să spui asta, stăpîne ?

DON DIEGO : Păi ți se pare puțin noroc să știu că *don* Juan a plecat de acasă, și eu voi putea s-o văd pe Beatriz ?

GINÉS : Iar ți-e gîndul la Beatriz ?

DON DIEGO : Cînd am uitat eu oare neasemuita ei frumusețe ?

GINÉS : Cînd pentru alta, pe care am văzut-o eu bine, ți-au dat una în cap cu tăișul sau dosul spadei, că n-a lipsit mult să nu te mai poți întoarce aici.

DON DIEGO : A face curte unei femei în lipsa iubitei e un lucru îngăduit și celui mai credincios îndrăgostit.

GINÉS : Tot așa fac și ele.

DON DIEGO : Du-te și întreabă de Inés și spune-i că sînt eu aici, și ia aminte un lucru.

GINÉS : Care ?

DON DIEGO : Să nu vorbești nimănui nimic despre cele întîmplate și cu atît mai puțin în casa Beatrizei.

GINÉS : Cum o să fac eu una ca asta ? Fii sigur că azi nu va afla de la mine mai mult decît a aflat ieri, cînd nici n-am văzut-o la față.

DON DIEGO : Du-te, du-te și bate la ușă.

SCENA A XII-A

Intră Inés.

INÉS : Cine e ?
GINÉS : Domniţă Inés, un slujitor al măriei-tale, care vine tot aşa de îndrăgostit şi supus cum a plecat.
INÉS : Dragul meu Ginés ! Şi nu-mi dai o sărutare ?
GINÉS : Şi două, şi trei, că nu sînt zgîrcit.
INÉS : Cînd ai venit ?
GINÉS : O s-o afli pe urmă mai pe îndelete ; acum nu-i timp, pentru că stăpînul meu vrea să-ţi vorbească.
INÉS : A venit şi el ?
DON DIEGO : Da, Inés, şi e tare dornic de a te vedea pe tine şi a şti ce face Beatriz.
INÉS : Apoi nu ştiu dacă aţi picat prea bine...

SCENA A XIII-A

Intră doña Beatriz, *cei dinainte.*

DOÑA BEATRIZ : Cine te-a chemat şi cu cine vorbeai atît ?
DON DIEGO : Cu un pelerin care, învins de chinurile pricinuite de lipsa ta, a umblat purtat de valuri încoace şi încolo, pînă ce, liniştindu-se marea în zorile trandafirii, ancorează în port la picioarele tale, unde, umil, se închină idolului său în templul iubirii.

DOÑA BEATRIZ *(aparte):* Ce mincinoşi sînt bărbaţii! Dar să nu ne dăm de gol. *(Tare):* Oricît de mult, *don* Diego... Dar îţi voi spune mai pe urmă... Ines, vezi să nu intre Isabel, că nu-i bine să-mi cunoască din prima zi durerile.

INÉS : Bine faci. *(Către Ginés.)* Ginés, ne vedem noi mai pe urmă.

GINÉS : Dacă-i aşa, voi adeveri proverbul care zice : te iubesc niţel Inés. *(Inés iese.)*

SCENA A XIV-A

Doña Beatriz, don Diego, Ginés.

DOÑA BEATRIZ : Oricît de mult, *don* Diego, ţi-o repet — ce greu se ascunde durerea ! — vei zugrăvi chinurile pe care le-ai îndurat departe de mine, nu vei putea zugrăvi chinurile pe care le-am îndurat eu, necontenit iubitoare şi credincioasă !

DON DIEGO *(aparte, lui Ginés):* Ce noroc că nu ştie nimic !

GINÉS *(către* don *Diego):* Cum ar fi putut să ştie ?

DOÑA BEATRIZ : Cum ţi-a mers prin capitală ?

DON DIEGO : Cum putea să-mi meargă cînd îmi lipseai tu ? Nu există decît o singură plăcere cînd eşti departe de femeia iubită.

DOÑA BEATRIZ : Care ?

DON DIEGO : Să te întorci la ea s-o vezi.

DOÑA BEATRIZ *(aparte)* : Ce prefăcut e cu mine ! Mă simt de parcă aş avea o viespe în piept şi la gît o funie. *(Tare)* : Cum a rămas procesul ?

DON DIEGO : L-am lăsat cum era, căci din pricina boalei am zăcut tot timpul.

DOÑA BEATRIZ : Dar ce boală ?

DON DIEGO : Că nu te vedeam.

DOÑA BEATRIZ : Cum, nu mai era nimic care să merite a fi văzut la Madrid ? Nu mai sînt femei frumoase ?

DON DIEGO : Fiindcă nu m-am uitat la nici una, nu pot da mărturie.

DOÑA BEATRIZ : La nici una ?

DON DIEGO : Spune tu, Ginés, cît mi-a fost de dor.

GINÉS : Ţi-a fost aşa de dor, că te-am văzut mort de dragoste.

DOÑA BEATRIZ : Da, dar nu spui de cine ţi-a fost dor.

DON DIEGO : De cine să-mi fi fost, dacă nu de tine ?

DOÑA BEATRIZ : Cum, nu eşti tu acela care, plecat la Madrid pentru un proces civil, l-ai schimbat cu unul penal, pe care, în loc să-l susţii la tribunal, l-ai susţinut într-un salon, unde, văzîndu-te, o femeie ţi-a judecat pe loc pricina şi te-a condamnat la moarte, iar crudul executor al sentinţei a fost un rival ?

GINÉS *(aparte)* : Cum o fi aflat ? Ştiu că o făcurăm fiartă.

DON DIEGO *(aparte)* : Sînt mort !

GINÉS : Ce te uiţi aşa la mine ? Eu n-am scos nici o vorbă.

DON DIEGO : Ce mi-e dat să aud ?

GINÉS : Peripețiile luminăției-tale, de la A la Z, fără să li se scoată ori să li se adauge vreo iotă.

DOÑA BEATRIZ : Știu tot, *don* Diego. Și iată dar motivele pe care le am spre a fi ofensată de un trădător, viclean, necredincios, prefăcut, înșelător, nestatornic, cutezător și bădăran, care-mi îndrugă verzi și uscate, prezentîndu-mi jignirile pe care mi le aduce drept dovezi de dragoste. În viața ta să nu-mi mai vorbești, dacă nu vrei să cunoști ce poate curajul meu, pentru că și în Valencia sînt femei pentru care poate fi ucis un bărbat fără credință.

DON DIEGO : Ascultă...

DOÑA BEATRIZ : Ce să ascult, *don* Diego, că e tîrziu, și n-aș vrea să mă coste azi supărarea mai mult decît m-a costat plăcerea. Pleacă.

DON DIEGO : Îngăduie-mi să rămîn, doar pînă-ți voi putea dovedi că n-ai dreptate.

SCENA A XV-A

Se aude glasul lui don Juan, *apoi* Inés, *cei dinainte.*

DON JUAN *(dinăuntru) :* Ce, nu-i nici o lumînare pe aici ?

DOÑA BEATRIZ : Vai, nenorocita de mine ! E fratele meu.

GINÉS : Fratele ! Cum de-a picat tocmai acum, ca un făcut ?

INÉS *(intrînd) :* Stăpînă, vine domnul.

DON DIEGO : Ce vrei să fac ?

DOÑA BEATRIZ : Nu știu.
INÉS : Ba eu, da. Intrați în odaia asta, unde să stați ascuns pînă se vor liniști lucrurile.
DOÑA BEATRIZ : Vai, mie, ce nefericită sînt !
INÉS : Intrați odată.
GINÉS : Mai bine mi-ai da o mie de ciomege. *(Se ascund.)*
DOÑA BEATRIZ : Închideți ușa pe dinăuntru, ca să nu vă poată vedea.
INÉS : Am închis-o.
DON JUAN *(dinăuntru)* : S-a înnoptat de-a binelea, și nu-i nici o lumină în toată casa.

SCENA A XVI-A

Intră don Juan *și* don Carlos *pe o ușă, și* doña Leonor *cu o lumînare pe altă ușă.* Doña Beatriz, Inés.

DOÑA LEONOR : Iată lumina.
DON CARLOS *(aparte)* : Văzînd că Leonor aduce lumina, am rămas orb. *(Către Beatriz)* : Doamnă, dați-mi voie să vă sărut mîna, dacă socotiți că merit. *(Aparte.)* Vai, Leonor, tu în starea asta ! Atîta fericire pot eu...
DOÑA BEATRIZ : Cu toate plecăciunile dumitale, *don* Carlos, nu vei putea să te dezvinovățești de ofensele aduse acestei case.
DON CARLOS : Încă de la sosire, doamnă, m-am dezvinovățit față de *don* Juan, și pentru că eu m-am dezvinovățit față de el, acum e datoria lui să mă dezvinovățească în fața domniei-tale. Și chiar dacă azi n-am venit aici

să-mi cer iertare, credeţi-mă că sînt aici ca să vă stau la dispoziţie din tot sufletul.

DON JUAN : I-am spus sorei mele motivele pentru care vei veni să ne onorezi pe îndelete abia mai tîrziu.

DOÑA BEATRIZ : Atunci, pentru că doar în treacăt am această cinste, îngăduiţi-mi ca tot în treacăt să vă ospătez cum voi putea, aşa nepregătită cum sînt. Aici nu staţi bine, intraţi în odaia mea. Isabel, aprinde lumina în odaia mea. *(Aparte)* Ceruri, aveţi milă de mine! *(Iese).*

SCENA A XVII-A

D o ñ a Leonor, d o n Carlos, d o n Juan, Inés.

DOÑA LEONOR : *Don* Carlos, dacă am ajuns să te servesc azi aici, ce fericire mai mare şi ce plăcere mai deplină aş putea să-mi doresc?

DON CARLOS : Vai, Leonor, dacă eu aş putea face să fii servită, crede-mă că n-ai sta să serveşti.

DOÑA LEONOR : Eu stau mai bine decît merit, *don* Carlos, căci, fiind o femeie atît de păcătoasă, nu merit să-mi dai nici cea mai mică crezare.

DON CARLOS : A crezut vreodată cineva mai degrabă ceea ce aude decît ceea ce vede ?

DOÑA LEONOR : Da.

DON CARLOS : Rău a făcut.

DON JUAN : Băgaţi de seamă să nu daţi de bănuit cu cearta voastră.

DON CARLOS : Pot să nu mă supăr eu, cînd văd pe Isabel în haina asta? *(Ies toți trei după Beatriz, și rămîne în scenă numai Inés.)*

SCENA A XVIII-A

Intră Ginés *și* don Diego.

GINÉS : Putem ieși ?
INÉS : Nu, pentru că sînt pe coridor.
GINÉS : Atunci ce să facem ?
INÉS : Să așteptați pînă va pleca oaspetele.
GINÉS : Cine-i oaspetele ?
INÉS : Un văr al stăpînului. Eu mă voi întoarce să vă scot ; dacă stăpînul meu închide ușa, atunci, cînd se va culca el, veți ieși pe balconul ăsta.
GINÉS : Bal... cum ?
INÉS : Balcon.
GINÉS : Ca să nu trebuiască să sar, că nu știu să joc tontoroiul, fă în așa fel, Inés, să ies pe picioare, dacă se poate.
DON DIEGO : Oricum o fi, Inés, ajută-ne să ieșim.
GINÉS : Stăpîne, cum dumneata ești obișnuit să încasezi cîte o altoială de sabie, crezi că e o nimica toată să ieși...
INÉS : Închideți ușa și să nu scoateți o vorbă.
DON DIEGO : La mare strîmtoare ne văzurăm.
GINÉS : Și eu fără să știu măcar de ce.
INÉS : Să vedeți ce hărmălaie o să se încingă în casă ! Deie Dumnezeu să se sfîrșească totul cu bine !

ACTUL AL DOILEA

SCENA I

O odaie de han.

Intră don Carlos *și* Fabio.

DON CARLOS : Ai pregătit toate ?
FABIO : Și rufăria, și geamantanele, e totul gata. Rămîne doar să vie diligența.
DON CARLOS : Mai trebuie ceva.
FABIO : Ce ?
DON CARLOS : Să afle *don* Juan că azi trebuie să plec și să-mi iau rămas bun de la el.
FABIO : Păi nu știa că azi pleci ?
DON CARLOS : Nu ; nici el, nici Leonor nu știu ; aseară nu luasem încă hotărîrea asta.
FABIO : Atunci mă duc eu să-l înștiințez.
DON CARLOS : Stai, așteaptă ; mi se pare că a avut totuși vești despre gîndurile mele ; ia-tă-l că vine înainte de a se lumina de ziuă.

SCENA A II-A

Intră don Juan, *cei dinainte.*

DON CARLOS : Așa de dimineață, *don* Juan ? Ce te aduce aici atît de devreme ?
DON JUAN : Același lucru mă simt îndemnat să te întreb și eu. Unde te duci așa de grăbit ?

DON CARLOS : Azi noapte, cînd m-am întors de la tine, aci la han, am aflat că la Vinaroz sînt două galere din Italia, și nu vreau să pierd ocazia de a porni cu ele : ard de nerăbdare de a mă îndepărta cît mai repede de ea, căci, deși mor cînd o văd, dacă n-o mai văd mor iarăși de dorul ei, și pentru că aici rămîne în siguranță, găsesc că hotărîrea cea mai înțeleaptă e să întorc spatele la tot. Și astfel, cu voia ta, *don* Juan, mă gîndesc să plec azi.

DON JUAN : Dacă eu, *don* Carlos, dîndu-ți sau nu învoirea mea, aș putea să te rețin ori să te las să pleci, atunci, în durerea mea de acum, s-ar cuveni mai degrabă să ți-o refuz decît să ți-o dau.

DON CARLOS : Cum asta ?

DON JUAN : Pentru că e vorba de onoarea și viața mea, trebuie să te mai opresc cîteva zile în Valencia.

DON CARLOS : Fabio !

FABIO : Da, stăpîne...

DON CARLOS : Cînd va veni poștalionul, dă-i drumul să plece. *(Către* don *Juan.)* Vezi, *don* Juan, cît de grăbit sînt să-ți împlinesc dorințele, care pentru mine sînt mai curînd ordine decît dorințe... Ce s-a întîmplat ?

DON JUAN : Sîntem singuri ?

DON CARLOS : Da.

DON JUAN : Atunci închide ușa. *(Don Carlos închide ușa.)*

DON CARLOS : Acum e închisă. Ce înseamnă asta ? Ce s-a întîmplat ?

DON JUAN : O mare nenorocire, o durere pe care numai ție, Carlos, ți-o încredințez, ca prieten

ce-mi ești, ca unui frate, căci prin vinele noastre curge același sînge. Nici nu-ți închipui tu cît de repede se învîrtește, de pe o zi pe alta, roata nestatornică a norocului. Ieri, după trista-ți întîmplare, ai venit la mine cerîndu-mi să-ți sar în ajutor, iar azi alerg eu la tine să mă scapi. Oh, ce josnică, ce prostească e nenorocirea mea, că așa de grabnic își primește plata!

DON CARLOS : Dar ce ți s-a putut întîmpla de aseară pînă acum, de ești atît de tulburat?

DON JUAN : După ce ai plecat aseară de acasă, pentru că n-ai vrut în ruptul capului să rămîi, eu pe de o parte nevrînd să te silesc, iar tu pe de altă parte nevrînd să te însoțesc, m-am dus acasă și, inspectînd ușile, cum mi-e obiceiul, nicidecum din vreo bănuială, am intrat în odaia mea și m-am culcat încercînd să adorm, dar în zadar, căci n-apucam să ațipesc puțin, și gîndurile ce mă chinuiau mă și trezeau, cînd aud — uite, tremur tot numai cînd mi-aduc aminte — la odaia ce dă spre stradă deschizîndu-se o fereastră. Bănuind că vreo servitoare sta de vorbă cu cineva și vrînd să mă încredințez cine era, am deschis pe jumătate fereastra odăii mele, în nădejdea că după vreo vorbă ori vreun semn aș fi aflat ce se întîmpla și aș fi putut îndrepta lucrurile fără scandal. Pe stradă n-am văzut pe nimeni și, spulberîndu-mi-se bănuielile, am crezut că vîntul făcuse acel zgomot. Dar ce puțin durează bucuria pentru cel sortit durerii! Rămînînd la fereastră, am început a desluși în noapte că de pe un balcon cobora un om.

Am alergat în grabă după o pușcă, dar, oricît m-am zorit, cînd m-am întors doi oameni dădeau colțul străzii. În același timp se închise fereastra, ca spre a-mi risipi zadarnica și ultima iluzie că cei ce fugeau erau hoți, căci mîna care închidea fereastra nu putea fi decît complice cu fugarii. Am vrut să mă reped după ei, însă, văzînd că mi-o luaseră prea mult înainte, am socotit că era zadarnic să-i mai urmăresc. Am vrut atunci să aflu cine sta îmbrăcată și trează la ora aceea și, deschizînd ușa odăii mele, am văzut — vai, ce nenorocire ! — că ușa de la odaia surorii mele era închisă, iar dac-aș fi bătut să-mi deschidă n-aș fi făcut altceva decît să le sperii pe celelalte femei și, zărind pe vreuna mai încurcată, aș fi pus, poate, vina pe una nevinovată. Un bărbat ce-și vede terfelită onoarea, nu trebuie să dea semne că ar fi înțeles ceva, pentru că dacă ar da cît de puțin de bănuit vinovatului, acesta, avertizat, s-ar feri, și atunci înșelatul nu s-ar mai putea răzbuna. În casă la mine nu se va schimba nimic, iar eu voi continua să fiu ca și pînă acum ; voi ști să mă prefac chiar și la față, dar pentru prefăcătoria asta am nevoie de un prieten atît în casă, cît și în afară, și dacă e să mă încred în cineva, în cine să am mai multă încredere decît în tine, ce-mi ești, ți-am mai spus, mai mult decît un frate, și, ca prieten și rudă, tot așa de ofensat ești în onoarea ta ca și mine. Pentru a afla adevărul, ascultă ce m-am gîndit : în apartamentul meu am o cămăruță în care îmi țin cărțile și cîteva hîrtii ; în această cămă-

ruță nu intră nimeni, *don* Carlos. *(Se aud bătăi la ușă.)* Dar văd că bate cineva...
DON CARLOS : Așteaptă. Cine e ?

(Din culise se aude glasul lui Fabio) :

Eu sînt, stăpîne ; deschide degrabă.
DON CARLOS : Dacă vezi că e închis, de ce bați ?

SCENA A III-A

Intră Fabio, *cei dinainte.*

Ca să-ți dau o mare veste, pe care trebuie s-o afli negreșit.
DON CARLOS : Ce e ?
FABIO : Așteptîndu-te în poarta hanului ăstuia, îl văd sosind pe drum pe tatăl Leonorei, să întrebe de găzduire.
DON CARLOS : Tatăl Leonorei ?
FABIO : În carne și oase. Acum judecă și domniata dacă acesta e un lucru pe care aș fi putut să nu ți-l aduc de îndată la cunoștință, cu atît mai mult cu cît răspunzîndu-i da, s-a coborît aici afară, de unde fără îndoială că te va vedea, dacă ieși.
DON CARLOS : Se putea nenorocire mai mare ca asta ? ! De bună seamă, vine la Valencia s-o găsească pe Leonor.
DON JUAN : El te cunoaște ?
DON CARLOS : Da.
DON JUAN *(către Fabio) :* Du-te, să vezi ce mai e pe-afară, și dacă *don* Carlos poate ieși, dă-ne de veste.

FABIO *(din ușă)*: Acum poate, căci îl văd că intră în odaia pe care i-au dat-o.

DON JUAN : Atunci hai să ieșim împreună, și vom vedea afară ce avem de făcut.

DON CARLOS : Să ieșim, *don* Juan, degrabă.

DON JUAN : Haidem repede la mine, unde trebuie să stai ascuns așa cum ne-am înțeles.

DON CARLOS : Cîte temeri mă înconjoară !

DON JUAN : Cîte griji mă chinuiesc !

DON CARLOS : Cîte supărări îmi pricinuiești, Leonor !

(Ies amîndoi.)

SCENA A IV-A

Odaie în casa lui don *Juan.*

Intră doña Beatriz *și* Inés.

DOÑA BEATRIZ : Nu-mi mai spune nimic, Inés, că-mi răscolești și mai mult durerea.

INÉS : Ce te mai apasă acum pe suflet, cînd azi noapte am ieșit așa de ușor din încurcătură, scoțînd din casă pe *don* Diego și pe Ginés, fără nici un zgomot.

DOÑA BEATRIZ : Gîndește-te și la lacrimile pe care le vărs în fiecare zi pentru el. Ce are a face că ei au ieșit fără să-i fi văzut fratele meu ori Isabel, dacă după plecarea lor, deși nu mai mi-e frică, am rămas în prada geloziei. Văzut-ai tu vreodată, Inés, în viața ta, nerușinare mai mare decît însuflețirea și tristețea prefăcută cu care îmi povestea ce

dor i-a fost de mine, cînd eu știam prea bine cum petrecuse el la Madrid, îndrăgostit de alta ?

INÉS : Acum că el nu ne aude, îi țin eu parte, stăpînă. Ce-ai fi vrut să facă la Madrid, locul de întîlnire al tuturor grațiilor, galanteriei și frumuseților, un cavaler tînăr căruia îi cresc tuleiele cum îi cresc banii, la cea mai potrivită vîrstă a iubirii, aflat la cincizeci și mai bine de leghe departe de iubita lui ? Și-a plătit destul păcatul în casa femeii aceleia, de unde s-a întors cu capul spart. Și deși iubirea, după dumneata, îl învinuiește, după părerea mea absența îl dezvinovățește.

DOÑA BEATRIZ : Gelozia mea, Inés, nu e atît de nesăbuită, încît să cred că o ștrengărie ce nu atinge onoarea e de neiertat atunci cînd iubești cu adevărat. Și, ca să-ți spun drept, nu știu ce n-aș da să-l văd venind să-mi ceară iertare. Nu știu, zău. Sînt nebună după el, sînt aproape moartă !

INÉS : Stai nițel, așteaptă, că dacă asta ți-e dorința e ușor să ți-o împlinesc, fiindcă nimic nu mă va împiedica să-l aduc aici și aici să rămînă ; și pe urmă știm noi cum să-l scoatem.

DOÑA BEATRIZ : Da, dar n-aș vrea să-și închipuie că nu mai pot de dorul lui și că, după ce atît m-am plîns împotrivă-i, acum umblu eu după el.

INÉS : Găsim noi leac la toate.

DOÑA BEATRIZ : Cum ?

INÉS : Iată cum : îi voi spune că ești atît de supărată și îndîrjită împotriva lui, că de sute

de ori mi-ai poruncit să nu care cumva să primesc vreo scrisoare sau vreo rugăminte de la el, şi doar ca să-i fiu pe plac, am îndrăznit să...

DOÑA BEATRIZ : Ce ?

INÉS : Să-l aduc într-un loc unde să-ţi poată vorbi, şi cu asta cîştig trei lucruri : unul — să vă vedeţi ; al doilea — să nu pară că-l rogi, şi al treilea — să-mi mulţumească mie.

DOÑA BEATRIZ : Inés, sînt tare geloasă. Tu eşti deşteaptă, ţi-am spus destule, fă tu cum crezi că e mai bine, şi să nu mai vorbim de asta, ca să nu înţeleagă Isabel despre ce vorbim.

SCENA A V-A

Intră doña Leonor *cu nişte panglici pe o tavă.*

DOÑA LEONOR : Acestea sînt, stăpînă, florile pe care mi-aţi poruncit să le fac.

DOÑA BEATRIZ : Acum, Isabel, n-am chef de nimic ; le voi vedea mai pe urmă.

DOÑA LEONOR : Ce greu e să obţii o vorbă de mulţumire atunci cînd serveşti fără noroc !

DOÑA BEATRIZ : Şi mai greu e atunci cînd iubeşti fără noroc ! *(Iese.)*

DOÑA LEONOR : Ce înseamnă asta, Inés ? Ce are stăpîna noastră ?

INÉS : Prietenă, astea sînt fandoseli de domniţă de neam mare, ipohondrii care o fac să-şi

schimbe părerea de o mie de ori pe zi. Dacă vei să-i fii pe plac, ascultă, privește și taci. *(Iese.)*

DOÑA LEONOR : Destul ascult, destul văd și destul tac. Dorință nebună, de ce încerci să mă încredințezi că aici, departe de casă, de patrie și de tatăl meu, voi putea suporta mai ușor nefericirea mea. Și cînd a trecut atît de puțin timp de la întîmplarea aceea, e o nebunie să aștept atît de repede să-mi pot dovedi nevinovăția, și orice speranță mi se pare zadarnică, ca și încrederea pe care mi-o pusesem în nestatornicia timpului. Odată, cineva, bonav tot de boala mea, zicea : „Vai de nefercitul care se amăgește gîndind că timpul îi va vindeca rănile !“, căci își dădea seama că leacul ăsta e el bun, nici vorbă, dar e atît de nesigur, încît pînă să sosească medicul, lăsa să moară o mie, ca să se vindece unul. Cine s-a văzut vreodată — oh, ce greu îmi vine să-mi înăbuș durerea și iubirea ! — într-o stare atît de jalnică ca a mea, fără să fi dat prilej soartei să-l prigonească ? Niciodată n-am fost...

SCENA A VI-A

Intră don Juan.

DON JUAN : Isabel, ce face sora mea ?

DOÑA LEONOR : E în odaia ei, stăpîne. *(Aparte.)* Ah, durere fără seamăn !

DON JUAN : Pentru că ești singură, îți voi vorbi altfel. Ce făceai tu, frumoasă Leonor ?

DOÑA LEONOR : Ce fac totdeauna : îmi plîng soarta. L-ai văzut pe Carlos ?

DON JUAN : Da, pentru că nu s-ar fi căzut...

DOÑA LEONOR : Ce ?

DON JUAN : Să plece fără să-l fi văzut.

DOÑA LEONOR : Cum ? A și plecat ?

DON JUAN : Da, Leonor...

DOÑA LEONOR : Fără să-și fi luat rămas bun de la mine. Ce puțin politicos se arată față de mine !

DON JUAN : Nu te lăsa pradă cu atîta ușurință altei suferințe și încearcă să-ți stăpînești sentimentele. De acum încolo ești în paza mea și trebuie să înțelegi că, pentru a te apăra, nu voi șovăi să-mi sacrific viața și onoarea.

DOÑA LEONOR : Nu mă îndoiesc, *don* Juan, de bunăvoința, de noblețea și de mărinimia dumitale. Și ca să știi, *don* Juan, cît prețuiesc și mă încred în nobila dumitale făgăduință, și fiindcă durerea nu-mi îngăduie să-mi opresc lacrămile, permite-mi să mă retrag, căci n-ar fi cuviincios să continui a plînge în fața dumitale. *(Iese.)*

DON JUAN : Cît de înțelept a fost acela care a zis că între a vedea suferința altuia și a suferi tu însuți nu e nici o deosebire. I-am spus că a plecat Carlos, deși el stă închis în odaia mea, pentru că ne-am înțeles amîndoi să nu lăsăm să afle nimeni hotărîrea noastră. Nimeni nu păstrează mai bine un secret decît acela care nu-l știe. Mai ales

acum, cînd se află aci tatăl Leonorei, e mai bine pentru toţi să nu ştie. *(Se apropie de altă uşă, şi din prag şopteşte :)* Carlos !

SCENA A VII-A

Intră don Carlos.

DON CARLOS : Eşti singur ?

DON JUAN : Desigur. Ştii doar că n-aş intra aici întovărăşit.

DON CARLOS : Ai vorbit cu Leonor ?

DON JUAN : Da, Carlos ; şi de iubirea şi virtutea ei lacrimile-i mi-au dat destulă dovadă. I-a părut rău gîndind că ai plecat fără măcar să-i dai de veste, şi am ajuns să mă încredinţez, în ciuda dovezilor de care mi-ai vorbit, că Leonor este, Carlos, nevinovată.

DON CARLOS : În această privinţă nu poţi avea a-mi spune mai mult decît ştiu eu ; dar, deşi doresc s-o cred nevinovată, cîtă vreme faptele-i sînt împotrivă, pot eu oare să cred ce-mi spui ?

DON JUAN : Nu.

DON CARLOS : Atunci n-are nici un rost să mai vorbim despre asta ; stăpînit de temeri cum sînt, gelozia mea va şterge îndată tot ce va zugrăvi iubirea. I-ai destăinuit că a venit tatăl ei ?

DON JUAN : Nu, pentru că n-ar fi bine s-o mîhnesc mai mult decît este.

DON CARLOS : Bine ai făcut. Şi ce i-ai poruncit lui Fabio ?

DON JUAN : Să stea la han, pentru că pe el nu-l cunoaşte, şi, deştept şi credincios cum este, să vegheze ca să ne poată anunţa tot ce ar încerca să facă tatăl.

DON CARLOS : Nu cred c-o să facă mare scofală ; e lămurit că bătrînul nu va spune nimănui de ce a venit.

DON JUAN : Şi totuşi... Dar ce-i zgomotul ăsta ?

(Se aude zgomot înăuntru şi don *Carlos priveşte pe gaura cheii.)*

DON CARLOS : Asta e fără îndoială cel mai mare bucluc în care am fi putut intra, *don* Juan. Pe scară urcă chiar acum tatăl Leonorei.

DON JUAN : Cine ?

DON CARLOS : L-am văzut şi l-am recunoscut prin gaura cheii.

DON JUAN : Pe tatăl Leonorei ?

DON CARLOS : Da.

DON JUAN : Atunci ascunde-te de grabă în camera asta ; voi ieşi eu să-l întîmpin şi am să aflu ce vrea.

DON CARLOS : Stai, asta nu se poate. Nu-i lucru uşor să ai de-a face cu tatăl Leonorei venit în locul unde sîntem ascunşi şi ea şi eu, şi de aceea onoarea nu-mi îngăduie să te părăsesc.

DON JUAN : Ca să ieşi să dai ochi cu el, va fi totdeauna timp. Să nu mergem înaintea răului, să-l lăsăm să ajungă el la noi. Întîi să-l ascultăm pe bătrîn. Ascunde-te.

DON CARLOS : Bine, mă supun ; dar voi sta de veghe. *(Se ascunde.)*

SCENA A VIII-A

D o n Juan *deschide ușa, și intră* d o n Pedro *în haine de drum.*

DON JUAN : Pe cine cauți, domnule ?

DON PEDRO : Dacă mă onorezi cu atîta respect, te rog să-mi spui dacă *don* Juan Roca e acasă.

DON JUAN : Și ce dorești de la el ? Eu sînt *don* Juan Roca.

DON PEDRO : Îngăduie-mi întîi să te îmbrățișez, pentru că numai la dumneata pot găsi, în zbuciumul meu, un port în care să-mi pot ancora toate durerile. Numai în casa dumitale pot să-mi împlinesc o speranță, încredințat că nefericitul de mine voi găsi aici tot ce caut.

DON CARLOS *(aparte):* Cum ar fi putut arăta mai limpede că știe tot ?

DON JUAN *(aparte)* : Fără îndoială, a și aflat că Leonor și Carlos sînt aci. *(Tare.)* Eu, domnule, sînt recunoscător soartei că mă onorezi astfel. Dar trebuie să-ți spun că voi fi chinuit de mii de îndoieli pînă nu voi ști cine ești și ce dorești de la mine.

DON PEDRO : Stai jos, și din această scrisoare vei afla mai întîi cine sînt *(îi dă o scrisoare)* și pe urmă ce aștept de la dumneata. *(Se așază amîndoi.)*

DON JUAN : Scrisoarea e de la marchiz, stăpînul meu. *(Aparte.)* Nu știu ce să mai cred.

DON PEDRO : Citește-o și vei afla cine sînt și ce aștept de la dumneata.

DON JUAN *(citind)* : „Domnul *don* Pedro de Lara, ruda și prietenul meu, vine în acest oraș în

urmărirea unui bărbat împotriva căruia onoarea lui cere să se răzbune. Sănătatea mea șubredă nu-mi îngăduie să-l însoțesc, dar acolo unde ești dumneata, sînt încredințat că nu va fi nevoie și de mine. Astfel te înștiințez că ofensa lui e și a mea, și răzbunarea lui mă spală și pe mine de rușine. Dumnezeu să-ți fie în ajutor !

Marchizul de Denia."

Acum, că ai auzit ce-mi scrie marchizul, stăpînul meu, îți răspund că spre a te ajuta voi fi întotdeauna alături de dumneata.

DON PEDRO : Dumnezeu să te apere ! Eu, după știrile ce am și după nobila dumitale înfățișare, fără altă garanție, am venit aici și văd că n-am făcut rău. Marchizul m-a încredințat că în dumneata onoarea mea va găsi un sprijinitor și un prieten, fiindu-i dumneata îndatorat pentru multe servicii ce ți-a făcut.

DON JUAN : Mărturisesc că îi sînt mult îndatorat marchizului și de aceea voi fi pe de-a întregul la dispoziția dumitale. Dar mai întîi trebuie să știu cu ce prilej ai venit la Valencia. *(A-parte.)* Să golim dintr-o dată otrava primejdiei.

DON PEDRO : Îți voi destăinui totul, încercînd să mă stăpînesc cît voi putea. Sînt nobil, *don* Juan, și pe deasupra ofensat în onoarea mea. Dușmanul meu se află în Valencia ; după el am venit, și cu asta cred că ți-am spus destul.

DON JUAN : Am înțeles tot, și știu ce avem de făcut la fel de bine ca dumneata.

DON PEDRO *(sculîndu-se)* : Văd că ești un om pe care mă pot bizui ; și de aceea vreau să fii

prevenit pentru cînd voi avea nevoie de dumneata.

DON JUAN : Aşteaptă, că mai am să-ţi spun ceva.

DON PEDRO : Spune, te ascult.

DON JUAN : Vreau să te înştiinţez că în Valencia am prieteni, neamuri şi obligaţii ; aşa că, *don* Pedro, fără să ştiu cine e duşmanul dumitale, nici marchizul nu-mi poate cere ceva împotriva datoriei mele, nici eu nu pot oferi un ajutor care s-ar întoarce împotriva mea.

DON PEDRO : Aceste temeiuri sînt vrednice de nobleţea şi înţelepciunea dumitale, şi chiar dacă mi-ar fi potrivnice, ţi le preţuiesc şi îţi sînt recunoscător că mi le-ai arătat. Dar ca să nu rămînă nici o îndoială, ce legături ai dumneata cu un oarecare Diego Centellas ?

DON JUAN : Simplă cunoştinţă.

DON CARLOS *(aparte)* : Ăsta-i rivalul meu.

DON PEDRO : Atunci rezerva dumitale nu-şi mai are nici un rost.

DON JUAN : Aşa socotesc şi eu.

DON PEDRO : Omul acesta, într-o noapte — vai de mine, cu cîtă durere îmi amintesc ! — a fost grav rănit în casa mea, atît de grav încît am crezut că-i mort şi astfel răzbunarea-mi a rămas neputincioasă. Ar fi fost josnică răzbunare, nevrednică de curajul meu să folosesc pe un cadavru tăişul oţelului răzbunător, dar nu atît de răzbunător încît să dea viaţă mortului, căruia, viu, i-aş fi dat moarte. Au venit oamenii justiţiei ; pe loc am renunţat la orice plîngere şi la orice urmărire. Un bărbat ca mine îşi compromite renumele răzbunîndu-se prin petiţii. În zăpăceală, fata mea a fugit. Mărturisind asta, ruşinea mă strînge

de gît. Blestemat fie acela care a născosit cel dintîi o lege așa de aspră, un pact așa de nedrept, o luptă așa de nelegiuită, care statornicește atîta inegalitate între un bărbat și o femeie și face ca onoarea ta să depindă de faptele altora. Într-un cuvînt, ea a fugit de acasă și, deși în acest duel s-au luptat doi bărbați, am două motive puternice să-l urmăresc pe *don* Diego. Primul, pentru că, neștiind nimic de celălalt, trebuie deci să încep prin a-l pedepsi pe cel care îmi cade întîi în mînă. Al doilea, că venind încoace, acum, pe drum mi s-a spus în toate hanurile că un nobil, însoțit de o tînără de neam bun, călătorea bănuitor și în taină. După semnele ce mi s-au dat, tînăra e fiica mea. Ea lipsind de acasă, iar *don* Diego vindecîndu-se de rană, e foarte ușor de presupus că a fugit cu ajutorul lui. Astfel, cu aceasta de a doua dovadă, și mai furios ca înainte îl caut, și mai cutezător îl urmăresc, pentru a repara ruinile edificiului onoarei mele, prăbușită la pămînt, sau, răzbunîndu-mă, să fac ca din ele să nu mai rămînă nici o urmă pe care să n-o ardă flăcările vii care țîșnesc din pieptul meu. Iar pentru că ți-am povestit insulta ce mi s-a adus și nu mai sînt piedici să te oprească de a-mi sprijini planurile, mă voi întoarce după ce voi mai face un lucru, despre care voi veni să te înștiințez, ca pe acela care de acum încolo este ocrotitorul meu, nu pentru că la aceasta te împinge scrisoarea ce ți-am adus, cît pentru obligația în care te afli, că m-ai văzut stropind pămîntul cu lacrimi și înălțînd suspine la cer. *(Iese.)*

SCENA A IX-A

Intră don Carlos.

DON CARLOS : O mai fi fiind oare cineva pe lume frămîntat de îndoieli ca mine ?

DON JUAN : Să recapitulăm, Carlos, tot ce ni s-a întîmplat.

DON CARLOS : Tu ţii în casa ta pe iubita unui prieten.

DON JUAN : Şi totodată fiica unui nobil care a venit azi să-mi ceară ajutor.

DON CARLOS : Prietenul stă ascuns tot în casa ta.

DON JUAN : Cu scopul de a mă ajuta să răzbun ofensele ce mi s-au adus.

DON CARLOS : Duşmanul pe care-l caută omul acela este şi duşmanul meu.

DON JUAN : Şi eu, de toţi rugat, nu ştiu la cine să mă gîndesc mai întîi : la Leonor, pentru că e femeie ; la tine, pentru că-mi eşti văr ; la marchiz, la *don* Pedro, sau la onoarea mea. Ce pot face ?

DON CARLOS : Să aştepţi ce va hotărî timpul, căutînd să descurci toate întîmplările astea atunci cînd le va veni rîndul.

DON JUAN : Dar dacă e să le aşteptăm, Carlos, n-avem de ce să ne mai amestecăm ca să le prevenim, că ele tot vor veni ; şi pînă atunci tu, ascuns în odaia mea, fii paznicul onoarei mele, în vreme ce eu, de pază, voi face pe niznaiul, ca un om fără griji.

DON CARLOS : Atunci, rămîi cu bine. Ajută-ne, Doamne !

DON JUAN : Cu bine, dar. Fie-ţi milă de noi, Dumnezeule mare !

DON CARLOS : Scapă-mă de atîtea chinuri !
DON JUAN : Ferește-mă de primejdiile care mă amenință !

(Ies, fiecare pe cîte o ușă ; don Carlos o închide pe a lui pe dinăuntru.)

SCENA A X-A

Intră don Diego *și* Ginés *șchiopătînd.*

DON DIEGO : Ai să te duci.
GINÉS : Ba n-am să mă duc.
DON DIEGO : De ce ?
GINÉS : Pentru cel mai ciudat motiv ce pot avea ca să nu merg. Pentru că am un picior rupt.
DON DIEGO : Dumnezeu să te ajute ! Ce om sucit !
GINÉS : Fiind vorba între noi, acest „Dumnezeu să te ajute" mi-aduce aminte de o poveste nostimă. Un portughez a căzut într-un puț. Cineva văzîndu-l îi zise : „Dumnezeu să te ajute !" Și cel de jos îi răspunse : „Acum nu mai poate". Răspunsul e bine venit și se potrivește de minune cu povestea noastră, dacă e tot una să fi căzut într-un puț ori de pe un balcon.
DON DIEGO : Și eu am sărit și n-am pățit nimic.
GINÉS : Ce vrei, dacă dumneata nu ești sfărîmicios și eu sînt.
DON DIEGO : Din cauza neîndemînării ai pățit-o.
GINÉS : Așa e cînd nu ești obișnuit ; ceea ce-i rău pentru unul, pentru altul e bine. Înfometat și obosit, a sosit la han un călugăr și-a întrebat

pe hangiță ce avea de mîncare. Hangița i-a răspuns : „Dacă nu tai o găină, n-am nimic". „Și cine s-o mănînce, a răspuns călugărul fără chef, dacă o tai ?" „O să fie fragedă, i-a întors-o hangița, pentru că am eu un mijloc secret ca s-o frăgezesc." Și luînd găina vie, a pus-o la foc, de i-a ars picioarele, și în felul acesta sființiei-sale i s-a părut fragedă. Și deși poate numai din cauza foamei i s-a părut așa, s-a culcat în pat. Patul era așa de tare, că nu putea dormi, și, aducîndu-și aminte de mijlocul secret de a frăgezi găina, căută o lumînare, și încercă să ardă picioarele patului. Hangița, văzînd lumina, întrebă : „Ce-i asta, părinte?" Iar el îi răspunse: „Jupîneasă, ca să se înmoaie patul, îi ard picioarele". Așa că nu te necăji dacă mijlocul dumitale secret are efect, pentru că dumneata ești paie și eu găină.

DON DIEGO : Nu mai trăncăni degeaba, că n-o să-mi scapi, Ginés ; o să trebuiască să te duci s-o vezi pe Inés.

GINÉS : Păi nu s-a arătat Inés ca o fiară vrăjmașă și nu ne-a chinuit ea azi noapte în toate felurile, înghesuindu-ne într-un colț, și la urmă făcîndu-ne vînt de pe un balcon ca unor servitori [1], eu al ei, și dumneata al iubitei dumitale ? În viața mea n-am s-o mai văd, zău așa !

DON DIEGO : Dimpotrivă, ea a scăpat viața și onoarea Beatricei, și eu trebuie să-i fiu recu-

[1] Joc de cuvinte destul de pipărat, pentru că pe vremea lui Calderón la oala de noapte se zicea servitor (n. t.).

noscător pentru iscusința de care a dat dovadă.

GINÉS : Eu nu, pentru că un om care a căzut cum am căzut eu nu mai poate fi recunoscător celei care l-a făcut să cadă.

DON DIEGO : Mă miră încăpățînarea ta.

GINÉS : Ce, eu n-am voie nici să mă supăr, stăpîne, cînd văd că iubirea dumitale ne-a sucit la amîndoi și capetele, și picioarele ?

DON DIEGO : O să te duci pentru mine.

GINÉS : O să mă duc, dar să știi că n-o să fac nici o procopseală.

DON DIEGO : De ce ?

GINÉS : Fiindcă o să plec cu piciorul stîng.

DON DIEGO : Te aștept la colțul străzii.

GINÉS : Vei avea puțin de așteptat, dacă numai cu Inés vrei să vorbești.

DON DIEGO : De ce crezi ?

GINÉS : Pentru că, judecînd după îmbrăcăminte, după mersu-i sprinten și după mijlocelul subțire, tocmai a ieșit acum pe poartă.

DON DIEGO : Ea e, în adevăr, dar n-aș vrea să-i vorbesc în stradă. Spune-i c-o aștept sub poarta de colo, și să vie repede. *(Se retrage în culise.)*

SCENA A XI-A

Intră Inés, *cu o mantie pe cap.*

INÉS *(aparte)* : De la fereastră l-am zărit pe *don* Diego, și chiar dacă-mi este așa de teamă, tot îi voi vorbi, pentru că stăpîna, încrezătoare în iscusința mea, m-a trimis cu mare zor.

GINÉS : Degeaba te ascunzi, Inés, sub mantie, dacă nurii tăi strigă în gura mare că tu eşti cea mai mîndră floare între femei.
INÉS : Ce înseamnă asta, Gineselul meu ?
GINÉS : Asta înseamnă că şchiopătez.
INÉS : Asta o văd eu, dar din ce beteşug ?
GINÉS : Dintr-un beteşug al tău, Inés.
INÉS : Minţi ca un neruşinat.
GINÉS : Beteşugul meu e balconul tău ; şi acum cred că te-ai lămurit că beteşugul meu eşti tu.
INÉS : Ţi-aş arăta eu ţie, dacă n-ar trebui să mă duc la Violante cu o însărcinare, şi n-aş vrea să mă vadă nimeni din casă că vorbesc cu tine.
GINÉS : Doar să-ţi spună colea stăpînul meu o vorbuliţă şi poţi pleca.
INÉS : Asta ar fi şi mai rău, că dacă stăpîna ar şti c-am vorbit cu tine m-ar omorî.

SCENA A XII-A

Intră don Diego.

DON DIEGO : De ce, Inés ?
INÉS : Pentru că e aşa de supărată, săraca, şi atît de mînioasă pe dumneata, că mi-a poruncit să nu care cumva să primesc scrisoare sau însărcinare de la dumneata.
DON DIEGO : Cum se poate, Inés, să pedepsească ea cu atîta asprime pe acela care o adoră ?
INÉS : Eu te-aş sfătui...
DON DIEGO : Ce, Inés ?

INÉS : Să nu mai vii aici cu vorbe dulci și să-ți cauți iubirea în altă parte.

GINÉS : Oricît de furios ar fi cineva, se potolește cînd aude că dacă nu încetează cu insistențele, o să fie aruncat de pe un balcon de patru servitori. Stăpîna ta te-a trimis doar pe tine să ne faci vînt și m-ai și lăsat șchiop. Ce mai vrea acum ?

DON DIEGO : Și tu ești împotriva mea, Inés ?

INÉS : Dacă vorbesc așa aici, numai Dumnezeu știe de cîte ori te-am dezvinovățit în ochii stăpînei.

DON DIEGO : Atunci, dacă ești de partea mea, Inés, ajută-mă s-o pot vedea doar o clipă.

INÉS : Parcă la asta se gîndește ea !

DON DIEGO : Și ai încredere în mine ; o să vezi cum o să-ți rămîn îndatorat. *(Îi dă o pungă.)*

INÉS : Eu n-am nevoie de așa ceva.

GINÉS : Nici vorbă.

INÉS : Dar ca să vezi că vreau să te servesc, am să încerc totuși să fac ceva pentru dumneata. Voi spune că m-am întors de unde m-a trimis cu scrisoarea ; dar pentru că și începe să înnopteze și stăpîna mea nu-i acasă, dumneata așteaptă aici să intru eu și, cum am să las ușa deschisă...

DON DIEGO : Ah, Inés ! Simt că-mi vine inima la loc.

INÉS : Vei putea să intri după mine, și pe urmă cum ne-o fi norocul.

DON DIEGO : Așa voi face ; te urmez.

GINÉS : Ah, Inés, cum te iubesc !

INÉS : Cavalere, cu mine vorbești ori cu punga mea ?

GINÉS : Cu cine vrei dumneata, și nu uita să pui adresa mea pe plic.

INÉS : Lasă-mă în pace ; nu vorbesc cu un bărbat despre care știu de ce picior șchioapătă.

DON DIEGO : Urmează-mă. Ginés.

GINÉS : Eu ?

DON DIEGO : Da.

GINÉS : Unde ?

DON DIEGO : Vino cu mine.

GINÉS : Dracu să mă ia, amin ! Ce, vrei să mă închidă iar ? Dacă e să mai sar de pe un balcon, atunci socotește că am sărit, și mă găsești aci, în stradă.

DON DIEGO : Frica ta mă înștiințează că trebuie să mă duc singur.

(Iese.)

SCENA A XIII-A

Odaie în casa lui don Juan.

Intră doña Beatriz *și* doña Leonor.

DOÑA BEATRIZ : Du-te Isabel, și spune unui servitor să pună o lampă în odaia asta, că eu, după ce termin lucrul, mă duc să mă distrez puțin privind pe fereastră.

DOÑA LEONOR : Voi face cum poruncești. *(Aparte.)* Rău e să servești, dar și mai rău să servești cînd nu te bucuri de încredere. Beatriz și Inés umblă mereu ferindu-se de mine. Una a ieșit afară, și cealaltă trebuie s-o aștepte aici. Știu eu ce înseamnă toate secretele astea, dar să le las în pace ; pricep eu unde vor

să ajungă. Tot așa mă feream și eu acasă, cînd de una, cînd de alta, cînd eram și eu servită. Dar ajunge cu amintirile, și pentru că acum nu ești decît o slujnică, Leonor, ascultă, privește și taci. *(Iese.)*

SCENA A XIV-A

Intră Inés.

INÉS : Să nu-mi zici acum că am întîrziat.

DOÑA BEATRIZ : Te-am așteptat aici să aflu ce s-a întîmplat cu *don* Diego, Inés. Spune-mi repede. Ce vești îmi aduci ?

INÉS : Scrisoarea n-a rătăcit adresa ; vine după mine, fără să știe că îl chemi ; acum e rîndul dumitale. Să te prefaci că ești foarte supărată. Și mai întîi de toate pe mine.

DOÑA BEATRIZ : Inés, vezi cine umblă pe-afară.

INÉS : Vai, stăpînă ! Un bărbat.

DOÑA BEATRIZ : Cine e ?

SCENA A XV-A

Intră don Diego.

DON DIEGO : Acela care, la picioarele tale, frumoasă Beatriz, îți dăruiește de mii de ori sufletul.

DOÑA BEATRIZ : Ce-i asta, Inés ?

INÉS : Adineaori am lăsat ușa închisă.

DOÑA BEATRIZ : Minți : m-ai trădat. Să nu mai stai nici o clipă în casa mea.

DON DIEGO : De ce-o cerți pe Inés, Beatriz, cînd numai eu sînt pricina supărării tale. Pe mine descarcă-ți mînia ; că eu nu vreau altă răsplată decît să te răzbuni.

DOÑA BEATRIZ : Acum ar fi de prisos atîtea scuze, știind că azi e cu neputință să meriți de la mine vreo crezare.

DON DIEGO : Niciodată, Beatriz, niciodată pasiunea mea n-a sperat să-mi fie împlinită.

DOÑA BEATRIZ : Da, niciodată mai puțin ca azi.

DON DIEGO : Pentru ce ?

DOÑA BEATRIZ : Pentru că e cu neputință să merite dragoste cine ofensează pe aceea pe care pretinde c-o iubește.

DON DIEGO : N-am altă dorință decît să mă dezvinovățesc de această bănuială.

DOÑA BEATRIZ : Greu vei izbuti s-o faci.

DON DIEGO : Poate că, totuși, voi izbuti.

DOÑA BEATRIZ : Ceasul e foarte nepotrivit. Ușa e deschisă, și eu nu mai umblu după fericire. Du-te, că dacă te vede cineva aici, sînt pierdută.

DON DIEGO : Ocazia e prea favorabilă ca s-o scap. După ce mă vei asculta, voi pleca de îndată.

DOÑA BEATRIZ : Inés, păzește ușa. Ca să plece, tot trebuie să-l ascult. *(Inés iese.)*

DON DIEGO : Frumoasă Beatriz, am pornit din Valencia...

(Inés intră iar speriată.)

INÉS : Vai, ce nenorocire !

DOÑA BEATRIZ : Ce este ?

INÉS : Vine stăpînul.

DOÑA BEATRIZ : O, nefericita de mine !

INÉS *(către* don *Diego)* : Ce mai aştepţi ? Poate reuşim să scăpăm dacă intri în ascunzătoarea de azi noapte.

DON DIEGO : Niciodată n-am avut noroc în dragoste ! *(Se ascunde.)*

DOÑA BEATRIZ : Ce crudă mi-e soarta !

INÉS : De ce te tulburi şi-ţi pierzi firea ? Nu te teme, că stăpînul nu bănuieşte nimic. Văd că intră întîi în odaia lui, aşa că poate nici nu vine aici.

DOÑA BEATRIZ : Vai, Inés ! Ce îngrijorată sînt !

SCENA A XVI-A

Intră don Carlos *şi* don Juan.

DON JUAN *(aparte amîndoi)* : Şi cum îţi spuneam, *don* Carlos, cînd am venit acasă, am zărit un om intrînd. Aşteaptă în stradă, şi să nu laşi pe nimeni să iasă nici pe uşă, nici pe fereastră.

DON CARLOS : Intră şi fii fără grijă, *don* Juan, că spatele îţi este asigurat. *(Iese.)*

DON JUAN : Beatriz !

DOÑA BEATRIZ : Ce este, frate ?...

DON JUAN : Ce făceai ?

DOÑA BEATRIZ : Stăteam aici cu Inés.

DON JUAN : Foarte bine.

DOÑA BEATRIZ : Unde te duci ?

DON JUAN : Ce, ţi se pare ciudat să intru unde vreau în casa mea ?

DOÑA BEATRIZ : Nu ; dar mă miră...

DON JUAN : La o parte !

DOÑA BEATRIZ : Mă miră însă felul în care-mi vorbeşti.

DON JUAN : La o parte dinaintea mea.

DOÑA BEATRIZ *(aparte)*: Ce nenorocire !

DON DIEGO *(în culise)*: Vine spre odaia asta. Trebuie să fie vreo ieşire în altă cameră. Să vedem dacă nu sînt mai sigur acolo. *(Intră într-o altă încăpere).*

DON JUAN : În felul acesta voi scăpa dintr-odată de toate temerile. *(Intră după* don *Diego, scoţînd spada.)*

DOÑA BEATRIZ : Ca să intre în odaie — vai de mine ! — scoate spada.

INÉS : Va fi moarte de om !

DOÑA BEATRIZ : Zarurile au fost aruncate !

INÉS : Şi spre pierdere, stăpînă.

DOÑA BEATRIZ : Îmi voi pierde şi onoarea, şi viaţa.

INÉS : Oricare din ele e un giuvaer. Să fugim !

DOÑA BEATRIZ : Nu mai am răsuflare nici să fug.

INÉS *(privind înăuntru)*: Dar a plecat, stăpînă. Zău că nu mai e acolo.

(Dinăuntru, doña *Leonor.)*

DOÑA LEONOR : Vai de mine, nefericita !

DOÑA BEATRIZ : Trecînd dintr-o odaie în alta, a nimerit peste Isabel ; ea, văzîndu-l, s-o fi speriat, şi fugind, vine încoa. Dă-te de o parte. *(Se retrag amîndouă.)*

SCENA A XVII-A

Intră doña Leonor *cu o lampă, și după ea* don Diego.

DOÑA LEONOR : Tinere, ce-mi pari mai degrabă umbră, iluzie ori fantomă, ce vrei de la mine ? Nu-ți ajunge că m-ai gonit din casa mea ? Acum vrei să mă gonești și din alta străină ?

DON DIEGO : Femeie, ce-mi pari mai degrabă fantomă, iluzie ori umbră, nu-mi ajung oare nenorocirile mele ca să vii să mi le sporești tu cu altele și să mă omori a doua oară ? Dar nu, căci azi...

SCENA A XVIII-A

Intră don Juan.

DON JUAN : În zadar, chiar de te-ai ascunde în măruntaiele pămîntului, nu vei putea... *Don* Diego ? *(Îl recunoaște.)*

DON DIEGO : Oprește-ți spada, *don* Juan ; căci deși prezența mea aici aduce o jignire acestei case, nu însă și onoarei tale. Și dacă voi putea să-ți dau satisfacție prin vorbe, e mai bine, căci e un lucru binecunoscut că cea mai bună răzbunare se împlinește atunci cînd nu e nevoie de răzbunare.

DON JUAN *(aparte)*: Este *don* Diego Centellas pe care-l găsesc cu Leonor și astfel scap de

bănuieli. Mi s-a luat o piatră de pe suflet. Măcar că și asta e o nenorocire, e mai ușor de suportat.

DOÑA BEATRIZ *(aparte):* Văzîndu-l, și-a lăsat în jos spada ; ascultă ce vorbesc.

DON DIEGO : Eu, *don* Juan, m-am îndrăgostit în capitală de această femeie, de *doña* Leonor, în a cărei casă, într-o noapte, mi s-a întîmplat o nenorocire. Întorcîndu-mă la Valencia, și avînd vești că stă în casa dumitale...

DOÑA LEONOR : Vai de mine !

DON DIEGO : În astă noapte am îndrăznit să intru să-i vorbesc.

DOÑA BEATRIZ : Ce minunată dezvinovățire, Inés. *(Aparte către ea.)* Și dacă acum Isabel va adeveri-o ! Fă-i semne să spuie că da, că ea e femeia.

(Inés îi face semne doñei *Leonor.)*

DOÑA LEONOR : Recunosc, *don* Juan, că tot ce ai auzit aici e adevărat. *Don* Diego e vinovat de nenorocirea mea. Din cauza lui, surghiunită din patria mea, urîtă de tată, disprețuită de iubitul meu, trăiesc în halul și vestmîntul ăsta, slujind sorei dumitale.

INÉS : A înțeles semnele. *(Aparte amîndouă.)*

DOÑA BEATRIZ : Și se preface așa de bine, că pînă și pe mine mă înșală.

DOÑA LEONOR : Dar să spuie el, dacă eu, aici ori acolo, i-am dat...

DON JUAN : Taci, taci !

DOÑA LEONOR : Ocazie ...

DON JUAN : Nu te dezvinovăți. *(Aparte.)* Ce femeie nefericită !

INÉS *(aparte către Beatriz)*: Mult îi datorezi, stăpînă. Se învinovățește ca să te scape pe dumneata.
DOÑA BEATRIZ : Mai rămîne acum s-o creadă și fratele meu.
DON JUAN *(aparte)*: Ce să fac? Căci deși n-am nici o îndoială... Numai s-o creadă și Carlos...

SCENA A XIX-A

Intră don Carlos *și rămîne lîngă ușă.*

DON CARLOS : Din stradă auzind zăngănit de spade, am ieșit și iată-mă gata să-i sar în ajutor lui *don* Juan... Dar văd că a încetat zăngănitul ; de aici voi auzi ce vorbesc ; și poate pentru onoarea lui ar fi mai bună o împăcăciune decît o răzbunare.
DON DIEGO : Am greșit față de dumneata, dar pentru că ofensa n-a ajuns pînă la necinstire, vezi și dumneata dacă nu e mai bine să amîni pedeapsa decît s-o răzbuni pe dată.
DON JUAN : Lămuririle dumitale, *don* Diego, se potrivesc cu ceea ce știu eu despre *doña* Leonor.
DON CARLOS : Ce-mi aud urechile ! Simt că-mi îngheață sîngele în vine. A pomenit de Leonor și de *don* Diego.
DON JUAN : Dar aș mai avea de pus o întrebare. În seara asta pentru prima dată ai intrat aici să-i vorbești ?
DON DIEGO *(aparte)*: Întrebarea e șireată. Dar, fie ce-o fi, trebuie să răspund ceva. *(Tare.)* Nu, azi noapte am intrat pe ușa asta și am ieșit pe

fereastră. Odată știută vina, ce importanță are cînd am greșit pentru prima dată ?

DON JUAN : Are importanță mai mult decît crezi.

DON CARLOS : Doamne, *don* Juan e gelos mai mult pe mine !

DOÑA BEATRIZ *(aparte)*: Fiindcă l-a crezut, acum pot să ies. *(Aparte.)* Vezi, *don* Juan, ai grijă să mă bănuiești și altă dată. Și vezi pe cine mi-a trimis logodnica ta să mă servească. *(Aparte către* doña *Leonor)*: Iartă-mă prietenă, și joacă-ți rolul mai departe.

DOÑA LEONOR *(aparte, Beatricei)*: Nu înțeleg ce-mi spui.

DON JUAN : Acum nu-i vreme de asta, Beatriz ; căci oricîte lămuriri mi-ar da *don* Diego, faptul că Leonor stă în casa mea, trimeasă de cine știi și tu, pe mine nu mă scutește de obligația pe care mi-o impune noblețea mea, și de aceea chiar dacă vine pentru ea și nu pentru tine, asta nu ajunge ca să-i las nepedepsită cutezanța.

SCENA A XX-A

Intră don Carlos.

DON CARLOS : Dacă îndrăzneala mă privește pe mine, atunci și răzbunarea tot pe mine mă privește.

DOÑA LEONOR *(aparte)*: Ce văd ? Carlos aci ? Asta-mi mai lipsea acum !

DON DIEGO : Dar cine ești dumneata, de te amesteci între noi și vrei să împlinești răzbunarea ! ?

DON CARLOS : Ai putea avea destule motive să mă cunoști. Eu sînt acela care te-a rănit, de s-a crezut că ești mort, și acum caută să termine ceea ce a lăsat atunci neterminat.
DOÑA LEONOR : Vai, ce nenorocire neașteptată !
DON DIEGO : Dimpotrivă, eu cred că ai venit ca eu să mă pot răzbuna azi de toate.
DON JUAN : Carlos, sînt alături de tine.
DON DIEGO : Nu mă sperie gîndul că am să lupt cu doi.

SCENA A XXI-A

Ginés *din culise.*

GINÉS : Aici vor să se bată. Intrați cu toții. *(Intră Ginés cu cîțiva oameni după el.)*
TOȚI : Ce înseamnă asta ?
DOÑA BEATRIZ *(aparte către Inés)* : Inés, stinge lumina, poate vom izbuti să evităm nenorocirile care se pot întîmpla.

(Inés stinge lumina și bărbații își încrucișază spadele.)

GINÉS : Să nu lovească nimeni pe întuneric.
DON JUAN : Luați aminte că asta e casa mea.
GINÉS : Aprinde o lumină și-au s-o vadă.
DOÑA LEONOR : Ce nenorocire !
DON DIEGO *(aparte)* : Am nimerit ușa. Asta nu înseamnă că fug din fața primejdiei, cît că dau mai bună ocazie speranțelor. *(Iese.)*
DOÑA BEATRIZ *(aparte)* : Îngrozită mă retrag în odaia mea. *(Iese.)*

INÉS : Am făcut o treabă atît de bună, că de bună ce este a ieșit rea. *(Iese.)*

GINÉS : Stăpîne, unde ești, că te și așteaptă doctorul.

DON CARLOS : Mori, trădătorule !

GINÉS : Am murit ! Că e de ajuns s-o poruncești dumneata. *(Aparte.)* Iar diavolul să mai aștepte pînă s-o faci cu adevărat.

CINEVA DIN MULȚIME : A murit unul ; eu zic să ieșim să nu ne prindă aici justiția ; haideți să fugim din casa asta. *(Ies toți cei care veniseră o dată cu Ginés.)*

DON JUAN *(aparte)* : Mă duc eu să caut o lumînare. *(Iese.)*

DOÑA LEONOR *(aparte)* : Zăpăcită și tulburată, împiedicîndu-mă în nenorocirile mele, de aici nu mă mișc.

DON CARLOS *(aparte)* : Nu mă voi clinti de aici. Deși aud că pleacă toți, nu se cuvine să fug din locul unde am scos spada.

SCENA A XXII-A

Intră d o n Juan *cu lumină.*

DON JUAN : Acum avem lumină.

DOÑA LEONOR : Dragul meu Carlos !

DON JUAN : Singuri amîndoi ?

DON CARLOS : Ce te sperii ? Cum aș putea întoarce eu spatele unui vrăjmaș. Aflîndu-mă cu Leonor, înseamnă să mă găsești cu alt dușman, dar pe acesta nu-l biruiești decît fugind. *(Vrea să plece, însă îl oprește* don *Juan.)*

DON JUAN : Așteaptă.

DON CARLOS : Lasă-mă să-l urmăresc pe celălalt, căci astfel fug de acesta.
DON JUAN : Nu mai ai după cine alerga.
DOÑA LEONOR : Oh ! dacă aş putea să-mi sparg pieptul să las inima să vorbească prin fapte, şi nu gura, cu vorbe zadarnice !
DON CARLOS : Şi inima ţi-ar fi trădătoare, pentru că e a ta.
DOÑA LEONOR : Ba pentru că e a mea, ar fi sinceră.
DON CARLOS : Ceea ce am văzut o dovedeşte îndeajuns. Ah, femeie fără suflet, dacă ai putut uita ceea ce-mi datorezi, nu-ţi puteai măcar aminti că te afli în casa lui *don* Juan ?
DOÑA LEONOR : Ce vină îmi găseşti mie pentru nesăbuinţa unui bărbat necunoscut ?
DON CARLOS : Nici una. Să ne scutim de întrebări şi răspunsuri. *(Către* don *Juan.)* Vere, prietene, pentru că aşa de fericit pentru tine şi atît de nefericit pentru mine se termină întîmplarea aceasta ce mi-a oprit plecarea, rămîi cu bine, şi deşi plec ca un mişel din Valencia, negreşit trebuie s-o părăsesc în astă noapte, chiar de-ar zice duşmanul că fug, căci nu mai ţin nici la onoare, nici la faimă. Prietenia mă îndeamnă să-ţi încredinţez pe această femeie, căci, la urma urmei, am iubit-o mult de tot, nu ca s-o ţii în casă, ci ca s-o laşi în casa lui *don* Diego şi să se bucure el de iubirea ei, şi ea să fie fericită... Dar mai bine nu mai zic nimic. Cu bine, *don* Juan.
DOÑA LEONOR : Vai, Doamne ! Aşteaptă, Carlos !
DON CARLOS : Tot mai ai ceva de spus ?
DOÑA LEONOR : Dacă aş fi ştiut...
DON CARLOS : Taci odată !

DOÑA LEONOR : Că aici...

DON CARLOS : Nu vreau să aud nimic de la tine.

DOÑA LEONOR : Dar eu... Uite, nu mai pot vorbi. Mă înăbuș, nu mai văd nimic, mi se taie respirația. Doamne Isuse ! *(Leșină.)*

DON JUAN : Mi-a căzut în brațe leșinată.

DON CARLOS : Ține-o, *don* Juan... Vai, Leonor ! Cum te ador, chiar dacă mă omori ! Mai mult mă doare nenorocirea ta decît trădarea.

DON JUAN : Cuvintele i s-au schimbat în lacrimi și gemete. Așteaptă, Carlos, să intru cu ea în odaia surorii mele.

DON CARLOS : Te aștept, *don* Juan. Du-te ; să i se dea îndată îngrijiri. Ba nu, mai bine las-o să moară, decît să se păstreze pentru altă iubire.

DON JUAN : Pe urmă vom vedea amîndoi ce avem de făcut. *(Intră cu ea în odaia Beatricei.)*

DON CARLOS : Blestemat fie devotamentul meu atît de laș, patimă atît de cotropitoare, iubire atît de robită, voință atît de neputincioasă ! La suspinele ei mincinoase, eu răspund cu mai multă iubire, la jignirile ei, cu mai multe griji, la trădarea ei, cu mai multă statornicie ! Dar de ce să mă mir și să mă neliniștesc pentru soarta mea ? Că cine nu iubește greșelile, nu poate spune că iubește cu adevărat.

SCENA I

Intră don Carlos *și* don Juan.

DON CARLOS : Și-a venit în fire ?

DON JUAN : Da, însă și-a venit în așa fel că mai bine ar fi fost să nu-și fi venit.

DON CARLOS : Cum așa ?

DON JUAN : După ce și-a venit în fire, așa de mare i-a fost durerea, că o dată cu trezirea din leșin și-a pierdut mințile, judecînd după cum se frămînta și se văita amețită și tulburată.

DON CARLOS : Și ce zice ?

DON JUAN : Că e nefericită din pricină că nimeni nu vrea să-i asculte vorbele.

DON CARLOS : Blestemată să-mi fie patima !

DON JUAN : Tu ce-ai hotărît ?

DON CARLOS : La două lucruri m-am gîndit, și n-aș vrea, *don* Juan, să le audă cineva care n-ar fi îndrăgostit. Vrei să-ți spun, *don* Juan, dintre atîtea aiureli, fantezii și iluzii ce-mi umblă prin cap, care sînt cele ce-mi fac mai multă plăcere, cînd mă opresc la ele și mă simt îndemnat să le împlinesc ?

DON JUAN : Da, spune-mi.

DON CARLOS : Dar să nu rîzi de mine ; mărturisesc că sînt nebun. Dacă în starea asta aş izbuti să-l înduplec pe *don* Diego să înapoieze Leonorei onoarea pierdută și ea, cu cinstea nepătată s-ar întoarce în liniște acasă cu tatăl său, aceasta ar fi cea mai neobișnuită răzbunare, căci i-aș aduce o bucurie în loc de năpăstuirea la care s-ar aștepta din partea mea. Leonor e îndrăgostită de *don* Diego, iar *don* Diego de Leonor, așa cum o dovedesc cele întîmplate. Și atunci, ce pierd eu ? Totul și nimic. Astfel, în strania durere ce am suferit și mai sufăr încă, hotărîrea asta mi se pare cea mai nimerită. Să fie fericită cu el Leonor, dacă tot am pierdut-o.

DON JUAN : Hotărîrea ta este foarte generoasă și dovedește a fi rodul unei pasiuni pe cît de sincere, pe atît de nobile.

DON CARLOS : Dar prin ce mijloc vom putea, *don* Juan, s-o înfăptuim ?

DON JUAN : Nu știu, pentru că dacă vom încerca să-i vorbim lui *don* Diego, tu sau eu, și să-i propunem căsătoria, el n-o va primi. Oricît ar dori-o el însuși, nu-i drept ca un bărbat să încuviințeze ce-i cere iubitul alesei inimii lui, așa că trebuie să ne gîndim la altcineva care să încerce a-i vorbi.

DON CARLOS : Cel mai nimerit lucru ar fi să vorbești cu tatăl Leonorei, mărturisindu-i că stă ascunsă în casa ta, și el ar putea împăca lucrurile.

DON JUAN : Asta are alt neajuns.

DON CARLOS : Care ?

DON JUAN : Cearta care s-ar isca între amîndoi, și afară de asta nu s-ar mai ști că tu te-ai sacrificat.

DON CARLOS : Ai dreptate. Dar cine să încerce atunci să ducă tratativele.

DON JUAN : Știu eu acum cine va fi în stare să limpezească totul.

DON CARLOS Cine ?

DON JUAN : *Doña* Beatriz, sora mea, pentru că e femeie și *don* Diego nu i-ar putea respinge propunerea sub cuvînt că îl împiedică onoarea, și al doilea pentru că e de datoria lui să onoreze pe aceea în a cărei casă stă, după ce-i va spune cine e.

DON CARLOS : Bine gîndit.

DON JUAN : Atunci ascunde-te pînă mă duc eu să aranjez lucrurile.

DON CARLOS : Eu, de ce ?

DON JUAN : Ca să nu te vadă nici tatăl Leonorei, nici *don* Diego pînă nu termin eu totul.

DON CARLOS : Eu să mă ascund ?

DON JUAN : Da, ori dacă nu, trebuie să renunți la planul tău.

DON CARLOS : Mă voi supune, dar cu condiția să nu știe nimeni altcineva decît tine.

DON JUAN : N-avea nici o grijă.

DON CARLOS : Du-te cu Dumnezeu. *(Aparte.)* Ah, Leonor, cît datorezi tu iubirii mele, fiară ucigașă : întîi viața, pentru o ofensă, și apoi, pentru a doua, onoarea. *(Se ascunde și închide ușa.)*

DON JUAN : Dacă izbutesc să duc la bun sfîrșit acest plan, eu voi ieși mai bine decît toți, căci rămîn prieten cu *doña* Leonor, cu tatăl ei și cu *don* Diego, și, în sfîrșit, mă

văd dezlegat de obligațiile ce-mi luasem față de *don* Carlos. Așadar, trebuie să mă silesc să scap cu față curată din această încurcătură de care atîrnă liniștea și onoarea mea.

SCENA A II-A

Intră doña Beatriz.

DOÑA BEATRIZ : *Don* Carlos nu-i aici ?

DON JUAN : Nu, Beatriz.

DOÑA BEATRIZ : Venisem în odaia ta doar să-l caut pe el.

DON JUAN : Cînd a leșinat Leonor, l-am lăsat aici, și cînd m-am întors nu l-am mai găsit. *(Aparte.)* Nici chiar sora mea nu trebuie să știe că *don* Carlos stă ascuns.

DOÑA BEATRIZ : Fără îndoială, curajul îl va fi îndemnat să-l urmărească pe *don* Diego.

DON JUAN : Fiindcă nu știu unde l-aș putea găsi, nu mă pot lua pe urmele lui. Dar tu, ce voiai de la el ?

DOÑA BEATRIZ : Să-i spun, *don* Juan, că dacă nu din iubire, cel puțin ca un om de lume și cavaler, s-ar cădea să-i fie milă de logodnica lui care plînge de ți se rupe inima.

DON JUAN : Ce zice ?

DOÑA BEATRIZ : Că numai vorbind cu *don* Carlos s-ar mai mîngîia nițel.

DON JUAN : Atunci, pentru că el nu-i aici, și sîntem doar noi amîndoi, Beatriz, mă gîn-

desc să-ţi încredinţez un gînd despre care vreau să aflu părerea ta.

DOÑA BEATRIZ : M-aş mira să ai a-mi încredinţa mie ceva ; pentru că pare foarte ciudat să ai încredere în cineva care ţi-a dat ocazie să te îndoieşti atît, *don* Juan, încît a putut să te roadă bănuiala cu care azi noapte ai intrat în casă. Cum poţi oare să ai încredere şi să fii bănuitor în acelaşi timp ?

DON JUAN : E de prisos, Beatriz, să mai răspund la reproşul tău, ştii prea bine cît îţi preţuiesc virtutea şi pudoarea... În sfîrşit, Beatriz, numai tu vei putea să ne scapi azi pe toţi de atîtea primejdii cîte ne ameninţă viaţa. Pe *don* Diego, pe *don* Carlos şi chiar pe mine, pentru că şi eu sînt amestecat în certurile lor.

DOÑA BEATRIZ : Eu ? Şi în ce fel ?

DON JUAN : În felul următor ; ascultă şi-l vei afla. Ştiind cine este Leonor, eu sînt dator să-i apăr onoarea şi reputaţia ; dar, dacă voi căuta să mă înţeleg cu *don* Diego, nu ştiu cum va ieşi, iar dacă ajung pînă a-i vorbi, onoarea îmi cere să nu mă las pînă nu voi izbuti să-l fac să cedeze. De aceea, Beatriz, aş vrea să te însărcinezi tu să-i vorbeşti. Femeile au un dar deosebit de a aranja asemenea lucruri, un fel de blîndeţe pe care noi n-o avem, cu atît mai mult cu cît iubita lui locuieşte în casa ta şi vărul şi fratele tău sînt amestecaţi în primejdie. Iată dar motivele care ar trebui să te îndemne să-l chemi...

DOÑA BEATRIZ : Pe cine ?

DON JUAN : Pe *don* Diego, dîndu-i să înțeleagă cît ai fost de ofensată că nu ți-a păstrat respectul cuvenit îndrăznind să intre pe ascuns în casa noastră. Iar spre a curma primejdiile ce amenință pe Leonor, să-i propui s-o ia în căsătorie, făcîndu-ne astfel pe noi toți să-ți rămînem îndatorați, și toate acestea în așa chip, încît să creadă că ideea vine de la tine și să nu poată bănui că l-am rugat noi.

DOÑA BEATRIZ : Bine te-ai gîndit, *don* Juan. Voi face precum zici.

DON JUAN : Atunci eu mă duc să văd dacă-l mai găsesc pe Carlos. Tu, dacă te întorci în odaia ta, pune să închidă bine odaia asta. *(Iese.)*

DOÑA BEATRIZ : Am s-o închid chiar eu. *(Aparte.)* Doamne, ce-am ajuns ? ! Să mă văd silită să fiu eu însămi mijlocitoarea ofenselor mele și părtașa geloziei ! N-am încotro ; ce să fac. Mă voi duce să-i vorbesc lui *don* Diego. Și pentru că-l primește în casă acela care ieri atît s-a împotrivit, să aflăm ce răspunde *don* Diego la asta. Să ieșim odată, oricum ar fi, din această zăpăceală, din acest chin, din această vrăjitorie. Inés !

SCENA A III-A

Intră doña Leonor.

DOÑA BEATRIZ : Leonor, tu răspunzi ?

DOÑA LEONOR : Dacă ai chemat o servitoare, nu-i de mirare să răspundă cine este.

SCENA A IV-A

Intră don Carlos *şi rămîne lîngă uşă.*

DON CARLOS : Am auzit vocea Leonorei ; să întredeschid uşa, să văd dacă i-a trecut leşinul.

DOÑA BEATRIZ : Dacă ieri, Leonor, în neştiinţa mea te-am socotit astfel, azi cele ce ştiu mă fac să te aşez într-un rang mult mai înalt : eşti prietena mea. *(Aparte.)* Mai potrivit ar fi să zic vrăjmaşă.

DOÑA LEONOR : Dacă am ajuns să pierd, doamnă, numele de servitoare, aceasta nu mă despăgubeşte de binele ce pierd. Sînt sclava dumitale, şi dacă aceea care a venit în casa dumitale numai şi numai pentru a-ţi pricinui supărări merită ceva, continuă să mă tratezi ca şi pînă acum.

DOÑA BEATRIZ : Cum se poate aşa ceva, Leonor, cînd, fiind cine eşti şi stînd în casa mea, eu încerc să-ţi dau un soţ ?

DOÑA LEONOR : În vecii vecilor să-ţi dea Dumnezeu toate bucuriile pe care le meriţi. Dar *don* Carlos nu mă vrea de soţie. E atît de gelos...

DOÑA BEATRIZ : Dar nu de *don* Carlos voiam să-ţi vorbesc.

DOÑA LEONOR : Atunci de cine ?

DOÑA BEATRIZ : De *don* Diego Centellas.

DOÑA LEONOR : Nu-ţi mai da osteneală. Mai degrabă m-aş omorî decît să-mi dau mîna lui *don* Diego.

DOÑA BEATRIZ : Cum, tu nu l-ai iubit niciodată pe *don* Diego ?

DOÑA LEONOR : Nici viespea călcată printre florile lui april, nici vipera rănită pe cîmp, nici tigrul furios din pădure, nici șarpele veninos ascuns între stînci nu mi-ar putea face atîta rău cît mi-a făcut el.

DOÑA BEATRIZ : Încet ! Încet ! Căci, deși vreau să-l disprețuiești, nu vreau să-l hulești atît.

DON CARLOS *(aparte)*: Ah, trădătoareo ! A vorbit așa pentru că a văzut că m-am ascuns aici.

DOÑA BEATRIZ : Eu credeam că-ți făcea curte ; nu bănuisem că te ofensează acela care era să moară pentru tine la Madrid și-a venit să te caute aici.

DOÑA LEONOR : Dacă ai ști cît mă jignește cu pretenția lui...

DOÑA BEATRIZ : Vom vedea-o în curînd, căci trebuie să ieșim o dată din acest întunecos labirint, el, tu, eu, *don* Juan și *don* Carlos. *(Iese.)*

DON CARLOS *(aparte)*: Beatriz a plecat și Leonor a rămas singură și plînge. Dar ce are a face, cînd lacrimile sînt așa de înșelătoare. Căci, deși o văd plîngînd, știu eu pe cine plînge.

DOÑA LEONOR : Vai, Dumnezeule bun și mare !

DON CARLOS *(aparte)*: Ah, gelozie !

DOÑA LEONOR : Ce vor putea lacrimile mele ?...

DON CARLOS *(aparte)*: Oh, ofensă...

DOÑA LEONOR : Mai bine să plîng în vînt...

DON CARLOS *(aparte)*: Oh, iubire !...

DOÑA LEONOR : Cine va spune durerii mele motivele pentru care mă învinuiești ?...

DON CARLOS *(aparte)*: Eu le-aș spune dacă mi-ar da pace gelozia, ofensele și iubirea.

DOÑA LEONOR : Cînd am dat eu vreun prilej...
DON CARLOS *(aparte)*: Crudă soartă!...
DOÑA LEONOR : Nefericirii mele nemiloase...
DON CARLOS *(aparte)*: Neînduplecat destin...
DOÑA LEONOR : Să-mi calce astfel în picioare onoarea ?
DON CARLOS *(aparte)*: Stea nemiloasă !...
DOÑA LEONOR : De ce mă pedepsește astfel, cînd niciodată nu i-am dat ocazie ?
DON CARLOS *(aparte)*: Nu fără pricină sînt vrăjmașe soarta, norocul și steaua...
DOÑA LEONOR : Cine nevinovată se vede...
DON CARLOS *(aparte)*: E numai minciună...
DOÑA LEONOR : În oarba zăpăceală...
DON CARLOS *(aparte)*: Și trădare...
DOÑA LEONOR : În atît de vădită jignire.
DON CARLOS *(aparte)*: Și înșelătorie.
DOÑA LEONOR : Cînd oare vor vedea și alții adevărul pe care numai tu îl vezi, iubire ?
DON CARLOS *(aparte)*: Niciodată, pentru că totu-i minciună, trădare și înșelătorie. Fără îndoială, azi soarta mi-e potrivnică și sînt încredințat că ea știe că eu aud tot ce spune. Dar ce are a face ? Cuvîntul, acest metal ce iese din gura oamenilor, fie că e adevărat, fie că e fals, dă același sunet. De ce să-l mai cercetăm în fond, cînd e de ajuns să-l auzim.
DOÑA LEONOR : Vai, Carlos, dacă ai ști tu !

(Se aud bătăi în ușă.)

DON CARLOS *(aparte)*: Vai, Leonor, dacă... Dar bate cineva la ușă. Să mă întorc în ascunzătoarea mea.
DOÑA LEONOR *(aparte)* : Chiar cînd vorbesc fără să mă asculte, vine cineva să mă tulbure.

Mă duc să văd cine e, poate reuşesc să mai rămîn singură încă niţel. *(Tare:)* Cine e?

SCENA A V-A

Intră don Pedro.

DON PEDRO: *Don* Juan e acasă? *(Aparte.)* Dumnezeule! Ce văd!

DOÑA LEONOR: A ieşit adineauri. *(Aparte.)* Dar ce văd! *(Fuge.)*

DON PEDRO: Sînt uluit! *(Leonor intră în camera unde se află don Carlos.)*

DON CARLOS *(în uşă, către Leonor):* Nu te teme, Leonor, că te voi primi în braţele mele.

DON PEDRO: A închis uşa după ea. Dar ce are a face, dacă eu singur pot, apărîndu-mi onoarea, să îngrozesc şi să înspăimînt pe toată lumea? Să spargem uşa, şi după ce vom face-o ţăndări, la fel voi zdrobi şi pe haina care...

SCENA A VI-A

Intră doña Beatriz *pe altă uşă.*

DOÑA BEATRIZ: Lovituri şi strigăte aici? Ce înseamnă asta?

DON PEDRO: Simt în piept atîta indignare, disperare şi mînie, încît sînt ca un fulger, în stare să ardă tot ce i-ar sta în cale oprindu-i trecerea.

DOÑA BEATRIZ : Cum ? De unde atîta îndrăzneală în casa mea ? Cine sau ce a putut să-ți provoace atîta mînie ?
DON PEDRO : O fiară care se ascunde aici.
DOÑA BEATRIZ : Așteptați. Nu cumva o fi Leonor ?
DON PEDRO : Cine ar putea să mă împingă la asemenea faptă, dacă nu ea ?
DOÑA BEATRIZ *(aparte)* : Asta mai lipsea acum ! Alt pretendent, și încă de o vîrstă respectabilă, după *don* Carlos și după *don* Diego, ca să-i împace pe amîndoi. *(Tare.)* Foarte bine ; vei fi avînd dumneata motivele dumitale, pe care eu nu le ghicesc, s-o cauți, socotindu-te ofensat, dar cum de îndrăznești să intri în felul acesta aici, în casa mea ?
DON PEDRO : Pentru că ofensa pe care am suferit-o mi-ar da dreptul să îndrăznesc și mai mult ; dar iertați-mă, doamnă, dacă mă port astfel cu dumneavoastră.
DOÑA BEATRIZ : Te înșeli gîndindu-te că nu se va găsi în casa asta cineva...

SCENA A VII-A

Intră don Juan.

DON JUAN : Ce înseamnă asta ?
DOÑA BEATRIZ : Ce să însemne, decît că acest craidon bătrîn vine s-o caute tot pe Leonor și s-a apucat să spargă ușa ?
DON JUAN : Domol, domol, Beatriz, că *señor don* Pedro nici nu te-a ofensat, nici n-a greșit

adresa; fiind stăpînul acestei case, la toți ne poate porunci.

DON PEDRO : *Señor don* Juan, să nu umblăm cu complimente de prisos; eu nu sînt stăpîn și nu vreau să fiu altceva decît un străin care, încrezător în cuvintele dumitale, am venit să te văd și să-ți vorbesc, și acum o găsesc în casa dumitale pe fiica mea închisă în această odaie. Deschide, te rog, sau dacă nu, sparg ușa.

DOÑA BEATRIZ *(aparte):* E tatăl ei.

DON JUAN *(aparte)* : Cum naiba să ies eu din viesparul ăsta ? El a văzut-o. Ce să-i spun acum ?

DON PEDRO : Haide, ce mai stai ? Deschide o dată ușa !

DON JUAN : De bună seamă că o deschid, *don* Pedro. *(Aparte.)* Mare noroc voi avea dacă scap din încurcătura asta. *(Tare.)* Frumoasă recunoștință îmi arăți pentru osteneala ce mi-am dat ! De ieri, de cînd m-am însărcinat să te ajut în nefericirea dumitale, am căutat-o pe Leonor, am adus-o în casa mea, unde stă împreună cu soră-mea, și acum încerc să fac totul astfel încît să te întorci acasă mulțumit și onorat. Dar dacă tot ce-am făcut nu-ți este pe plac, eu nu mă mai amestec.

DON PEDRO : Îngăduie-mi, *don* Juan, să-ți cad la picioare și iartă-mă că, mînios, văzînd-o, n-am mai știut ce vorbesc, pentru că aproape mi-am pierdut mințile nefericitul de mine în bucuria mea, și m-am lăsat tîrît de mînie. Dar acum, îngenunchiat la picioarele dumitale... *(Cade în genunchi.)*

DON JUAN : Ce faci, *don* Pedro ? Scoală-te !

DON PEDRO : Iar dumneata, *señora*, iartă-mi supărarea ce ți-am pricinuit. Sînt nobil și am fost ofensat.

DOÑA BEATRIZ : Dacă, *señor*, aș fi știut cine ești, în alt chip aș fi încercat să te liniștesc.

DON JUAN *(aparte către* doña *Beatriz)* : L-ai chemat pe *don* Diego ?

DOÑA BEATRIZ *(aparte către* don *Juan)* : Da ; chiar acum s-a dus Inés să-l cheme.

DON JUAN : Vino cu mine, *don* Pedro. Avem de aranjat ceva important. Leonor este în siguranță lîngă Beatriz.

DOÑA BEATRIZ : Iar eu, *señor*, mă însărcinez să am grijă de ea.

DON PEDRO : E de ajuns să știu că rămîne cu dumneata. *(Aparte.)* Doamne ! Dacă îmi spăl onoarea, pot muri liniștit după aceea.

DON JUAN *(aparte)* : Nici nu știu unde să-l duc. *(Către Beatriz.)* Vorbește în vremea asta cu *don* Diego, pentru că de asta depinde fericirea mea. (Don *Juan și* don *Pedro ies.)*

DOÑA BEATRIZ *(aparte)* : Și nefericirea mea. *(Tare.)* Leonor, deschide, sînt singură.

SCENA A VIII-A

Înăuntru doña Leonor *și* don Carlos.

DOÑA LEONOR : Dacă ești singură, deschid.

DON CARLOS : Nici Beatricei, Leonor, să nu-i spui că sînt aci.

DOÑA LEONOR : Fii liniștit, că nu-i spun.

SCENA A IX-A

Intră **doña** Leonor.

DOÑA BEATRIZ : Din grea încercare ai scăpat cu viață.

DOÑA LEONOR : Am găsit adăpost în odăița de alături.

DOÑA BEATRIZ : Noroc că fratele meu a lăsat-o deschisă, pentru că de obicei o ține încuiată.

DOÑA LEONOR : Nu fără adevăr pot spune de o mie de ori că aici se află viața mea. *(Aparte.)* Că doar acolo e Carlos.

DOÑA BEATRIZ : Leonor, deoarece tatăl tău ne-a sporit încurcăturile, ca și cum n-am avea destule, voi urma să-ți vorbesc acum mai pe îndelete despre ce începusem să-ți spun adineaori.

DOÑA LEONOR : Ceea ce buzele mele ți-au spus și mai înainte, îți vor spune acum mai lămurit.

DOÑA BEATRIZ : Chiar despre asta e vorba.

DOÑA LEONOR : Ar fi încă o insultă pe care mi-ar aduce-o.

DOÑA BEATRIZ : Atunci bine ; închide ușa și vino, dragă Leonor, în odaia mea.

DOÑA LEONOR : Te urmez.

DOÑA BEATRIZ *(aparte)* : Vai, *don* Diego, cu ce teamă te aștept !

(Iese.)

SCENA A X-A

Intră don Carlos.

DOÑA LEONOR : Carlos, în scurtul timp ce am, vreau să-ți vorbesc. Ascultă-mă !

DON CARLOS : Dacă întîmplarea ne apropie mereu, Leonor, pe tine ca să mă ofensezi, iar pe mine ca să te apăr, ce mai vrei de la mine ? Lasă-mă, să așteptăm altă ocazie ca eu să-ți salvez viața și tu să mă ofensezi iar.

DOÑA LEONOR : Asta nu se va întîmpla niciodată ; dar ca să-mi salvezi viața a sosit clipa.

DON CARLOS : Cum ?

DOÑA LEONOR : Află că Beatriz vrea să mă omoare încercînd să mă mărite cu *don* Diego. Dacă, generos și viteaz cum ești, în fiecare împrejurare trebuie să-mi salvezi viața, asta aștept. Vorbește-i tu.

DON CARLOS : Asta-i bună. Cînd eu încerc să înlesnesc această căsătorie, acum vii să-mi ceri să-mi vindec eu însumi rana.

DOÑA LEONOR : Tu vrei căsătoria asta ?

DON CARLOS : Da, o vreau.

DOÑA LEONOR : Și o mai și înlesnești ?

DON CARLOS : Da, și pentru acest lucru stau ascuns, ca să n-o împiedic cu prezența mea și nu cumva să mă întîlnesc cu *don* Diego sau cu tatăl tău.

DOÑA LEONOR : Nu înțeleg motivul.

DON CARLOS : Eu, da.

DOÑA LEONOR : Și care e, mă rog ?

DON CARLOS : Respectul meu este atît de nobil, gîndurile atît de curate și gelozia atît de generoasă, încît, Leonor, dacă trebuie să te pierd, vreau să încerc să-ți păstrez onoarea.

DOÑA LEONOR : Onoarea mea ? Cum asta ?

DON CARLOS : Cerînd ca scandalul pe care l-a iscat *don* Diego — las la o parte întîmplările din Madrid — intrînd într-o noapte în casa aceasta unde te-am adus și ieșind pe balcon, iar în altă noapte găsit fiind, Leonor, închis cu tine, cerînd, repet, ca acest scandal să înceteze prin căsătoria voastră. Ultimul sacrificiu pe care-l poate face un îndrăgostit pentru femeia iubită este de face totul pentru a o vedea cu onoarea nepătată în brațele altuia.

DOÑA LEONOR : Comoara mea, stăpînul meu !...

DON CARLOS : Nenorocirea mea, ofensa mea, moartea mea...

DOÑA LEONOR : Blestemată să fiu, dacă în noaptea aceea cînd a ieșit pe balcon l-am văzut măcar, și dacă în noaptea cealaltă, cînd a vorbit cu mine, am știut...

DON CARLOS : Destul cu atîtea minciuni...

DOÑA LEONOR : Dac-ar fi așa, nu i-aș fi spus ce i-am spus Beatricei.

DON CARLOS : Ah ! trădătoare ! Știai că ascultam.

DOÑA LEONOR : Eu ? Cum aș fi putut să știu ?

DON CARLOS : Văzîndu-mă cînd am intrat aici să mă ascund. Căci, de nu m-ai fi văzut, cum de-ai fi știut să intri aici cînd a venit tatăl tău ?

DOÑA LEONOR : A fost o pură întîmplare. Dar de ce-mi spui să mă mărit cu *don* Diego și că sînt o trădătoare ?

DON CARLOS : Asta întreabă pe orice femeie care înșală doi dintr-o dată și vei afla.

DOÑA LEONOR : Eu nu pot să fac așa ceva.

DON CARLOS : Toate sînteți...

DOÑA BEATRIZ *(din culise)* : Leonor !

DOÑA LEONOR : Mă cheamă Beatriz.

DON CARLOS : Dacă vrei să faci ceva pentru mine, nu spune că sînt aci.

DOÑA LEONOR : Nu voi spune. Dar tot nu mă crezi ?

DON CARLOS : Nu, pentru că după cum bine zice proverbul, totdeauna e adevărat ceea ce e mai rău.

DOÑA LEONOR : Eu l-aș schimba zicînd că nu totdeauna ceea ce-i mai rău e și adevărat. Ah ! cîtă durere-mi pricinuiești tu, Carlos ! *(Ies amîndoi.)*

SCENA A XI-A

Intră doña Beatriz *și* don Diego.

DON DIEGO : Ce înseamnă toate astea, Beatriz ? Să trimiți să mă cheme atît de tîrziu și să nu te temi că am să fiu văzut intrînd în casă ; să pui strajă la ușa camerei și să treci în odaia fratelui ca să-mi vorbești ; toate acestea mi se par de necrezut. E amabilitate

sau trădare? Vrei să-mi dai viață sau să mă omori?

DOÑA BEATRIZ: Nu te mira, *don* Diego, de această primire și nici că așa de repede te chem să-ți vorbesc la asemenea ceas și în casa mea, și mai ales c-am ales pentru aceasta odaia fratelui meu. M-a înștiințat Violante că vrea să vie să mă vadă după amiază și am socotit că nu-i bine să te vadă. De aceea încerc să-ți vorbesc aici. Acum nu mai ai a te teme de nimic, căci glasul iubirii mele a amuțit. Vreau să-ți fiu doar mijlocitoare în iubirea ta pentru altă femeie, care te vrea de bărbat.

DON DIEGO: Cînd am primit biletul prin care mă chemai, am avut o îndoială, intrînd aici am mai avut una și acum, ascultîndu-te, s-au făcut trei. Lasă-mă să mă pun în gardă, dacă pentru fiecare vorbă ce scoți din gură trebuie să adaug o îndoială.

SCENA A XII-A

Intră don Carlos *și rămîne deoparte, lîngă ușă.*

DON CARLOS *(aparte)*: Nu știu ce să cred despre toate astea, dar să ascultăm dacă vorbesc despre necazurile mele sau ale lor.

DOÑA BEATRIZ: Dacă nu înțelegi vorbire atît de lămurită, înseamnă că ești pornit pe bă-

nuială, *don* Diego. Dar ca să nu rămînă nici o umbră de îndoială despre iubirea dumitale, iată, mă explic și mai limpede. Leonor pentru dumneata și-a părăsit casa, tatăl, onoarea, viața și liniștea ; pe *don* Juan l-ai supărat ; *don* Carlos a fost ofensat ; iar mie și casei mele nu i-ai păstrat respectul cuvenit. Acum a venit aici și tatăl Leonorei. Viața dumitale trece prin mare primejdie și e lămurit că altă scăpare nu mai e decît ori să se răzbune toți cu spada în mînă, ori dumneata să-i dai mîna Leonorei. Dumneata o iubești, și ea te adoră. Toți te urmăresc cu gînd să te omoare, și singura scăpare e doar însurătoarea. Acum ai înțeles ?

DON DIEGO : Prost aș fi dacă n-aș înțelege cînd așa de lămurit îmi vorbești și, dacă îmi permiți, voi încerca să răspund.

DOÑA BEATRIZ : Te ascult.

DON CARLOS *(aparte)* : Doamne ! Ce înseamnă asta ? *Don* Diego și Beatriz se iubeau. Nu era de ajuns o gelozie ? Pentru ce mai trebuie alta ? Dar ia să ascult mai departe. Asta nu poate fi prefăcătorie, pentru că Beatriz n-ar vorbi astfel aici, unde stau ascuns eu.

DON DIEGO : Mult aș dori, Beatriz, să pot în clipa asta să mă împart în două : în îndrăgostit și în cavaler, pentru că nu știu căruia din aceste două sentimente să mă adresez mai întîi, căci, încercînd să-ți răspund, amîndouă la fel mă iau cu asalt și se luptă în sufletul meu. Dacă în chip de îndrăgostit vrei să-ți răspund, e ușor de bănuit că iu-

birea mea face din minciuni adevăruri. Voi începe deci să vorbesc ca un nobil ce sînt, căci înainte de a fi îndrăgostit, frumoasă Beatriz, sînt nobil. În clipa asta am uitat și gelozia ta, și dragostea mea. Nu vreau să-mi amintesc decît de mine, de onoarea mea, de obligațiile mele, de sîngele meu... Așadar, presupune că altcineva mi-a adus această știre și că altuia răspund.

DON CARLOS *(aparte)* : Ce lungă introducere !

DON DIEGO : Am văzut-o pe Leonor la Madrid. Frumusețea ei m-a îndemnat să umblu zi și noapte pe sub ferestrele ei. După cîtva timp am văzut-o, i-am scris. Dar cu atît dispreț s-a purtat cu mine, că nu mai putea fi numit dispreț, ci batjocură. M-am prefăcut îndrăgostit, ofensat că nu s-a purtat față de mine cu stima cu care femeile știu să îndepărteze pe cei pe care nu-i iubesc ; că sînt unele atît de pricepute în arta asta, încît le sîntem recunoscători chiar pentru acest dispreț. Arta asta i-a lipsit Leonorei ; astfel că eu, văzîndu-mă atît de neputincios, m-am folosit de mijlocul totdeauna cel mai la îndemînă : corupînd servitoarele. Una fiind de partea mea, mulțumită unui giuvaer, mi-a spus : „Disprețul Leonorei vine din pricină că are un alt iubit". M-am simțit gelos... și aici îți dau din nou voie să fii tu cea care mă asculți, nu alta, cum te anunțasem mai înainte, ca să mă arăt cu demnitate în fața ochilor tăi ; căci înseamnă să n-o ai, consolîndu-te cu gîndul că altul stăpînește ceea ce ai pierdut.

Şi slujnica îmi mai spuse că Leonor se înţelesese în taină cu el să se căsătorească, şi cu această garanţie se învoiseră să vorbească noaptea în casa ei. Pentru a putea să mă răzbun, Beatriz, am vrut să văd, doar ca s-o fac pe ea să afle că eu îi cunoşteam iubirea, spre a nu se mai lăuda în faţa mea că nimeni nu-i vrednic s-o merite. Însoţitoarea m-ascunse într-un colţ dosnic din odaia ei, de unde am putut-o vedea, puţin după aceea, pe Leonor îndreptîndu-se spre altă cameră. Am vrut s-o urmăresc, ca să văd dacă aş fi putut prinde vreo vorbă, spre a i-o repeta mai tîrziu. Uită, Beatriz, că eşti aci ; nu vreau să ştii că am putut căuta o răzbunare atît de laşă, aducînd ultragiu unei femei. Ea mi-a auzit paşii, s-a-ntors să vadă cine era şi în aceeaşi clipă a intrat *don* Carlos... Ştii prea bine ce s-a întîmplat atunci, ca să nu mai fie nevoie să-ţi povestesc eu. În sfîrşit, după mai multe aventuri, am venit la Valencia şi, Dumnezeu mi-e martor că nu mint, nu ştiam că Leonor e aici. M-am justificat îndeajuns, Beatriz, amintindu-ţi c-am venit să te văd în noaptea cînd am fost nevoit să mă arunc de pe balcon, în stare de orice. Geloasă, Beatriz, mi-ai vorbit, iar eu, pentru a te împăca, m-am întors să te văd ieri după amiază. În vremea asta a intrat *don* Juan, pe care parcă-l aduce totdeauna la timp nenorocul meu. Încercînd să mă retrag, am dat peste Leonor şi, deşi foarte încurcat s-o revăd îmbrăcată ca o slujnică, am avut destulă

stăpînire, încît, pentru a mă dezvinovăţi, am aruncat vina asupra ei. Tocmai atunci a sosit pe neaşteptate *don* Carlos. Ştii bine, Beatriz, că totul s-a petrecut astfel. Atunci, cum îmi ceri acum să mă căsătoresc cu Leonor? Pe o femeie care m-a urît, care cu trufia ei m-a făcut să sufăr atît, care a venit cu iubitul ei la Valencia, şi, în sfîrşit, pe care, dacă am găsit-o în casa ta, unde de fapt te căutam pe tine, e oare drept să mi-o propui de soţie? Dacă, în lipsa mea, ai năzuit la ceva mai bun, şi cauţi numai un pretext în ceea ce s-a întîmplat la Madrid pentru a mă îndepărta de lîngă tine, atunci alungă-mă, scumpă Beatriz, dar nu mă obliga să mă însor cu alta. Nu mă pot căsători cu femeia pe care mi-o propui tu.

DON CARLOS *(aparte)*: Doamne! Ce mi-aud urechile? Cine a văzut vreodată o atît de deplină şi atît de lămurită dezvinovăţire? Ah! scumpa mea Leonor, cît de adevărate erau cuvintele tale!

DOÑA BEATRIZ: Atunci cum te-ai gîndit să-ţi înfrunţi duşmanii atît de puternici?

DON DIEGO: Ce duşmani?

DOÑA BEATRIZ: Eu, Leonor, *don* Carlos, *don* Juan şi tatăl ei?

DON DIEGO: Dintre toţi aceştia, Beatriz, mă tem numai de tine.

DOÑA BEATRIZ: Pentru ce de mine?

DON DIEGO: Pentru că rolul pe care-l ai în toate astea îmi dă mult de gîndit.

SCENA A XIII-A

Intră Inés *şi* Ginés, *fiecare pe cîte o uşă. Cei dinainte.*

GINÉS : Stăpîne !

INÉS : Stăpînă !

DOÑA BEATRIZ : Ce este ?

DON DIEGO : Ce veste aduci ?

INÉS : Vine stăpînul meu, fratele vostru ; l-am văzut acum pe stradă...

GINÉS : Şi, ce e mai rău, vine cu tatăl Leonorei.

DON DIEGO : Parcă sînt sortit pentru astfel de nenorociri !

DOÑA BEATRIZ : Din partea lui *don* Juan nu-i nici o primejdie că vine să-ţi vorbească, dar de *don* Pedro e mai bine să te fereşti.

GINÉS : În viaţa mea n-am văzut tată sau frate mai omniprezenţi. Nu-i lucru în care să nu fie amestecaţi şi ei.

DON DIEGO : Ia să mă retrag dincoace, ca să aibă timp să intre în odaia lui.

GINÉS : Oare asta o să se întîmple în fiecare zi ?

DON CARLOS *(din uşa de la odaia unde s-a ascuns)* : Aici nu poate intra nimeni.

DON DIEGO : Înăuntru se află un om ! Dumnezeule !

DOÑA BEATRIZ : Un om ? Cine ?

GINÉS : Abindarraez, care, ca să nu rămînă azi fără locuinţă, a sosit mai înainte.

DON DIEGO : Nu face pe mirata ; faptul că m-ai adus aici pentru a mă ruga să mă însor cu

Leonor arată îndeajuns că ţii să-i dai satisfacţie bărbatului aici ascuns, să vadă cum tu mă căsătoreşti cu alta. Dar, pe Dumnezeu !

DOÑA BEATRIZ : *Don* Diego !...

SCENA A XIV-A

Intră d o ñ a Leonor.

DOÑA LEONOR : Doamnă, cine face atîta gălăgie ? Dar ce-mi văd ochii ?

DOÑA BEATRIZ : Nu ştiu cine e.

DON DIEGO : Eu vreau să-ţi fac plăcerea s-o afli. Pentru că, de-ar fi chiar să mă omoare toţi cîţi împotriva mea urmăresc să se răzbune azi, trebuie să văd cine este omul atît de potolit sau laş, încît nu îndrăzneşte să apară în faţa ochilor iubitei sale cînd e chemat de altul.

SCENA A XV-A

Intră d o n Carlos.

DON CARLOS : Asta nu ; pot să înlătur acuzaţia că sînt prudent, dar nu că sînt laş.

DOÑA LEONOR : Vai, nefericita de mine ! Pînă cînd îmi va fi dat să sufăr atîta ?

SCENA A XVI-A

Intră don Juan *şi* don Pedro.

DON JUAN : Ce-i asta ?

DON PEDRO : Ce-mi văd ochii ! Eu căutam un duşman şi am doi dinaintea mea. Trădător *don* Carlos, infam *don* Diego, dacă nu pot să mă împart în două, pentru a vă omorî pe amîndoi dintr-o dată, aşezaţi-vă amîndoi într-o parte spre a vă omorî dintr-o singură lovitură.

DON JUAN : Staţi ! Nu scoateţi spadele ! Să vedem dacă buna judecată va putea împăca cearta fără vărsare de sînge. Ţi-a spus Beatriz, *don* Diego, cel mai potrivit şi cel mai uşor mijloc ?

DON DIEGO : Cel mai greu mi l-a spus, anume să mă însor cu Leonor, şi asta eu n-o voi face-o.

DON PEDRO : Ei acum, *don* Juan, nu mai e nimic de aşteptat. Dacă nu ajunge judecata, să vorbească oţelul.

DON CARLOS : Nu vă atingeţi de el !

(Don *Carlos trece de partea lui* don *Diego.)*

DON JUAN : Tu îl aperi, împotrivindu-te planului nostru ? În felul acesta vrei tu să mă ajuţi ?

DON CARLOS : Dacă nu m-aş împotrivi, *don* Juan, m-ai vedea dîndu-i moartea.

DON JUAN : De ce toate astea ?

DON CARLOS : Pentru că dintr-o clipă în alta

s-au schimbat în așa fel lucrurile, încît trebuie să mă căsătoresc eu cu Leonor.

DON JUAN : Și insultele ?

DON CARLOS : Eu nu dau socoteală nimănui. Mi-e deajuns să-mi dau eu singur satisfacție. Leonor, apropie-te de tatăl tău.

DOÑA LEONOR : Tată...

DON PEDRO : Nu-mi mai spune nimic ; că dacă onoarea rămîne fără pată, pentru această fericire te iert de toate necazurile pe care mi le-ai pricinuit.

DON JUAN : Poți să-mi spui și mie, *don* Carlos, ce înseamnă toate aceste schimbări ?

DON CARLOS : Îmi îngădui să spun ?

DON JUAN : Da.

(Don *Carlos se apropie mai mult de* don *Diego.)*

DON CARLOS : Lasă-mă să stau lîngă dumneata, *don* Diego.

DOÑA BEATRIZ *(aparte)* : Carlos va spune tot ce a auzit.

DON CARLOS : Dă mîna Beatricei.

DON DIEGO : Și sufletul !

DON JUAN : Cum vine asta ?

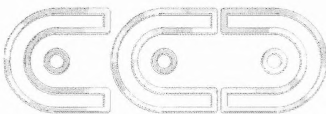
DON CARLOS : Acuma va fi totul limpede, *don* Juan. Cu aceasta vei ști de unde vine schimbarea purtării mele ; dacă în casa în care locuiesc Leonor și Beatriz *don* Diego intră și iese cînd poftește, și eu mă însor cu Leonor, cuvine-se ca el să se însoare cu Beatriz.

DON JUAN : Ferice de mine, că, deşi am avut bănuieli, am cunoscut mai întîi leacul şi apoi ofensa.

GINÉS : S-a făcut în sfîrşit pace ? Atunci, Inés, facem şi noi nunta. Şi cu asta nimeni să nu mai învinuiască pe iubita lui. Şi cum aparenţele înşală, nu totdeauna ceea ce-i mai rău e şi adevărat. Şi să le fie iertate marile greşeli.

CUPRINS

Scanare și prelucrare digitală

de

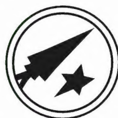

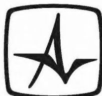
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

